

**Міністерство
освіти
і науки України**

**Лондонська
академія науки і
бізнесу**

**Європейський
інститут
безперервної освіти**

**Поморська
Академія
(м. Слупськ,
Польща)**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ (м. Київ)
Факультет аграрного менеджменту
Кафедра виробничого та інвестиційного менеджменту
ЛОНДОНСЬКА АКАДЕМІЯ НАУКИ І БІЗНЕСУ
(м. Лондон, Велика Британія)
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ БЕЗПЕРЕРВНОЇ
ОСВІТИ (м. Подгайська, Словацька Республіка)
ПОМОРСЬКА АКАДЕМІЯ (м. Слупськ, Польща)
ГО «ЛІГА РОЗВИТКУ НАУКИ»**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
«ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ: ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ, МОЖЛИВОСТІ
УКРАЇНИ ТА РОЛЬ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ»**

**16-17 листопада 2023 р.
Київ**

Інклюзивний розвиток національної економіки: глобальні тенденції, можливості України та роль агропродовольчого сектору [Електронний ресурс]: зб. матеріалів VII міжнар. наук.-практ. конф. (16-17 листопада 2023 р.) – Київ: НУБіП України, 2023. – 290 с. PDF-формат; мережеве видання; інституційний репозитарій.

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
факультету аграрного менеджменту
(протокол № 5 від 20 листопада 2023 року)*

Збірник укладено за матеріалами VII міжнародної науково-практичної конференції «Інклюзивний розвиток національної економіки: глобальні тенденції, можливості України та роль агропродовольчого сектору», проведеної факультетом аграрного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

The collection is composed of the materials of VII international scientific and practical conference "Inclusive Development of the National Economy: Global Trends, Ukraine's Opportunities and the Role of the Agro-Food Sector", that was organized by Agrarian Management Faculty of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Filling of headings is synchronized with the key directions of the conference.

The publication is intended for scientists, teachers, post-graduate students and students.

Редакційна колегія:

Шинкарук Л.В., д. екон. наук, проф., член-кореспондент НАН України (голова); Власенко Т.О., к. екон. наук, доцент; Алексеєва К.А., к.наук з держ. упр., доцент; Артюх Т.О., к. екон. наук, доцент; Гаврилюк В.П., к. екон. наук, доцент; Дергач А.В., к.наук з держ. упр.; Лобунець Т.В., к. екон. наук; Свердан М.М., к. екон. наук, доцент; Кендус Д.І., асистент кафедри, Голева М.С., асистент кафедри.

Тези доповідей подано в авторській редакції.

Автори відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали дозволяється тільки за згодою авторів

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.

ОСОБЛИВОСТІ І РИЗИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

<i>Wang Yi</i> . TOWARDS A MORE PROSPEROUS FUTURE FOR UKRAINE	10
<i>Бойко А.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ	12
<i>Вознюк А., Власенко Ю. Г.</i> ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	15
<i>Запорожченко М.І.</i> АКТУАЛЬНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ: НЕНАЛЕЖНІ КАПІТАЛОВКЛАДЕННЯ – НА ЧАСІ?	17
<i>Кімейчук Н.Д.</i> ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКИХ ЕКСПОРТЕРІВ В УМОВАХ ВІЙНИ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	20
<i>Кремено В.С.</i> ІНКЛЮЗИВНЕ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО РЕСУРСУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ ВІЙНИ	22
<i>Лазаренко Д.О.</i> КЛАСТЕРНІ ІНІЦІАТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ВІДПОВІДНО ДО УМОВ ІНДУСТРІЇ 5.0.	24
<i>Мороз І.В.</i> ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ В ПОВОЄННІЙ УКРАЇНІ	29
<i>Печоріна М.І.</i> МОЖЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	32
<i>Пилипенко Ю.І. Ткачук А.М.</i> МОДИФІКАЦІЯ СТРУКТУРИ ЗАЙНЯТОСТІ ЯК ДЕТЕРМІНАНТ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	36
<i>Прушківська Е.В., Коваленко Р. М.</i> ФОРМУВАННЯ СТІЙКИХ ТА ІНКЛЮЗИВНИХ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	38
<i>Прушківська Е.В., Онишко М.-П.</i> ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В ЄС: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ	41
<i>Прушківська Е. В., Тараненко І.В.</i> КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА ЯК ШАНС НА ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ	43
<i>Рябушкіна О.В.</i> СТРАТЕГІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ НА ПРИФРОНТОВИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ	46
<i>Трегуб А.В.</i> РИЗИКИ УКРАЇНСЬКИХ АГРОВИРОБНИКІВ В	48

УМОВАХ ВІЙНИ І ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

<i>Федун І. В., Коваленко Ю. М.</i> ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	50
--	----

СЕКЦІЯ 2.

МОЖЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ ТА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ

<i>Katynina Oleksandra, Kateryna Alekseieva.</i> GREEN DEAL PROJECTS IN AGRICULTURAL PRODUCTION	53
<i>Ахметзянова М.І., Коваленко Ю.М.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВІЙСЬКОГОВОГО СТАНУ	55
<i>Волошко А. С.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКСПОРТУ ОБЛПІХИ	58
<i>Гавенчук О.С.</i> ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИВАННЯ В АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ	61
<i>Гаврилюк Ю.А.</i> ВПЛИВ ВІЙНИ НА СТАНОВИЩЕ УКРАЇНИ В АГРОПРОДОВОЛЬЧОМУ СЕКТОРІ	63
<i>Григор'євих А.О.</i> ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	67
<i>Гуменський В.Л.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ	69
<i>Деркач Н.А.</i> ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ СТАТИСТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В АГРОПЕРЕРОБНОМУ СЕКТОРІ	72
<i>Дідковський М.А.</i> РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ СТАТИСТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	74
<i>Дубовська А.Є.</i> СПЕЦИФІКА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	76
<i>Дуднік О.П.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	79
<i>Єрємін В.Є.</i> ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ	81
<i>Земляков В. В.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКСПОРТУ НІШЕВИХ КУЛЬТУР	83
<i>Ковальчук О. М.</i> ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	86

<i>Колошнюк Д.В.</i> ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ	89
<i>Коміна О.Є.</i> МІЖНАРОДНІ ФАКТОРИ ЗІСТАВЛЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА	92
<i>Крохмалюк А.В.</i> СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ СТАТИСТИКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	94
<i>Кугот А.В.</i> ГАРМОНІЗОВАНА СИСТЕМА ОПИСУ І КОДУВАННЯ АГРОПРОДУКЦІЇ	97
<i>Литвинчук Я. М.</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	99
<i>Лобунець Т. В., Синьоок І. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ КАРТОПЛІ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	102
<i>Могила Ю.С.</i> РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНКЛЮЗИВНИХ ПРИНЦИПІВ	104
<i>Погнерибко В. С.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАНЬ	107
<i>Прушківська Е.В., Бартовичук К.О.</i> ЧИННИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	109
<i>Прушківська Е.В., Красноштан А.О.</i> АПІТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ БДЖІЛЬНИЦТВА	111
<i>Сімчук С., Власенко Ю. Г.</i> ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	113
<i>Степаньков Р. С.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	116
<i>Ступак С.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ	118
<i>Фіалчук А., Власенко Ю. Г.</i> ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ТА ЇЇ СКЛАДОВІ У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	120
<i>Цикунов В.В., Алексеєва К.А.</i> ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	123
<i>Цуркан М., Власенко Ю. Г.</i> ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ	126
<i>Шевченко М. І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ГРИБІВ У ЗАКРИТОМУ ҐРУНТІ	128
<i>Щербатюк Я. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ТА ПЕРВИННОЇ ОБРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР	131

Яценко Ю. Ю. ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ФЕРМЕРСЬКИМ ГОСПОДАРСТВОМ	134
--	------------

СЕКЦІЯ 3.

МОЖЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Aleksy Kwilinski. THE CATEGORY OF QUALITY IN ECONOMIC SCIENCE FOR THE ARTIFICIAL INTELLIGENCE DEVELOPMENT: METHODOLOGICAL ASPECTS	136
Kolomiiets Olha, Alekseieva Kateryna THE CONTENT OF PROJECTS IN TRADE DEVELOPMENT OF UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION	137
Maksymenko I.Y., Zadymidchenko A.A. THE WORLD MARKET OF CRYPTOCURRENCIES IN THE CONDITIONS OF TRANSFORMATION OF THE GLOBAL ECONOMIC SYSTEM	140
Yastrebinska Maria Y., Alekseieva Kateryna A. INFLUENCE OF INVESTMENT PROJECTS ON THE ECONOMY OF UKRAINE	142
Алексєєва М.О. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	145
Волошина К., Власенко Ю. Г. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	147
Ганущак А.М. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ АСПЕКТІВ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	149
Данильченко М.В., Іваненко Д.О. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ	152
Зоря О.Б. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОГНОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	154
Коваль С.О., Кучер А. В. ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОМАРКЕТИНГУ ДЛЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ЯК СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	156
Коляда К.В. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	159
Коцупера С. О. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ SWOT-АНАЛІЗУ ПРИ РОЗРОБЦІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ АГРАРНИХ ПРОЕКТІВ	161
Лобунець Т. В. ІНФРАСТРУКТУРНІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ У ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ	163
Мальований Б. М. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ	166

ЛІСОГОСПОДАРСЬКОЇ СФЕРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	
<i>Маркевич В. П.</i> ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС ПЛАНУВАННЯ ВИРОЩУВАННЯ САДЖАНЦІВ ДЕКОРАТИВНИХ РОСЛИН	169
<i>Неменуций Є.М.</i> ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	171
<i>Нечепорук А. І.</i> ПОЛІПШЕННЯ ЗІСТАВНОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВОЇ СТАТИСТИКИ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	173
<i>Огойко І.Ю.</i> ІНДЕКС ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЯК ІНДИКАТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	176
<i>Панчук Т. В.</i> УПРАВЛІННЯ ЖИВЛЕННЯМ, ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ УРОЖАЙНОСТІ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОЩУВАННЯ КАРТОПЛІ СТОЛОВОЇ	179
<i>Переверзєва А.В., Павловська О.Ю.</i> ЧИННИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В СУЧАСНИХ УМОВАХ	181
<i>Петрушенко Т.М.,</i> ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФАКТОРУ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	184
<i>Прушківська Е.В., Орос Б.В.</i> ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВОСТІ	187
<i>Прушківський В.Г., Некрасов Ю.В.</i> ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	189
<i>Ріпенко А.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ- ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПРОСУВАННІ ТОВАРІВ НА РИНОК	192
<i>Ротасєнко І.А.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРЕВАГИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	195
<i>Скрипник К.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ	197
<i>Степанський П. С.</i> ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНО- ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	200
<i>Суховерська Д., Власенко Ю. Г.</i> ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	204
<i>Торгонський С. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	207
<i>Третяк О.О.</i> МОЖЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	209
<i>Філоненко В.Ю., Коваленко Ю. М.</i> МОЖЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	212
<i>Харченко А., Власенко Ю. Г.</i> ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК	214

УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

<i>Хомин Ю.Р., Федитник Н.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ	216
<i>Чиркунов С.В.</i> УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	218
<i>Щербатий О. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ	221

СЕКЦІЯ 4.

СОЦІОЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

<i>Ахмедов Р.Ф.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	225
<i>Безолюк А. А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ	228
<i>Березовський О.І.</i> РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО КОМПОНЕНТУ КУРСУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОСФЕРИ ДЛЯ АПК В УКРАЇНІ	231
<i>Вокальчук Б.М.</i> ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	233
<i>Габелко О.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КОНСАЛТИНГОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ	236
<i>Дергач А.В., Гринчук І.О.</i> СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ПРОГРАМ І ПРОЕКТІВ ДЛЯ МОЛОДІ	238
<i>Дергач А.В., Щоголев М.О.</i> МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	241
<i>Зарицький Є.І.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	243
<i>Захарченко М.І.</i> СПРИЯННЯ СОЦІАЛЬНІЙ ІНКЛЮЗІЇ ЯК ОСНОВНИЙ ПРІОРИТЕТ ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	245
<i>Іванова Л.Л. Власенко Ю. Г.</i> ІНКЛЮЗИВНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД	247
<i>Кашилюк В.А.</i> РОЛЬ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ	250
<i>Кондратьєв Ф.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ ТА СТРЕСОВИМИ СИТУАЦІЯМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ	252
<i>Медведюк І.А.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	255
<i>Михайлюк В.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ СФЕРИ НАДАННЯ ОСВІТНІХ	257

ПОСЛУГ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

<i>Нечепорук А.І.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ	260
<i>Петренко Н.А.</i> СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ КАВ'ЯРЕНЬ В УКРАЇНІ	263
<i>Печеконова Б., Власенко Ю. Г.</i> ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ЧИННИК СОЦІОЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	265
<i>Прушківська Е.В., Слюсаренко А.О.</i> СОЦІОЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ	267
<i>Прушківська Е.В., Шепелєва Л.М.</i> ІНКЛЮЗІЯ І ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ У СОЦІАЛЬНО - ЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ КРАЇНИ	270
<i>Сахно Г., Власенко Ю. Г.</i> СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ЧАС	273
<i>Сидоренко А.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КАВОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	275
<i>Сіденко В. А.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ	278
<i>Соколов О.Є.</i> ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ГРУМІНГ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	279
<i>Солодюк Д.О., Власенко Ю. Г.</i> ІНКЛЮЗИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	282
<i>Соломахіна К.Б.</i> ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	284
<i>Стадник С.О.</i> ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАСТОСУВАННЯ SWOT-АНАЛІЗУ ПРИ РОЗРОБЦІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ	286
<i>Тищенко А.В.</i> РОЗВИТОК СФЕРИ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УМОВАХ COVID ТА ВОЄННОГО ЧАСУ	288

СЕКЦІЯ 1. ОСОБЛИВОСТІ І РИЗИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Wang Yi

*Second-Year Ph.D. Student, "Management"
Faculty of Agrarian Management,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv*

TOWARDS A MORE PROSPEROUS FUTURE FOR UKRAINE

Ukraine's present economic emergency is due to an accumulation of historical difficulties that led up to this state. Corruption and pressures from outside factors characterize these economic problems. This study explores this account, tracing the threads of history and examining the current situation in Ukrainian economic affairs. We intend to deconstruct economic problems into comprehensible parts to achieve a better tomorrow. This is not a mere search for economic solutions but a transformation aimed at painting a better future for Ukraine that entails resilient, inclusive, and sustainable development.

Researching into Ukraine's economic landscape reveals a tapestry merged with sophisticated challenges. Among these is corruption, a corrosive force that has eroded institutions and hindered sustainable development. Political instability adds another layer of complexity, with fluctuations in governance impacting economic policies and deterring potential investors (Boichenko, 2020). Moreover, external pressures, whether geopolitical tensions or economic dependencies, strain Ukraine's economic resilience.

As we scrutinize these challenges, glimmers of hope emanate from success stories across the globe. Nations like South Korea and Singapore have faced and triumphed over similar hurdles, serving as beacons of inspiration. South Korea's journey from economic adversity to technological prowess illustrates the transformative impact of effective anti-corruption measures and strategic economic policies (Králíková, 2022). Similarly, Singapore's ability to navigate political challenges underscores the importance of long-term economic planning and creating a favorable business environment.

These success stories not only inspire but also offer tangible lessons for Ukraine. They illuminate the critical role of robust anti-corruption initiatives, stable political frameworks, and adaptive strategies in overcoming external pressures. By distilling the essence of these triumphs, Ukraine can glean insights for crafting

tailored solutions to its economic challenges (Zdanevych et al., 2020). The lessons learned from these global exemplars become a guiding compass, steering Ukraine toward a more resilient, inclusive, and economically vibrant future.

Embarking on a comprehensive exploration of Ukraine's economic challenges demands a meticulous and multifaceted methodology. To ensure complete understanding of Ukraine's economic landscape, qualitative and quantitative methods are employed in research design. Quantitative methods offer numerical insights, allowing for statistical analysis of economic indicators. Simultaneously, qualitative methods explore the nuanced aspects, capturing the qualitative dimensions of corruption and political instability.

Diverse data sources form the bedrock of this research. Economic reports, governmental records, scholarly works, and real-time data contribute to a nuanced understanding of Ukraine's economic challenges. This consolidation of sources ensures a well-rounded and reliable foundation for analysis.

Case studies emerge as a pivotal component, presenting a dynamic lens through which to analyze successful economic reforms in other nations. By scrutinizing countries' journeys that have effectively tackled corruption, political instability, and external pressures, valuable lessons come to light (Zdanevych et al., 2020). These case studies serve as living laboratories, allowing us to distill principles and strategies that have demonstrated success in diverse contexts.

The applicability of these case studies to the Ukrainian context becomes a critical focal point. We seek to identify parallels and distinctions through comparative analysis, crafting a roadmap that aligns these success stories with Ukraine's unique challenges (Shnyrkov, 2020). This methodology is not just an analytical framework but a compass guiding the exploration of tailored solutions, steering Ukraine toward a more resilient and prosperous economic future.

The results and findings of this study unravel a nuanced tapestry of Ukraine's economic challenges, offering a comprehensive analysis that investigates the root causes and multifaceted dimensions. In scrutinizing the economic landscape, corruption emerges as a pervasive force, corroding institutions and impeding sustainable growth (Pesenti, 2020). Political instability adds another layer of complexity, with fluctuations impacting economic policies and hindering investor confidence. External pressures, whether geopolitical tensions or economic dependencies, strain Ukraine's economic resilience.

The analysis acts like a mirror that shows how bad things are and exposes some chances of transformation. Success stories and case studies shed light on the way forward. Countries such as South Korea and Singapore act as inspiration, demonstrating the real benefits of anti-corruption strategies and intelligent economic policies (Gorodnichenko, Sologoub & Weder, 2022). These events emphasize the need for political stability, varied economy, and development that promotes equality.

Besides, the comparative analysis of these success cases on the background of Ukraine's specific challenges offers applicable recommendations. Similarities that arise could be solutions for fighting against corruption, promoting political stability, and dealing with external pressures. These are not just theoretical outcomes but a practical direction in designing customized solutions considering Ukraine's situation (Trebesch et al., 2023). A narrative of hope develops in the study unfolding, which envisages a stronger, more tolerant, and economically prosperous Ukraine.

In conclusion, the results unveil the damaging effects of corruption, politicization, and external constraints on the economy of Ukraine. Therefore, the transformation recommendations are based on this analysis. Ukraine should take strong Anti-corruption measures to promote a more beautiful economic future; it also needs to create a politically sound environment and diversify its economy. The nation can promote innovation, inclusiveness, and sustainable growth from various success stories. With the mentioned recommendations, Ukraine may sail towards economic stability with a bright, just, and beautiful future.

Reference:

1. Boichenko, V. (2020). Political instability and economic development: Evidence from Ukraine.
2. Králiková, K. (2022). Anti-corruption measures and economic transformation: Lessons from South Korea.
3. Zdanevych, Y., et al. (2020). Economic resilience and anti-corruption strategies: Insights from global examples.
4. Shnyrkov, O. (2020). Comparative analysis of economic challenges: Lessons for Ukraine.
5. Pesenti, P. (2020). Corruption and sustainable growth: A global perspective.
6. Gorodnichenko, Y., Sologoub, M., & Weder, B. (2022). Political stability, economic development, and equality: Lessons from Singapore.

УДК 330.338.2

Бойко А.М., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)

Науковий керівник:
Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Вже більше як півтора року Україна живе в стані повномасштабної війни. За цей час від російської агресії загинули десятки тисяч українців. З України виїхало майже 8 млн. людей, ще приблизно 5 млн. мають статус внутрішньо переміщених осіб. Водночас держава, державні органи, бізнес, освітні та навіть культурні заклади працюють попри все, з кожним кроком наближаючи нашу Перемогу. І одним з гострих питань сьогодення у нас є деокупація територій [1].

На момент деокупації ми зіштовхнемося із тим, що внаслідок російської агресії вся земля буде замінована та забруднена вибухонебезпечними предметами, хімічними та органічними речовинами, порушено родючий шар ґрунту, знищено та пошкоджено лісозахисні смуги, розграбована матеріально-технічна база, знищені логістичні ланцюги між сільськогосподарськими угіддями, забруднені та виведені з ладу джерела прісної води. Все це робить неможливим ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Для відновлення довоєнних обсягів виробництва с/г продукції після деокупації знадобиться тривалий час (4-5 років) та значні капіталовкладення у відновлення аграрної інфраструктури та виробничих потужностей.

Для його відновлення та відновлення соціальної інфраструктури деокупованих територій, повернення місцевих жителів та бізнесу необхідно терміново вжити ряд заходів:

1. Одним з найважливіших заходів буде розмінування територій. Проведення курсів по навчанню необхідних спеціалістів по розмінуванню в першу чергу з числа осіб, які проживали до початку повномасштабного вторгнення та проживають на деокупованих територіях. Джерелом фінансування робіт по розмінуванню сільськогосподарських земель пропонується до розгляду алгоритм використання ПДФО з орендної плати за земельні ділянки. ПДФО залишається в Орендаря та спрямовується на погашення виділених на розмінування коштів.

2. У зв'язку із втратою значних площ сільськогосподарських угідь, до періоду їх повернення в безпечний економічний обіг та обробіток, альтернативним заміщенням для нарощення обсягів виробництва, самозайнятості населення є:

- багатоциклічне тепличне овочівництво,
- кооперація населення у вирощуванні домашньої худоби та птиці,
- підтримка бджільництва,

- розвиток рибальства та відтворення водних біоресурсів на малих водоймах (ставках), тощо.

3. Важливим питанням, яке потребує першочергового вирішення є врегулювання відносин між сільськогосподарськими підприємствами

та власниками земельних ділянок, що обробляються. Для цього необхідно здійснити наступні кроки: законодавчо вирішити питання сплати орендної плати за земельні ділянки за період окупації, розмінування, виконання робіт по рекультивації земель. Ввести пільговий період за користування державними землями, які були окуповані, терміном на 10 років.

Для надання можливості акумулювання фінансових ресурсів сільськогосподарського виробника необхідно ввести мораторій на нарахування штрафів, пені, відсотків на непогашені кредити, отримані до початку повномасштабного вторгнення. Встановити кінцевий термін погашення за такими кредитами відповідно до терміну фінансування на відновлення господарської діяльності.

Для створення безпечних умов роботи сільськогосподарських підприємств на деокупованих територіях необхідно ввести мораторій терміном на 5 років на примусове стягнення кредиторської заборгованості, що виникла до початку повномасштабного вторгнення на період відновлення робіт. Також заборонити блокувати спеціальні рахунки ПДВ в разі наявності державного фінансування терміном на 12 років до погашення фінансування.

4. На окупованих територіях знищена (зруйнована) інфраструктура селекційного та насіннєвого виробництва. Необхідна державна програма для відновлення та створення нових сучасних виробничих потужностей для обробки, зберігання, транспортування насіннєвого матеріалу та сільськогосподарської продукції.

5. Також необхідне проведення комплексу протиепізоотичних заходів, профілактичних щеплень і лікувально-профілактичної роботи з тваринами, обстеження худобомогильників, сибіроязвених захоронень для локалізації розповсюдження інфекцій на відповідних територіях [2].

Таким чином, здійснення вищенаведених заходів з повернення таких земель у господарське використання має здійснюватися на підставі загальнодержавної та регіональних (обласних) програм за рахунок державного бюджету, наприклад загальнодержавної цільової програми використання та охорони землі. Реалізація заходів має покладатись на територіальні громади, як одержувачів субвенцій з державного бюджету, незалежно від форми власності на порушені землі.

Такий підхід дозволить охопити системно територію територіальної громади із залученням відповідних фахівців, служб, розробленням необхідної документації та виконанням робіт з рекультивації, уникнути індивідуальних

ініціатив землекористувачів та власників, суб'єктивного підходу та точкового відшкодування збитків та шкоди, завданих земельним ресурсам.

Список використаних джерел:

1. Михайлова О. Перестали відкладати життя “на завтра”: як змінилися українці за 2022 рік. *Факти*: веб-сайт. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20221226-perestaly-vidkladaty-zhyttya-na-zavtra-yak-zminylsya-ukrayinczi-za-2022-rik/> (дата звернення: 10.10.2023).
2. Малашко Ю. Важко спрогнозувати, що нас очікує в деокупованих містах та селах, тому всі служби готуються до інтенсивної роботи. ЗОДА: веб-сайт. URL: <https://www.zoda.gov.ua/news/66897/juriy-malashko-vazhko-sprognozuvati,-sho-nas-ochikuje-v-deokupovanih-mistah-ta-selah,-tomu-vsi-sluzhbi-gotujutsya-do-intensivnoji-roboti.html> (дата звернення: 10.10.2023).

*Вознюк Анна, студентка
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

*Власенко Ю. Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

В сучасному світі набувають розвитку стандарти актуальної етики – толерантність, рівноправність, різноманітність. Інклюзивність також є їх важливою частиною. Актуальність проблем нерівного розвитку, справедливого розподілу всіх ресурсів, накопичення матеріальних статків та створених нематеріальних активів стали основою виникнення теорії інклюзивного розвитку. Поняття інклюзії трактується як збільшення ступеня участі всіх громадян соціуму в процесі економічного зростання й справедливий розподіл його результатів. Інклюзивний розвиток заснований на такому типі економічного зростання, який дає змогу відчути його результати кожному члену суспільства, охоплюючи всі сфери життя.

Постановка проблеми. Поняття інклюзивності віддзеркалює «дві основні ідеї:

- 1) можливості, що утворюються економічним зростанням, повинні бути відкритими для людей;

2) ступінь нерівності доходів та доступу до основних послуг повинні бути стримані прийнятними межами».

Основна ідея інклюзивного зростання будується на трьох основних принципах, дотримання яких дозволить отримати позитивні соціальний та економічний ефекти від її впровадження. Ці принципи можна визначити наступними чином:

1. Забезпечення рівних умов для особистісного розвитку, недопущення проявів дискримінації. На дотримання цих принципів спрямована соціальна інклюзія, екологічна інклюзія, інклюзивна освіта, розвиток інклюзивної інфраструктури, фінансова інклюзія та ін.

2. Зростання зайнятості населення та залучення усіх верств населення до продуктивної діяльності, створення сприятливих умов розвитку бізнесу, дотримання правил добросовісної конкуренції.

3. Справедливий розподіл отриманих у результаті досягнутого соціально-економічного розвитку благ. У контексті цього важливим є недопущення корупції, запровадження інклюзивних інститутів, доручення населення до процесів розподілу фінансових ресурсів громади, активізація громадсько-політичної діяльності.

Воєнні дії, що тривають в Україні створюють нове «навколишнє середовище» для функціонування багатьох суб'єктів господарювання, визначаючи нові підходи до формування курсів їх економічної політики.

Як розвивалась інклюзивна освіта та що з нею трапилось під час війни?

До війни інклюзія в українських школах була реалізована завдяки асистентам вчителів, які були педагогічними працівниками. Крім того, була введена посада асистента дитини. Це не обов'язково мав бути педагог, а міг бути один із батьків або соціальний працівник. Асистент дитини відповідав за задоволення її побутових потреб під час навчального процесу.

Проте війна значно ускладнила розвиток інклюзивної освіти. На тимчасово окупованих територіях ускладнено доступ до батарейок для слухових апаратів дітей із порушеннями слуху, внаслідок чого багато дітей залишалися без необхідних засобів. Крім того, там були пошкоджені візочки та окуляри, які було важко або неможливо відремонтувати чи замінити.

Під час воєнного стану серед першочергових можна визначити такі завдання, що стоять перед керівниками закладів освіти:

- відновлення освітнього процесу;
- налаштування ефективної комунікації між учасниками освітнього процесу;
- створення безпечних умов для учасників освітнього процесу;
- за потреби створення умов для організації освітнього процесу за дистанційною та змішаною формами;

–здійснення інформаційної та психологічної підтримки учасників освітнього процесу;

–здійснення співпраці з інклюзивними ресурсними центрами.

Нині Україна переживає складний час у зв'язку з викликами, пов'язаними з війною, яка впливає на загальну державну політику у всіх сферах. Одним із найважливіших пріоритетів в цей період є захист прав та свобод людей. В першу чергу – це право на життя, здоров'я, правовий та соціальний захист. Відновлення України – це не тільки і не стільки про відбудову зруйнованого ворогом, це відновлення повноцінного життя у містах і селах, відбудова інституцій та їх спроможності, вирішення питань верховенства права, забезпечення справедливості для найнепривілейованіших верств населення, побудова більш інклюзивного суспільства, розвиток людського капіталу.

Список використаних джерел:

1. Цимбалюк Ірина. Інклюзивний розвиток в умовах війни та нових економічних викликів. URL: https://wiki.vnu.edu.ua/images/d/d0/Zbirnyk_tez_3.pdf#page=66 (дата звернення: 30.10.2023).
2. Мельнік М.А. Інклюзивна політика держави під час війни. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/VisnikSNU/article/view/620/592> (дата звернення: 31.10.2023).
3. Розвиток інклюзивної освіти в Україні під час війни. URL: <https://mamaplusya.dp.ua/rozvytok-inklyuzyvnoyi-osvity-v-ukrayini-pid-chas-vijny/> (дата звернення: 31.10.2023).

УДК 336.1

Запорожченко М.І., студентка 4-го курсу спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» гуманітарно-педагогічний факультет Національний університет біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
Науковий керівник:
Свердан М.М., к. е. н., доцент Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

**АКТУАЛЬНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ:
 НЕНАЛЕЖНІ КАПІТАЛОВКЛАДЕННЯ – НА ЧАСІ?**

Україна майже два роки перебуває в стані дуже важкої війни, неймовірно обтяжливої та надзвичайно виснажливої. За цей час відбулись зрушення господарській інфраструктурі країни. Ефективне розв'язання проблем структурних диспропорцій, соціальної та економічної розбалансованості передбачає необхідність коригування наявної господарської моделі. Війна – завжди дороге “задоволення”. Разом з тим, можна простежити, що замість того, щоб вкладати значні суми грошей у збройні сили для ведення бойових дій, вони спрямовуються в деякі інші напрямки, наприклад, такі, як будівання мостів, інфраструктури, а також інші не зовсім воєнні проекти. Така ситуація може здатися контрверсійною, однак має, водночас, свої раціональні аргументи та очевидні переваги.

Мирний розвиток: Вкладання коштів у будівництво та розвиток інфраструктури може сприяти мирному розвитку країни навіть під час війни. Такі заходи сприяють створенню робочих місць, підтримують економіку та підвищують життєвий рівень населення, а це в майбутньому принесе певні кошти для вкладення їх в збройні сили [4].

Підйом національного духу: За приклад можна взяти зміна символу на щиті Батьківщини – матері (рис. 1). Таке рішення досить сильно підняло мотивацію народу України, оскільки на головній споруді нашої країни не має бути символів ганебної антинаціональної комуністичної влади [3].

Рис. 1. Реставрація Батьківщини — матері

Гуманітарні допомоги: Під час війни дуже важливо виділяти кошти для постраждалих від агресії росіян, це підтримує національний дух та дає змогу

постраждалим стати на ноги та почати працювати заради перемоги нашої держави [1].

Разом з тим, неможливо обійтись і від зовсім безкорисних для ведення війни грошових вкладень в різних напрямках витрачання коштів.

Реставрації: Зокрема, у всіх регіонах нашої країни можна помітити вкладення в реставрації, будування застарілих вулиць, монументів, та інших споруд. Відтак, можна вважати, що це не є пріоритетним капіталовкладенням під час війни. Такими речами доцільніше було б зайнятись вже після завершення війни і перемоги України, а не під час військових конфліктів. Натомість, ці гроші було б краще вкласти в забезпеченість дуже потрібними матеріалами й оснащенням для користі військових.

Фінансування політичних партій, департаментів: Також можна помітити вкладення величезних коштів в зарплатню політиканів яка на цей час сягає розмірів виплат військовим які кожен день ризикують своїм життям заради нас. Також надмірні вкладення в департаменти, до прикладу департамент міжнародних відносин України, в нього вкладаються величезні кошти, проте люди які там працюють не дуже то й ними користуються в користь розвитку дружби нашої держави з іншими [2].

Таким чином, вкладати кошти в економічні проекти і проекти, які можуть підняти дух населення, є такими ж важливими як і фінансування збройних сил. Однак, спрямування коштів в некритичні об'єкти, які не суттєво допоможуть народу та армії, можна вважати не зовсім правильним рішенням.

Список використаних джерел:

1. Гуманітарна допомога. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Gumanitarna-dopomoga.html>
2. Політичні партії знову звітуватимуть про фінансування — Зеленський підписав відповідний законопроект. Суспільне медіа. URL: <https://suspilne.media/580675-politichni-partii-znovu-zvituvatimut-pro-finansuvanna-zelenskij-pidpisav-vidpovidnij-zakonoproekt/>
3. Ремонт щиту "Батьківщини-матері": дозвіл отримано, скульптор розкрив подробиці. Уніан. URL: <https://www.unian.ua/society/remont-shchitu-batkivshchini-materi-dozvil-otrimano-i-skulptor-rozkriv-podrobici-novini-kiyeva-12327096.html>
4. Трекер економіки України під час війни. Центр економічної стратегії. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>

УДК 339.522(477.62):

*Кімейчук Н.Д., студентка 3-го курсу
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*

*Науковий керівник:
Лазаренко Д.О. д.е.н., проф.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКИХ ЕКСПОРТЕРІВ В УМОВАХ ВІЙНИ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Війна в Україні та пов'язані з нею торгівельні обмеження призвели до порушення численних ланцюгів експортних операцій. Збут агропродукції став одним із найпроблемніших питань з початком повномасштабної військової агресії РФ проти України. Чисельні транспортні шляхи не функціонують (залізничні, морські, повітряні). Зростання вартості палива має додатковий вартісний тягар на логістику, що сприяє виникненню проблем із збутом агропродовольчої продукції [4].

За даними Державної служби статистики України, у 2022 році експорт товарів з України скоротився на 68,5% у порівнянні з 2021 роком. Це призвело до значних втрат для українських компаній, які працюють на зовнішніх ринках.

За результатами оцінки Інституту економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) харчова промисловість, незважаючи на війну і чисельні втрати, залишається однією з найоптимістичніших галузей української переробної промисловості. Саме виробники і переробники харчових продуктів найчастіше мають кращі потужності порівняно з довоєнним періодом. З метою оперативного збору даних про поточний стан промислових підприємств в рамках реалізації антикорупційного проєкту ЄС «За прозору і чесну митницю», Інститутом економічних досліджень започатковано щомісячна експертна оцінка стану виробничих показників. Для оцінювання потенціалу підприємств промисловості розроблена нова методологія, суть якої полягає в аналізі суджень та очікувань економічних агентів (власників, керівників підприємств) і розрахунок «базового рівня» фінансово-економічного рівня [4].

Основними проблемами українських експортерів в умовах війни є:

- Зниження попиту на українську продукцію на світовому ринку. Внаслідок війни багато країн світу запровадили санкції проти Росії та Білорусі, що призвело до зниження попиту на сировину та товари, які виробляються в цих країнах. Україна є одним з основних постачальників цієї продукції, тому також відчула негативний вплив санкцій.

- Збої в логістиці. Внаслідок війни було пошкоджено або зруйновано значну частину транспортної інфраструктури України. Це призвело до збільшення вартості логістики та ускладнило експорт українських товарів.
- Зростання ризиків. Війна створила додаткові ризики для експорту, зокрема ризик пошкодження або втрати товарів, а також ризик неплатежів.

Для вирішення цих проблем українські експортери можуть запровадити такі заходи:

- Пошук нових ринків збуту. Українським компаніям необхідно шукати нові ринки збуту для своєї продукції, зокрема в країнах, які не запровадили санкції проти Росії та Білорусі.
- Зміна логістичних маршрутів. Українським компаніям необхідно шукати альтернативні логістичні маршрути для експорту своєї продукції.
- Укладання страхових контрактів. Українським компаніям необхідно укласти страхові контракти для захисту своїх інтересів у разі виникнення форс-мажорних обставин.

Уряд України також може вжити заходів для підтримки українських експортерів, зокрема:

- Запровадження програм компенсації витрат на логістику для українських експортерів.
- Створення спеціальних умов для експорту, зокрема спростити митні процедури та надати податкові пільги.

Уряд України щойно схвалив постанову №1132 «Про реалізацію експериментального проекту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану» [1]. Документ змінює правила експорту аграрної продукції. Постанову підготовлено Міністерством аграрної політики та продовольства України. Нові правила повинні унеможливити зловживання та порушення законодавства під час експорту агропродукції. А також захистити права агропідприємців, які дотримуються законодавства щодо експорту.

В рамках експерименту сформований перелік верифікованих суб'єктів агропромислового сектору, які здійснюють експорт агропродовольчої продукції. Зокрема, зернових, олійних і переробної агропродукції.

Для включення до цього переліку експортерів суб'єкто господарської діяльності має повинен 4 критеріям:

1. Не мати податкового боргу з повернення валютної виручки.
2. Бути платником ПДВ на момент подання заявки на експорт та станом на 23 лютого 2022 року.
3. Щодо підприємця не складався акт ДПС про відсутність за місцем юридичної реєстрації під час перевірки дотримання валютного законодавства.

4. Суб'єкт має документальне підтвердження від банку, з яким працює, що з 23 лютого 2022 року по 27 жовтня 2023 року він провів хоча б одну успішну експортну операцію, за якою було повернення валютної виручки.

Вирішити всі проблеми українських експортерів в умовах війни буде непросто, але запровадження таких заходів допоможе їм зберегти свої бізнеси та продовжувати експортувати свою продукцію на світові ринки.

Список використаних джерел:

1. Постанова «Про реалізацію експериментального проекту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану» від 31 жовтня 2023 р. № 1132.

2. Переглянуто граничні строки розрахунків для деяких експортних операцій. Бухгалтер 911. URL: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1075134.html>

3. Лазаренко Д.О., Лук'янов А.І. Оцінка експортного потенціалу підприємств агропереробної промисловості в умовах воєнного стану. Економічні науки. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. - Дніпро. Випуск 2 (06) / 2022. С.53-61.

4. Лазаренко Д.О., Папук Д.О. Підтримка розвитку еко-індустріальних парків в умовах релокації та євроінтеграції бізнес-процесів. Економічний вісник Донбасу Economic Herald of the Donbas. Науковий журнал № 3 (69) 2022. С.27-31.

УДК 330.341.1

Кремено В.С.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності «Менеджмент ЗЕД»
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Свердан М.М., к. е. н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

**ІНКЛЮЗИВНЕ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО
РЕСУРСУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ ВІЙНИ**

Людські ресурси є особливим і найважливішим видом економічних ресурсів. В якості фактору економічного розвитку, людські ресурси представляють собою працівників, обладнаних конкретними професійними вміннями та знаннями, які вони можуть використовувати під час виробничого процесу.

Інклюзивне відновлення людських ресурсів - це процес оживлення та підвищення потенціалу населення, який охоплює всі сегменти суспільства, у тому числі вразливі групи. Головною метою відновлення є створення умов для включення всіх громадян, а не лише окремих привілейованих груп, у процес відновлення та розвитку.

Період після війни завжди приносить з собою виклики і можливості. Після конфлікту багато країн стають перед завданням відновлення пошкодженої інфраструктури, створення нових економічних можливостей і встановлення соціального миру. У цьому контексті інклюзивний розвиток людського ресурсу стає важливим фактором для досягнення сталого розвитку та справедливості після війни. [1]

Сільське господарство може створювати умови для інклюзивного зростання і розвитку, оскільки інклюзивне зростання означає ріст в секторах, де працюють люди з низькими доходами, у відносно відсталих районах, з використанням низькокваліфікованої робочої сили, і призводить до зниження цін на товари, які споживають люди з низькими доходами, такі як їжа, паливо і одяг. [2]

Інклюзивний розвиток сільських територій включає в себе аспекти економічного, соціального і політичного характеру. У відношенні до останнього, сприяння подальшому розвитку підприємництва на селі сприяють вживані організаційні і правові заходи, формування та реалізація державної політики та надання державної підтримки розвитку підприємництва з метою створення сприятливих умов для його активного росту. [3]

Забезпечення інклюзивного розвитку людського ресурсу в аграрному секторі після війни може бути досягнуто через впровадження таких заходів:

1. Інвестиції у розвиток освіти та відновлення на найбільш постраждалих територіях. Це включає відновлення та будівництво шкіл, коледжів, університетів та інших освітніх закладів, а також надання стипендій та фінансової підтримки.

2. Поліпшення системи професійної підготовки, організація курсів підвищення кваліфікації для сільських жителів, щоб набути нові навички та знання, необхідні для працевлаштування в аграрному секторі.

3. Стимулювання зростання рівня зайнятості через надання фінансової підтримки для створення робочих місць, інвестиції в інфраструктуру та впровадження сучасних технологій в аграрному секторі.

4. Надання фінансової підтримки через надання позик і грантів для аграрних проектів, що допоможе розвивати малі та середні підприємства і сприяти інноваціям.

5. Зосередження на розвитку інфраструктури, включаючи будівництво доріг, залізниць, аеропортів, складів і інших необхідних об'єктів для підтримки ефективності аграрного сектора в післявоєнний період. [4]

Отже, інклюзивний розвиток повинен бути всебічним і базуватися на принципах "рівних можливостей" як основі для досягнення інклюзивного зростання, сприяючи тим самим інклюзивному відновленню та підвищенню готовності людського ресурсу в аграрному секторі національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хоменко, О. В. Інклюзивне зростання КНР: соціально-економічний ефект. Україна – Китай. 2018. N5(11). С. 60-65. URL: <https://sinologist.com.ua/homenko-o-v-inklyuzyvne-zrostannya-knr-sotsialnoekonomichnyj-efekt/>
2. Кожина, А. В. Інклюзивне зростання та інклюзивний розвиток: взаємозв'язок та відмінності. Бескиди. 2018, Вип. 4, ч. 1. С. 84-90. URL: <https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a49316b2-d6ac-4c64-8e2ef9408fa9e86f/content>
3. Шпикуляк, О. Г., Ігнатенко, М. М., Швець, А. А. Концептуальні оцінки реалізації засад інклюзивного розвитку сільських територій. Економіка АПК. 2021. №3. С. 97-111. URL: http://www.eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2021/03/ekonomikaapk_2021_03_p_97_111.pdf
4. Лопатинський, Ю. М., Кобеля, З. І., Галицький А. Г. Структурнофункціональні засади розвитку підприємництва на сільських територіях. Економіка АПК. 2021. №12. С. 65-73. URL: http://www.eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2021/12/ekonomika_apk_12_2021_p_65-73.pdf

УДК 338.45(477.64):

*Лазаренко Д.О. д.е.н., проф,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

**КЛАСТЕРНІ ІНІЦІАТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ ВІДПОВІДНО ДО УМОВ ІНДУСТРІЇ 5.0.**

Війна в Україні завдала значних збитків промисловості країни. За оцінками, близько 50% промислового потенціалу України було зруйновано або пошкоджено. Це призвело до значного зниження виробництва, а також до погіршення конкурентоспроможності української промисловості на світовому ринку.

Відновлення української промисловості є важливим завданням для відновлення економіки країни. Для вирішення цих проблем необхідно буде запровадити комплекс заходів, які включатимуть:

- Залучення міжнародної допомоги для інвестування проектів реалізації промислових кластерних ініціатив.
- Розвиток і стимулювання внутрішнього ринку, для забезпечення стабільного попиту на промислову продукцію.
- Розвиток освіти та розробка програм перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів відповідно до умов індустрії 5.0 [5].
- Застосування біоенергетичної циркулятизації і 100%-е використання відходів [1].
- Відновлення інфраструктури і логістики.

Стратегічний проект створення (відбудови) Слов'янського содового заводу реалізується як кластерна ініціатива в рамках державної програми по заміщенню імпорту в Україну продуктами національного виробництва і в рамках програми розвитку промисловості 2020 – 2027 [7]. Сода є однією з основних компонентів виробництва скла. В регіоні є все необхідне для розвитку цього виробництва: сировина (крейда, кварцовий пісок, вода), кадровий потенціал (учбові заклади), розвинена логістика.

Кластерну ініціативу сформульовано згідно з проектом регіональної стратегії продовження ЛДВ, на основі громадського обговорення на регіональному і національному рівні, з урахуванням порівняльних переваг, викликів та ризиків, визначених за результатами SWOT-аналізу проектної інформації.

Кластерів і які спеціалізуються у сфері передових матеріалів та адитивних технологій в Україні дуже мало [6]. Кластерна ініціатива здобула швидке визнання в бізнес-середовищі, в Українському кластерному альянсі, серед його зарубіжних партнерів, зокрема, кластерів цього сектору. В 2023 році кластерну ініціативу відкориговано і адаптовано фахівцями кластеру «Торсода» від сировинної бази до високотехнологічної промисловості, відповідно до вимог індустрії 5.0 (рис.1).

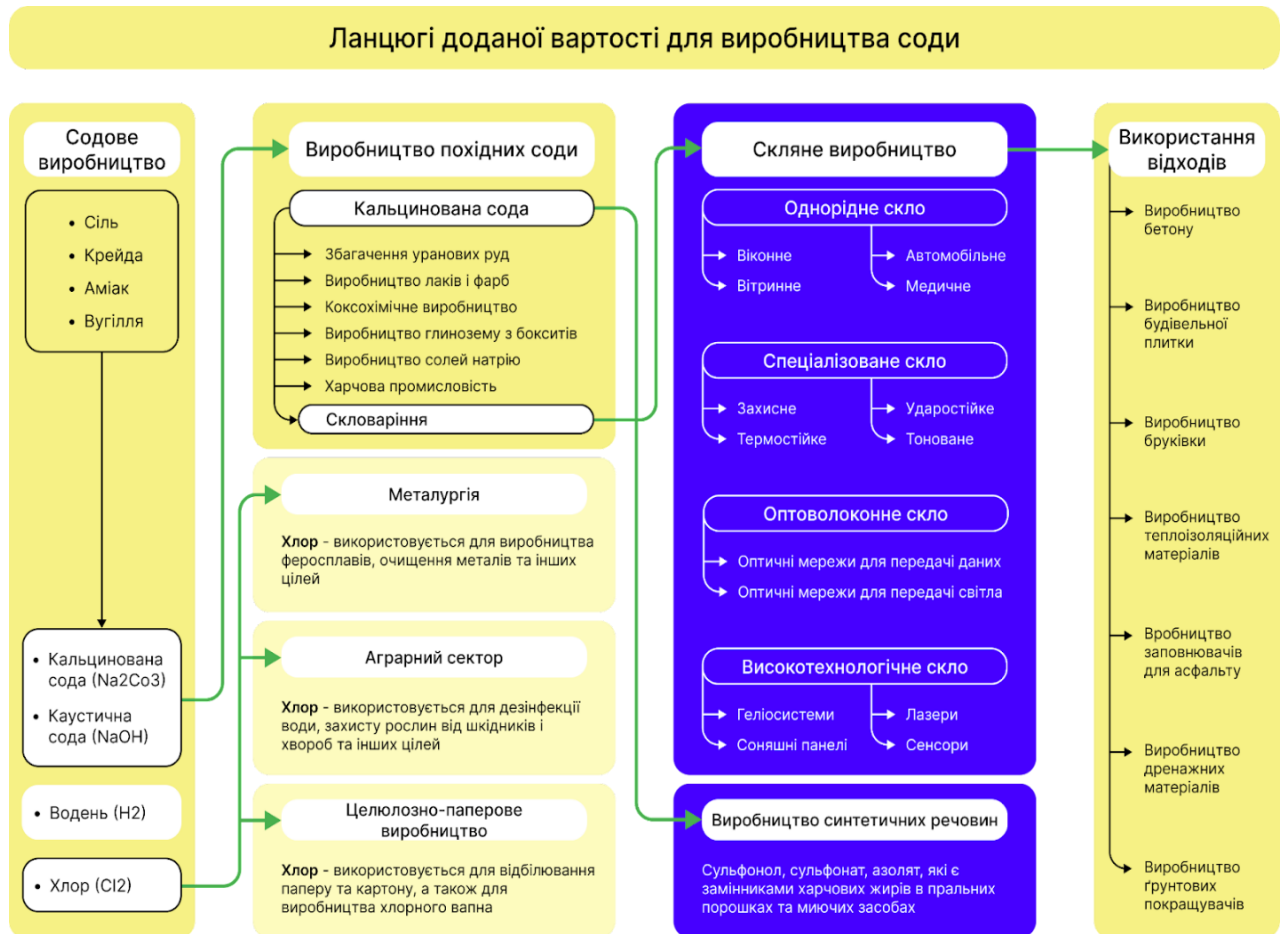

Рис.1. Кластерна ініціатива «від сировинної бази до високотехнологічної промисловості»

Проектом розглядаються можливості для подальшої концентрації виробництва, продовження ланцюгів доданої вартості і створення виробництв, які потребують соду в якості сировини (рис.1). Сода є однією з основних компонентів скляного виробництва. В регіоні є все необхідне для розвитку цього виробництва: сировина (крейда, сіль, кварцовий пісок, вода), кадровий потенціал, розвинена логістика [2].

Внутрішні переваги:

1. Наявність кластерної взаємодії і комунікаційних зв'язків між кластерними учасниками щодо впровадження кластерної ініціативи;
2. Наявність у складі кластера кваліфікованих спеціалістів і досвідчених фахівців-експертів, які мають досвід содового виробництва;
3. Наявність бізнес-плану і техніко-економічного обґрунтування проекту.
4. Наявність в регіоні фахових навчальних закладів (коледж, університет, науково-дослідна установа).

Зовнішні переваги: -

1. Наявність в регіоні сировини для виробництва (крейда, сіль, вода, енергоносії);

2. Наявність в регіоні розвиненої логістичної мережі (автомобільні та залізничні шляхи);

3. Можливість використання позитивного досвіду і запобігання історичних помилок слов'янського содового заводу;

4. Комунікація з профільними науковими установами (Академія економічних наук НАН України, Науково-дослідний інститут основної хімії, Інститут економіки промисловості);

5. Можливості для подальшої концентрації виробництва, продовження ланцюгів доданої вартості, розбудова Консорціумів з іноземними партнерами.

Зовнішні ризики:

1. Критичне наближення до зони бойових дій;

2. Високі ризики небезпеки ведення діяльності в місцях видобутку сировини;

3. Надзвичайні логістичні ризики під час військового стану.

Внутрішні ризики:

4. Відсутність стабільного фінансового забезпечення підприємств - учасників кластера;

5. Скорочення активної господарської діяльності в регіоні;

6. Вимушений тимчасовий від'їзд кваліфікованих спеціалістів.

Внаслідок відповідних міжсекторальних зв'язків усередині регіону та за кордоном, кластер має готовність щодо впровадження проекту і можливості для забезпечення спеціалізованої технологічної синергії для його реалізації. Поєднання внутрішніх і зовнішніх переваг надасть можливість створення міжнародного консорціуму з ланцюгами високої доданої вартості в північному регіоні Донецької області.

Кластерна ініціатива передбачає також розробку плану смарт спеціалізації для збалансованого розвитку регіону, нових додаткових робочих місць і випуск інноваційних продуктів з урахуванням вимог циклічної (економіки) переробки.

Структура готової продукції содового виробництва:

- виробництво кальцинованої соди потужністю 600 тис. тонн на рік;
- виробництво харчового бікарбонату натрію потужністю 30 тис. тонн на рік;
- виробництво фармацевтичного бікарбонату натрію потужністю 5 тис. тонн на рік;
- виробництво хлористого кальцію 30 тис. тонн на рік;
- виробництво мінерального наповнювача для дорожніх покриттів;
- виробництво каустичної соди;

- супутні виробництва з напівпродуктів і відходів виробництва кальцинованої соди (синтетичні мийні засоби, цеоліти, будівельні матеріали, кормові добавки, харчова сіль "Екстра", препарати для відбілювання паперу і тканин тощо);
- організація тепличного господарства до 15 га через використання вторинної теплової енергії содового виробництва.

Проектом передбачено використання 100% відходів содового виробництва (для виробництва цеолітів, будівельних матеріалів, кормових добавок, препаратів для відбілювання паперу і тканин, тощо).

Очікувані результати від реалізації кластерної ініціативи «Торсода» включають збільшення виробництва товарів і послуг на основі кластерного підходу, застосування біоенергетичної циркулятизації, створення нових робочих місць, збільшення ВВП регіону, а також покращення екологічного стану регіону.

Список використаних джерел:

1. Лазаренко Д.О., Ляшенко В.І., Уткін В.П. Структурні моделі циркулярних біоенергетичних кластерів. Економічний вісник Донбасу. Науковий журнал, №1(71). Київ-Полтава 2023. с.80-86.
2. Лазаренко Д.О., Уткін В.П. Аналіз головних ініціатив кластерної стратегії. Всеукраїнська науково-практична конференція «Реалії та перспективи інноваційного розвитку економіки» м. Київ, 13 листопада 2021 р. С.41-45.
3. Лазаренко Д.О. Синергетичні точки потенційної інтеграції багатофункціональних кластерних систем. Економічний вісник Донбасу Economic Herald of the Donbas Науковий журнал № 2 (68) 2022. С.59-66.
4. Запорізький кластер IAM: Ефективна співпраця в секторах: Інжиніринг, Автоматизація, Машинобудування. URL: <https://www.iamcluster.zp.ua>
5. Маніфест щодо переходу України до індустрії 5.0. URL: <https://www.clusters.org.ua/blog-single/manifest-perehid-ua-industry5-0/>
6. Yashchuk Iryna. Нові кластери УКА – кластер технологій передових матеріалів. URL: <https://www.clusters.org.ua/blog-single/new-uca-clusters-camt/>
7. Лазаренко Д.О., Папук Д.О. Підтримка розвитку еко-індустріальних парків в умовах релокації та євроінтеграції бізнес-процесів. Економічний вісник Донбасу Economic Herald of the Donbas. Науковий журнал № 3 (69) 2022. С.27-31

УДК 330.338.2

*Мороз І.В., магістр 1 року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)*

*Науковий керівник:
Шинкарук Л.В., д.е.н., професор,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ В ПОВОЄННІЙ УКРАЇНІ

Війна в Україні триває, але тим не менш, процеси відновлення країни і її економіки вже почалися. Багато проектів відновлення вже активно працює в різних напрямках. В них задіяні: як крупні державні інститути та підприємства, так і малий і середній бізнес, різні організації громадянського суспільства.

Однією з ключових проблем є те, що в державі поки не існує єдиний загальнонаціональний план відновлення України, розроблений владою, який мав би юридичну силу та використовувався іншими суб'єктами відновлення як стратегічний документ. Відсутність такого плану є проблемою для всіх учасників відновлення [1, с.10].

Ключовим фактором і метою відновлення, безумовно, є перезавантаження економіки, відновлення регіональної інфраструктури, створення нових робочих місць. Без цього неможливо забезпечити повернення більшості людей, які покинули країну. Крім того, процеси відновлення дають шанс на реалізацію підходів стійкого інклюзивного розвитку.

Ще один найважливіший аспект – необхідність того, щоб відновлення було локальним з точки зору ресурсу, таким чином задіяло національні підприємства, українських спеціалістів та інші внутрішні ресурси. Не можна допустити, щоб в процесі відновлення країна покладалась тільки на західні ресурси у вигляді матеріальних поставок виробів, товарів і обладнання. Крім того, повномасштабна війна ясно показала недієздатність або просто недостатню активність західних соціальних інститутів. І тут ми також повинні розвиватися і покладатися на національні організації громадянського суспільства.

За даними Міністерства економіки України 2022 рік став самим складним для національної економіки. Найбільш важкий удар прийшовся на березень 2022. З використанням непрямого моделювання, Мінекономіки оцінило падіння рівня ВВП у березні, на майже 50%, у порівнянні з березнем 2021 року, що, в

свою чергу, за даними Держстату, стало причиною падіння за перший квартал на 15,1 % [4].

Розглянемо ключові аспекти роботи малого і середнього бізнесу.

Підприємництво під час війни є дуже ризиковим процесом. При цьому він є одним із найважливіших, як для самих підприємців, так і для економіки країни. Далі, акцентуємо увагу на нестабільності доходів у цьому періоді, що зумовлено наступними причинами:

- складністю отримання фінансування та обмеженою кількістю можливих джерел (у тому числі кредитних);
- змінами в законодавстві;
- серйозна залежність малого бізнесу від конкуренції і, в першу чергу, від крупних компаній та інше.

Серед основних проблем, які виникають на шляху малого та середнього підприємництва, можна назвати такі: скорочення ринку збуту через значну міграцію населення, як у віддалені від фронту області, так і за межі країни; скорочення рівня доходів основної маси населення (через високий рівень інфляції та рівня безробіття), відміни в липні 2023 року мораторію на перевірку підприємств і практично повне повернення довоєнної податкової політики, пошкодження або повне руйнування частини виробничих потужностей та соціальної інфраструктури.

Для забезпечення розвитку підприємств малого і середнього бізнесу потрібен постійний комплекс заходів, спрямованих на формування сприятливої бізнес-середовища, всебічної зміни системи оподаткування, спрямованої на підвищення її лояльності до підприємництва, впровадження системи якісного контролю продажів торгових точок.

Безумовно, зовнішні зміни спонукають підприємців змінювати підходи і шукати нові форми роботи, що відповідають викликам часу, як то, щоденні обстріли, відключення електроенергії. Все це несе величезні загрози національній економіці.

Функціонування українського бізнесу під час військових дій є немаловажним джерелом бюджетного наповнення та підвищення зайнятості населення. Бізнес миттєво реагує на зовнішні зміни, що значно підвищує гнучкість нашої економіки і закладає надійний фундамент майбутнього економічного зростання.

Функціонування підприємств малого і середнього бізнесу часто пов'язано з локальними постачальниками. Це, у свою чергу, впливає на здатність регіонального економічного розвитку.

Пріоритет розвитку підприємництва під час протидії воєнній агресії та повоєнного відновлення є одним з ключових у Плані відновлення України [1] та визначається, зокрема, в таких програмах: у програмі 5 – поліпшення

бізнес-середовища та програмі 8 – розвиток секторів економіки з доданою вартістю. Тим більше, що розвиток підприємницької діяльності сприяє досягненню Цілей сталого розвитку для України.

Особливо це завдання стає невідкладним в умовах воєнного часу та перспектив повоєнного відновлення, коли зростає важливість розробки програм підтримки малого та середнього бізнесу на рівні територіальних громад, особливо економічно неспроможних, адже розвиток малого (мікро-) підприємництва буде сприяти саме зростанню їх економічного потенціалу та конкурентоспроможності у питанні залучення інвестиційних ресурсів [2, с. 35].

Таким чином, метою сталого та інклюзивного розвитку малого та середнього бізнесу в умовах повоєнного відновлення є забезпечення відновлення та саморозвитку економічних систем на основі стимулювання розвитку підприємницької діяльності на локальному рівні, а головними принципами мають бути: стійкість; самовідтворення; самозабезпечення; невідкладність змін; субсидіарність і децентралізованість; гнучкість. [3, с. 38] Безумовно, держава зобов'язана першочергово інвестувати свої ресурси у відновлення та розвиток необхідної критичної інфраструктури регіонів.

Цифровізація змінила традиційні бізнес-моделі, створила нові можливості для розвитку та просування продуктів і послуг. Зокрема, нині значно спрощені багато бюрократичних процедур при реєстрації та функціонуванні малого бізнесу за допомогою впровадження електронних сервісів та програми цифрової трансформації за програмою Дія. Бізнес. Потрібно активно розвивати шерінгові платформи (як приклад <https://www.rabotniki.ua>).

Саме зараз ми повинні цілеспрямовано розвивати стратегічні напрямки, які будуть здатні переорієнтувати національну економіку на продукцію з високою доданою вартістю, відкриття нових ринків збуту, приведення функціонування малого та середнього бізнесу до стандартів ЄС.

Таким чином, для забезпечення стійкого інклюзивного розвитку підприємств малого та середнього бізнесу в Україні, необхідні заходи на рівні державної політичної та економічної стратегії, які зможуть забезпечити зростання підприємницького бізнесу в післявоєнний період. Важливими складовими є також: створення сприятливої бізнес-середовища, стимулювання купівельного попиту, допомога у створенні нових робочих місць, стимулювання освітніх програм та економічної грамотності, відновлення соціальної інфраструктури, спільна діяльність щодо повернення трудових мігрантів. Визначення українського європейського вектора інклюзивного стійкого розвитку буде неухильно використовувати можливість зовнішньої підтримки ЄС.

Список використаних джерел:

1. Дослідження ініціатив у сфері повоєнного відновлення. URL: [https://ednannia.ua/images/Master version UKR Rebuilding.pdf](https://ednannia.ua/images/Master_version_UKR_Rebuilding.pdf) (дата звернення: 10.10.2023).
2. Хмарська І.А., Кучерява К.Я., Клімова І.О. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31>
3. Шлафман Н., Лайко О., Бондаренко О. Програмні заходи розвитку підприємництва на базовому рівні в умовах відновлення національної економіки. Grail of Science. 2023. № 23. С. 34–41. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.23.12.2022.02>.
4. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.10.2023).
5. Ключковська В.О., Ключковський О.В., Трегубов О.С. Макроекономічні аспекти відновлення функціонування малого та середнього бізнесу в контексті повоєнної відбудови національної економіки України. Економіка і організація управління. 2023. № 1. С. 89–97.

*Печоріна М.І., студентка групи ФМБ-22-1
Державний податковий університет
(м. Ірпінь, Україна)
Науковий керівник:
Коваленко Ю.М., д.е.н., професор
Державний податковий університет
(м. Ірпінь, Україна)*

МОЖЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Актуальність можливостей забезпечення інклюзивного розвитку економіки України в сучасних умовах дуже важлива, оскільки ця проблема стає ключовою для країни, що прямо впливає на її конкурентоспроможність та сталість росту. Забезпечення інклюзивного розвитку передбачає залучення всіх верств населення до економічного процесу, включаючи вразливі групи населення, такі як люди з інвалідністю, молодь, жінки, та інші. Інклюзивна економіка сприяє підвищенню продуктивності праці, підтримці соціальної справедливості, і розвитку сталої інфраструктури, що є важливим фактором для подолання економічних викликів та досягнення сталого росту України.

Проблематика забезпечення інклюзивного розвитку економіки України становить серйозний виклик, оскільки країна стикається з численними соціальними та економічними проблемами, які обмежують можливості включення різних соціальних груп, зокрема вразливих шарів населення, до процесів економічного зростання та розподілу благоденства. Забезпечення інклюзивного розвитку передбачає вирішення питань щодо нерівності в розподілі доходів, доступу до освіти, охорони здоров'я, а також здатність усіх громадян брати участь у економічному житті України. Серед основних проблем можна виділити високу безробіття, недостатність якісної освіти та охорони здоров'я, відсутність інфраструктури для людей з обмеженими можливостями, а також низький рівень фінансової грамотності в суспільстві. Для забезпечення інклюзивного розвитку України необхідна комплексна стратегія, спрямована на вирішення цих проблем і врахування потреб різних соціальних груп у процесах економічного розвитку [1, с. 30].

Дослідженням можливостей забезпечення інклюзивного розвитку економіки України у свої працях займалися наступні науковці: Воробйова Н., Гаврилюк С., Литвинова Т., Ємельяненко Л. М., Петюх В. М., Дзензелюк К. В, Іртищева І., Крамаренко І., Завгородній К., Бобух І.М., Кіндзерський Ю.В., Фашевська О.М. та інші.

Мета дослідження розкрити сутність забезпечення інклюзивного розвитку економіки України та запропонувати можливі напрямки розвитку економіки України.

Інклюзивний розвиток економіки - це підхід до економічного розвитку, який передбачає забезпечення рівних можливостей та доступу до економічних ресурсів, благоденства і можливостей для всіх соціальних груп та верств населення. Основною ідеєю інклюзивного розвитку є створення умов, в яких ніхто не відстає і не виключається з процесів економічного зростання, незалежно від їхнього соціального, економічного чи фізичного стану. Інклюзивний розвиток передбачає зменшення нерівності, підтримку вразливих груп населення, включення людей з обмеженими можливостями у суспільство та економіку, а також створення сприятливого середовища для підприємництва та інновацій. Цей підхід сприяє сталому і справедливому розвитку суспільства, де кожен громадянин має можливість реалізувати свій потенціал і приносити користь економіці та суспільству в цілому [2, с. 5].

Сутність можливостей забезпечення інклюзивного розвитку економіки полягає в створенні умов, за яких усі соціальні групи та верстви населення мають однаковий доступ до економічних можливостей та благоденства, та можуть активно приймати участь у процесах економічного зростання. Це передбачає зниження нерівності в розподілі доходів, створення рівних можливостей для освіти та розвитку кар'єри, підтримку людей з обмеженими

можливостями, а також розвиток інфраструктури, яка б враховувала потреби всіх громадян [4, с. 132].

Забезпечення інклюзивного розвитку економіки включає в себе створення сприятливого середовища для підприємництва та інновацій, а також розробку політик і програм, спрямованих на захист прав та інтересів усіх соціальних груп. Це допомагає зміцнити стабільність економіки, підвищити конкурентоспроможність та забезпечити стале економічне зростання, яке враховує потреби всього суспільства.

Можливості забезпечення інклюзивного розвитку економіки України включають в себе кілька основних особливостей:

- Україна має потужний потенціал для розвитку соціальних програм та ініціатив, спрямованих на підтримку вразливих груп населення, включаючи людей з обмеженими можливостями, молодь та жінок.

- розвиток інклюзивного суспільства передбачає створення доступної інфраструктури, включаючи об'єкти громадського призначення, транспортні системи, освітні заклади та медичні послуги.

- розвиток інклюзивної економіки передбачає підтримку підприємств, які дотримуються соціально відповідальних підходів, створюючи робочі місця для всіх соціальних груп.

- забезпечення доступу до якісної освіти та навчання є ключовою особливістю інклюзивного розвитку, оскільки це допомагає підвищити кваліфікацію та інтеграцію всіх громадян у суспільство.

- розвиток інклюзивної економіки передбачає наявність цільових програм і проектів, спрямованих на поліпшення життя вразливих груп та забезпечення їхньої участі в економічних процесах.

- законодавче забезпечення та регулювання, спрямовані на захист прав і інтересів вразливих груп населення, є важливою особливістю інклюзивного розвитку.

- співпраця між урядовими органами, громадськими організаціями, бізнес-середовищем та активними громадянами грає важливу роль у забезпеченні інклюзивного розвитку економіки України [3, с. 161].

Забезпечення інклюзивного розвитку економіки вимагає комплексного підходу та спільних зусиль всіх суб'єктів суспільства для створення більш справедливого та сталого економічного оточення.

Інклюзивний розвиток економіки України передбачає ряд стратегічних напрямів, спрямованих на створення більш справедливого та сталого суспільства:

- одним із ключових напрямів є забезпечення рівних можливостей для всіх громадян незалежно від їхнього соціального статусу, віку, статі та фізичних можливостей. Це включає в себе заходи для підтримки людей з

обмеженими можливостями, молоді, жінок та інших вразливих груп, щоб вони мали доступ до освіти, праці, медичних послуг та інших ресурсів.

□ підтримка МСП грає важливу роль у створенні робочих місць та забезпеченні інклюзивного розвитку. Це включає в себе фінансову підтримку, навчання та консультації для підприємців, спрощення процедур та створення сприятливого бізнес-середовища.

□ забезпечення інклюзивного розвитку також передбачає збалансований підхід до економічного зростання, враховуючи соціальні та екологічні аспекти. Це включає в себе створення сталої економічної бази, збереження природних ресурсів та захист навколишнього середовища.

Ці напрями спрямовані на створення більш справедливого та сталого суспільства, в якому кожен громадянин має можливість брати участь у економічному та соціальному розвитку країни.

Отже, можливості забезпечення інклюзивного розвитку економіки України надзвичайно важливі для покращення якості життя громадян і створення стійкого та справедливого суспільства. Розробка та впровадження стратегічних заходів в галузі соціальної інклюзії, підтримки малих та середніх підприємств, та збалансованого розвитку допоможе зменшити нерівності та сприятиме сталому економічному зростанню країни. Інклюзивний розвиток має потенціал позитивно вплинути на всі сфери українського суспільства, і його реалізація є важливим завданням для національного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Воробйова Н., Гаврилюк С., Литвинова Т. Деякі аспекти інклюзивного розвитку економіки України. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 2023. №1 (69), С. 29–37.
2. Ємельяненко Л. М., Петюх В. М., Дзензелюк К. В. Інтегральна оцінка інклюзивного розвитку в Україні на національному та місцевому рівнях. *Економіка та держава*. 2019. № 6. С. 4–10.
3. Іртищева І., Крамаренко І., Завгородній К. Оцінка рівня сталого інклюзивного розвитку України. *Modeling the development of the economic systems*, 2023. №2. С.159–165.
4. Структурні зміни як основа інклюзивного розвитку економіки України: монографія / [Бобух І.М., Кіндзерський Ю.В., Фащевська О.М. та ін.] ; за ред. д.е.н. І.М. Бобух ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2020. 516 с.

УДК: 330.341.1

*Пилипенко Ю.І., д.е.н., професор,
НТУ «Дніпровська політехніка»,
Ткачук А.М., аспірант
НТУ «Дніпровська політехніка»
(м. Дніпро, Україна)*

МОДИФІКАЦІЯ СТРУКТУРИ ЗАЙНЯТОСТІ ЯК ДЕТЕРМІНАНТ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Інклюзивний розвиток національної економіки передбачає забезпечення економічного зростання, яке враховує інтереси та потреби всіх громадян і груп населення, включаючи тих, хто раніше був виключений або обмежений в доступі до економічних можливостей. Модифікація структури зайнятості є вагомим детермінантом інклюзивного розвитку економіки, що може забезпечити нові робочі місця та можливості для незахищених верств населення. Посилення впливу глобалізаційних процесів на зайнятість населення вимагають зміни підходів щодо регулювання ринку праці та створення спеціалізованих програм та ініціатив, спрямованих на підтримку робочих місць, розвиток навичок та підвищення конкурентоспроможності національного робочого потенціалу. Одним із можливих напрямів регулювання є модифікація структури зайнятості, активна підтримка освіти та навчання, що відповідає потребам ринку праці, а також сприяння розвитку підприємництва та інновацій, що створює нові можливості для працевлаштування. Також важливо розглядати питання соціального захисту і адаптації працівників до змін в економіці, щоб забезпечити стійкість та соціальну стабільність в умовах глобальних змін.

Функціонування та розвиток ринку праці, в умовах сьогодення, проходить під впливом змін, які пов'язані з технологічними інноваціями, демографічними тенденціями, екологічними викликами та економічною нестабільністю. Ці зміни впливають на типи робочих місць, вимоги до навичок та умови праці. Для успішного функціонування та розвитку ринку праці в сучасних умовах необхідно активно адаптуватися до цих змін. Це включає, перепідготовку та навчання робочої сили, створення нових видів робіт та індустрій, сприяння роботі на віддалених робочих місцях, розвиток гнучких форм зайнятості і поліпшення умов праці з точки зору здоров'я та безпеки працівників. Адаптація до цих змін допоможе підтримати сталість ринку праці та забезпечити національну економіку конкурентоспроможністю в глобальному контексті.

Модифікація структури зайнятості з урахуванням інклюзивного розвитку економіки передбачає створення умов для того, щоб всі соціальні групи мали можливість отримувати пристойний дохід та брати участь у процесах

працевлаштування. Це передбачає розробку та впровадження політики, спрямованої на зменшення нерівності в оплаті праці, підтримку осіб з обмеженими можливостями, заохочення рівної представленості жінок та чоловіків у різних галузях та рівний доступ до можливостей працевлаштування для всіх соціальних груп.

При розробці програм щодо регулювання ринку праці та зміни його структури варто брати до уваги різноманітні аспекти, які впливають на зайнятість та працевлаштування (рис. 1).

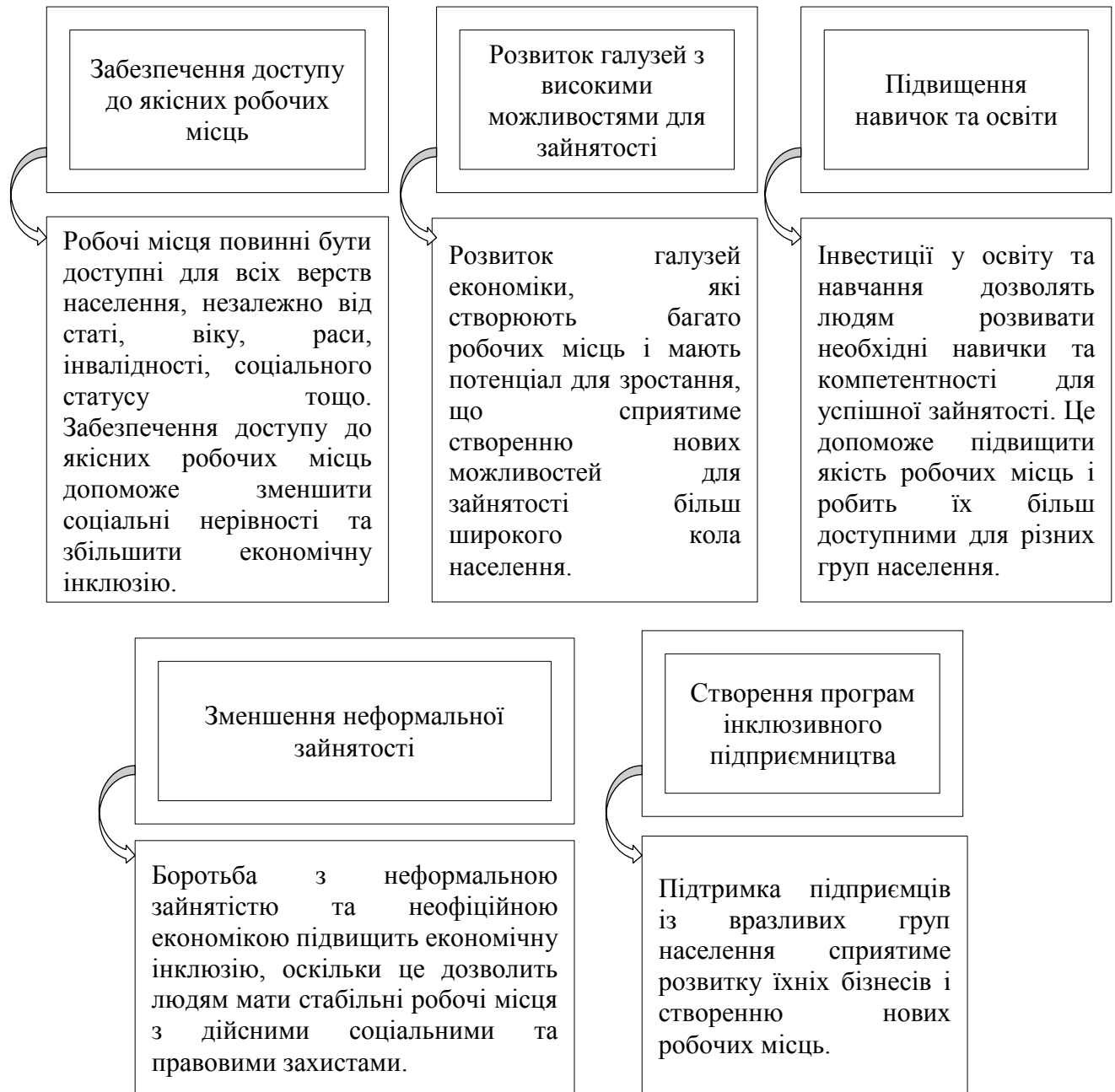

Рис. 1. Аспекти модифікації структури зайнятості з урахуванням інклюзивного розвитку економіки

Тож, зміна структури зайнятості з урахуванням інклюзивного розвитку економіки має включати в себе створення програм та ініціатив, спрямованих на підтримку робочих місць для вразливих груп населення, включаючи молодь, людей похилого віку, мігрантів, інвалідів та інші. Такий підхід сприятиме створенню більших можливостей для зайнятості у різних групах населення, соціальній інклюзії і створенню більш справедливого, рівного суспільства та зменшенню соціальних нерівностей.

Список використаних джерел:

1. Інституційні засади розвитку ринку праці в Україні : колективна монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. І.Л. Петрової, д.е.н. В.В. Близнюк ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2021. 472 с.
2. Структурні зміни як основа інклюзивного розвитку економіки України : монографія / [Бобух І.М., Кіндзерський Ю.В., Фащевська О.М. та ін.] ; за ред. д.е.н. І.М. Бобух ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2020. 516 с.
3. Малий І. Й., Ємельяненко Л. М., Дзензелюк К. В. Імплементція концепції інклюзивного розвитку в практику регулювання зайнятості населення. Ефективна економіка. 2018. № 12. DOI: 10.32702/2307-2105-2018.12.13.

УДК 334.012.64

*Прушківська Е.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Коваленко Р. М., студент 4 курс ФАМ
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ФОРМУВАННЯ СТІЙКИХ ТА ІНКЛЮЗИВНИХ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Умови війни в Україні вимагають не лише термінових заходів щодо повсякденного функціонування, але й довгострокових стратегій, спрямованих на забезпечення стійкості та інклюзивного розвитку малих та середніх

підприємств. Враховуючи складні виклики та несприятливу економічну обстановку, ефективні стратегії мають на меті створення стабільного середовища для підприємницької діяльності, заохочення інвестицій та забезпечення інклюзивного доступу до ресурсів для всіх шарів суспільства.

Розвиток малих та середніх підприємств є ключовим фактором відновлення економіки країни, створення нових робочих місць та забезпечення соціально-економічної стійкості населення. Враховуючи потребу у зміцненні конкурентоспроможності та впровадженні новацій, обговорення стратегій, спрямованих на підтримку цього сектору, є невідкладним завданням для забезпечення сталого та інклюзивного розвитку України.

Зважаючи на обставини війни, формування стійких та інклюзивних стратегій розвитку малих та середніх підприємств в Україні включають такі переваги та недоліки: (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки формування стійких стратегій розвитку малих та середніх підприємств*

Переваги	Недоліки
1. Забезпечення сталості та витривалості бізнесу під час турбулентних умов.	1. Обмежені можливості фінансування та доступу до ресурсів у зоні воєнних дій.
2. Сприяння розвитку інновацій та новаторських підходів у вирішенні проблем.	2. Висока невизначеність та нестабільність економічної та політичної ситуації, що ускладнює планування та стратегічне прийняття рішень.
3. Створення більш ефективних механізмів управління ризиками та використання ресурсів.	3. Погіршення умов для підтримки інфраструктури та логістичних мереж, що може обмежити масштаби розвитку.
4. Підвищення конкурентоспроможності та адаптивності до змін у геополітичному середовищі.	4. Виклики щодо збереження та розвитку людських ресурсів у воєнних умовах, які можуть вплинути на якість та ефективність бізнес-процесів.

Джерело: складено авторами на основі [1]

Значення соціальної відповідальності бізнесу та інклюзивних практик у контексті сталого розвитку підприємництва в Україні полягає в розумінні соціального впливу підприємництва на суспільство, включаючи врахування інтересів різних груп населення. Це включає у себе:

а) встановлення етичних стандартів та практик у сфері праці, які забезпечують справедливі умови праці та уникнення експлуатації

б) розвиток соціальних програм та ініціатив, спрямованих на підвищення якості життя співробітників та сприяння розвитку місцевих спільнот;

в) впровадження екологічно чистих технологій та практик для зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та створення сталого способу виробництва.

г) підтримка соціальних проектів та благодійних ініціатив з метою покращення життя та забезпечення рівних можливостей для усіх верств населення.

Ці практики сприяють підвищенню рівня довіри споживачів та громадськості до підприємств, сприяють створенню стабільного бізнес-середовища, а також сприяють забезпеченню сталого розвитку, який враховує потреби сучасного суспільства та майбутніх поколінь.

Важливість створення ефективних механізмів фінансової підтримки та легалізації для стимулювання розвитку бізнесу в умовах кризи полягає в тому, що воєнний конфлікт та кризові ситуації можуть спричинити значні фінансові виклики для підприємств, зокрема малих та середніх підприємств [2].

Створення ефективних механізмів фінансової підтримки дозволяє забезпечити доступ до необхідних фінансових ресурсів для підприємств, що допомагає зберегти їх функціонування та розвиток навіть у складних умовах. Це може включати надання фінансових позик, грантів, субсидій або інших форм державної фінансової підтримки, які сприяють збереженню бізнесу під час нестабільності.

Крім того, ефективні механізми легалізації дозволяють уникнути нелегальних практик та сприяють покращенню бізнес-середовища шляхом створення правових та прозорих правил гри. Це стимулює довіру як у місцевих, так і в міжнародних бізнес-спільнотах, що сприяє привабливості для інвесторів та підвищенню конкурентоспроможності підприємств. В цілому, створення ефективних механізмів фінансової підтримки та легалізації є необхідними кроками для забезпечення сталого розвитку бізнесу в умовах кризи.

На підставі вище зазначеного, можна зробити висновок, що формування стійких та інклюзивних стратегій розвитку малих та середніх підприємств в Україні в умовах війни є надзвичайно важливим завданням. Враховуючи негативний вплив воєнного стану на економіку та бізнес-середовище, усталені та гнучкі стратегії, які враховують інтереси різних груп суспільства, мають вирішальне значення для забезпечення стійкого розвитку.

Зокрема, це включає в собі впровадження цифрових технологій для підвищення ефективності управління, підтримку соціально відповідальних практик для покращення умов праці та стимулювання розвитку місцевих спільнот, а також врахування екологічних вимог для збереження навколишнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Інтернет конференція «Інклюзія в умовах війни: досвід і перспективи». URL: <https://rozvytok-osvity.te.ua/%D1%96%D0>

2. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Підтримка малого та середнього підприємництва України URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostantnya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriyemnictva>.

УДК 339. 923 (477)

***Прушківська Е.В.**, д.е.н., професор,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

***Онишко Михайло-Петро**, магістр
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В ЄС: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ

Економічна інтеграція з ЄС є одним з пріоритетних напрямків зовнішньої політики України, яка спрямована на модернізацію економіки, підвищення конкурентоспроможності національних підприємств, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення рівня життя населення. Основним правовим інструментом економічної інтеграції є Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка набрала повної чинності 1 вересня 2017 року у повному обсязі.

За час дії Угоди про асоціацію Україна значно підвищила обсяги торгівлі з ЄС, до 41,2% у 2020 році. Наша держава отримала безвізовий режим з ЄС, а також доступ до низки програм й ініціатив ЄС (Горизонт 2020, Космічна програма, Еразмус+, Креативна Європа тощо). Здійснено значні реформи у сфері енергетики, транспорту, аграрної політики, захисту навколишнього середовища, що сприяють наближенню до стандартів і норм ЄС.

Однак, економічна інтеграція з ЄС також ставить перед Україною нові виклики, які потребують подальших зусиль та адаптації. До них належать: необхідність модернізації Угоди про асоціацію з урахуванням змін у законодавстві та політиці ЄС, зокрема в рамках Європейської зеленої угоди; недостатнє використання потенціалу вільної торгівлі, зокрема у сферах послуг,

публічних закупівель, інтелектуальної власності; низький рівень інвестиційної привабливості України через високу корупцію, неефективність судової системи, нестабільність макроекономічної ситуації; недостатня готовність національних підприємств до конкуренції на єдиному ринку ЄС через відсталість у технологічному розвитку, низьку якість продукції, невідповідність стандартам ЄС.

Необхідно брати до уваги те, що наша країна зараз перебуває в дуже складному становищі із-за війни. Воєнні дії мають негативний вплив на інтеграцію України до ЄС, але в іншій площині стимулюють обидві сторони до глибшого співробітництва. З одного боку, війна завдала руйнівного удару по українській економіці, зменшила її конкурентоспроможність, ускладнила логістику та торгівлю, а також погіршила безпекову ситуацію в регіоні. З іншого боку, війна спонукала Європейський Союз до більш рішучих геополітичних кроків, таких як надання Україні фінансової та технічної допомоги, скасування мит на українські товари, підписання угоди про безвізовий режим, підтримка територіальної цілісності та суверенітету держави.

В країні зроблено значні зусилля для виконання своїх зобов'язань перед ЄС. Зокрема, проведення реформ, наближення законодавства, модернізація інфраструктури, розширення співпраці в різних секторах, таких як енергетика, транспорт, екологія, сільське господарство тощо. Це дозволило Україні підвищити свою інтеграцію до внутрішнього ринку ЄС, який базується на чотирьох свободах: вільному руху товарів, послуг, капіталу та людей.

Виходячи з того, що це дуже важлива тема для нашої країни, яка зазнає військової агресії з боку росії, необхідно наголосити на тому які переваги можемо отримати від вступу до ЄС. По-перше, вступ до ЄС дозволить нашій державі посилити свою безпеку, стабільність і престиж на міжнародній арені. Зможемо отримати підтримку від інших країн-членів ЄС у разі загрози національного суверенітету та територіальної цілісності. Також Україна зможе розраховувати на фінансову допомогу від ЄС для післявоєнної відбудови і розвитку. По-друге, вступ до ЄС відкриє для українських виробників спільний ринок збуту з європейськими країнами, що сприятиме зростанню економіки, зміцненню валюти і покращенню рівня життя населення. Національні підприємці зможуть продавати свої товари і послуги без митних бар'єрів і захищати свої інтереси в європейських інституціях. В третє, вступ до ЄС покращить якість товарів і послуг, для українських споживачів, оскільки необхідно буде дотримуватися європейських стандартів якості, безпеки і екології. Важливо зазначити, що це стосується не тільки продуктів харчування, але і доріг, аеропортів, громадського транспорту, медичних послуг, тощо. Також українці зможуть захищати свої права споживачів в європейських судах і

органах. В четверте, вступ до ЄС забезпечить українцям доступ до якісної європейської освіти. Українські студенти зможуть навчатися в провідних європейських університетах без віз і додаткових платежів, а вчені зможуть співпрацювати з європейськими колегами в наукових проектах і отримувати гранти від ЄС. Українські викладачі зможуть обмінюватися досвідом з європейськими педагогами і підвищувати свою кваліфікацію. По-п'яте, вступ до ЄС сприятиме секторальному співробітництву між Україною і європейськими країнами. Суб'єкти економічної діяльності зможуть брати участь в різних програмах та ініціативах ЄС, які стосуються енергетики, транспорту, сільського господарства, культури, спорту, молоді, прав людини, тощо. Цей напрям дозволить українцям отримувати нові знання, технології, інвестиції та партнерів.

Таким чином, війна є великим викликом для інтеграції України до ЄС, але також є потужним стимулом для зміцнення співпраці та партнерства між обома сторонами. Україна та ЄС мають продовжувати свої зусилля для досягнення спільної мети - повної інтеграції України до ЄС як рівноправного учасника.

Список використаних джерел:

1. Румянцев А.П. Пріоритети розвитку економічної співпраці України з ЄС / А.П. Румянцев, Д.О. Антоненко // Стратегія розвитку України. – 2018. – № 2. – С.130-133.
2. Жолобович І. Інвестиції, підвищення якості товарів і пильне око Європи / Жолобович І. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : https://24tv.ua/ueoda_pro_824111

УДК 7:338.467.6

*Прушківська Е. В., д.е.н., професор,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Тараненко І.В., студентка І курсу навчання магістратури,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА ЯК ШАНС НА ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Поворотним моментом та потрясінням для української економіки стало повномасштабне вторгнення росії до України в 2022 році, після якого, не зважаючи на певну адаптивність, відбулась її суттєва трансформація. Зокрема можемо виділити вплив на ринок праці, такі як: масштабна внутрішня та зовнішня міграції, де від початку війни виїхало понад 6,2 млн українців, які наразі перебувають за кордоном, а також 5 млн внутрішніх переселенців; суттєве зростання рівня безробіття та посилення диспропорцій на ринку праці. Для того, щоб в подальшому забезпечити роботою в післявоєнний час тих, хто повернеться за кордону та вже зараз вимушено-переселене населення, потрібно розглядати перспективні сектори економіки, що потребують розвитку. Одним з таких є сектор “креативної економіки”.

Вперше термін було використано Джоном Гокінсом у 2001 році у книзі «Креативна економіка: як люди заробляють гроші на ідеях». Сутнісні ознаки цього терміну проявляються в наступному трактуванні: «транзакція результатів творчої діяльності, які характеризуються економічною цінністю» [1]. Наразі креативна економіка може бути визначена як об'єднання різних видів економічної діяльності, що ґрунтуються на знаннях, творчості, інтелекті, технологіях та інноваціях, і володіють великим потенціалом з прибутковості та створення робочих місць.

Починаючи з 2016 року розвиток креативного сектору в Україні набув помітної динаміки, через стрімке збільшення потужностей її галузей за більшістю ключових макроекономічних показників. Додана вартість, створювана сектором креативної економіки України протягом 2013-2019 років зросла з 74,2 млрд до 258,9 млрд грн (у 3,5 рази) [2]. Основна частина зростання доданої вартості та зайнятості була досягнута через аутсорсинг в ІТ-секторі, зокрема у сферах ігор, мобільних та комп'ютерних додатків і програм. У той час інші види діяльності проявили менш вражаючі результати.

Перевагою креативної економіки є те, що разом з економічними вигодами креативна економіка створює нематеріальні цінності та забезпечує сталий розвиток, орієнтований на людину. Тому це перспективний сектор для розвитку.

В світі креативні індустрії є єдиними галузями ринку, які показують стабільне зростання в період падіння ресурсних ринків. В Україні, незважаючи на теперішній стан економіки, є потенціал представити свої інтелектуальні і художні можливості, конвертувати їх в бізнес, створивши нове середовище в містах [3; с.227].

Креативна економіка охоплює собою багато вимірів. Так в економічному вона сприяє інноваціям та торгівлі, розвитку територіальних громад та економічній диверсифікації; в культурному - сприяє культурній ідентичності на різних рівнях: спільноти, міста, регіону чи нації; підтримує збереження й поширення культурних цінностей та культурної спадщини; а також пропагує сталий розвиток, шляхом збереження зовнішнього середовища. Найголовнішим є те, що - вона сприяє соціальній інклюзії. Термін «інклюзія» [4] вперше було використано для визначення процесу залучення до певних соціальних процесів усіх громадян у соціумі. Найбільш розповсюдженим визначенням цього терміну є «надання можливості залучення до процесу усіх без виключень і обмежень» і наразі для України це безперечно актуально.

Інклюзивний розвиток української креативної економіки в умовах війни може відігравати важливу роль у зміцненні суспільства та забезпеченні можливостей для різних груп населення. Креативні ініціативи можуть бути спрямовані на забезпечення підтримки тих, хто постраждав внаслідок війни. Наприклад, розвиток творчих індустрій може сприяти психологічному відновленню постраждалого населення.

Важливою частиною соціальної інклюзії може бути розвиток соціально-орієнтованих підприємств та ініціатив, що посприяє залученню осіб з обмеженими можливостями або тих, хто втратив звичайні робочі місця через конфлікт. Особливо необхідною є м'яка адаптація військових до цивільного життя, в чому може допомогти розвиток креативної економіки, надаючи як всеохоплюючу підтримку та прийняття, так і надання можливостей для самореалізації й зайнятості.

Слід узагальнити, що креативна економіка, спрямована на інклюзивний розвиток, який допоможе зміцнювати суспільство та створювати позитивні й стійкі зміни в умовах війни, сприяючи побудові стійкого майбутнього, та є перспективним сектором для інклюзивного сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Howkins, John. The Creative Economy: How People Make Money from Ideas // London : Penguin Books. - 2013. P. 288
2. Гетманцев Д. Роль креативних індустрій в економіці післявоєнної України. *Економічна правда*. 21.12.2022 URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/21/695268/>
3. Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови : монографія / С. А. Давимука, Л. І. Федулова ; ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України". – Львів, 2017. – 528 с. ISBN 978-966-02-8416-6

4. Кушнір О.І. Механізм формування інклюзивної моделі розвитку бізнесу в агропродовольчій, готельній і ресторанній сферах / Кушнір О.І., Жигулін О.А.// Економіка харчової промисловості. Том 14, Випуск 1/2022

УДК 37.04:355.422(477-81)

***Рябушкіна О.В.**, студентка 4-го курсу,
спеціальності «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
гуманітарно-педагогічний факультет
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(Київ, Україна)*

***Науковий керівник:**
Свердан М.М., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СТРАТЕГІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ НА ПРИФРОНТОВИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

Сучасна Україна переживає надзвичайно важкий період своєї історії, пов'язаний з конфліктом на сході країни. Прифронтові території, які зазнають найбільших випробувань, потребують особливої уваги та підходу до розвитку. Однак розвиток цих регіонів не повинен обмежуватися лише відновленням інфраструктури та забезпеченням безпеки. Це також повинно бути інклюзивним розвитком, який враховує потреби всіх жителів, незалежно від їхнього статусу, віку, інвалідності чи етнічної приналежності.

Інклюзивний підхід до розвитку передбачає створення умов для рівних можливостей і доступу до всіх сфер життя для всіх громадян. На прифронтових територіях цей підхід стає особливо актуальним, оскільки тут багато людей потерпіли від воєнних подій і потребують особливої підтримки та уваги.

Сучасна Україна переживає дуже складний період своєї історії, пов'язаний з конфліктами на сході країни. Територія на лінії фронту, яка піддається найбільшим випробуванням, вимагає особливої уваги і підходу до розвитку [2]. Однак розвиток цих регіонів не повинен обмежуватися лише відновленням інфраструктури та безпеки. Це також має бути комплексний розвиток, який враховує потреби всіх мешканців, незалежно від їх статусу, віку, інвалідності чи етнічної приналежності. Комплексний підхід до розвитку включає в себе створення умов для рівних можливостей для всіх громадян і доступу до всіх сфер життя. У прифронтових районах такий підхід стає

особливо важливим, оскільки багато людей тут страждають від військових подій і потребують особливої підтримки та уваги.

Однією з основних стратегій інклюзивного розвитку в прифронтових регіонах є створення інклюзивного освітнього середовища. Це означає забезпечення доступу до якісної освіти для всіх дітей, включаючи дітей з особливими потребами. Розробка і впровадження комплексних програм і методів навчання допоможуть забезпечити найкращі умови для розвитку кожної дитини, незалежно від його особливостей [1].

Комплексний розвиток також включає в себе створення можливостей для всіх жителів прифронтового регіону отримувати гідний дохід і розвивати підприємницьку діяльність. Інвестиції в розвиток інфраструктури, що сприяють розвитку малих і середніх підприємств, підтримці соціальних ініціатив і створенню робочих місць, є важливим кроком у забезпеченні економічної стабільності в цих регіонах. Тим, хто пережив військові події, може знадобитися додаткова психологічна підтримка та реабілітація. Забезпечення доступу до якісних психологічних послуг та підтримки ветеранів та інших постраждалих є ключовим компонентом комплексного розвитку [3]. Одним з основних аспектів комплексного розвитку є забезпечення прав і свобод всіх громадян. Це включає боротьбу з дискримінацією за всіма ознаками, забезпечення універсальної медичної допомоги, соціальних послуг, доступу до правосуддя та захист прав меншин.

Інклюзивний розвиток прифронтових територій України – це важлива стратегія, яка спрямована на забезпечення рівних можливостей та доступу до всіх сфер життя для всіх громадян, незалежно від їхнього статусу та стану здоров'я. Ця стратегія потребує планування, координації та спільних зусиль з боку уряду, громадських організацій та місцевих спільнот. Інклюзивний розвиток – це не лише моральна вимога, а й важлива умова сталого соціально-економічного розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Сурмін Ю. П., Михненко А. М., Крушельницька Т. П. та ін. Взаємодія органів державної влади та громадянського суспільства: навч. посібник. К. : НАДУ, 2011. 388 с. URL : <https://www.osce.org/files/f/documents/4/4/510533.pdf>.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 04.03.2016 р. «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України»: Указ Президента України від 14.03.2016 р. № 92/2016. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016>.

3. Слюсарчук І., Мітенко О. Роль громадянського суспільства в забезпеченні національної безпеки України. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 2. С. 194-200. URL : <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/2/36.pdf>.

УДК 330.341.1

***Трегуб А.В.**, студентка 3-го курсу
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Лазаренко Д.О., д.е.н., проф.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РИЗИКИ УКРАЇНСЬКИХ АГРОВИРОБНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ І ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Українські агровиробники в умовах війни стикаються з низкою ризиків, які можуть призвести до зниження виробництва, а в деяких випадках - до повної зупинки діяльності.

До основних ризиків відносяться:

Руйнування інфраструктури. Внаслідок бойових дій було пошкоджено або зруйновано значну частину інфраструктури, необхідної для виробництва та збуту сільськогосподарської продукції. Це включає в себе склади, зерносклади, транспортні шляхи, електромережі та інші об'єкти.

Економічні втрати та фінансова нестабільність. Військовий конфлікт може призвести до зменшення доступу до кредитів та фінансових ресурсів, обмежуючи здатність агровиробників фінансувати виробництво.

Поширення хвороб та епідемій. Умови війни створюють сприятливі умови для поширення хвороб серед людей та тварин, що може вплинути на сільське господарство.

Втрата робочої сили. Внаслідок війни багато працівників агропромислового комплексу були мобілізовані або вимушено виїхали з країни. Це призвело до дефіциту робочої сили, який ускладнює проведення посівних і збиральних робіт, а також обслуговування техніки та обладнання.

Зростання цін на ресурси. Внаслідок війни ціни на енергоносії, добрива та інші ресурси, необхідні для виробництва сільськогосподарської продукції,

значно зросли. Це збільшує витрати агровиробників і може призвести до зниження їх прибутковості.

Зміна попиту на сільськогосподарську продукцію. Внаслідок війни змінився попит на сільськогосподарську продукцію всередині країни та за кордоном. В Польщі, наприклад ще велике значення має фактор імпорту сімейних виробничих підприємств [1]. Це може призвести до скорочення обсягів реалізації продукції та зниження цін.

Для подолання цих ризиків агровиробники можуть використовувати такі заходи:

- Застосування сучасних технологій. Сучасні технології дозволяють підвищити ефективність виробництва та зменшити витрати. Наприклад, використання безпілотних літальних апаратів для проведення посівних і збиральних робіт дозволяє зменшити витрати на працю.

- **Планування та імплементація систем безпеки.** Розробка та впровадження планів безпеки для захисту працівників та майна, включаючи системи тривожності та безпеки.

- Застосування біоенергетичної циркулятизації і 100%-е використання відходів. Використання біомаси для виробництва енергії та одночасної оптимізації циркуляції ресурсів у виробничих процесах. Використання біомаси, такої як деревина, відходи сільськогосподарської діяльності та інші органічні матеріали, дозволяє отримувати енергію з відновлювальних джерел і зменшувати викиди парникових газів [3].

- Диверсифікація виробництва – дозволяє зменшити ризики, пов'язані з вирощуванням одного виду продукції. Наприклад, вирощування різних видів зернових культур дозволяє зменшити ризик втрати врожаю внаслідок несприятливих погодних умов.

- **Страхування та ризик-менеджмент.** Використання страхових продуктів для покриття втрат виробництва та економічних ризиків.

- Пошук нових ринків збуту. Внаслідок війни українські агровиробники втратили доступ до деяких ринків збуту. Тому необхідно шукати нові ринки, де можна реалізувати свою продукцію. Наприклад, українські агровиробники можуть збільшити експорт до країн Азії, Африки та Латинської Америки [2].

Держава також може надавати підтримку агровиробникам, зокрема:

- Надавати фінансову допомогу. Фінансова допомога може бути використана для відновлення інфраструктури, залучення робочої сили та закупівлі ресурсів.

- Запроваджувати протекціоністські заходи. Протекціоністські заходи можуть допомогти захистити українських агровиробників від конкуренції з

боку іноземних виробників. Наприклад, держава може встановити квоти на ввезення сільськогосподарської продукції з інших країн.

- Надавати консультативну допомогу. Консультативна допомога може допомогти агровиробникам адаптуватися до нових умов і підвищити свою конкурентоспроможність.

Список використаних джерел:

1. Dr. Mariola Dźwigoł-Barosz, Dr. Dm.Lazarenko. Multidisciplinary Aspects of Production Engineering vol. 1, iss. 1, 2018. С.561-567.
2. Лазаренко Д.О., Папук Д.О. Підтримка розвитку еко-індустріальних парків в умовах релокації та євроінтеграції бізнес-процесів. Економічний вісник Донбасу Economic Herald of the Donbas. Науковий журнал № 3 (69) 2022. С.27-31.
3. Лазаренко Д.О., Ляшенко В.І., Уткін В.П. Структурні моделі циркулярних біоенергетичних кластерів. Економічний вісник Донбасу. Науковий журнал, №1(71). Київ-Полтава 2023. с.80-86.
4. Товкун, М. (2020). "Агросектор України в умовах гібридної війни: виклики та можливості." Економіка та держава, 5, 52-56.
5. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. (2019). "Аграрний сектор України: проблеми та перспективи розвитку."
6. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). (2021). "The Impact of Conflict on Agriculture and Food Security."
7. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільськогосподарства України. (2022). "Стратегія розвитку аграрного сектору України до 2030 року."

УДК 338.23

Федун І. В.

*здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня*

Державний податковий університет, (м. Ірпінь, Україна)

Коваленко Ю. М.

*д. е. н., професор кафедри фінансових ринків та технологій
Державний податковий університет, (м. Ірпінь, Україна)*

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Інклюзивне економічне зростання забезпечує стабільне та довгострокове покращення життя всіх верств населення, що стимулює прискорення зростання ВВП.

Концепція інклюзивного розвитку економіки нині активно обговорюється широким колом фахівців. Однак поки що не вироблено єдиного підходу до поняття та змісту «інклюзивний розвиток економіки». Наприклад, Світовий банк визначає інклюзивний розвиток економіки як стійкий, поширений по всіх секторах економіки, що залучає значну частину трудових ресурсів і характеризується рівністю можливостей у доступі до ринків та ресурсів.

Системний аналіз баз даних щодо інклюзивної економічної моделі значно впливає на корупцію, а сформований через цифрові рішення підхід до різних інклюзій дозволить значно скоротити проміжні витрати під час перерахування соціальних виплат держави населенню. Така економічна модель дозволяє розраховувати на прозоріші взаємини між людиною та системою [1, с. 28-33].

На думку багатьох дослідників, розробка моделі інклюзивної економіки таїть у собі потенціал не лише виведення світової економіки з регресу та стагнації, але й стимулювання економічного зростання у більш ніж значущих параметрах.

Місія будь-якої соціально орієнтованої держави – знайти баланс між інтересами держави, суспільства та бізнесом. Каркасом соціально орієнтованого управління може бути інклюзивна економіка, що забезпечує економічну незалежність та безперешкодну взаємодію між соціальними групами [17].

Дослідження інклюзій чи соціальних страт в умовах війни є унікальними можливостями оцінки стимулювання розвитку економіки. Такий підхід дає можливість державі ефективніше виконувати свої соціальні зобов'язання перед населенням країни.

Повномасштабна російсько-українська війна розпочалася 24 лютого 2022 року та суттєво змінила роботу всіх інституцій держави. Велика кількість людей не могли виконувати своїх професійних функцій у зв'язку з окупацією окремих регіонів. Потребували евакуації та відновлення тисячі установ та підприємств. Деякі з них змогли організувати роботу в дистанційному режимі. Велика кількість жінок та дітей виїхала за кордон. Держава стикнулася з безліччю проблем щодо внутрішньо переміщених осіб та необхідністю забезпечення їх нагальних потреб. В зонах активних бойових дій найбільш вразливими стають люди з інвалідністю, діти та літні люди. Про належне дотримання прав і свобод громадян в окремих регіонах країни зовсім не йшлося, бо стояло питання збереження їхнього життя [2, с. 44-49].

Воєнні дії відкинули економічний розвиток країни в цілому на кілька десятиліть назад і найбільше потерпають від цього вразливі категорії населення. Всі ці обставини потребують корегування різних напрямів державної політики з урахуванням принципів інклюзії шляхом розробки

протоколів оперативного реагування на виклики, що постають перед громадянами у період війни [2, с. 44-49].

У межах стратегії інклюзивного розвитку економіки України в сучасних умовах можна виділити такі пріоритетні напрямки.

1. Якісне відтворення людського потенціалу та ефективне його використання. Відтворення людського потенціалу передбачає створення умов накопичення населенням запасу здоров'я, компетенцій, творчої, підприємницької та громадянської активності, реалізації індивідуальних та громадських цілей.

2. Прискорений розвиток високотехнологічного виробництва. Розвиток високотехнологічних виробництв та послуг передбачає виробництво наукомісткої продукції та послуг за допомогою інноваційних технологій, конкурентоспроможних на світовому ринку.

3. Удосконалення інституційного середовища та формування сприятливого бізнес-середовища. Беручи за основу визначення інституційного середовища розвитку економіки України як сукупності основних соціальних, політичних та юридичних правил, що включають норми та правила соціального життя суспільства, а також базові правові норми, сформулюємо основні шляхи її вдосконалення: вдосконалення законодавства в галузі підприємництва та підтримка підприємницької діяльності, що включають інструменти розвитку територій, стимулювання інвестиційної діяльності, а також формування компетенцій та цінностей, необхідних для створення та управління бізнесом в умовах війни [3].

4. Громади мають займати проактивну позицію у відбудові та розвитку України. Важливо змінити підхід від «безособового планування» до включення різноманітних груп користувачів до всього циклу відбудови громади чи країни загалом.

За підсумками проведеного аналізу було зроблено висновок у тому, що інклюзивна економіка може бути інструментом виходу з кризи в умовах війни. Задля реалізації пріоритетних напрямів стратегії інклюзивного розвитку України потрібно кардинальна перебудова.

Список використаних джерел:

1. Войчук М.В. Етимологія поняття «економічна інклюзія» в контексті циклічного розвитку економіки. Інноваційна економіка. 2021. №3-4(87). С.28-33.

2. Мельнік М.А. Інклюзивна політика держави під час війни. Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля. 2022. № 6(276). С. 44-49.

3. The Council of Europe Disability Strategy 2017-2023. URL: <https://www.coe.int/en/web/disability/strategy-2017-2023>.

СЕКЦІЯ 2. МОЖЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ ТА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ

UDC: 331.1

*Kamynina Oleksandra, Bachelor student,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

*Kateryna Alekseeva, Associate Professor
at the Production and
Investment Management
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

GREEN DEAL PROJECTS IN AGRICULTURAL PRODUCTION

The European Green Deal, approved in 2020, is a set of policy initiatives by the European Commission with the overarching aim of making the European Union (EU) climate neutral in 2050. The plan is to review each existing law on its climate merits, and also introduce new legislation on the circular economy, building renovation, biodiversity, farming and innovation. [1]

Becoming the world's first climate-neutral continent by 2050 is an opportunity to modernize the EU's economy and society and re-orient it towards a just and sustainable future. [2]

Research and innovation will play a central role in

- accelerating and navigating the necessary transitions
- deploying, demonstrating and de-risking solutions
- engaging citizens in social innovation [2]

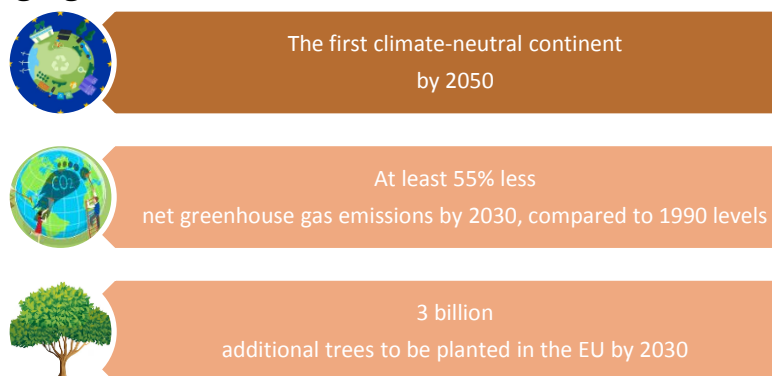

Fig. 1 “Key figures of The European Green Deal” [3]

Source: created by the author on the basis of [3]

To meet the environmental commitments of the EU Green Deal, farmers must implement land-use change strategies. These strategies involve a combination of conservation practices that aim to reduce negative environmental impacts and improve sustainability. [4]

1. **Establishing agroforestry systems**, i.e. an integrated approach which combines trees with crops or livestock in a mutually beneficial way. This helps create a more diverse, productive and resilient agricultural system.

2. **Prioritising green infrastructure** that involves creating habitats for native species, such as hedgerows and wildflower meadows, which can help increase biodiversity and provide additional sources of food for pollinators such as bees, butterflies, and moths.

3. **Promoting crop rotation** which is one of the oldest farming techniques known to man; it involves growing different types of crops in succession over time which can lead to improved soil fertility and pest control while reducing reliance on chemical inputs.

4. **Encouraging organic production** i.e a holistic approach which focuses on maintaining healthy soils through reduced tillage, composting and other natural methods without using synthetic fertilisers or pesticides. It also encourages greater diversity regarding plant varieties grown and animal breeds reared, thus increasing long-term resilience against climate change impacts. [4]

Resource efficiency involves optimising multiple aspects of farming practices and processes – such as energy efficiency, sustainable production methods, water conservation, land management and waste reduction.

Table 1. [4]

Farming resource efficiency standards

Standards	Compliance requirements	Benefits
Energy efficiency practices	Use renewable sources for power generation; reduce consumption of non-renewable resources; implement efficient equipment in production activities.	Helps reduce greenhouse gas emissions, increases cost savings, and improves operational performance.
Sustainable farming practices	Reduce the use of chemical fertilisers and pesticides; pursue organic agriculture techniques when feasible; promote biodiversity by planting native species.	Improves soil health and fertility; protects ecosystems from pollution; preserve natural habitats for wildlife.
Water conservation standards	Minimise water usage throughout operations; install rainwater harvesting systems on farms whenever possible.	Enhances water supply availability for future generations; reduces strain on local watersheds and groundwater reserves.

Source: created by the author on the basis of [4]

The Green Deal projects in agricultural production signify a significant step towards a more sustainable and environmentally responsible approach to farming. By promoting sustainable practices, biodiversity preservation, circular economy principles, and socioeconomic development, the Green Deal aims to address the environmental and social challenges posed by agricultural production. While challenges persist, the potential benefits are substantial, and the Green Deal paves the way for a greener, more sustainable future for European agriculture.

Compliance with the EU Green Deal brings about social responsibility, demonstrating a commitment to protecting nature and safeguarding food security for future generations. Being part of something larger than oneself gives people purpose and pride – both important elements necessary for any successful business venture. Embracing these values can give farmers access to a wider pool of customers looking for ethically sourced products while simultaneously boosting public confidence in their efforts towards better environmental protection measures.

References:

1. Tamma P., Schaart E., Gurzu A, (2019). Europe's Green Deal plan unveiled. *Politico*. URL: <https://www.politico.eu/article/the-commissions-green-deal-plan-unveiled/>
2. European Commission (2023). Research and innovation for the European Green Deal. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-2020-2024/environment-and-climate/european-green-deal_en
3. European Commission (2023). The European Green Deal. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
4. Open Access Government, (2023). How can farmers deliver on EU Green Deal environmental commitments?. URL: <https://www.openaccessgovernment.org/how-farmers-deliver-eu-green-deal-environmental-commitments/156948/>

УДК 355.359.1

*Ахметзянова М.І., студентка II курсу, магістрант
Державний податковий університет
(Київська обл., м. Ірпінь, Україна)*

*Коваленко Ю.М., д.е.н., професор, професор кафедри
фінансових ринків та технологій
Державний податковий університет
(Київська обл., м. Ірпінь, Україна)*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВІЙСЬКОГОВОГО СТАНУ

На сьогоднішній день, аграрний сектор України зазнав значних збитків. Виклики останніх років, вторгнення ворога спричинило спад виробництва, зниження потужностей, експорту та дохідність даної галузі.

Актуальність забезпечення інклюзивного розвитку, покращення інвестиційної привабливості та дослідження даного питання передусім пов'язане з застосуванням інноваційних принципів розвитку для держави та АПК. В цьому сенсі інклюзивний розвиток буде в повній мірі враховувати інтереси всіх учасників економічної діяльності та забезпечувати досягнення основної цілі — добробут та збалансований розвиток країни та всіх членів суспільства.

Дослідженням даного питання займалися такі українські вчені, як: Т. Мешкова, Е. Моисеичев, Е. Сабельникова. Вони ж зазначають, що «інклюзивне зростання надає однакові можливості для реалізації потенціалу не залежно від віку, статі, географії та інших факторів».

Під фінансовою інклюзією ми розуміємо процес просування доступного, вчасного та повноцінного доступу до широкого спектру фінансових продуктів і послуг, поширення їхнього використання серед всіх прошарків суспільства через впровадження існуючих та інноваційних підходів включно з фінансовою обізнаністю та освітою з метою просування як фінансового добробуту, так і економічної та соціальної інклюзії [1].

Для аграріїв основною проблемою є нерівномірний тип розподілу фінансових ресурсів. Цим мається на увазі, що великим компаніям та агро-холдингам доступний вихід на міжнародні ринки капіталу, в той же час, невеликі суб'єкти сільського господарства не мають можливості отримання банківського фінансування за прийнятними умовами з причин недостатньої привабливості їх бізнесу для кредитора та відсутності повноцінної звітності.

Фінансові нерівномірності чинять дисбаланс у розвитку та надають конкурентну перевагу агро-холдингам. Саме тому, фінансова інклюзія має забезпечити удосконалення фінансової системи, та справедливий доступ до фінансових ресурсів та фінансових інструментів.

Слід зауважити, що близько 50% загального обсягу експортованих товарів, складає продукція АПК та харчової промисловості, які взаємопов'язані між собою. Основне значення аграріїв в соціально-економічному розвитку держави полягає у позитивному впливі на інші галузі економіки.

Сповільнити сільське господарство України. було метою російського вторгнення. Окупанти атакували українські ферми та поля, склади та логістичні перевезення. Все це вплинуло на врожайність пшениці. За даними USDA, Україна експортувала орієнтовно 17 млн. т. пшениці з урожаю 2020–2021 рр.,

тоді як USDA прогнозує, що експорт України з врожаю 2022–2023 рр. впаде до 10 млн. т.

Напади росії зменшують не тільки доходи уряду, а й добробут мільйонів сімей, у яких сільське господарство довгі роки було як засіб існування. Постає питання продовольчої безпеки для країн, які імпортують пшеницю, соняшникову олію, кукурудзу, ріпак, ячмінь та інші основні с.-г. експортні товари України. Чорне море стає під загрозою. Значного рівня пошкоджень зазнала транспортна інфраструктура, складська інфраструктура, промисловість добрив і робоча сила, оскільки ці елементи є невід’ємною частиною АПК [3].

Зробити інвестиційно привабливою галузь можна завдяки застосуванню заходів з наукового прогнозування, середньострокового планування діяльності галузей, комплексів, галузей економіки, компаній, фірм. Важливим є розвиток регіонів та окремих територій України загалом, оскільки АПК напряму з цим пов’язаний.

Галузевим принципом організації виробництва є розробка та впровадження бізнес-планів та проектів, які передбачають створення необхідних умов, продуктів чи послуг, за допомогою інвестицій на ринку. Однією з таких переваг є конкурентоспроможність продукції підприємства, яка характеризується тривалістю.

Також важливим елементом є обсяг обігових коштів, маркетингова діяльність підприємства, виробничо-технічний рівень та застосування технологій у виробництві продукції та організації менеджменту.

Зрозуміло, що слабкий технічний рівень виробництва або відстала технологія не можуть створити необхідний інвестиційний клімат, оскільки для того, щоб, знадобиться багато коштів і часу. З відсталою технікою і технологіями таку ситуацію неможливо вирішити. Інвестиційна привабливість, крім іншого, є умовою менеджменту.

Інвестиційна привабливість характеризується доцільністю інвестування, саме тому важливим постає питання з привести техніко-технологічний рівень виробництва у відповідність до вимог часу.

Рис. 1 Фактори впливу на залучення інвестицій у сільське господарство.
Джерело: розроблено автором [2].

Отже, забезпечення інклюзивного розвитку АПК є передумовою для розвитку держави, а застосування інвестицій у даний сектор є його інструментом. Основні заходи підвищення ефективності: є зниження витрат на виробництво продукції, що складаються з оплати праці, матеріалів, палива та електроенергії, економія коштів, що забезпечується їх оптимізацією, застосування нових технологій, освітні навчальні процеси в тому числі підвищення кваліфікації. В Україні також створено чимало нових можливостей для малого підприємництва таких як інтернет-банкінг, експрес-доставка, які спрощують підприємницьку діяльність та є передумовою цифровізації суспільства.

Список використаних джерел:

1. Національний Банк України. Медіа- простір. «Фінансова інклюзія задля економічного зростання: підсумки міжнародного «Форуму з фінансової інклюзії. Нікого за бортом» DOI: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-inklyuziya-zadlya-ekonomichnogo-zrostannya-pidsumki-mijnarodnogo-forumu-z-finansovoyi-inklyuziyi-nikogo-za-bortom>
2. Негрей М. В., Тараненко А. А., Аграрний сектор України в умовах війни: проблеми та перспективи DOI: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1474>
3. Реальний сектор економіки України в умовах системних викликів : аналіт. доп. / [Собкевич О. В., Шевченко А. В., Русан В. М. та ін.] : за заг. ред. Я. А. Жаліла – Київ : НІСД, 2021. – 83 с.

Волошко А. С.

*здобувач освітнього ступеню «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник:

Власенко Т.О. к.е.н, доц.

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКСПОРТУ ОБЛІПИХИ

Обліпіха вже тривалий час вирощується в Україні як одна з ягідних культур. Хоча вона є трендовою у світі на сьогодні, в Україні вона залишається

менш розповсюдженою, аналогічно до ожини та агрусу. Деякі фермерські господарства додають обліпиху до своїх площ для експерименту, з метою розширення асортименту ягід. Хоча питома вага таких насаджень зазвичай становить лише 1-1,5%, іноді вони можуть принести навіть більший врожай, ніж традиційні для ягід культури.

Вирощування обліпихи має численні переваги, серед яких варто відзначити високу рентабельність у сфері ягідного та лікарського бізнесу в Україні. Також існує можливість здобуття лідерської позиції на відповідному ринковому сегменті та розширення обсягів збуту за кордон. Культура обліпихи вже відома на внутрішньому ринку, що сприяє стабільному попиту як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Застосування обліпихи в різних сферах дозволяє високо ймовірно реалізувати цю культуру, а зростаючий попит на обліпихові ягоди гарантує отримання високих фінансових результатів.

Вирощувати обліпиху потрібно тим господарствам, які прагнуть розширити асортимент та знайти покупців за кордоном. Навіть заморожена обліпиха може забезпечити ціну, що компенсує всі витрати.

Постачання якісної обліпихи у великих обсягах наразі привертає увагу компаній, що займаються торгівлею лікарськими рослинами. Особливо це актуально в Європі та інших частинах світу, де зростає попит на «супер-плоди» в фармацевтиці, косметології та харчовій промисловості.

Промислові обліпихові сади в Україні варто орієнтувати на експорт мороженої або сушеної ягоди та продуктів її переробки. Попит на дану продукцію є в країнах Європи та Південної Америки. Збувати обліпиху можна і замороженою, і сушеною. Можна продавати для виробництва сиропів, соків, джемів й обліпихової олії. Звичайно, нинішній рік не дуже сприяє поширенню таких продуктів переробки, але все ж таки обліпиха на зовнішніх ринках досить популярна. В Україні цю продукцію має сенс вирощувати для експорту, а не для внутрішнього ринку. Основними ринками збуту є Франція, Німеччина, Канада, Швеція, Італія. Але я сподіваюсь, ми з часом зможемо розвивати її і на внутрішньому ринку [1].

Цьогорічна ціна на обліпиху однозначно поступається минулим рокам, які були рекордними. Ринок обліпихи в Україні наразі заповнений, додаються ще нові плантації, які за кілька років уже даватимуть урожай. Що буде далі, залежить і від того, яка ситуація складеться в Україні, яка кількість людей повернеться з-за кордону. Конкурувати з латвійськими, литовськими, естонськими виробниками дуже складно, там насадження у тисячі гектарів, і вони вже далеко зайшли в цьому розвитку. 30 років займаються обліпихою, виводять свої сорти [2].

Оскільки промислове вирощування обліпихи в Україні відсутнє, оптимальним вважається культивування цієї культури на невеликих площах – від 5 до 15 гектарів. Такий підхід дозволяє отримати достатній обсяг ягід для їх реалізації у свіжому стані та забезпечити збут обліпихових плодів переробним підприємствам. Завдяки відносній невибагливості цієї ягоди, її культивування можлива на значній частині території України. Сума інвестицій у такий проект до початку продажів становить від \$500 до \$550 тисяч. Ця сума включає в себе закупівлю обладнання для заморозки та зберігання заморожених ягід. У випадку продажу продукції виключно у свіжому вигляді, початкові витрати на проект будуть менше – від \$270 до \$350 тисяч. Розмір інвестицій залежить від обраної сільгосптехніки та устаткування, площі складу, а також витрат на заробітну плату персоналу.

Обліпихові сади є в Львівській та Одеській областях, а на Чернігівщині планується їх розширення, в той час як на Хмельниччині цей проект поки що лише в стадії планування.

На сьогоднішній день агровиробники активно розглядають різні можливості для розширення асортименту, з метою подальшого підвищення рентабельності цієї галузі. Це також призводить до створення нових робочих місць, збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів і сприяє розвитку громад та країни в цілому. Ефективність від вирощування обліпихи залежить від того, як буде організований експорт обліпихової продукції. Вирощування обліпихи розповсюджується по різних регіонах України, що має свої переваги, оскільки це розподілення не концентрується в одному місці.

Вирощування обліпихи сьогодні в Україні поки що не є масштабним. Проте попит на цю ягоду зростає. Тому ринок вирощування обліпихи ще не зайнятий і може відкрити широкі можливості для нових виробників.

Список використаних джерел:

1. Обліпиху вирощують на експорт. URL: <https://agrotimes.ua/ovochi-sad/oblipyhu-vyroshhuyut-na-eksport/> (дата звернення 23.10.2023).
2. Перший урожай зібрано. В Україні збільшуються насадження під обліпихою. URL: <https://agroportal.ua/publishing/idei-dlya-biznesa/pershiy-urozhay-zibrano-v-ukrajini-zbilshuyutsya-nasadzhennya-pid-oblipihoyu> (дата звернення 30.10.2023).

УДК 330.338.2

*Гавенчук О.С., магістр 1 року навчання
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ Україна)*

Науковий керівник:
*Власенко Т.О., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИВАННЯ В АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

Аграрний сектор в Україні стає дедалі більш привабливим для інвесторів. У світі спостерігається тенденція до зростання чисельності народонаселення, що збільшує потребу в продукції сільського господарства та у готових продуктах харчування. Проблема постає у тому, що в державі відсутні високорозвинені технології та кошти на їх придбання для підвищення продуктивності та якості продукції. Враховуючи ці фактори, можна стверджувати, що проблема інвестиційної привабливості аграрного сектору є однією з найбільш актуальних [1]. Таким чином, метою дослідження є особливості інвестиційного потенціалу у сфері агропродовольчого сектору.

За розрахунками науковців Інституту аграрної економіки, темпи зростання капітальних інвестицій в аграрних секторах економіки у 2,2 разу вищі, ніж в середньому по економіці.

Капітальні інвестиції в агропродовольчі сектори економіки за січень-вересень 2021 року склали 48828,9 млн грн., з них у сільське господарство – 33338,8 млн грн. (68,3 %), у харчову промисловість – 15490,1 млн грн. (31,7 %).

У січні-вересні 2021 року порівняно з відповідним періодом минулого року було забезпечено зростання капітальних інвестицій у аграрне виробництво і харчову промисловість на 13,1 %, а отже поглиблення інвестиційної кризи було призупинено. При цьому, зростання обсягів вкладень було досягнуто лише в аграрному секторі економіки, тоді як у харчовій промисловості, навпаки, відбувався їх спад.

Індекси змін обсягів капітальних інвестицій у відсотках за січень-вересень 2021 року до відповідного періоду минулого року такі:

- сільське господарство і мисливство – 119,7 %;
- лісове господарство – 331,0 %;
- рибне господарство – 121,5 %;
- харчова промисловість – 95,3 % [2].

Факторами, що стимулюють інвестиційну діяльність в агропродовольчому секторі, на сьогодні може бути:

- підвищення доходів населення,
- покращення фінансового стану сільськогосподарських підприємств,
- зміцнення платіжно-розрахункової дисципліни.

Реконструкції та модернізації залучення іноземного капіталу потребує все агропромислове господарство. Надходження прямих інвестицій в агропромисловий комплекс покращить становище сільського господарства, сприятиме впровадженню нових технологій, покращанню якості переробки та зберігання продукції сільського господарства.

Важливим завданням є створення інноваційного потенціалу, що здатний забезпечити належний рівень конкурентоспроможності продукції сільського господарства, державне регулювання цін на окремі види продукції та правил страхування сільськогосподарської продукції. Тому забезпечення передумов для залучення інвестицій в аграрний сектор економіки є важливим елементом аграрної політики держави.

Динаміка та характер інвестиційних проектів є індикатором, що характеризує загальну ситуацію в АПК. В умовах фінансової кризи залучення іноземних інвестицій до АПК є одним із головних засобів забезпечення підвищення якісних показників економіки АПК України. Аграрний сектор економіки України може здійснити прорив на світовому ринку завдяки тому, що його потенціал ще не вичерпано [3].

У результаті аналізу динаміки капітальних інвестицій у сільське господарство виявлено, що з кожним роком розмір інвестованих коштів збільшується, проте темпи їх зростання суттєво знизилися особливо до аграрного сектору за останні роки. Уповільнення обсягів інвестування зумовлене багатьма макроекономічними та політичними чинниками, погіршенням загального інвестиційного клімату країни, що стало наслідком негативної дії низки причин, тому для вирішення даної проблеми запропоновано шляхи щодо активізації інвестиційної діяльності в галузі.

Таким чином, цілком зрозуміло, що тільки комплексний підхід до вирішення існуючих проблем може зробити Україну світовим лідером із виробництва сільськогосподарської продукції.

Список використаних джерел:

1. Крихно Ю.О. Інвестиційна привабливість АПК України. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32607896.pdf> (дата звернення: 20.10.2023).
2. В Україні зросли інвестиції в окремі агропродовольчі сектори економіки. Гаряча Агрополітика : веб-сайт. URL:

<https://agropolit.com/news/21700-v-ukrayini-zrosli-investitsiyi-v-okremi-agroprodovolchi-sektori-ekonomiki> (дата звернення: 20.10.2023).

3. Бєлялов Т.Е., Андрушко А.О. Перспективи залучення іноземних інвестицій до АПК України в умовах фінансової кризи. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/7436/1/20170321_EconFinance_V1_P011-014.pdf (дата звернення: 20.10.2023).

УДК 355:338

*Гаврилюк Ю.А., студентка 4-го курсу,
спеціальності «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
гуманітарно-педагогічний факультет
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(Київ, Україна)*

Науковий керівник:
*Свердан М.М., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ВПЛИВ ВІЙНИ НА СТАНОВИЩЕ УКРАЇНИ В АГРОПРОДОВОЛЬЧОМУ СЕКТОРІ

Вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року спричинило значні жертви серед цивільного населення, пошкодження інфраструктури та виробничих активів, а також призвело до тяжких людських, соціальних та економічних втрат.

До війни сільське господарство України виробляло 10% ВВП, забезпечувало роботою 14% робочої сили та давало 41% загального експорту. Війна розпочалася якраз перед початком весняної посівної кампанії 2022 року, що дуже сильно вдарило по сільськогосподарському сектору. Станом на 24 лютого 2023 року збитки та втрати для сільськогосподарського сектору України оцінювались в 40,2 млрд. доларів США. При цьому розмір збитків складав 8,72 млрд. доларів США, тоді як сукупні втрати становили 31,50 млрд. доларів США. На зменшення посівних площ навіть на деокупованих територіях вплинуло й мінно-вибухове забруднення земель. Загальна площа сільськогосподарських земель, забруднених нерозірваними боєприпасами мінами й уламками становить більше 400 000 га. [6].

Основними факторами впливу війни на український агросектор стали скорочення посівних площ (на 20% порівняно з 2021 роком), пошкодження

виробничих будівель, споруд й обладнання, зростання цін на добриво та дизельне паливо, блокада чорноморських портів. Всі ці фактори суттєво зменшили доходи українських фермерів й агрокомпаній. Суттєвим чинником стало також переривання логістичних ланцюгів. До війни через чорноморські порти України проходило 90% експорту сільськогосподарської продукції. У березні 2022 року експорт зерна становив лише 0,3 мільйона тон порівняно з 5,4 мільйона тон двома місяцями раніше. Налагодження альтернативних маршрутів допомогло збільшити експорт зерна до 1,2 млн тон у квітні та 2,7 млн тон у червні 2022 року. Ця ситуація спричинила тиск на внутрішні ціни на пшеницю та кукурудзу, які знизилися на 45% в період з січня по червень 2022 року, в той час як у світі вони зросли приблизно на 15%. Чорноморська зернова ініціатива з липня 2022 року суттєво збільшила експорт (до 6-7 млн. тон щомісяця), але логістичні витрати залишалися дуже високими [6].

Україна посідає четверте місце у світі за обсягами експорту сільськогосподарської продукції. Через війну наша країна не в змозі задовольнити попит на зовнішніх ринках, який, зрозуміло, нікуди не дівся.

Рис. 1. Експорт сільськогосподарської продукції України в 2021-2022 рр.

У зв'язку з війною Україна була змушена підписати «Зернову угоду» - домовленість між ООН, Туреччиною, Україною і РФ про морські коридори для вивезення українського зерна, підписана 22 липня 2022 року. Ця угода підписалася, тому що у березні 2022 року через місяць після повномасштабної агресії Росії проти України генеральний секретар ООН Антоніу Гуттереш почав бити на сполох – війна загрожує світу голодом! Цією угодою передбачалося, що наша країна контролює порти «Одеса», «Чорноморськ», «Південний», які залишаються за українською стороною. Перебування там інших суден, окрім

тих, які мають забезпечувати експорт зерна та пов'язаних з ним харчів і добрив, включно з аміаком, не передбачено.

Більш того, ця домовленість мала свої переваги для української сторони і для всього світу. Тому саме 8 серпня 2022 року вже з українського порту вийшло перше судно з продовольством. Станом на 26 серпня, за словами президента України Володимира Зеленського, Україна експортувала близько 100 млн тонн зерна. За словами президента України, заявлений цільовий показник становить не менше 300 мільйонів тонн на місяць.

4 вересня Україна відправила 282 500 тонн сільськогосподарської продукції до 8 країн світу 13 суднами. Це найбільший показник на сьогоднішній день. Україна має намір експортувати 60 млн тонн за 9 місяців, якщо порти продовжать нормально функціонувати. «Коридори солідарності» були організовані на кордонах України Європейським Союзом для пропуску зерна через європейські залізничні, автомобільні та річкові вантажопотоки до країн призначення, 60% українського зерна було експортовано через європейські "коридори солідарності", а решта - через чорноморські порти, розблоковані згідно зі Стамбульськими домовленостями до жовтня 2022 року.

Однак, держава-терорист продовжувала не дотримуватися угоди і через декілька днів Україна була обстріляна ракетами які були спрямовані на зернові порти в Одесі та на цивільні об'єкти країни. Цими діями Росія знову продемонструвала, що для неї ніяких міжнародних угод, правил існування не існує. Увесь цей час держава-агресор перешкоджала Україні відправляти судна не експорт у Європу та інші частини світу.

Рис. 2. Наслідки ракетних обстрілів зернових портів в Одесі

Проте, 17 липня 2023 року новинами поширилася інформація, що російська сторона вирішила вийти із «зернової угоди». Перед цим росіяни блокували судна, що прямували до українських портів під завантаження. Президент України Володимир Зеленський надіслав листи президенту Туреччини Реджепу Таїпу Ердогану і генеральному секретарю ООН Антонію

Гутеррішу з пропозицією продовжити роботу Чорноморської зернової ініціативи або її аналога у тристоронньому форматі. Але Москва звинувачує Україну та Захід у невиконанні частини домовленостей. Дмитро Песков заявив про її припинення. "Фактично чорноморські домовленості припинили свою дію сьогодні... На жаль, частина щодо Росії цих чорноморських домовленостей не виконана досі. Тому її дія припиняється", - пояснив прес-секретар президента Російської Федерації Дмитро Песков.

На даний час наша держава шукає нові можливості та альтернативи щодо експорту зерна не зважаючи на заяву Туреччини, що вона може домовити про поновлення угоди. У Стамбулі 17 листопада 2022 р. ще на 120 днів було подовжено дію "зернової угоди", або ж "ініціативи", як її ще називають, згідно з якою з українських портів здійснюється експорт агропродукції. Угода, вперше досягнута в липні, яку тепер було подовжено на чотири місяці, має на меті створення і функціонування захищеного морського транзитного коридору для експорту українського зерна і недопущення глобального дефіциту продовольства. Завдяки ній вдалося відновити експорт із трьох портів в Україні. Україна на переговорах у Стамбулі пропонувала розширити угоду для залучення до експорту двох додаткових портів у Миколаївській області. З наявних наразі даних незрозуміло, чи географія портів відвантаження після подовження угоди тепер пошириться і на Миколаївщину. На сьогодні угода поширюється на три порти: «Одеса», «Чорноморськ» і «Південний». Угода діяла лише до 23 березня 2023 року, тому українська сторона продовжує шукати нові шляхи для подолання перешкод у експорті продовольства від РФ.

Проаналізувавши цікаву тему можна стверджувати, що повномасштабне вторгнення Росії в Україну її не зможе зламати навіть і в економічній сфері. Зернова угода дозволила Україні відновити морський експорт сільськогосподарської продукції. Згідно зі статистикою ООН, за період дії угоди Україна експортувала 32,8 млн тонн зернових та олійних культур, переважно кукурудзи та пшениці. Це більше половини загального експорту сільськогосподарської продукції в попередньому кварталі. Китай – основний покупець, майже третина. Трохи менше половини (44%) було експортовано в країни з «високим доходом», більшість з яких були в Європі, на чолі з Іспанією, Італією та Нідерландами. Китай, згаданий Організацією Об'єднаних Націй, є країною з "високим середнім рівнем доходу" і експортує менше, але кількість приблизно така ж, за нею йде Туреччина. На п'ятірку найбільш бідніших країн - Афганістан, Ефіопію, Сомалі, Судан і Ємен - припадає 2,5%. Цю цифру часто повторює президент Володимир Путін. Він заявив, що Росія готова безкоштовно постачати їм продукти, якщо вийде з "Продовольчої угоди".

Росія також скористалася перевагами Продовольчої угоди та меморандуму про взаєморозуміння з ООН, отримавши звільнення від санкцій Заходу щодо свого сільськогосподарського сектора, хоча не всіх.

Україна – не здолати! Як ми бачимо, нашу державу не зламати; так, це труднощі для нашої держави, але ми сильні і зло зможемо перебороти. В економічному відношенні також. Аграрний сектор країни працював і буде функціонувати далі.

Список використаних джерел:

1. «Зерновий коридор» в Чорному морі у червні - липні 2023. Підсумкова статистика і база даних» <https://www.blackseanews.net/read/206171>
2. UN says details for safe Ukraine grain shipments still unresolved. www.aljazeera.com (англ.). 28 липня 2022. Архів оригіналу за 1 August 2022.
3. Олександр Кубраков: Зернову угоду розблоковано. Міністерство інфраструктури України (ua). <https://mtu.gov.ua/news/34315.html>
4. Україна підписала зернову угоду: що це означає <https://finance.ua/ua/saving/ukraina-pidpysala-zernovu-ugodu>
5. «Зернова угода»: як наразі працює механізм? <https://www.youtube.com/watch?v=U-TD0OQJmIs>
6. Агросектор України: вплив війни та перспективи відновлення <https://dlf.ua/ua/agrosektor-ukrayini-vpliv-vijni-ta-perspektivi-vidnovlennya/>

УДК 330.341.1

Григор'євих А.О.
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності «Маркетинг»
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Свердан М.М., к. е. н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

**ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ
АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

В умовах сучасного світу, важко переоцінити важливість питань сталого інклюзивного розвитку агропродовольчої сфери. Це не лише актуальна тема, але і виклик, що став невідкладним завданням для дослідження та обговорення. Україна, як і багато інших країн, розглядає своє майбутнє та визначає, яким шляхом вибрати, щоб забезпечити сталість і інклюзивність свого розвитку.

Агропродовольча сфера – це провідна галузь української економіки, яка гарантує продовольчу безпеку та забезпечує робочими місцями значну частину населення, а також складає велику частку експорту України. Очевидно, що планування відновлення агропродовольчої сфери України від наслідків війни має спиратись на зрозумілу, чітку та комплексну концепцію відновлення, в якій провідну роль відіграють чинники сталого інклюзивного розвитку, які потребують певної адресної державної підтримки.[1].

Модернізація агропродовольчого виробництва нового типу повинна включати не лише інноваційний розвиток виробничої складової, але і формування принципово нового механізму розвитку, системи інклюзивного розвитку на основі підвищення якості людського капіталу, гармонійного використання природних ресурсів та формування середовища на основі принципів суспільного блага. Інклюзивний розвиток агропромислової сфери означає забезпечення рівних можливостей господарської діяльності для різних за розмірами, видами та масштабами підприємств.

Засадничі складові сучасної економічної діяльності – це фінансовий капітал, людський капітал, ресурси та технології. Відповідно створення системи інклюзивної економіки, на нашу думку, має базуватися на чотирьох ключових компонентах – це фінансова інклюзивність, технологічна інклюзивність, ресурсна інклюзивність та інклюзивність людського капіталу, які мають бути покладені в основу системи інклюзивного розвитку агропродовольчої сфери.

Створення інклюзії добробуту в агропродовольчій сфері передбачає використання системного підходу та спільних дій всіх суб'єктів даної сфери. Саме тому мова йде про розбудову системи інклюзивного розвитку із використанням широкого інструментарію спільного впровадження інклюзивних підходів за провідною роллю агропродовольчих компаній. Основним вектором для розбудови системи інклюзивного розвитку має бути інклюзивний ринок праці. [2].

У контексті включення, інклюзія означає залучення місцевих громад та населення не лише до розподілу результатів, але й до створення додаткової вартості. Головною метою є подолання відчуженості від суспільної праці, і ця спільна ціль не повинна базуватися на очікуванні від корпоративного аграрного сектору створення робочих місць власними силами. Довгостроковою метою є створення інклюзивного середовища в агропродовольчій галузі, де будуть

створені всі необхідні умови для продуктивного зайняття населення в корпоративному секторі, самозайнятості або створення власного бізнесу.

Важливо підкреслити, що роль агропродовольчих холдингів як каталізатора інклюзивного розвитку не означає перекладення на них усіх соціальних завдань, пов'язаних з розвитком сільських територій та задоволенням потреб сільсько-міських агломерацій. Важливо уникати перехід до такої моделі відносин, до якої агропродовольчі холдинги не готові.[3].

Україна, подібно до багатьох інших країн, активно працює над зміцненням інклюзивної складової у сфері сільського господарства та АПК. Це включає в себе розвиток інклюзивних програм та проектів, які спрямовані на підтримку дрібних фермерів, розвиток сільських громад, підвищення ролі жінок та молоді у сільському господарстві, підтримку виробників органічної продукції та інші заходи.

Проте, існують виклики, які заважають досягненню інклюзивного розвитку в агропродовольчій сфері України, включаючи недостатній доступ до ресурсів та кредитів для дрібних фермерів, бюрократичні обмеження, нерівності у сприйнятті статей на ринку праці та інші фактори.

Список використаних джерел:

1. Розроблення стратегії повоєнної відбудови економіки України: міжнародний досвід і національні пріоритети. URL: <http://ief.org.ua/?p=14490> (дата звернення 12.05.2023)

2. Виклики та наслідки агропродовольчої спеціалізації України у світовій економіці: колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук Шубравської О. В. ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. дані. Київ, 2023. 254 с. Режим доступу: URL: <http://ief.org.ua/wpcontent/uploads/2023/03/Vyklyky-tanaslidkyahroprodovol'choi-spetsializatsiiUkrainy>

Зінчук Т. О. Інклюзивна складова розвитку сільських громад. Інтелектуальна економіка в умовах суспільних трансформацій: перспективи публічно-приватного партнерства : матеріали III Міжнар. наук.- практ. форуму, 27 черв. 2017 р. : у 2-х ч. Житомир : ЖНАЕУ, 2017. Ч. 1. С. 16–22.

УДК 330.338.2

*Гуменський В.Л., магістр 1-го курсу
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник:
Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ

Інформаційні технології відіграють ключову роль у підвищенні ефективності, сталості та конкурентоспроможності в агропродовольчому секторі, сприяючи прийняттю рішень на основі даних у режимі реального часу, оптимізуючи розподіл ресурсів і сприяючи прозорості ланцюга постачання.

У динамічному агропродовольчому секторі стратегічна інтеграція інформаційних технологій стала необхідною умовою для підвищення продуктивності, стійкості та конкурентних переваг.

Агропродовольчий сектор, який охоплює сільське господарство, виробництво харчових продуктів, розподіл і споживання, працює в середовищі, яке постійно змінюється через зміну споживчих переваг, нормативних вимог, мінливості клімату та динаміки глобального ринку. У цьому контексті інтеграція інформаційних технологій вийшла за рамки простого вибору; це стало стратегічною необхідністю для компаній та підприємств, що працюють у цьому секторі.

1. Підвищення продуктивності:

В епоху зростання чисельності населення та зростаючих попитів на продукти харчування оптимізація продуктивності має першочергове значення. Інформаційні технології, такі як точне землеробство, дистанційне зондування та аналітика даних, дають змогу фермерам і агропродовольчим підприємствам приймати рішення на основі даних. Ці інструменти дають змогу зрозуміти здоров'я ґрунту, продуктивність урожаю та використання ресурсів, уможливорюючи точне втручання. Це не тільки призводить до підвищення врожайності, але й зменшує втрату ресурсів, роблячи сільське господарство більш стійким і економічно життєздатним [1].

2. Сприяння стійкості:

Стійкість є основною проблемою в агропродовольчому секторі. Це охоплює практики, які зберігають природні ресурси, зменшують вплив на навколишнє середовище та забезпечують довгострокову продовольчу безпеку. Інформаційні технології відіграють ключову роль, сприяючи сталим практикам, таким як сівозмінна, ефективне зрошення та інтегрована боротьба зі шкідниками. Крім того, вони допомагають у моніторингу та зменшенні екологічних ризиків, таких як забруднення води та ерозія ґрунту. Ці технології є незамінними для

досягнення стійких методів ведення сільського господарства, які мають важливе значення для майбутнього виробництва продуктів харчування [2].

Інформаційні технології революціонізують агропродовольчий сектор, змінюючи спосіб роботи ферм і підприємств, співпрацю та адаптацію до викликів.

Агропродовольчий сектор традиційно характеризується ручними процесами, ресурсомісткими методами та обмеженим зв'язком. Проте з появою інформаційних технологій вона переживає глибоку трансформацію. Ці технології не просто доповнюють існуючі процеси; вони кардинально революціонізують спосіб функціонування, взаємодії та реагування на багатогранні виклики, з якими стикаються ферми і агропродовольчі підприємства.

1. Операційна трансформація:

Інформаційні технології, такі як програмне забезпечення для управління фермами, датчики IoT (Інтернет речей) і автоматизоване обладнання, викликають революцію в операційній ефективності. Тепер ферми та агробізнеси можуть контролювати та керувати кожним аспектом своєї діяльності з безпрецедентною точністю. Наприклад, дані в режимі реального часу від датчиків можуть оптимізувати зрошення, внесення добрив і боротьбу зі шкідниками, зменшуючи втрату ресурсів і збільшуючи врожайність. Автоматизація, керуючись аналітикою даних, також оптимізує трудомісткі завдання, що призводить до підвищення продуктивності [3].

2. Співпраця та підключення:

Інформаційні технології долають географічні бар'єри та забезпечують безперебійну співпрацю в ланцюжку постачання агропродовольчої продукції. Фермери, переробники, дистриб'ютори та роздрібні торговці можуть миттєво обмінюватися даними та статистикою. Це підключення в режимі реального часу підвищує прозорість і координацію, зменшуючи неефективність і помилки. Наприклад, учасники ланцюга постачання можуть відстежувати рух продуктів від ферми до столу, забезпечуючи безпеку та якість харчових продуктів. Платформи для співпраці та торгіві майданчики також уможливлюють пряму взаємодію між виробниками та споживачами, змінюючи моделі розподілу [4].

3. Адаптація до викликів:

Агропродовольчий сектор стикається з численними проблемами, включаючи зміну клімату, дефіцит ресурсів і зміну споживчих уподобань. Інформаційні технології допомагають підприємствам адаптуватися до цих викликів. Інструменти моніторингу клімату та прогнозна аналітика допомагають фермерам коригувати свою практику відповідно до змін погодних умов. Системи управління ресурсами оптимізують використання води та

добрих, пом'якшуючи вплив дефіциту ресурсів. Крім того, аналіз ринку на основі даних дозволяє агропродовольчим підприємствам передбачати зміни споживчого попиту та відповідним чином адаптувати свої пропозиції.

Підсумовуючи, інформаційні технології викликають революцію в агропродовольчому секторі, докорінно змінюючи те, як ферми та підприємства працюють, співпрацюють та адаптуються. Вони оптимізують операції для підвищення ефективності, підвищують зв'язок і прозорість у всьому ланцюжку поставок і дають можливість підприємствам вирішувати нагальні виклики.

Список використаних джерел:

1. Точне землеробство: технології та економічні перспективи / Педерсен С. М., Лінд К. М. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-68715-5> (дата звернення: 03.10.2023)
2. Інформаційні технології для менеджменту: цифрові стратегії для розуміння, дій і стійкої ефективності / Турбан Е., Волоніно Л. URL: https://www.academia.edu/33120644/IT_for_Mgmnt_Digital_Strategies_for_Insight_Action_and_Sustainable_Performance_V (дата звернення: 03.10.2023)
3. Великі дані в сільському господарстві. URL: <https://bigdatainagriculture.com/> (дата звернення: 03.10.2023)
4. Управління ланцюгом поставок для сталих харчових мереж / за заг. ред. Якову Е., Бохтіс Д., Влахос Д., Айдоніс Д., URL: <https://www.amazon.com/Supply-Chain-Management-Sustainable-Networks/dp/1118930754> (дата звернення: 03.10.2023)

УДК 338.44

*Деркач Н.А студент 3-го курсу
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*
Науковий керівник:
*Лазаренко Д.О., д.е.н., проф.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*

ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ СТАТИСТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В АГРОПЕРЕРОБНОМУ СЕКТОРІ

Міжнародна статистична інформація відіграє ключову роль в агропереробному секторі у багатьох аспектах:

Аналіз ринків та попиту: Інформація про міжнародні ринки дозволяє підприємствам у сфері агропереробки розуміти попит на продукти на світовому рівні. Це допомагає виробникам прогнозувати та адаптувати свою продукцію до змін попиту, забезпечуючи більш ефективне виробництво та реалізацію.

Цінова політика та конкурентоспроможність: Статистика щодо цін на аграрні товари та їх руху на міжнародних ринках допомагає підприємствам встановлювати конкурентоспроможні ціни для своєї продукції.

Технологічні інновації та кращі практики: Аналіз міжнародних даних може розкрити нові технологічні інновації та кращі практики у сфері агропереробки, що можуть бути використані для покращення виробництва та оптимізації процесів.

Торгівля та експортно-імпортні операції: Дані про міжнародну торгівлю допомагають компаніям у плануванні їхньої експортно-імпортової стратегії. Вони можуть аналізувати споживчі потреби різних ринків та ефективно реагувати на зміни у торговельних обмеженнях чи умовах експорту.

Стандарти та регулювання: Знання про міжнародні стандарти якості, безпеки та регулювання можуть допомогти компаніям у відповідності до вимог та уникненні проблем у міжнародній торгівлі.

Стратегічне планування та прийняття рішень: Доступ до міжнародних статистичних даних допомагає у формулюванні стратегій розвитку, ризик-менеджменті та прийнятті обґрунтованих рішень на основі глобальних тенденцій.

Стандарти якості та регулювання: Дані про міжнародні стандарти якості та вимоги регулювання дозволяють підприємствам відповідати міжнародним стандартам та уникати проблем при експорті.

Показники сучасної міжнародної статистики мають орієнтуватися на концепцію *Біоенергетичної циркулятизації*, яка передбачена умовами подвійного переходу агропереробної промисловості до Індустрії 5.0. [1].

Багатьма стратегіями регіонального розвитку (зокрема Харківської, Черкаської, Кіровоградської областей) визначено формування конкурентоспроможної та смарт-спеціалізованої економіки з високими ланцюгами доданої вартості. Впровадження кластерного підходу до побудови смарт-спеціалізованої структури економіки, інтегрованої в глобальні ланцюги створення доданої вартості». Стратегія передбачає запровадження заходів щодо сприяння розвитку смарт-спеціалізованих кластерних структур з урахуванням вимог Індустрії 5.0, інтегровані в глобальні ланцюги створення доданої вартості у агропереробному виробництві [2].

Список використаних джерел:

1. Лазаренко Д.О., Ляшенко В.І., Уткін В.П. Структурні моделі циркулярних біоенергетичних кластерів. Економічний вісник Донбасу. Науковий журнал, №1(71). Київ-Полтава 2023. с.80-86.
2. Лазаренко Д.О. Синергетичні точки потенційної інтеграції багатофункціональних кластерних систем. Економічний вісник Донбасу Economic Herald of the Donbas Науковий журнал № 2 (68) 2022. С.59-66.
3. Лазаренко Д.О., Уткін В.П. Кластерні системи як пріоритет стратегій смарт спеціалізацій бізнес структур сходу України. Stages of Formation and Development of the Economy of Independent Ukraine: Collective monograph [Ed. by Doctor of Economics Sciences, Prof. Yu. Pasichnyk]. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, 472 p. С.254-262.
4. Моторин Р. М. Міжнародна статистика. Організація та методологія : підручник / Р. М. Моторин. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. – 456 с. ISBN 978-966-629-951-5
5. Підгорний А.З. Міжнародна статистика : [навч. посібник] / Підгорний А.З., Милашко О.Г., Русева О.П. – Одеса : ОНЕУ, ротапринт, 2012. – 162 с.
6. <https://www.fao.org/home/en/>
7. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
8. <https://elearn.nubip.edu.ua/>

УДК 330.341.1

*Дідковський М.А., студент 3-го курсу
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*
Науковий керівник:
*Лазаренко Д.О., д.е.н., проф.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*

РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ СТАТИСТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Міжнародна статистика дозволяє відстежувати зміни в економічних показниках, таких як ВВП, рівень безробіття, розподіл доходів тощо. Ця інформація є необхідною для розробки та реалізації ефективних економічних політик, спрямованих на забезпечення інклюзивного розвитку.

Сучасні підходи міжнародної статистики мають відповідати умовам Індустрії 5.0 [4] і забезпечувати інклюзивний розвиток економіки [1]. Біоциркулярні моделі в умовах євроінтеграції мають кілька переваг:

Сталість ресурсів: Зменшення використання природних ресурсів за рахунок переходу до використання відновлювальних та вторинних матеріалів.

Мінімізація викидів: Використання біоенергетичної циркулятизації та повного використання відходів сприяє зменшенню викидів та забруднення довкілля.

Стимулювання інновацій: Перехід до цих підходів створює нові можливості для розвитку технологій та бізнес-моделей, пов'язаних із сталістю ресурсів [5].

Роль міжнародної статистики у забезпеченні інклюзивного розвитку економіки полягає у наступних аспектах [2]:

1)Моніторинг та Оцінка:

Міжнародна статистика надає засоби для систематичного моніторингу економічного розвитку різних країн, що дозволяє визначити тенденції та виявити аспекти, які потребують уваги для забезпечення інклюзивного росту.

2)Порівняльний Аналіз:

Дані міжнародної статистики створюють можливість порівняльного аналізу різних країн та регіонів, що визначає ефективні практики та можливості для вдосконалення економічної інклюзії.

3)Виявлення Нерівностей:

Збір та аналіз міжнародних статистичних даних дозволяє виявляти економічні нерівності між різними групами населення та країнами, що є ключовим етапом для розробки політик, спрямованих на зменшення соціально-економічних відмінностей.

4) Стимулювання Міжнародного Співробітництва:

Наявність однорідних та доступних даних стимулює співробітництво між країнами та міжнародними організаціями в сфері розвитку, допомагає встановленню спільних цілей та моніторингу їх досягнень.

5)Розробка Ефективних Соціальних та Економічних Політик:

Міжнародна статистика є важливим інструментом для розробки та оцінки ефективності політик, спрямованих на забезпечення інклюзивного розвитку, оскільки вона надає об'єктивні дані для прийняття рішень.

6) Підтримка Цілей Сталого Розвитку:

Збір та аналіз міжнародних статистичних даних є ключовим для вимірювання прогресу у відношенні до Цілей Сталого Розвитку, зокрема тих, що стосуються виключеності, бідності та рівності.

7) Посилення Транспарентності:

Доступність міжнародних статистичних даних сприяє підвищенню транспарентності управління та допомагає громадянам та громадянському суспільству більше розуміти процеси розвитку своїх країн.

8) Адаптація до Змін:

Міжнародна статистика важлива для адаптації економічних політик до змін у глобальному середовищі, забезпечуючи можливість швидко реагувати на нові виклики та можливості.

Список використаних джерел:

1. Базиліук А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку [Електронний ресурс] / А. В. Базиліук, О. В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – 2015. – Вип. 1. – С. 19–29. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2015_1_5.
2. Бобух І. М. Стратегічні орієнтири економічного зростання України: інклюзивність як ключовий пріоритет / І. М. Бобух, С. М. Щегель // Вісник Національної академії наук України. – 2018. – № 7. – С. 55–70.
3. Лазаренко Д.О., Лук'янов А.І. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. Економічні науки. Дніпро. Випуск 2 (06) / 2022. С.54-61.
4. Лазаренко Д.О., Ляшенко В.І., Уткін В.П. Структурні моделі циркулярних біоенергетичних кластерів. Економічний вісник Донбасу. Науковий журнал, №1(71). Київ-Полтава 2023. с.80-86.
5. Лазаренко Д.О., Папук Д.О. Підтримка розвитку еко-індустріальних парків в умовах релокації та євроінтеграції бізнес-процесів. Економічний вісник Донбасу Economic Herald of the Donbas. Науковий журнал № 3 (69) 2022. С.27-31.
6. Прогнімак О. Д. Інклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи [Електронний ресурс] / О. Д. Прогнімак // Економічний вісник Донбасу. – 2018. – № 1. – С. 187–197. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvd_2018_1_28.
7. Федулова Л. І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку [Електронний ресурс] / Л. І. Федулова // Економіка: реалії часу. – № 3 (25). – 2016. – С. 56–65. – Режим доступу : <http://economics.opu.ua/files/archive/2016/ No3/56.pdf>.

УДК 338.432

*Дубовська А.Є., здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності «Менеджмент організацій і адміністрування»
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Свердан М.М., к. е. н., доцент*

СПЕЦИФІКА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Аграрний сектор – одна з найбільш ризикових сфер виробничої діяльності підприємств. Жодна інша галузь економіки не характеризується таким рівнем мінливості умов здійснення підприємницької діяльності, немала частина яких не є залежною від господарюючих суб'єктів. Вказане істотно підвищує рівень невизначеності та ризикованості агропромислового виробництва.

Ринкові ризики в аграрному секторі можуть виникати з різних причин, зокрема – через незадовільну господарську кон'юнктуру, цінові коливання, недоліки в логістичній і транспортній інфраструктурі. Зазначені коливання можуть створювати значні перешкоди в діяльності сільськогосподарських виробників, а в найбільшій мірі для тих, хто опирається на стабільні ціни для забезпечення прибутку [3].

Недостатня мотивація співробітників в агропромисловому секторі може бути пов'язана з недостатнім фінансовим стимулюванням та низькими зарплатами. Це може призвести до недостатньої відповідальності та ініціативи в роботі, що в свою чергу впливає на продуктивність підприємства. Рейдерські схеми, що застосовуються в аграрному секторі, представляють серйозну загрозу для стабільності сільськогосподарських підприємств. Захоплення земель, заволодіння податковим кредитом та контроль над врожаєм через державних виконавців можуть суттєво підірвати економічну стійкість підприємств [1].

Впровадження окремих методів управління ризиками, наприклад, хеджування ризиків, диверсифікація ризиків, страхування та лімітування ризиків, може значно знизити можливі наслідки від ринкових турбулентностей та інших внутрішніх факторів, які спричиняють збитковість підприємств.

Правильна оцінка ризиків та використання ефективних методів управління ризиками може стати критично важливою для забезпечення сталості та рентабельності аграрних підприємств. Впровадження стратегій управління ризиками може допомогти забезпечити більш стійку та ефективну діяльність сільськогосподарських компаній в Україні. Поряд з методами управління ризиками, важливо також звернути увагу на запровадження превентивних заходів для зменшення ймовірності виникнення ризиків. Це може включати в себе створення резервних фондів, обмеження експозиції до коливань цін на ринку, а також ефективне управління товарно-матеріальними запасами [2].

Застосування технологічних інновацій, таких як впровадження сучасних систем поливу, використання сучасних сортів насіння та вирощування тварин, може сприяти зменшенню впливу агроекологічних ризиків. Це може включати в себе ефективне використання земельних ресурсів, зменшення використання хімічних добрив та засобів захисту рослин, що в свою чергу допомагає зберегти природні ресурси та зберегти середовище [4].

Створення сприятливого інвестиційного клімату в аграрному секторі може допомогти залучити більше інвестицій та капіталу для модернізації та розвитку сільськогосподарських підприємств. Це може включати в себе спрощення податкових процедур, створення сприятливих умов для іноземних інвесторів, а також надання державної підтримки та дотацій для розвитку агропромислового комплексу [1].

Не менш важливим питанням є також підготовка фахівців – спеціалістів для ефективного управління ризиками в діяльності аграрних підприємств. Розвиток освіти та підвищення кваліфікації працівників може суттєво сприяти покращенню управління ризиками та підвищенню продуктивності діяльності аграрних підприємств. Вказане може включати проведення тренінгів, семінарів, майстер-класів з питань сучасних методів виробництва і управління аграрними підприємствами, а також чимало інших вузькоспеціалізованих заходів.

Отже, слід відмітити, що аграрний сектор України стикається зі значними ризиками, комплексно пов'язаними з різноманітними економічними аспектами виробництва, маркетингу, фінансів та управління персоналом, тощо. Відтак, для забезпечення стійкого розвитку та підвищення рівня конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств в українській економіці, дуже важливо впроваджувати ефективні стратегії управління ризиками. На цій основі можна вважати доцільним рекомендувати інтенсивне впровадження превентивних заходів, застосування сучасних технологій, створення сприятливого інвестиційного клімату та підвищення рівня освіти та кваліфікації працівників. Широке застосування методів ризик-менеджменту, таких як хеджування, диверсифікація та страхування, також є важливим для зменшення негативних наслідків впливу ризиків на діяльність аграрних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Аналіз ризиків аграрного сектору України та методів запобігання і протидії URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2018/2018_1/55.pdf
2. Євтушенко Г.В. Особливості управління ризиками в аграрному секторі економіки. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/17-2016/12.pdf>

3. Особливості управління ризиками в аграрному секторі економіки URL: <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/17-2016/12.pdf>

4. Жмурко І. Ризики в аграрному секторі та необхідність їх страхування URL: http://sophus.at.ua/ED_2017_1/zhmurko_inna_riziki_v_agrarnomu_sektori_ta_neobk_hi.pdf

УДК 330.338.2

*Дуднік О.П., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник:
*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Аграрну продукцію в Україні виробляють понад 50 тисяч сільгосппідприємств, 92 відсотки з яких – фермерські господарства. Вітчизняне фермерство давно стало одним із провідних сегментів сільськогосподарського виробництва. Але особливо сьогодні фермерські господарства потребують державної підтримки.

«Ціль Міністерства аграрної політики і Уряду – створити всі необхідні умови для того, щоб досягти максимально можливої посівної площі з врахуванням всіх обставин, у тому числі військових» – наголосив перший Заступник міністра аграрної політики та продовольства України Тарас Висоцький під час Другого Всеукраїнського фермерського форуму «Де фермеру взяти гроші?» [1].

Багато українських фермерів серйозно постраждали через вторгнення, втратили землі, урожаї, елеватори. За даними неурядової організації Conflict Observatory кожне шосте зерносховище в Україні було знищено російськими окупантами з початку повномасштабного вторгнення Росії. Створюється фонд ліквідації наслідків збройної агресії. Він не буде суто аграрним. Надходження коштів туди буде здійснюватися від заарештованих російських активів, в Україні, та за кордоном. Фермери зможуть користуватися цим, та отримувати з цього фонду компенсації [1].

Серед ключових напрямків роботи у планах на найближчий час – підтримка посівних компаній озимих і ярих культур через покращення доступу фермерів до добрив.

Ще одним напрямком допомоги є видача безкоштовних рукавів для зберігання зерна, а також надання гуманітарної допомоги у вигляді насіння основних культур.

Актуальні рішення для підтримки фермерів презентувала Ксенія Сидоркіна – директорка Програми USAID з аграрного і сільського розвитку (АГРО). Раніше ця програма була націлена на східні і південні області, але наразі це вся територія України. Програма USAID АГРО буде сприяти поглибленій переробці зернових. «Увагу буде сфокусовано на виробництво продуктів харчування, кормів та можливість переробку на біогаз».

Ще одним важливим напрямком роботи цієї програми є допомога аграріям щодо фіксації збитків, завданих внаслідок воєнних дій. Для цього було розроблено методологію збору доказової бази про втрати та презентована Інтерактивна мапа руйнувань агросектору України. Фіксація збитків, що завдала російська армія, – важлива передумова для розробки міжнародного механізму компенсацій [2].

Фермерські господарства – це український аналог родинних ферм у країнах ЄС. Родинність як неодмінна ознака зазначена в частині 2 статті 1 закону України «Про фермерське господарство». Родинні ферми вирощують 71% продукції в державах, які одними з перших стали членами ЄС (EU-15).

Чому західні європейські демократії так плекають фактор родинності в земельних відносинах? Невеликі фермерські господарства в основному сімейні. В них зберігаються сімейні та соціальні зв'язки, та локальні культурні пласти. Стати фермером почесно навіть для молоді. Сімейні господарства більш екологічні [3]. Фермери ставляться до своєї землі, як до колиски, та знають її справжню ціну.

Отже, враховуючи всі позитивні фактори розвитку фермерських господарств в Україні, фермерство має стати фундаментом, потужним рушієм в економічному зростанні нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Корж А., Марченко Н. Класичних програм не передбачено, але підтримка буде: Висоцький про гроші для аграріїв на 2023 рік (ексклюзив). *Міністерство аграрної політики та продовольства України*: веб-сайт. URL: <https://minagro.gov.ua/news/klasichnih-program-ne-peredbacheno-ale-pidtrimka-bude-visockij-pro-groshi-dlya-agrariyiv-na-2023-rik-eksklyuziv> (дата звернення: 13.10.2023).

2. Другий всеукраїнський фермерський форум «Де фермеру взяти гроші?»: учасники фермерського форуму розповіли про програми підтримки аграріїв. *Всеукраїнська асоціація громад*: веб-сайт. URL: <https://communities.org.ua/novyny/de-fermeru-vzyaty-groshi-uchasnyky-fermerskogo-forumu-rozpovily-pro-programy-pidtrymky-agrariyiv/> (дата звернення: 13.10.2023).

Козловська Л. До чого може призвести заборона фермерства. *Економічна правда*: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/4/699776/> (дата звернення: 13.10.2023).

УДК 330.338.2

*Єрємін В.Є., студент 2 курсу 5 групи
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник:
*Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

Модернізація агропродовольчого сектору економіки країни має великі перспективи і може мати значний вплив на розвиток сільського господарства, підвищення продуктивності та стійкості галузі.

Таким чином, враховуючи сучасний стан розвитку агропродовольчого сектору економіки України, доречно звернути увагу на такі перспективні напрямки модернізації:

- Впровадження новітніх технологій: Використання сучасних технологій, таких як розумні сільськогосподарські системи, дрони, сенсори, штучний інтелект та автоматизація, може покращити ефективність виробництва, зменшити витрати і сприяти точнішому контролю за процесами в сільському господарстві.

- Розвиток сучасної інфраструктури: Покращення інфраструктури, зокрема доріг, зв'язків, сховищ та систем зрошення, дозволить забезпечити ефективну логістику, зберігання та транспортування сільськогосподарської продукції.

- Інноваційні підходи до вирощування: Розвиток нових методів вирощування рослин, таких як вертикальне сільське господарство, гідропоніка та аеропоніка, може дозволити отримувати високу врожайність на обмеженій площі, знизити використання води та зменшити негативний вплив на довкілля.

- Розвиток органічного виробництва: Зростає попит на органічну продукцію, що відповідає принципам сталого розвитку та збереження навколишнього середовища. Розвиток органічного виробництва може привести до підвищення якості продукції та забезпечення високооплачуваних ринків збуту.

- Цифрові рішення для управління господарством: Використання цифрових платформ та розробка програмного забезпечення можуть сприяти ефективному управлінню сільським господарством, включаючи управління ресурсами, моніторинг врожайності та прогнозування погодних умов.

- Підтримка молодих фермерів та підприємництва: Залучення молоді до сільського господарства та надання їм необхідної підтримки, включаючи навчання, фінансову допомогу та консультування, може стимулювати інноваційність та розвиток нових бізнес-ідей у сільському господарстві.

Разом зі значними перспективами модернізації агропродовольчого сектору економіки країни, існують і певні проблеми, які потрібно вирішувати. Ось декілька з них:

- Недостатня інфраструктура: У багатьох країнах існує недостатня розвинута інфраструктура в агропродовольчому секторі. Недостатньо розвинена дорожня мережа, складські приміщення та системи зберігання, недостатня доступність до водних джерел та електроенергії. Це може ускладнювати транспортування продуктів, зберігання та забезпечення стабільного виробництва.

- Відсутність фінансування: Модернізація агропродовольчого сектору вимагає значних інвестицій, які часто бувають недостатніми. Відсутність доступного фінансування обмежує можливості фермерів та сільськогосподарських підприємств у впровадженні новітніх технологій та розвитку своїх потенційних можливостей.

- Відсутність доступу до землі: У деяких країнах проблемою є нерівномірний доступ до землі. Великі площі землі перебувають у власності невеликої кількості осіб або корпорацій, тоді як багато фермерів мають обмежений доступ до землі. Це може ускладнювати розвиток сільського господарства та модернізацію сектору.

- Низький рівень освіти та навчання: Для успішної модернізації агропродовольчого сектору потрібні кваліфіковані працівники, які володіють знаннями про сучасні агротехнології та управління. Однак, у деяких випадках

недостатньо розвинуті системи освіти та навчання, що утруднює доступ до необхідної експертизи та знань для впровадження новітніх практик.

- Зміна клімату та стійке виробництво: Зміна клімату ставить під загрозу стійке виробництво в агропродовольчому секторі. Екстремальні погодні умови, засухи, повені та інші природні катастрофи можуть негативно впливати на врожай та знижувати продуктивність. Для модернізації сектору необхідно розробляти та впроваджувати адаптаційні стратегії, щоб забезпечити стійке виробництво в умовах зміни клімату.

Ці проблеми потребують системного підходу та спільних зусиль з боку уряду, громадськості та приватного сектору для їх вирішення і створення сприятливих умов для модернізації агропродовольчого сектору.

Отже, перспективи модернізації агропродовольчого сектору можуть сприяти покращенню продуктивності, забезпеченню стійкості галузі, зменшенню впливу на навколишнє середовище та забезпеченню продовольчої безпеки країни. Однак, важливо розробляти і реалізовувати цілеспрямовані стратегії, сприяти інноваціям, надавати підтримку фермерам та створювати сприятливі умови для розвитку агропромислового комплексу.

Список використаних джерел:

1. Борсук, Н. Розвиток агропромислового комплексу України: проблеми та перспективи. Видавництво «Експрес»: веб-сайт, 2018. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2643> (дата звернення: 21.06.2023).
2. Власов С. Модернізація аграрного сектора економіки: концептуальні підходи та практичні аспекти. Видавництво «Наукова думка»: веб-сайт, 2016. URL: <https://shron1.chtyvo.org.ua> (дата звернення: 21.06.2023).
3. Григор'єва, І. Стратегічні напрями розвитку агропромислового комплексу в умовах глобалізації. Видавництво «Кондор»: веб-сайт, 2019. URL: <http://www.eapk.org.ua/> (дата звернення: 21.06.2023).
4. Данченко, Ю., та В. Кібік. «Аграрний сектор економіки України: сучасний стан, проблеми, перспективи». Видавництво «Логос»: веб-сайт, 2017. URL: <https://www.socosvita.kiev.ua/> (дата звернення: 21.06.2023).

Земляков В. В.

здобувач освітнього ступеню «магістр»

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

Власенко Т.О. к.е.н, доц.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКСПОРТУ НІШЕВИХ КУЛЬТУР

Вирощування нішевих культур вже давно стало важливим напрямком сільського господарства в Україні, і це зацікавлення відзначається як у малих фермерських господарствах, так і великих агрохолдингах.

Привабливість цього сегменту ринку полягає у високій рентабельності, можливості різнообразити ризики виробництва та впровадження різноманітних культур у сівозміну. Нішеве виробництво також характеризується спрямованістю на експорт і, в цілому, невисоким рівнем конкуренції. Фахівці вважають, що вирощування нішевих культур може слугувати агропідприємствам своєрідною подушкою безпеки. Зокрема, ця ніша дозволяє застрахуватися від ризиків, таких як неблагоприятні погодні умови для традиційних культур, падіння цін чи перенасичення ринку і підвищення конкуренції.

Однак багато агровиробників, зацікавлених у цьому напрямку, стикаються з невизначеністю щодо правильного підходу та мінімізації ризиків. Вони мають багато питань, таких як вибір культури, джерела насіння та засобів захисту, належний догляд за посівами, а також ефективна стратегія збуту врожаю.

Сучасне тлумачення терміну «нішеві сільськогосподарські культури» вказує на культури, які вимагають високого рівня обробки та застосовуються в суміжних галузях, таких як фармація, кондитерська, текстильна. Це можуть бути рослини, такі як льон, коноплі, гірчиця. Однак частіше всього до нішевих культур відносять зернові, бобові та олійні культури, обсяги виробництва яких значно менше у порівнянні з основними масовими культурами, такими як пшениця, ячмінь, кукурудза, соняшник, соя та ріпак. Це, зокрема, охоплює рис, гречку, сорго та нут [1].

Поточна обстановка в аграрному секторі України, з очевидних причин, є складною та малопередбачуваною. Проте вже на даний момент багато аграріїв усвідомлюють, що в наступному році можуть виникнути ті ж проблеми з експортом, що й у цьому сезоні. Перехідні залишки можуть виявитися значними, що означає, що на складах та елеваторах будуть знаходитися запаси зерна, які не вдасться вчасно конвертувати в обігові кошти.

Посівні площі сорго в Україні становлять близько 40 тис. га, маржинальність культури нижча, ніж у соняшника та кукурудзи, але сорго є гарною альтернативою у посушливих регіонах і через це має перевагу на

Півдні. Експорт сорго зосереджений на продовольчому споживанні, в основному в країни Південної Європи. Ціна сорго чітко прив'язана до кукурудзи, це єдина нішева культура, ціну якої легко заходжувати [2].

Як і у випадку з будь-якими сільськогосподарськими культурами, нішеві культури мають свої можливості та ризики для виробників. Перш ніж розпочати вирощування таких культур, важливо наперед врахувати ці ризики та визначити, чи переважають перспективи виробництва можливі негаразди.

Серед основних ризиків вирощування нішевих культур наступні:

- Потреба у специфічних знаннях з агротехнології та логістики, і відсутність відповідного елеватора поруч може становити проблему. Відсутність досвіду також є ризиком.
- Непрозорість ринку та відсутність даних. Якість часто не стандартизована, на відміну від основних культур, і стандарти фокусуються на країнах-споживачах, а не в країні виробника.
- Відсутність провідних трейдерів на ринку нішевих культур, оскільки це нестандартний трейд з невеликим попитом, а розширення обсягів не гарантує маржинальність на базових ринках.
- Висока волатильність цін через обмежений попит та швидкозмінну пропозицію. Відсотковий змінний рух цін у нішевих культурах значно вищий, ніж у основних, існують відмінні проміжки часу з високою маржинальністю, проте їх слід правильно передбачити, враховуючи світові ринкові умови.
- Обмежена ліквідність ринку, яка часто ускладнює планування продажів відповідно до потреб ринку.

Експортно залежна економіка України у 2023 році продовжує боротись із наслідками скорочення обсягів постачань українських товарів за кордон через повномасштабне вторгнення Росії.

За січень-серпень 2023 року Україна експортувала товарів на \$24,5 млрд., з яких до бюджету внаслідок сплати вивізного мита надійшло 465,8 млн грн. Експортери отримали на 15% менше виручки порівняно з аналогічним періодом 2022 року (\$28,9 млрд.) та на 41% – відносно \$41,8 млрд. за вісім місяців 2021-го.

Українські експортери за січень-серпень 2023 року найбільше доходів отримали від продажу за кордон зернових культур (кукурудзи, пшениці, ячменю, гречки, сорго, жита), що становить чверть усього експорту за досліджуваний період на суму \$6,1 млрд. [3].

Основні можливості вирощування нішевих культур:

- Здатність забезпечувати баланс у системі сівозміни.
- Порівняно менша конкуренція серед виробників та покупців.
- Можливість використання стратегій хеджування та укладання довготермінових контрактів.

- Можливість ефективного використання внутрішнього ринку.
- Висока маржинальність, зокрема на короткострокових інтервалах часу.

Загалом, деякі нішеві культури, враховуючи кліматичні умови та попит як на внутрішньому, так і на експортному ринках, можуть представляти собою альтернативу традиційним культурам. Це особливо актуально в умовах, коли експорт традиційних культур може стати проблемою або коли ці культури втрачають свою ринкову цінність в наступному році.

Список використаних джерел:

1. Ткач Н. М. Перспективи вирощування нішевих сільськогосподарських культур для малого агробізнесу України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 2.
2. Нішеві культури: переваги, ризики, можливості в сезоні-2023. URL: <https://superagronom.com/blog/926-nishevi-kulturi-perevagi-riziki-mojlivosti-v-sezoni-2023> (дата звернення 23.10.2023).
3. Сильне плече аграріїв. За вісім місяців 2023-го агросектор приніс Україні у п'ять разів більше виручки, ніж металургія. Які країни купують українське? URL: <https://forbes.ua/money/silne-pleche-agrariiv-za-visim-misyatsiv-2023-go-agrosector-prinis-ukraini-u-pyat-raziv-bilshe-viruchki-nizh-metalurgiya-zagalom-mi-eksportovali-tovariv-na-245-mlrd-yaki-kraini-kupuyut-ukrainske-dosli-11102023-16579> (дата звернення 31.10.2023).

Ковальчук О. М.

здобувач вищої освіти ступеня «доктор філософії»

1-го року навчання

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

Власенко Т.О. *к.е.н, доц.*

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Земля завжди займала і займає одне з головних місць при розрахунках національного багатства держави. Світовий земельний фонд становить 13400 млн. га. Земля виступає одним з ключових природних ресурсів і є джерелом життя для людей. Вона служить основою та просторовою базою для існування

людства, а також важливим ресурсом для виробництва харчів та сировини, що становить основу сільськогосподарського сектору.

Найбільшу цінність мають орні землі, які забезпечують 88% необхідних продуктів харчування для населення. Більшість цих оброблюваних площ розташована в Північній півкулі, з більш як половиною у Європі та Азії і 15% в Північній Америці. Середньо на кожного жителя світу припадає 0,25 гектара орних земель. Також важливою є роль пасовищ, які забезпечують 10% продуктів харчування.

Україна є найбільшою країною Європи за площею та однією з найбагатших держав світу за якістю ґрунтів та біопродуктивністю на тій частині держави де не ведуться бойові дії. Загальна площа земель в Україні становить 60 354,8 тисяч гектарів. Землі України визначаються як одні з кращих в Європі. Охоплення господарською діяльністю складає 92%. Сільськогосподарське використання становить понад 70%, що є одним з найвищих показників у світі. Близько 56% земельного фонду вже оброблено. Україна також має значні запаси чорноземів, які утворюють основу для сільськогосподарського виробництва.

Відповідно до напрямів використання всі землі України поділяються на 7 цільових категорій:

- ✓ землі сільськогосподарського призначення;
- ✓ землі населених пунктів (міст, поселень міського типу і сільських населених пунктів);
- ✓ землі промисловості, транспорту, зв'язку, оборони і іншого призначення;
- ✓ землі природоохоронного та історико-культурного призначення;
- ✓ землі лісового фонду;
- ✓ землі водного фонду;
- ✓ землі запасу.

Переважаання родючих земель, висока густота населення та особливості розвитку сільського господарства, що склались історично, обумовили високий рівень розореності земельного фонду. Так, питома вага сільськогосподарських угідь становить 70,3 %, а орних земель – 56,9 %. Якщо Україна в Європі займає 5,7 % території, то її сільськогосподарські угіддя – 18,9 %, а рілля – 26,9 %. Ефективність використання земель в Україні значно нижча, ніж у середньому по Європі. На сучасному етапі нагальною є проблема забезпечення збалансованого використання земель, що полягає в досягненні гармонії між потребами населення, рівнем споживання та здатністю землі підтримувати родючість ґрунту. Саме тому важливим є проведення досліджень, які охоплюють екологічні та економічні аспекти використання земель, з метою

підвищення їх продуктивності, керуючись принципами збалансованого розвитку [1].

У сучасних умовах, коли втручання людини в природні процеси зростає, розумне використання та захист земель стають однією з найактуальніших проблем. Сьогодні важливим завданням для всього людства, включаючи Україну, є пошук шляхів охорони землі як основи нашого існування. Дослідження стану земель підтверджують зростання темпів їхньої деградації, яка виникає внаслідок як вітрової, так і водної ерозії, а також великого використання мінеральних добрив, пестицидів та інших хімічних препаратів.

Сучасне використання земельних ресурсів не відповідає принципам раціонального використання. Перевищена розораність території призвела до порушення природного процесу формування ґрунту. Деградація земель та опустелювання є серйозними викликами для сталого розвитку людства, і призводять до серйозних проблем, включаючи екологічні та соціально-економічні, такі як голод і масова міграція населення.

Сільське господарство, яке є важливим та необхідним напрямом економіки країни, займає провідне положення серед інших видів економічної діяльності. У сучасних умовах низька ефективність використання земельних ресурсів в Україні в основному пов'язана із відсутністю організованого раціонального ринку земель сільськогосподарського призначення. Це породжує ризики та загрози, такі як ірраціональне використання сільськогосподарських угідь, зниження рівня їх родючості, утруднення впровадження довгострокових інвестиційних проектів в аграрній сфері, розповсюдження корупційних схем, зміна цільового призначення сільськогосподарських угідь, тіньовий ринок землі, використання емфітевзису для фактичного отримання сільськогосподарських угідь. Проблема відсутності формованого ринку обігу земель сільськогосподарського призначення створює дестабілізуючий вплив на забезпечення не лише економічної, але і національної безпеки держави, враховуючи ризики надмірної концентрації сільськогосподарських угідь у власності однієї особи, придбання землі іноземцями, та часткову монополізацію окремих сегментів аграрного ринку [2].

Раціональне використання земельних ресурсів повинно базуватися на дотриманні кількох основних принципів. Серед них важливість збереження необхідного рівня поживних речовин у ґрунті, запобігання різним видам ерозії, суворе дотримання сівозмін, вирощування екологічно чистої продукції, зменшення розораності та використання земель відповідно до їхнього призначення. Оскільки земля є ключовим національним ресурсом, який знаходиться під охороною держави, вирішення проблем та процесів, що можуть вести до деградації, опустелювання та нераціонального використання, повинно

бути цілісною частиною комплексних програм зі збереження земельних ресурсів на всіх рівнях.

Список використаних джерел:

1. Семенчук І. М., Бабіна Д. О. Еколого-економічні аспекти збалансованого використання земельних ресурсів в Україні. *Агросвіт*. 2019. № 1-2. С.19-23.
2. Музика П.М., Урба С.І., Гончаренко Л.В. Аналіз стану та ефективності використання Земельних ресурсів в Україні. *Економіка та управління національним господарством*. 2019. № 4. С.45-53.

УДК 339.5

*Колошнюк Д.В., здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Свердан М.М., к. е. н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Ефективним засобом розвитку внутрішньої економіки та зміцнення її позицій на міжнародній арені є здійснення зовнішньої торгівлі, включаючи як експорт, так і імпорт товарів. Збалансована зовнішня торгівля стає ключовим фактором конкурентоспроможності країни на глобальному ринку.

За статистичними даними Мінфіну в останні роки спостерігається стійке нарощення експортно-імпортних операцій, яке водночас характеризується від'ємним сальдо зовнішньоторгового балансу. Якщо в 2021 р. різниця між експортом та імпортом становила 61363 млн. грн. (–1,1% ВВП), у 2020 р. – 44127 млн. грн. (–1,1% ВВП), у 2019 р. – 311183 млн. грн. (–7,8% ВВП), то в 2022 р. цей показник сягнув рекордного значення – 871762 млн. грн. (–16,8% ВВП). Загалом у 2022 р. відносно 2021 р. величина експорту скоротилась на 17,3% (з 2224704 млн. грн. до 1840563 млн. грн.), величина імпорту – на 18,6% (з 2286067 млн. грн. до 2712325 млн. грн.). Порівняно з I кварталом 2022 р.

експорт товарів у I кварталі 2023 р. скоротився на 26,1%, натомість імпорту збільшився на 10,9 %. Коефіцієнт покриття експортом імпорту в I кварталі 2022 р. становив 0,99, а в тому ж періоді 2023 р. – 0,66. Така ситуація розгорнулася на фоні загального критичного падіння реального ВВП 2022 р. на 29,19% порівняно з 2021 р. [1].

На даний момент, Національний банк України вважає, що економіка країни переживає найглибший річний спад в історії незалежної України. Очевидно, основною причиною цього спаду є повномасштабне вторгнення росії, яке розпочалося 24 лютого 2022 року. Військові дії призвели до значних руйнувань у сільському господарстві та виробничих комплексах країни. Сільське господарство зазнало серйозних труднощів через мінування територій, окупацію частин південних і східних областей України, пошкодження інфраструктури та виробничих потужностей, різкий спад інвестицій, зниження врожайності, переривання логістичних зв'язків і масову міграцію населення як внутрішню, так і зовнішню. [2].

Структуру експорту сільськогосподарської продукції України у 2022 році можна побачити в таблиці 1. Подібно до попередніх років, експорт сільськогосподарської продукції залишився головним джерелом зовнішньої валютної виручки. Наприклад, продаж кукурудзи та соняшникової олії допоміг поповнити Державний бюджет на 9,1 мільярда доларів США. У той же час, обсяг імпорту сільськогосподарської продукції, зокрема тракторів для підтримки виробничої інфраструктури агропромислового комплексу, збільшився. [3].

Таблиця 1

Товарна структура експорту продукції АПК України в 2022 р.

Місце в рейтингу експорту	Назва товару	Питома вага, %
2	Кукурудза	12,9
2	Олія соняшникова	12,1
3	Пшениця	5,3
5	Насіння свиріпи або ріпаку	3,2
8	Насіння соняшнику	2,7
10	М'ясо птиці	2,0
11	Макуха, тверді відходи	1,7
12	Соеві боби	1,6
19	Ячмінь	0,9

У структурі експортної зовнішньої торгівлі в I кварталі 2023 року серед товарів АПК переважають продукти рослинного походження (40,3% загального обсягу експорту), зокрема зернові культури – 30,7%, жири та олії тваринного

або рослинного походження – 14,2%, готові харчові продукти – 7,7%, живі тварини, продукти тваринного походження – 3,2%. Водночас у порівнянні з 2022 р. експорт зернових культур зменшився на 3,5% (3168,1 млн. дол. США), жирів та олії рослинного походження – на 11,6% (1465 млн. дол. США). Структура імпорту цього періоду характеризується такими показниками: живі тварини, продукти тваринного походження – 2,1%, продукти рослинного походження – 4,2% (у тому числі зернові культури – 0,3%), готові харчові продукти – 4,7%, жири та олії тваринного або рослинного походження – 0,4% [4].

Головним чинником, що призвів до зменшення обсягів експорту сільськогосподарської продукції, було руйнування логістичних маршрутів, зокрема блокада перевезень зерна Чорним морем Росією та порушення угоди про зерновий коридор. Така ситуація змусила деяких вітчизняних аграрних виробників переорієнтувати свою діяльність з вирощування зернових культур на олійні.

Ситуацію з експортом товарів сільськогосподарського комплексу поглиблює також зовнішньоекономічна політика європейських країн, які стали основними торговельними партнерами України під час конфлікту. Особливо важливими є заборона Польщі на імпорт всіх сільськогосподарських продуктів та тимчасова заборона транзиту через її територію. Обмеження щодо імпорту агропродукції також вводять Угорщина, Словаччина та Болгарія. Незважаючи на це, для України важливо зберегти статус світової житниці для забезпечення продовольчої безпеки та підтримки економіки країни, і це є однією з головних пріоритетів уряду України за підтримки міжнародної спільноти в умовах воєнного конфлікту.

До початку травня 2023 року Єврокомісія прийняла рішення щодо експорту агропродукції з України, внаслідок чого Польща, Угорщина, Словаччина та Болгарія вирішили скасувати свої заборони або ввести обмеження на імпорт аграрної продукції з України. Тепер українські сільськогосподарські виробники зможуть вивозити свою продукцію, включаючи пшеницю, кукурудзу, ріпак та соняшник, в інші країни Європейського Союзу без жодних перешкод. [5].

Отже, війна суттєво вплинула на експорт та імпорт сільськогосподарської продукції українського агропромислового комплексу. Це проявилось у значних змінах як обсягів та структури зовнішньої торгівлі, так і в географії основних країн-партнерів, з якими Україна веде свою зовнішньоекономічну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Експорт та імпорт України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/eximp/>
2. Коментар Національного банку щодо зміни реального ВВП у 2022 році. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zminir-ealnogo-vvp-u-2022-rotsi>
3. Імпорт та експорт України: вплив війни. URL: <https://youcontrol.com.ua/data-research/import-ta-eksport-ukrayiny/>
4. Сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/>

УДК 339.9

*Коміна О.Є., студент 3-го курсу
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*
Науковий керівник:
*Лазаренко Д.О., д.е.н., проф.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*

МІЖНАРОДНІ ФАКТОРИ ЗІСТАВЛЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Міжнародні фактори порівняння показників промислового виробництва включають різноманітні аспекти, які дозволяють аналізувати та порівнювати ефективність та конкурентоспроможність промислового сектору між різними країнами чи регіонами. Деякі ключові міжнародні фактори включають:

1. Стандарти якості та безпеки: Міжнародні стандарти, такі як ISO (Міжнародна організація зі стандартизації), дозволяють встановлювати єдинообразні критерії для якості та безпеки продукції. Це дозволяє порівнювати виробничі процеси та вироблену продукцію між країнами.
2. Міжнародні індекси конкурентоспроможності: Індекси, такі як Глобальний індекс конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму, надають змогу порівнювати економічні параметри та умови для промислового розвитку між різними країнами.
3. Міжнародна торгівля та експорт-імпорт статистика: Дані зовнішньоторговельного обороту, такі як обсяги експорту та імпорту промислової продукції, вказують на міжнародну конкурентоспроможність та попит на вироблені товари.

4. Інноваційні показники: Міжнародні рейтинги та оцінки інноваційності, такі як Індекс світової інноваційної ефективності, допомагають порівнювати рівень інновацій та технологічного розвитку у промисловості.

5. Вартість праці та фактори виробництва: Різниця в вартості праці, доступність сировини та енергетичні ресурси між країнами впливає на конкурентоспроможність промислового сектору.

6. Міжнародні технологічні та виробничі стандарти: Використання однакових технологічних та виробничих стандартів дозволяє забезпечити спільні параметри для порівняння продукції.

Ці міжнародні фактори становлять важливий контекст для аналізу промислового виробництва та допомагають розуміти його місце та конкурентоспроможність на глобальному ринку [1].

Міжнародна статистика відіграє важливу роль у зіставленні показників промислового виробництва різних країн. Вона забезпечує єдину методологію для збирання, обробки та публікації статистичних даних про промислове виробництво, що дозволяє порівняти показники різних країн на основі єдиних критеріїв.

Міжнародна статистика промислового виробництва забезпечує наступні можливості:

- Порівняння показників промислового виробництва різних країн у часі та просторі. Це дозволяє проаналізувати тенденції розвитку промисловості в різних країнах, а також виявити країни-лідери та країни, які відстають у розвитку промисловості.

- Оцінка конкурентоспроможності промисловості різних країн. Це дозволяє визначити, в яких країнах промисловість є більш конкурентоспроможною, а в яких країнах необхідно вжити заходів для підвищення конкурентоспроможності промисловості.

- Планування економічної політики. Міжнародна статистика промислового виробництва може використовуватися для розробки та реалізації економічної політики, спрямованої на розвиток промисловості.

Основними міжнародними організаціями, які займаються збором та публікацією статистичних даних про промислове виробництво, є:

- Організація Об'єднаних Націй (ООН)
- Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)
- Міжнародний валютний фонд (МВФ)
- Всесвітня організація торгівлі (СОТ)

Ці організації публікують різноманітні статистичні дані про промислове виробництво, зокрема:

- Обсяги виробництва промислової продукції
- Структуру промислового виробництва

- Виробничі потужності промисловості
- Експорт та імпорт промислової продукції
- Вартість промислової продукції

Ці дані широко використовуються в наукових дослідженнях, економічному аналізі та управлінській діяльності.

Процес глобалізації відкрив можливість внутрішнім факторам у межах країн впливати на ситуацію у світі в цілому. Яскраво це проявляється у глобальній економіці, оскільки будь-які серйозні перетворення зазвичай мають значний вплив на економіку, яка віддзеркалює поточний стан суспільства. Контролювати зміни у міжнародних економічних процесах можна за рахунок показників, які відстежують рівень залучення країн та регіонів до міжнародних економічних процесів. Зокрема, такими показниками є експорт та імпорт. Вони чітко відображують реальну картину світового ринку, сигналізуючи про усі важливі зміни [3].

Список використаних джерел:

1. Лазаренко Д.О., Лук'янов А.І. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. Економічні науки. Дніпро. Випуск 2 (06) / 2022. С.54-61.
2. Лазаренко Д.О., Папук Д.О. Підтримка розвитку еко-індустріальних парків в умовах релокації та євроінтеграції бізнес-процесів. Економічний вісник Донбасу *Economic Herald of the Donbas*. Науковий журнал № 3 (69) 2022. С.27-31.
3. Трифонова О. Д., Дорошкевич Є. С. Аналіз впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на зовнішньоекономічну діяльність України, шляхом дослідження експортно-імпортних операцій. *Ефективна економіка* № 6, 2017.
4. Земцова К. Структура визначення факторів впливу на стійкість функціонування промислових підприємств / К. Земцова // *Стратегія економічного розвитку України*. – 2014. – № 35. – С. 219–227. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/seru_2014_35_30.

УДК 330.341.1

*Крохмалюк А.В., студентка 3-го курсу
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*

Науковий керівник:
*Лазаренко Д.О., д.е.н., проф.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ СТАТИСТИКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Аграрний сектор економіки України характеризується динамічним розвитком, вносячи вагомий внесок у функціонування національної економіки, зокрема з точки зору задоволення потреб населення у продовольстві, забезпечуючи суб'єктів господарювання у ряді галузей сировиною, формування продовольчої безпеки та експортного потенціалу держави. Досягнення завдань розвитку агропромислового господарства як основи для стабільного функціонування та забезпечення економічної безпеки національної економіки вимагає:

- 1) впровадження ефективних інструментів, які можуть підвищити якість використання ресурсного потенціалу в сільському господарстві;
- 2) вдосконалення галузевої структури з орієнтацією на реалізацію завершеного циклу виробництва продовольства;
- 3) зменшення імпоротної залежності країни в продовольчому сегменті;
- 4) підвищення економічної та соціальної ефективності функціонування суб'єктів господарювання з урахуванням їх внеску у розвиток сільських територій та раціонального природокористування[3].

Продуктивність та інноваційність агробізнесу не тільки сприяють формуванню валового внутрішнього продукту (ВВП), але й формують глобальну продовольчу безпеку. Частка агропромислового сектору у національному ВВП залежить від ряду факторів, таких як екологічні умови, доступ до ринків, спеціалізація тощо.

В аграрному секторі України постійно створюються та функціонують суб'єкти господарювання різних правових форм. Загальні та особливі умови їх створення визначаються законодавством. В останні роки частка суб'єктів господарювання у сільському господарстві становила близько 4% від загальної кількості суб'єктів господарювання, причому ліву частку складають підприємства. Кількість підприємств та кількість тварин (тис. голів) за видами сільськогосподарських тварин станом на 01 січня 2019 року:

- 1) підприємства з великою рогатою худобою – 2296, кількість тварин – 1138,1 тис. голів;
- 2) підприємства з коровами – 2130, кількість тварин – 467,8 тис. голів;
- 3) підприємства з свинями – 1729, кількість тварин – 3395,6 тис. голів;
- 4) підприємства з вівцями та козами – 688, кількість тварин – 182,3 тис. голів;
- 5) підприємства з свійською птицею – 449, кількість тварин – 118812,9 тис. голів.[2]

Кількість підприємств та кількість тварин (тис. голів) за розмірами зібраної площі основних сільськогосподарських культур у 2018 році:

- 1) підприємства по зерновим та зернобобовим – 34859, обсяг виробництва – 56096,2 тис. тон;
- 2) підприємства по пшениці – 24903, обсяг виробництва – 19495,1 тис. тон; 23
- 3) підприємства по кукурудзі та зернові – 14460, обсяг виробництва – 30706,1,2 тис. тон;
- 4) підприємства по ячменю – 16431, обсяг виробництва – 4233,4 тис. тон;
- 5) підприємства по соняшнику – 22821, обсяг виробництва – 12193,6 тис. тон;
- 6) підприємства по сої – 10136, обсяг виробництва – 4102,1 тис. тон [1]

Також варто звернути увагу на кількість рослин соняшника. Він близький до групи вирощування пшениці. Аналіз стану сільського господарства в Україні виявив значні проблеми у галузі тваринництва, які перешкоджають його розвитку. Основним завданням у цьому секторі є створення продуктів тваринного походження відповідно до потреб національного та міжнародного ринку. Підвищення конкурентоспроможності тваринництва – це стандартизація та сертифікація технології виробництва відповідно до європейських вимог. На основі проведеного аналізу можна стверджувати, що основним напрямком сільського господарства України є рослинництво (близько 72% сільськогосподарського виробництва). Найважливішим сільськогосподарським виробництвом в Україні є зерно та зернобобові продукти, які займають перше місце у всіх районах, частка цієї продукції виробляється у Полтавській (50866 тис.), Вінницькій (46935 тис.), Одеській (43174 тис.) областях. Виробництво пшениці зосереджено в Одеській (23488 тис.), Харківській (18160 тис.), Запорізькій (16664 тис.) областях. Основна частина виробництва кукурудзи припадає на Полтавську (36390 тис.), Вінницьку (25021 тис.), Черкаську (23155 тис.) область[4].

У контексті аграрного сектору використання системи показників міжнародної статистики є ключовим аспектом для розуміння, аналізу та планування розвитку цієї галузі. Зіставлення та вивчення статистичних даних на міжнародному рівні дозволяє країнам сприймати своє положення в глобальному контексті, визначати потенційні напрямки конкуренції на зовнішніх ринках та розробляти ефективні стратегії для підвищення конкурентоспроможності.

За допомогою міжнародних статистичних показників можна аналізувати та порівнювати виробництво сільськогосподарської продукції, площі оброблених земель, технологічний прогрес, а також управлінські та економічні аспекти аграрного сектору. Це надає можливість визначити найефективніші та

інноваційні підходи до сільського господарства, а також ідентифікувати проблемні сфери для подальших вдосконалень [5].

Важливо враховувати, що система показників повинна бути не лише кількісною, а й якісною. Додаткові аспекти, такі як сталість виробництва, екологічна та соціальна відповідальність, стають все більш важливими у сучасному світі. Міжнародна статистика дозволяє враховувати ці комплексні аспекти та визначати належність країни до світових трендів у сталому розвитку.

Список використаних джерел:

1. Солодкий М. О. Шляхи подолання кризового стану біржового аграрного ринку країни / М. О. Солодкий // Агросвіт. – 2011. – № 1. – С. 7–9.
2. Спаський Г.В., Швець А.А. Формування та розвиток інтеграції агропромислового виробництва в умовах євроінтеграції / Г.В. Спаський, А.А.Швець // Економіка АПК. – 2019. – № 3 – С. 97.
3. Стратегічні напрями інституційного забезпечення розвитку аграрного сектору в Україні: аналіт. доп. / О. В. Собкевич та ін. Київ: НІСД, 2014. 62 с.
4. Трусова Н. В. Формування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств: монографія. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2015. 354 с.
5. Лазаренко Д.О., Ляшенко В.І., Уткін В.П. Структурні моделі циркулярних біоенергетичних кластерів. Економічний вісник Донбасу. Науковий журнал, №1(71). Київ-Полтава 2023. с.80-86.

УДК 631.151.22.

***Кугот А.В.,** студентка 3-го курсу
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ
Науковий керівник:
Лазаренко Д.О., д.е.н., проф.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*

ГАРМОНІЗОВАНА СИСТЕМА ОПИСУ І КОДУВАННЯ АГРОПРОДУКЦІЇ

Гармонізована система опису і кодування агропродукції (ГСОКА) є міжнародним стандартом, який визначає єдиний і узгоджений спосіб класифікації та ідентифікації аграрної продукції. Ця система має на меті

полегшити обмін інформацією між учасниками аграрного сектору, сприяючи стандартизації та узгодженню термінів та кодів для різних видів сільськогосподарської продукції.

Основні аспекти гармонізованої системи опису і кодування агропродукції включають:

Гармонізована система опису і кодування агропродукції визначає стандартні категорії та класифікації для різних видів аграрної продукції. Це може включати рослинну продукцію, тваринницьку продукцію, продукцію лісівництва, а також інші важливі категорії.

Уряд України схвалив постанову №1132 «Про реалізацію експериментального проекту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану» [1]. Документ змінює правила експорту аграрної продукції. Постанову підготовлено Міністерством аграрної політики та продовольства України. Нові правила повинні унеможливити зловживання та порушення законодавства під час експорту агропродукції. А також захистити права агропідприємств, які дотримуються законодавства щодо експорту.

Класифікація продукції може бути виконана за різними критеріями в залежності від галузі, специфіки ринку та цілей класифікації []:

За видами рослинної продукції:

- Зернові культури (пшениця, ячмінь, кукурудза, тощо).
- Олійні культури (соняшник, соя, ріпак, тощо).
- Технічні культури (бавовник, льон, коноплі, тощо).
- Овочі та бобові.

За видами тваринницької продукції:

- М'ясо і м'ясопродукти (баранина, свинина, яловичина, тощо).
- Молоко та молочні продукти.
- Яйця та продукти з них.
- Мед та інші продукти бджільництва.

За специфікацією вирощування:

- Органічна продукція.
- Генетично модифіковані продукти.
- Продукція, вирощена за технологією "без ГМО".

За призначенням продукції:

- Продукти харчування (зерно, м'ясо, молоко, яйця, тощо).
- Продукція для технічного використання (бавовник, льон, коноплі).
- Сировина для виробництва біопалива.

Кодування і ідентифікація: ГСОКА присвоює унікальні коди для кожної категорії продукції, що дозволяє однозначно ідентифікувати та відокремлювати різні види агропродукції. Це сприяє автоматизації обробки інформації та обліку продукції.

Стандартизація термінів: ГСОКА визначає стандартизовані терміни та визначення для опису характеристик агропродукції, що допомагає уникнути непорозумінь та допомагає створити єдиний мовний стандарт.

Міжнародна взаємодія: Ця система дозволяє учасникам аграрного ринку здійснювати обмін інформацією на міжнародному рівні, сприяючи ефективній та стандартизованій комунікації [2].

Гармонізована система опису і кодування агропродукції є важливим інструментом для розвитку сучасного аграрного сектору, сприяючи прозорості, ефективному управлінню та підвищенню конкурентоспроможності агропродукції на світовому ринку.

Список використаних джерел:

5. Постанова «Про реалізацію експериментального проекту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану» від 31 жовтня 2023 р. № 1132.

6. Лазаренко Д.О., Лук'янов А.І. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. Економічні науки. Дніпро. Випуск 2 (06) / 2022. С.54-61.

7. Лазаренко Д.О., Ляшенко В.І., Уткін В.П. Структурні моделі циркулярних біоенергетичних кластерів. Економічний вісник Донбасу. Науковий журнал, №1(71). Київ-Полтава 2023. с.80-86.

8. Лазаренко Д.О., Папук Д.О. Підтримка розвитку еко-індустріальних парків в умовах релокації та євроінтеграції бізнес-процесів. Економічний вісник Донбасу Economic Herald of the Donbas. Науковий журнал № 3 (69) 2022. С.27-31.

9. Статистична класифікація продукції (СКП) гармонізована з Класифікацією продукції за видами економічної діяльності Європейського Співтовариства (Statistical Classification of Products by Activities in the European Economic Community – CPA, 2008)

УДК: 338.4

*Литвинчук Я. М. магістр 1 року навчання
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Лобунець Т. В., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Виробництво хлібобулочних виробів завжди було однією з ключових галузей в харчовій промисловості України. Хліб є головним продуктом харчування в раціоні населення, а галузь представлена широкою мережею хлібозаводів і пекарень. Найбільші виробничі потужності хлібопекарської галузі зосереджені здебільшого в місцях найбільшого виробництва борошна та у великих промислових центрах.

Основний вклад у розвиток даної галузі до війни робили великі та середні хлібопекарські заводи та концерни м. Києва, Дніпропетровської, Харківської та Одеської областей. В той же час, динаміка обсягів виробництва за останні роки має негативну тенденцію.

Хлібозаводи змінюють своє виробництво на порційне приготування тіста; укомплектовують заводи закордонними машинами, які дають можливість досить помітно збільшувати асортимент продукції; запроваджуються пришвидшені технології випікання хліба, тому інноваційний та інвестиційний розвиток хлібозаводів відіграє вагомий вплив для їх ефективного функціонування. Велика частина виробництва хліба належить потужним підприємствам: «Укрхлібпрому» - 68%, «Укркооперації» - 6,9%, «Укрпродспілки» - 0,8%, іншим пекарням – 17,2% (рис. 1) [1].

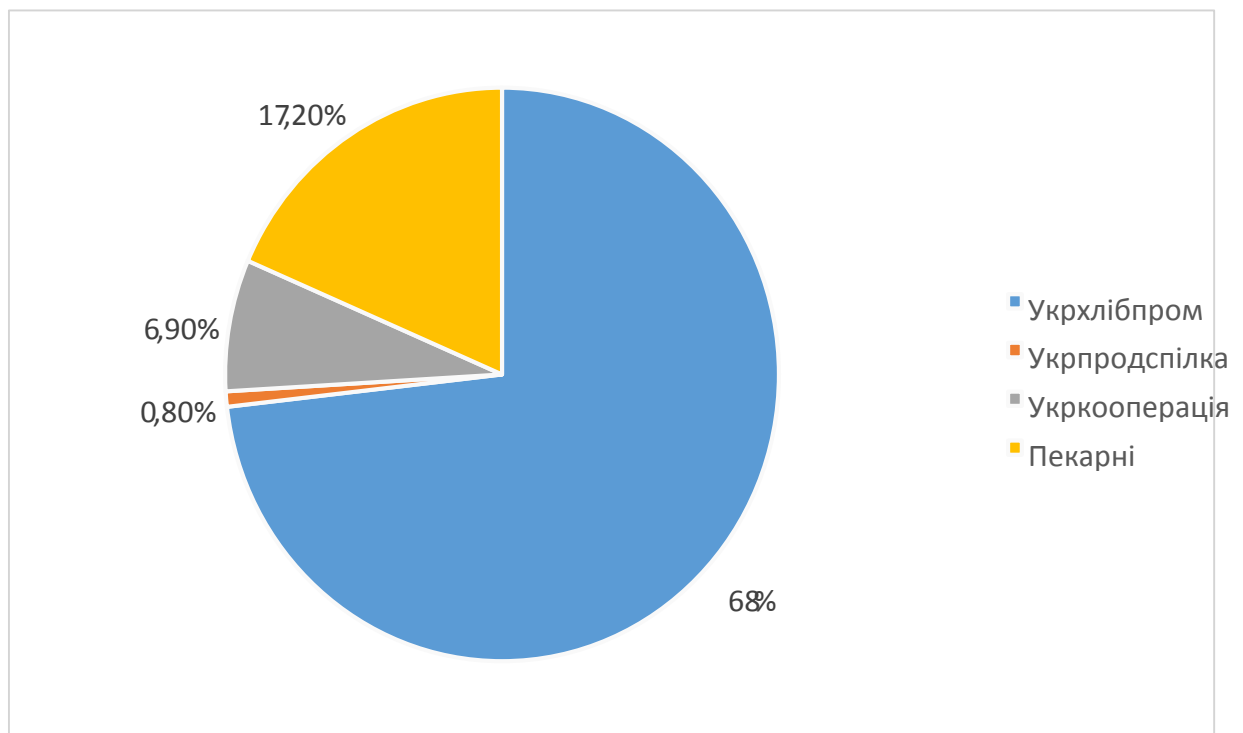

Рис. 1. Структура хлібопекарського ринку України у 2021 році [1]

Повномасштабне вторгнення РФ на територію України негативно вплинуло на галузь і сприяло подальшому зростанню ціни хліб, що можна простежити на графіку зміни індексу цін на хлібобулочні вироби (рис. 2).

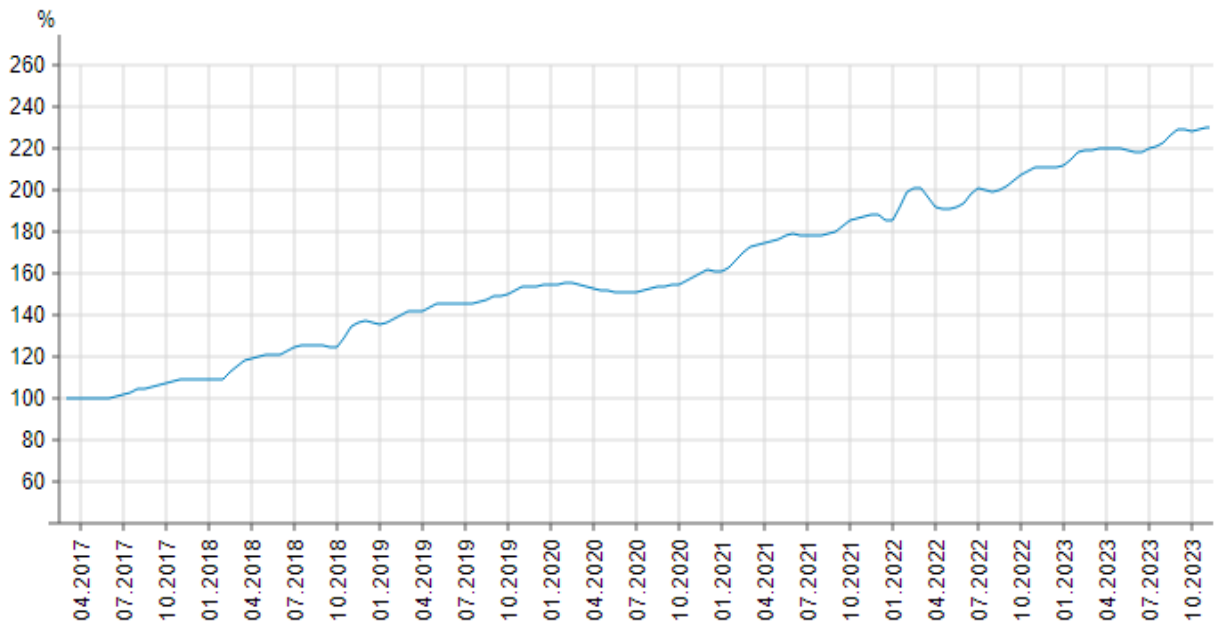

Рис. 2. Динаміка зміни індексу цін на хлібо-булочні вироби (графік з накопиченням, зростаючим підсумком з 03.2017) [2]

Експерти зазначають про падіння темпів розвитку галузі, що визвано рядом причин [3]:

По-перше, значно знизилася купівельна спроможність населення (адже від початку війни кількість споживачів хліба скоротилася на 2-3 млн чоловік, приблизно на 15-20% зменшилося й виробництво хлібобулочної продукції. Лише за перший місяць війни вітчизняні пекарі підприємці втратили більше, ніж за два роки пандемії). Також неможливо нині оцінити обсяги завданої шкоди та втрат, тому що бойові дії іще тривають.

По-друге, окрім проблем із цінами на сировину й енергоносії, галузь нині стикається й з іншими нагальними явищами: міграцією людей та нерозумінням, чи вони повернуться; ризиками втратити майно; зовнішніми економічними обмеженнями; збільшенням кількості підприємств-контрагентів, які наразі не можуть виконувати свою роботу. Через ракетні удари по об'єктам критичної інфраструктури пекарі мобілізують свої зусилля, щоб мінімізувати вплив відключень електроенергії на робочий процес. Адже дуже важко одночасно замішувати тісто, ховатися в укриття та випікати хліб, тому що є технологічний процес, якого слід дотримуватися.

Отже, хлібопекарська галузь нині переживає складні часи і потребує підтримки та інноваційних креативних рішень.

Список використаних джерел:

1. Сайт об'єднання підприємств хлібопекарної промисловості «Укрхлібпром». веб-сайт: URL: <http://ukrhlbprom.org.ua> (дата звернення: 29.10.2023)
2. Індекс цін на продукти. веб-сайт: URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/wares/index/bakery/> (дата звернення: 29.10.2023)
3. Україна буде з хлібом! Робота хлібопекарської галузі під час війни. веб-сайт: URL: <https://vap.org.ua/news/ukraine-bude-z-hlibom-robota-hlibopekarskoi-galuzi-v-umovah-vijni/> (дата звернення: 29.10.2023)

УДК: 338.4

*Лобунець Т. В., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Синьоок І. В. магістр 1 року навчання
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ КАРТОПЛІ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Картопля є третьою за важливістю продовольчою культурою у світі, однією з найбільш поживних культур та відіграє життєво важливу роль в економіці багатьох країн, в т.ч. і України. Згідно даних міжнародної статистики наша країна концентрує понад 6 % світового (15 % європейського) врожаю картоплі, посідаючи четверте місце у світі [1].

До війни виробництво картоплі в Україні стабільно коливалося в межах 18-20 мільйонів тонн. Найвищої врожайності вдавалося досягати на низинних ділянках Полісся на півночі та заході країни. Основне виробництво завжди було зосереджено в домогосподарствах населення [2].

Повномасштабне вторгнення РФ на територію України негативно вплинуло на галузь. Ще до початку війни ціни на «другий хліб» знизилися і їх падіння спостерігається у 2022-2023 роках (див. рис. 1)

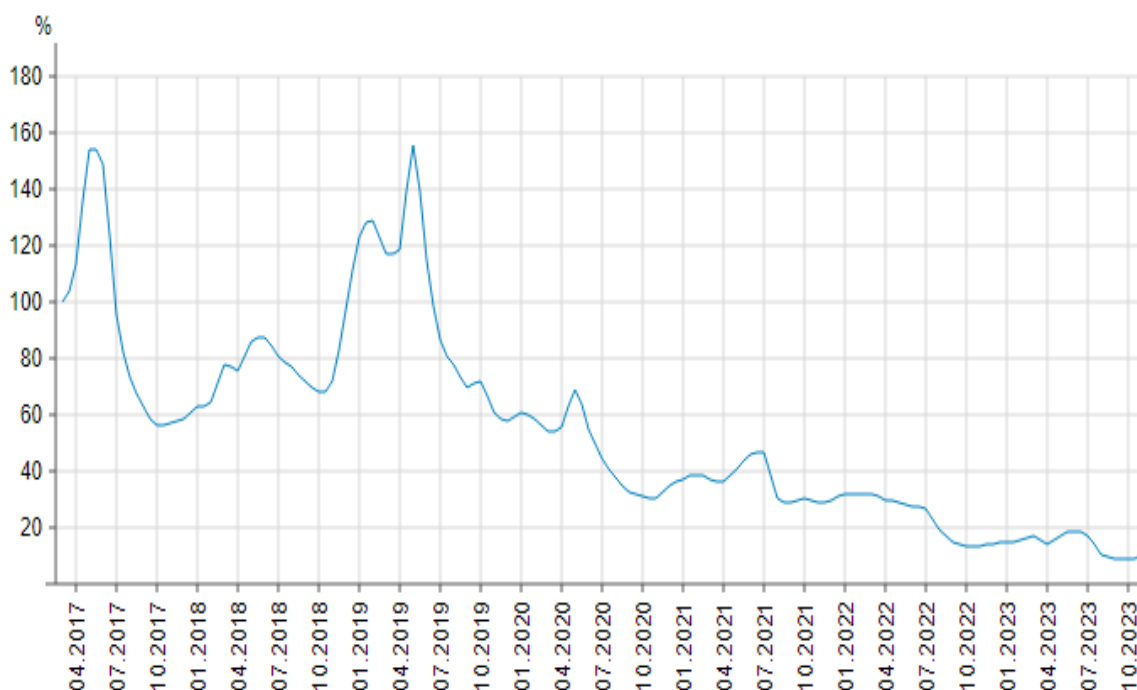

Рис. 1. Динаміка зміни індексу середньомісячних цін на картоплю [3].

За даними експерта Всесвітнього банку з розвитку плодоовочівництва Оксани Руженкової промислові виробники картоплі у сезоні 2022 р. скоротили виробничі площі майже на 30%. І традиційна диспозиція – 95% картоплі в домогосподарствах і 5% у промислових господарствах – змінилася. Спрацював фактор самозабезпечення як виклик на загрозу продовольчій безпеці. Експерт назвала причини такого зниження площ під картоплею. Це [4]:

- низькі ціни на продукт у сезоні-2021/22;
- значна кількість замінованих сільськогосподарських угідь;
- здорожчання паливо-мастильних матеріалів, добрив, засобів захисту тощо і позначення цього на собівартості продукту;
- ризики з реалізацією картоплі на переробку (традиційний покупець – чипсові заводи – показав неготовність викуповувати більшість вирощеної сировини за умов війни);
- виникли проблеми із падінням попиту та розрахунками під час збуту через супермаркети, що викликано евакуацією жінок, які традиційно готують страви із картоплі вдома;
- відсутність експорту.

Водночас у секторі промислового картоплярства зросла кількість новачків, які наростили площі посадки і їхніх виробничих ділянок більше, ніж скорочених на 30% промислових площ. Зросли обсяги картоплярства і в нетрадиційних для нього регіонах – на Хмельниччині, Вінниччині, Полтавщині.

Експерти вважають, що промисловим виробникам варто активніше лобіювати вихід в ЄС саме зараз, поки практично знято обмеження на експорт продукції із України. Особливо лояльними європейці можуть бути в сезоні 2023/24, оскільки імпортуватимуть картоплю через посуху та неврожай. Також вони радять і домогосподарствам, і новачкам не скорочувати виробництво, якою б низькою не була ціна на картоплю взимку 2023/24 рр., аби уникнути світової продовольчої кризи, що є реальною у разі затяжної війни і скорочення насаджень картоплі [4].

Список використаних джерел:

1. FAO. Веб-сайт: URL: <https://web.archive.org/web/20120125012215/http://www.fao.org/es/ess/top/commodity.html?lang=en&item=116&year=2005> (дата звернення: 01.11.2023)
2. Картоплярство в Україні. Веб-сайт: URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 01.11.2023)
3. Індекс цін на продукти. Веб-сайт: URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/wares/index/fruits-vegetables/vegetables/potato/> (дата звернення: 01.11.2023)
4. Менше великих, більше малих: як війна змінила ринок картоплі. Веб-сайт: URL: <https://agroportal.ua/news/rastenievodstvo/menshe-velikih-bilshe-malih-yak-rinok-kartopli-zminila-viyna> (дата звернення: 01.11.2023)

УДК 330.341.1

*Могила Ю.С., здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Свердан М.М., к. е. н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

**РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ
ІНКЛЮЗИВНИХ ПРИНЦИПІВ**

Аграрний сектор завжди був однією з ключових галузей української економіки, відіграючи важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки та стабільності країни. Проте, для досягнення істинного успіху в цій галузі, необхідно розвивати її із застосуванням інклюзивних принципів, які сприяють залученню різних соціальних груп та підвищенню їхнього економічного статусу.

Внаслідок війни сталася значна втрата економічного потенціалу України. Загальні збитки для економіки країни, за оцінками експертів, в найближчі роки перевищать 1 трлн доларів, і ВВП у 2023 році спрогнозовано знизиться не менше ніж на 35%. Велика частина промислових підприємств зазнала руйнування, пошкодження або опинилася під окупацією.

Від війни постраждав також і аграрний сектор економіки. Найбільші збитки сільське господарство понесло через знищення техніки та обладнання, зерносховищ [1]. У 2022 році були пошкоджені воєнними діями та знаходилися під окупацією понад 25% ріллі.

Завданням держави повинно стати не тільки відновлення втраченого потенціалу сільського господарства, а також спрямування його розвитку через інклюзивний ріст, перш за все, користуючись досвідом та досягненнями Європейського союзу, з яким була укладена угода про асоціацію, а також використовуючи досвід Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), ООН та інших міжнародних організацій.

Багатовимірні рамки політики інклюзивного зростання ґрунтуються на результатах досліджень ОЕСР, щодо добробуту, розподілу доходів і впливу структурних реформ на економічні показники. В основі цього підходу лежить визначення інклюзивного зростання як "економічного росту, який створює можливості для всіх верств населення та справедливо розподіляє користь від зростання добробуту, як у грошовому, так і в негрошовому вираженні, серед всього суспільства".

Зокрема, пропонується трьохкомпонентний підхід:

Багатовимірність: Визнається, що валовий внутрішній продукт (ВВП) відображає лише частину економічного добробуту і не враховує інші важливі аспекти, такі як робочі місця, навички і освіта, стан здоров'я, навколишнє середовище, а також громадянська участь і соціальні зв'язки.

Справедливий розподіл: Інклюзивне зростання передбачає, що всі люди, незалежно від їхнього соціально-економічного статусу, статі, місця проживання чи етнічної приналежності, мають рівні можливості сприяти росту (тобто вони є частиною процесу росту), і що їхній внесок має приносити справедливу вигоду (тобто вони отримують користь від результатів цього процесу).

Актуальність для політики. Інклюзивне зростання повинно мати політичне значення і забезпечувати зв'язок між політичними інструментами та відповідними монетарними і немонетарними вимірами, беручи до уваги вплив на розподіл. [2]

У процесі відновлення та розбудови економічного потенціалу після війни, держава повинна приділити значну увагу забезпеченню сталого розвитку малих та середніх сільськогосподарських підприємств. Основні напрямки впровадження аграрної політики після війни повинні включати:

- відновлення та розбудова соціальної інфраструктури в сільських районах;
- розвиток фінансової інклюзії для сільського населення;
- фінансування розвитку логістичної інфраструктури для сільськогосподарського сектора;
- стимулювання створення робочих місць для інвалідів в сільських місцевостях;
- відновлення програми компенсації для закупівлі вітчизняної сільськогосподарської техніки;
- заохочення виробництва міні-техніки для населення та малих фермерських господарств;
- підтримка малих виробників сільськогосподарської продукції, включаючи сімейні фермерські господарства та кооперативи. [3]

Ці напрямки допоможуть забезпечити сталий розвиток сільськогосподарського сектора та покращити умови життя на сільських територіях після війни.

Отже, лише врахований в усіх аспектах підхід держави до сприяння розвитку сільських територій та аграрного виробництва сприятиме сталому (включаючи всі групи населення) розвитку, забезпеченню продовольчої безпеки країни та підвищенню добробуту місцевого сільського населення.

Список використаних джерел:

1. Збитки агросектора України від війни склали понад 40 млрд доларів: уряд запускає програми підтримки виробників. LB.ua: веб-сайт. URL: https://lb.ua/blog/infosecurity_institute/542993_zbitki_agrosectora_ukraini_vid_viyni.html
2. All on Board. Making Inclusive Growth Happen. OECD, 2014. 197 p.
Навроцький Я. Ф. Тенденції розвитку ринку сільськогосподарської техніки. Економіка АПК. 2015. № 8. С. 58.

Погнерибко В. С.
 здобувач вищої освіти ступеня «доктор філософії»
 1-го року навчання
*Національний університет біоресурсів
 і природокористування України*
 (м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Шинкарук Л.В. д.е.н, проф.
*Національний університет біоресурсів
 і природокористування України*
 (м. Київ, Україна)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАНЬ

Сучасні економічні тенденції, зростання конкуренції на ринку та збільшення попиту на високотехнологічні товари визначають нові вимоги до організації виробництва компаній. Для забезпечення максимально ефективного виробничого процесу необхідно мати розвинуту логістичну інфраструктуру та можливість контролювати всі етапи виробництва, від постачання сировини до передачі готової продукції кінцевому споживачеві.

Однією з ключових вимог до успішного створення прибуткового ланцюга постачань є його економічність. Це досягається шляхом забезпечення конкурентних переваг через оптимізацію витрат, збереження високого стандарту якості продукції, максимізацію швидкості та своєчасності поставок. В сучасних умовах ланцюги поставок стають все більш глобальними, гнучкими та стійкими до можливих збоїв; підприємства систематично розширюють свої мережі поставок і впроваджують вертикальну та горизонтальну інтеграцію на всіх рівнях виробництва.

До цього часу більшість підприємств прагнули покращити свою стійкість, впроваджуючи зміни в межах свого прямого операційного контролю, тобто переходили на відновлювані джерела енергії, використовували гібридні транспортні засоби чи зменшували використання паперу та електроенергії. Однак сучасні компанії все частіше виявляють, що найбільш значні покращення можна досягти в рамках розширених ланцюгів постачання. Це може включати встановлення стандартів сталого розвитку, впровадження нових технологій для підвищення відкритості та підзвітності, або надання допомоги постачальникам у збільшенні їхнього екологічного впливу. Вплив таких ініціатив не обмежується межами одного підприємства, він розповсюджується на всі ланки ланцюгів постачань, впливаючи на багато суб'єктів [1].

Повномасштабне вторгнення в Україну призвели до серйозних збоїв ланцюгів постачань, змін попиту та зупинками виробничих потужностей.

Незалежно від можливих геополітичних конфліктів, військового стану, інфляційного тиску, рецесії, погодних явищ, пов'язаних із зміною клімату, чи інших потенційних проблем, збої в роботі ланцюгів постачання залишаються актуальними. Ці фактори можуть впливати на доступність товарів та шлях їхнього переміщення до кінцевого призначення, спричиняти затори в портах, обмежувати ресурси контейнерних і морських вантажів, а також викликати стрімке зростання цін.

Зміни в ланцюгах постачань також визначаються технологічними досягненнями. Технологічний прогрес призвів до широкого впровадження штучного інтелекту та машинного навчання в різних галузях. У сучасних умовах, коли важливість швидкості та точності набуває особливого значення, ці два аспекти стають цінними інструментами, які можуть прискорити ланцюг постачань та забезпечити його конкурентоспроможність. Завдяки штучному інтелекту вдасться оптимізувати управління запасами, автоматизувати процеси ланцюга постачань та підвищити обслуговування клієнтів. Перспективи управління ланцюгом постачань стрімко трансформуються. Будь-яка технологія управління ланцюгом постачань, використовувана бізнесом, інтегрується з існуючими системами ланцюга постачань підприємства, включаючи TMS і WMS, системи управління запасами та CRM, є важливим. Надійна двостороння синхронізація даних гарантує постійну узгодженість між кожним елементом ланцюга постачань, бізнес-платформою та всією командою [2].

У пошуку способів підвищення ефективності роботи, керівництво підприємств визнає необхідність адаптації до зростаючої конкуренції на ринку, появи нових гравців на ринку, а також бажання виділятися та зберігати конкурентоспроможність. Для більшості підприємств стає очевидним, що потенціал для підвищення ефективності можна виявити через впровадження нововведень. Інновації у логістичній сфері зазвичай виникають в результаті прямих запитів клієнтів, а не внаслідок проактивної інноваційної стратегії компаній. Однак головною перешкодою для впровадження новацій є недостатнє розуміння технології інтеграції інновацій, відсутність спеціалізованих знань та компетенцій у управлінському персоналі, а також невизначеність перспектив такого впровадження.

Список використаних джерел:

1. Петруня, Ю. Ю., Пасічник, Т. О. Вплив сучасних технологій на логістику та управління ланцюгами поставок. *Маркетинг та управління інноваціями*. 2018. № 1. С. 130-139.
2. Головні світові тренди в логістиці та ланцюгах постачань. URL: <https://trademaster.ua/articles/313558> (дата звернення 30.10.2023).

УДК 338.43:330

*Прушківська Е.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України (м. Київ, Україна)
Бартовицук К.О., студентка
Національний університет
біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ЧИННИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Агропродовольчий комплекс України традиційно відіграє важливу роль у структурі національної економіки не лише з точки зору забезпечення виробництва та експорту стратегічно важливих видів продукції, але і у контексті вирішення проблем продовольчої безпеки, зайнятості та добробуту населення сільських територій [1, ст. 87]. Саме тому важливо розглянути сучасний стан даного сектору економіки та перспективи впровадження інклюзивних підходів щодо розвитку агропродовольчого комплексу.

Для досягнення сталості та справедливості в цьому секторі, необхідно розвивати інклюзивний підхід, який гарантує рівний доступ до ресурсів, можливостей та користі для всіх громадян, незалежно від їхнього соціального статусу, економічних можливостей, статі, віку, інвалідності та інших характеристик.

Одним із важливих чинників інклюзивного розвитку аграрного сектору є законодавство та політика. Українська влада повинна гарантувати права всіх громадян на землю, водні ресурси та інші аграрні ресурси. Крім того, слід розробити політику, спрямовану на підтримку включення різних груп населення в аграрний сектор, а також забезпечити доступ до фінансових ресурсів для сільських жителів і малих фермерів.

Другим ключовим чинником є доступ до земельних ресурсів. Важливо забезпечити рівний доступ до землі для всіх громадян, у тому числі жінок, молоді та малих сільських фермерів. Це може включати в себе програми підтримки оренди землі або механізми для поділу земельних ресурсів. Забезпечення доступу до землі для молоді допоможе стимулювати інновації та зберегти талановиту робочу силу в селах.

Підтримка жінок та молоді є третім важливим аспектом інклюзивного розвитку аграрного сектору. Жінки та молодь можуть відігравати ключову роль у сільському господарстві, але їм часто бракує доступу до ресурсів та можливостей. Для цього необхідно розробляти програми та послуги,

спрямовані на підтримку їхньої участі в господарській діяльності та розвиток їхніх навичок.

Четвертим чинником є розвиток інфраструктури в сільських районах. Доступ до сучасної інфраструктури, такої як дороги, залізниці, підведення інтернет ресурсів та інші комунікаційні засоби, є важливим для підвищення продуктивності та якості життя сільського населення.

П'ятим чинником є розвиток освіти та навчання. Забезпечення доступу до якісної освіти та навчання для жителів сільських районів, особливо молоді, може сприяти розвитку їхніх навичок та здібностей для успішної аграрної діяльності. Навчання має бути спрямоване на вдосконалення сільськогосподарських методів господарювання та впровадження інновацій.

Шостим важливим аспектом є фінансова підтримка. Наявність доступних фінансових інструментів та кредитів може сприяти розвитку малих і середніх сільських господарств та інших аграрних підприємств. Фінансова підтримка може бути спрямована на закупівлю сучасного обладнання, впровадження інноваційних технологій та розвиток бізнесу в сільському господарстві.

Нарешті, сьомим чинником є підтримка інновацій. Заохочення інновацій та впровадження сучасних технологій у сільському господарстві може підвищити продуктивність та конкурентоспроможність аграрного сектору. Інновації можуть стати ключовим чинником для розвитку сільського господарства, зменшення втрат та впливу на довкілля.

Також, інклюзивний розвиток аграрного сектору і сільських територій має ґрунтуватись на виваженій соціально-економічній політиці держави, спрямованій на підтримку динамічності та життєздатності сільських регіонів та фінансування дій, орієнтованих на підтримку розвитку села. Сталий інклюзивний розвиток сільських територій включає три базових підвалини[2]: а) підвищення рівня конкурентоспроможності національного сільського господарства; б) забезпечення сталого управління природними ресурсами та створення умов рівного доступу до активів і результатів для всіх мешканців села; в) забезпечення збалансованого територіального розвитку аграрних формувань, включаючи створення і збереження робочих місць.

Отже, інклюзивний розвиток аграрного сектору України вимагає комплексного підходу, який охоплює різноманітні сфери, від законодавства та політики до освіти, інфраструктури та інновацій. Тільки за умови спільних зусиль влади, громадськості та самих учасників аграрного сектору Україна зможе досягти сталого та інклюзивного розвитку, забезпечуючи кращі умови для всіх її громадян.

Список використаних джерел:

1. Інклюзивний розвиток агропродовольчих вертикально-інтегрованих компаній України : монографія / С. М. Дідух. — Одеса : Астропринт, 2020. — 335 с.
2. Соціальна Інклюзія Як Пріоритет Подальшого Розвитку Аграрного Сектору І Сільських Територій: стаття / С.В. Степаненко. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/46_2023ua/16.pdf

УДК 612.766: 330.341

*Прушківська Е.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Красноштан А.О., студентка 4 курс ФАМ
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

АПІТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ БДЖІЛЬНИЦТВА

Актуальним питанням на сучасному етапі щодо розвитку кожної галузі є інклюзивний підхід. Аграрна галузь України потребує нових підходів у розвитку, а також оновлення підходів до виробництва. Однією із галузей, що потребує оновлення та популяризації є галузь бджільництва. З давніх часів бджільництво вважалося престижною та прибутковою справою, проте в останні роки бджільництво втратило колишню популярність і технології виробництва почали застарівати.

Створення умов та розробка дієвих технологій для громадян з особливими потребами, з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів задля успішної соціалізації та самореалізації є важливим етапом розвитку суспільства. Галузь бджільництва має всі необхідні інструменти для розвитку інклюзивного напрямку соціалізації громадян [1].

Наша країна знаходиться в умовах війни, а війна створює великий прошарок людей, які не знають, що робити після закінчення бойових дій, часто такі люди не можуть знайти повноцінної роботи через фізичні обмеження. Також вони потребують постійного лікування. Ці питання можливо вирішити за допомогою бджільництва.

Розглянемо на прикладі кілька варіантів інклюзивної соціалізації за допомогою бджільництва. Апітерапія дедалі частіше набирає популярності для оздоровлення людей. Способи лікування в апітерапії відрізняються залежно від

хвороби яку потрібно лікувати. Це може бути як постійна терапія, так і часткове лікування. Наприклад, для людей, які мають проблеми із болями у суглобах рекомендується пройти місячний курс бджоловжалення, під чітким наглядом фахівця.

Для людей, які мають психічні розлади, допоможе сеанс сну на бджолах. Саме сеанс сну на бджолах ми можемо використовувати для людей із обмеженими можливостями праці, або із психічними відхиленнями. Такі люди отримуватимуть можливість спілкуватися із природою тісніше, за допомогою звукового контакту під час сну на бджолах. Дана терапія чимось схожа на психотерапію яку проводив Фрейд із своїми клієнтами, відмінність лише у способі контакту з клієнтом, оскільки вчений [2] використовував власний голос для встановлення ментального зв'язку.

Натомість у випадку із бджолиними сім'ями, встановлення зв'язку відбувається за допомогою монотонного лементу бджолої сім'ї. Таким чином, клієнт на ментальному рівні зливається із бджолами в одне ціле, що дає можливість знову відчувати себе повноцінним [3]. Та отримати новий сенс для існування.

Також у бджільництві широкого значення може набути інклюзивна праця. Люди, що отримали значні травми, рідко коли можуть влаштуватися на повноцінну роботу в силу фізичних обмежень. Натомість, для догляду за бджолиними сім'ями у них вистачить можливостей. Огляд бджолиних сімей проводиться за допомогою рук, а яким чином бджоляр буде фіксувати себе біля вулика значення для роботи із бджолами майже не має. Тому людина, яка пересувається на візку, має можливість доглядати за бджолами. Звісно вона не зможе виконувати велику кількість роботи в силу свого фізичного стану. Але самостійно обслуговувати 50-100 бджолиних сімей зможе. Такий підхід дасть можливість для людей із обмеженими можливостями знаходити себе у житті за допомогою бджільництва.

Також є ще одна вагома причина використання інклюзивної праці у бджільництві. Продукти бджільництва володіють широким спектром лікувальних і оздоровчих властивостей. Люди які мають обмежені можливості для праці і отримують низьке фінансове забезпечення, можуть використовувати продукти бджільництва для оздоровлення оскільки вони коштують значно менше ніж синтетичні аптечні препарати. Наприклад, люди які мають проблеми із серцево-судиною системою не можуть влаштуватися на повноцінну роботу в силу своєї хвороби. При цьому вони можуть працювати наглядачами на пасіках. Отримувати достойну заробітну плату, при цьому кількість роботи яку потрібно виконувати буде посильна для цієї категорії людей. На додачу такий працівник отримає вільний доступ до таких продуктів як: маткове молочко, настоянка воскової молі, бджолине обніжжя. Саме ці продукти при

регулярному вживанні дадуть можливість для такого працівника боротися із хворобою, без використання синтетичних препаратів.

Таким чином, за допомогою бджільництва можливо повертати людей до нормального існування, розпочати процес їхньої соціалізації. Також бджільництво дає можливість використовувати інклюзивну працю, що забезпечить багатьох людей працею. Крім цього апітерапія є потужним інструментом для лікування та оздоровлення людей із обмеженими можливостями, а також дає можливість для їх морального і фізичного одужання.

Список використаної літератури:

1. Базиліук А. В., О. В. Жулин. "Інклюзивне зростання як основасоціально-економічного розвитку." Економіка та управління на транспорті 1 (2015): 19-29.
2. Ліхоносова, Г. С., А. О. Лазаренко. "Особливості та перспективи запровадження апітерапії." *тези доповідей* (2018): 140.
3. Haidar, O. Ye. "Праця та зайнятість—найважливіші фактори інклюзивного соціально-економічного розвитку." *Економічна теорія та право* 4.27 (2016): 35-48.

*Сімчук Софія, студентка
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)
Власенко Ю. Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Агропродовольчий сектор України – це сукупність галузей, що об'єднує виробництво та переробку сільськогосподарської продукції, а також матеріально-технічне забезпечення цих процесів. Він є цілісною виробничою економічною системою та найважливішою складовою сучасної економіки України.

Особливістю агропродовольчого комплексу України є те, що він визначає значною мірою соціально-економічний розвиток країни, обумовлює рівень життя населення та продовольчу безпеку. Це свідчить про надзвичайну

важливість АПК для забезпечення добробуту громадян, у тому числі в контексті інклюзивного розвитку.

В узагальненому розумінні інклюзивний (від англ. Inclusiveness – залученість) розвиток полягає в необхідності посилення залучення до вирішення проблем розвитку усіх верств населення, а також зростання залученості до розвитку усіх територій.

Рис. 1. Концептуальна схема інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення інклюзивної моделі розвитку аграрного сектору економіки та сільських територій

Учені та суспільні діячі з усього світу активно обговорюють потребу вдосконалення існуючої моделі суспільного розвитку. Існують різні думки щодо стратегії та тактики для здійснення таких трансформацій, але є загальна згода в тому, що світу необхідні зміни. Не можна продовжувати акцентувати увагу виключно на швидкому економічному зростанні і вважати нормальним стан високого рівня бідності, відсутність базових життєвих благ для широких верств населення та поглиблення соціальних нерівностей. Рушійними силами інклюзивного сільського розвитку є:

- високий рівень економічного зростання, поєднаного з рівними можливостями громадян брати в ньому участь і доступу до його результатів;
- ринок земель сільськогосподарського призначення, зорієнтований на реалізацію суспільної функції земельної власності;
- належний рівень та інклюзивна спрямованість розвитку сільської інфраструктури;
- ефективні сільські інститути та інституції;
- фінансова інклюзія – забезпечення не лише доступу селян до фінансових послуг, але й можливості та спроможності користуватись ними;

- збалансована аграрна структура – раціональне поєднання та підтримка суспільно необхідних пропорцій між капіталістичним, підприємницьким та селянським типами господарювання у сільському господарстві;

- несільськогосподарська діяльність на селі на засадах інклюзії;
- бюджетна підтримка аграрного і сільського розвитку.

Основна ідея концепції інклюзивного розвитку полягає в тому, щоб забезпечити всім членам суспільства вільний та рівний доступ до ресурсів та результатів економічної діяльності. З часом питання інклюзивного розвитку вийшло за межі суто наукового та теоретичного обговорення і стало предметом практичної реалізації у вигляді програм, стратегій та нормативних документів на рівнях держав та міжнародних організацій.

У представленій ООН у березні 2017 р. доповіді про людський розвиток «Людський розвиток для всіх і кожного» (Human Development Report 2016 «Human Development for Everyone») вказано, що зростання має бути інклюзивним і базуватися на чотирьох взаємопов'язаних напрямках:

- зростання, що веде до зайнятості;
- посилення фінансової інклюзії;
- здійснення інвестицій у пріоритетні напрями людського розвитку;
- здійснення високоефективних багатоспрямованих заходів підтримки тих, хто залишився обділеним.

Успішний інклюзивний розвиток малого агробізнесу можливий лише на основі реалізації ним ефективних інвестиційних проектів і рішень. Оскільки ефективність інвестицій формується переважно на етапі їх планування і проектування, керування цією ефективністю потребує застосування фермерами і селянськими господарствами науково обґрунтованих методичних підходів до оцінок варіантів інвестиційних рішень і вибору найкращих із них. Згідно з ієрархією складових стратегічного вибору цілей розвитку, управління ефективністю інвестицій малого агробізнесу має включати оцінки і вибір їх варіантів по:

- загальних стратегічних цілях його розвитку;
- функціональних стратегіях – операційній, фінансовій, інвестиційній, інноваційній та інших;
- інвестиційній політиці;
- інвестиційних програмах і наступних за звітним поточному плану.

Найвищий рівень обґрунтованості вибору стратегічних інвестиційних цілей досягається за методологією проектного аналізу, поширення якої в середовищі фермерських і селянських господарств потребує відповідного наукового і дорадчого забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Дідух С.М. Інклюзивний розвиток Агропродовольчих вертикально-інтегрованих компаній України. URL: <http://kaf.ep.ontu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/08/monogaphy-diduh-2020.pdf> (дата звернення: 28.10.2023).
2. Human development report 2016. JANUARY 01, 2016. URL: https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2016?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiA3uGqBhDdARIsAFeJ5r0gL4piiPI99hNboA9JnlVCW_rchnh1ZmJNHEX_QKO1xCWD1HDfnsAm-8EALw_wcB (дата звернення: 28.10.2023).
3. Снітинський В.В. Економіка АПК / ред.: Львів, 2000. 234 с. (Вісник Львівського державного аграрного університету; № 7(1)).

Степаньков Р. С.

здобувач вищої освіти ступеня «доктор філософії»

1-го року навчання

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

Власенко Т.О. *к.е.н, доц.*

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Аграрний сектор економіки є складним і вимагає значних зусиль. Це головним чином обумовлено впливом ґрунтово-кліматичних та економічних умов на сільськогосподарське виробництво. З метою забезпечення стійкого розвитку сільського господарства ключове значення має розробка та впровадження технологічних, технічних та організаційно-економічних заходів, а також економічних механізмів для регулювання розвитку цієї галузі.

Напрями організації виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств можна розділити на дві основні групи. Перша група включає теоретичні методи, спрямовані на розкриття сутності форм господарювання, особливостей та взаємодії його складових елементів. Ці методи дозволяють розглядати вплив ринкового середовища та інших факторів на попит, пропозицію, ціни тощо, що сприяє ухваленню обґрунтованих управлінських рішень. Оскільки оптимізація різних аспектів структуризації

виробничо-господарської діяльності підприємств призводить до різних результатів, у цей процес включаються різноманітні засоби та інструменти організаційно-управлінського впливу.

Друга група методів використовується у процесі виробництва і ґрунтується на відповідних розрахунках. Ці методи забезпечують послідовність конкретизації планів діяльності підприємств, спрямованих на досягнення певної мети у майбутньому.

Важливо розглядати організацію виробничо-господарської діяльності підприємств не просто як сукупність можливостей та об'єктів, а як систему елементів, де взаємодія різних чинників визначає результативність [1].

У сучасних умовах стабілізації ринкових відносин між підприємствами та різними суб'єктами господарювання головним напрямком техніко-технологічної модернізації, яка є необхідною у зв'язку з закономірностями процесу ринкової трансформації, є створення конкурентоспроможного виробництва сільськогосподарської продукції. Сьогодні на поширення натрапляють нові технології контролю якості продукції, включаючи операційний контроль. Відзначається зростання відповідальності працівників і вимоги до рівня їхньої кваліфікації. Суттєвим фактором функціонування технологічних систем є виробничий менеджмент, які забезпечують випуск конкурентоспроможної продукції та економічну ефективність виробництва. Використовуються широко спеціальні технології логістики, оптимізації витрат і фінансування. Зростає значення виробничої культури і соціального забезпечення працівників.

Управління сільськогосподарським підприємством в сучасних умовах має свою специфіку, оскільки воно спрямоване на ефективне господарювання в умовах обмежених власних ресурсів та недостатнього державного фінансування. Організація виробництва акцентується на інтенсифікації та зменшенні впливу адміністративних методів у регулюванні виробництвом. Сучасне трансформоване сільськогосподарське підприємство відрізняється наявністю технологічних систем у його виробничій структурі. Ці системи поділяються на кілька ієрархічних рівнів: технологічні системи операцій; технологічні системи процесів; технологічні системи виробничих підрозділів і технологічні системи підприємств. Сучасна технологічна система може виступати основою для формування системи управління процесом. Суттєвою особливістю диверсифікованого сільськогосподарського підприємства є наявність в його структурі виробництва галузевих технологічних систем, які впливають на ієрархічні рівні [2].

Ефективний вибір стратегій організації виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств вимагає систематичної оптимізації кожного етапу господарського процесу. Це досягається через

розробку комплексу заходів, інструментів і методів для прийняття управлінських рішень, спрямованих на вирішення поставлених завдань.

Список використаних джерел:

1. Шеленко Д.І. Напрямки організації виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. *Інноваційна економіка*. 2017. № 11-12. С. 135-139.
2. Болтянська Н. І., Маніта І. Ю. Особливості управління виробництвом в сільськогосподарських організаціях. *Технічний сервіс агропромислового, лісового та транспортного комплексів*. 2021. № 23. С.198-205.

УДК 330.338.2

Ступак С.О., студентка 2 курсу 5 групи
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
Власенко Т.О., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

В сучасних умовах соціально-економічного розвитку України одним із найважливіших питань є удосконалення підходів до формування аграрного сектору. Дане дослідження призначено для аналізу та оцінки потенціалу розвитку аграрного сектору України, а також, щоб показати чому в аграрний сектор України варто інвестувати.

Доведено, що ключовою умовою розвитку аграрного сектору економіки України в середньостроковій і довгостроковій перспективі має стати зростання обсягів інвестицій та диверсифікація джерел інвестиційних ресурсів, що спрямовуються на покращення матеріально-технічного стану основного капіталу та техніко-технологічне оновлення сектору.

Дослідження багатьох науковців свідчать, що найменш обговореною темою є інноваційна діяльність в аграрному секторі України, яка в значній мірі залежить від інвестицій в сільське господарство. Україна має потенційні можливості для збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, але

для цього необхідні сучасні технології, належна матеріально-технічна база, а отже і значні інвестиційні ресурси [1].

Для багатьох вітчизняних підприємств джерелом розвитку і впровадження інновацій є власні кошти, так як отримати вигідні кредити досить складно, а інколи неможливо. Але для впровадження інновацій коштів не вистачає. Наші компанії, які розвиваються, у десятки, сотні разів менші ніж зарубіжні конкуренти. Вони не можуть інвестувати в інновації стільки грошей, як інші підприємці.

Причинами того, що у вітчизняне сільське господарство не надходять іноземні інвестиції є непередбачувана державна політика, незадовільний інвестиційний клімат та підвищена ризикованість аграрного виробництва. Це негативно впливає на продуктивність галузі [2].

Для більшого залучення інвестицій необхідно вирішити проблему незадовільного інвестиційного клімату, а саме нестабільність українського законодавства, нерозвиненість ринковою інфраструктури, зокрема фондового ринку, сильний тиск, корупцію в місцевих і центральних органах влади [3].

Тож в першу чергу треба вирішити проблему непередбачуваної державної політики. На сьогоднішній день інвестори які все ж наважуються інвестувати в аграрний сектор вимагають законодавчих гарантій, великі корпорації та інвестиційні компанії вимагають урядових гарантій та пільг. Проте механізм реалізації правових гарантій поки що недостатньо відпрацьований. До того ж відсутні достатні судові засоби для забезпечення дотримання законних прав інвесторів та врегулювання спорів [4].

На думку О. Шубравської, саме держава повинна взяти на себе повне забезпечення фінансування фундаментальних досліджень у сфері агроінновацій, це підтверджується і світовим досвідом [5]. Звичайно триваюча економічна криза негативно позначається на фінансуванні наукових досліджень, тому для більшості вітчизняних сільськогосподарських виробників інноваційні методи є маловідомими і практично недоступними.

Список використаних джерел:

1. Хорошун Ю.В. Проданова Л.В. Захарова О.В. Аналіз джерел інвестиційних ресурсів аграрного сектору економіки України. *Економіка і організація управління*. Вип. №4(44). Вінниця, 2021. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.4.10>
2. Самусь Г. І. Інвестиційно-інноваційна діяльність в аграрному секторі України. Ольвійський форум 2012: Економічні розвиток: нові виклики та перспективи: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної

конференції (25-27 травня 2012 р., м. Миколаїв). Миколаїв: ЧДУ, 2012. С. 43-44. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14061112.pdf> (дата звернення: 19.06.2023).

3. Оніщенко І. О. Інвестиційна привабливості України: проблем та шляхи їх вирішення. Траскторія науки: електронний науковий журнал. Вип. №3(8), 2016. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/investitsiyna-privablivosti-ukrayini-problemi-ta-shlyahi-yih-virishennya/viewer> (дата звернення: 19.06.2023).

4. Безп'ята І. В. Залучення інвестицій в аграрний сектор економіки. Ефективна економіка: електронний журнал. №2, 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5215> (дата звернення: 19.06.2023).

5. Шубравська О. В. Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки України: теоретико-методологічний аспект. Економіка України. 2012. С. 27-36.

*Фіялчук Анастасія, студентка
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

*Власенко Ю. Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ТА ЇЇ СКЛАДОВІ У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Продовольча безпека України – це здатність держави задовольняти потреби населення в харчуванні на рівні не нижче медичних обґрунтованих норм гарантована наявністю відповідних ресурсів, потенціалом внутрішнього виробництва, незалежно від внутрішніх і зовнішніх умов, спроможність забезпечити сприятливу демографічну динаміку, збереження генофонду нації, сталість розвитку, інтеграцію країни у світовий економічний простір, суверенітет і незалежність.

Забезпечення продовольчої безпеки означає, що економіка країни забезпечує фізичну та економічну доступність якісних і безпечних продуктів для всього населення у таких кількостях, які необхідні для активного та здорового життя, і водночас зберігає продовольчу незалежність держави.

Для забезпечення продовольчої безпеки в контексті економічної безпеки держави та досягнення рекомендованих науково обґрунтованих норм

харчування, необхідно сприяти збільшенню попиту на продукти харчування. Це можна досягти шляхом значного підвищення доходів населення, поліпшення економічної ситуації в країні, сприяння сталому розвитку сільського господарства, зокрема галузі тваринництва, і активного стимулювання зайнятості серед населення.

Продовольча безпека – це також здатність країни самостійно забезпечувати себе необхідним обсягом та асортиментом продуктів харчування. Відповідно до цього підходу, досягнення продовольчої безпеки передбачає реалізацію таких основних напрямів вирішення проблеми:

- 1) підтримання постачання продовольства на рівні, достатньому для здорового харчування;
- 2) забезпечення належного рівня платоспроможного попиту населення;
- 3) усунення залежності від імпорту та захист інтересів вітчизняних товаровиробників.

Механізм державного регулювання продовольчої безпеки в Україні має сприяти наступним цілям:

1. Гармонізація законодавства України з вимогами та стандартами СОТ та ЄС.
2. Інтеграція України в світовий продовольчий ринок та активна участь в міжнародних сільськогосподарських організаціях.
3. Збільшення конкурентоспроможності вітчизняних продуктів харчування на внутрішньому та зовнішньому ринках за допомогою приваблення інвестицій в сільське господарство, впровадження сучасних технологій та ефективного управління, розвитку кооперації і інтеграції виробництва.
4. Збільшення обсягів виробництва та експорту високоякісної сільськогосподарської продукції з доданою вартістю.
5. Залучення фінансування від міжнародних фінансових організацій для розвитку сільського господарства та забезпечення екологічно безпечного розвитку сільських територій.

На основі аналізу різних підходів до розуміння продовольчої безпеки як в українській, так і зарубіжній науці, а також враховуючи власні теоретичні роздуми, В. А. Шойко розробив схему (рисунок 1), яка демонструє місце продовольчої безпеки в загальній структурі економічної безпеки та її структурні та функціональні характеристики.

Рис.1 Структурні та функціональні характеристики продовольчої безпеки

Економічні аспекти включають в себе здатність національної економіки створювати необхідні умови для забезпечення населення держави продовольчою безпекою. Ресурсні фактори створюють основу для розвитку сільськогосподарського сектору держави та визначають його здатність до самодостатності у галузі продовольчої продукції.

Продовольча безпека допомагає стабілізувати економіку країни, і вона залежить від розвитку як сільського господарства, так і всієї економіки. Оцінка та оптимізація стану продовольчої безпеки є важливим завданням державної політики. Продовольча безпека держави гарантується сукупністю економічних і соціальних умов, які забезпечують розвиток не тільки сільського господарства і продовольчого комплексу, але і стабільність усієї економіки.

Таким чином, продовольча безпека є одним з основних чинників стабілізації соціально-економічних відносин у країні. Без сумніву, проблема оцінювання й оптимізації стану продовольчої безпеки є одним із ключових завдань державної політики.

Список використаних джерел:

1. Про основи продовольчої безпеки України: Закон України, від 08.04.2011 № 8370. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF6GI00A?an=3> (дата звернення: 30.10.2023).

2. Дудар В. Продовольча безпека України та складові її забезпечення у контексті економічної безпеки держави. *Вісник Економіки*. 2016. № 2. С. 20-29.

3. Шойко В.А. Сутнісна характеристика державного регулювання продовольчої безпеки. *Ефективна економіка* № 11, 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6202> (дата звернення: 30.10.2023).

УДК: 338.24:620.9

*Цикунов В.В., аспірант
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Алексєєва К.А., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогодні в Україні сільське господарство є найбільш перспективним видом бізнесу. З кожним роком зростає кількість сільськогосподарських підприємств та їх потреби в енергетичних ресурсах. Енергетична безпека стала одним із основних показників економічного благополуччя України.

Загалом, енергетична безпека є однією з найважливіших складових економічної безпеки країни, оскільки при надійному забезпеченні паливно-енергетичними ресурсами можливе повноцінне функціонування усіх економічних інститутів. Війна Росії проти нашої країни показала нам, що енергетика є основою практично усіх сфер життєдіяльності та відіграє вирішальну роль в економічному прогресі країни.

Вивченням та дослідженням питання формування енергетичної безпеки на сільськогосподарських підприємствах займалися наступні вітчизняні та зарубіжні дослідники - Н. Матвійчук, О. Турбіна, Л. Михайлова, І. Манжул, І. Семенишина, К. Данильченко, М. Тавеколі, М. Нафар, Ф. Ахсан, Н. Х. Дана, Я. Сюй тощо. І. Манжул описує американський досвід забезпечення енергетичної безпеки на аграрних підприємствах. М. Тавеколі та М. Нафар описують можливі загрози енергетичній безпеці підприємства, зокрема людський фактор тощо.

Щодо розуміння поняття «енергетична безпека» в науковій літературі, то наприклад, А. Шидловський, М. Кавалко визначають енергетичну безпеку як стан забезпечення держави паливно-енергетичними ресурсами, які гарантують її повноцінну життєдіяльність та як стан безпеки енергетичного комплексу та здатність енергетики забезпечити нормальне функціонування економіки, енергетичну незалежність країни [3]. Міжнародне енергетичне агентство (МЕА) пояснює енергетичну безпеку як «безперервна наявність енергоресурсів за доступними цінами» («the uninterrupted availability of energy sources at an affordable price») [2].

М. Земляний визначає, що «енергетична безпека країни — стан її захищеності від загроз енергетичного характеру» [1]. Більш широко формулює Є. Сухін: енергетична безпека — це спроможність держави забезпечити максимально надійне, технічно безпечне, екологічно прийнятне та обґрунтовано достатнє енергозабезпечення економіки й населення, а також гарантоване забезпечення можливостей керівництва держави у формуванні і здійсненні політики захисту національних інтересів у сфері енергетики без надмірного зовнішнього та внутрішнього тиску в сучасних та прогнозованих умовах [4]. Отже, можна стверджувати що енергетична безпека є невід'ємною складовою економічної безпеки.

У зв'язку з тим, що енергетичну безпеку підприємства охарактеризовано як стан технічно надійного, стабільного, якісного, достатнього та екологічно прийнятного забезпечення підприємства всіма видами енергії за економічно вигідною ціною, а також ефективне використання енергетичних ресурсів в процесі господарської діяльності, то важливість енергетичної безпеки підприємства є інструментом забезпечення його сталого розвитку, що дозволяє розглядати енергетичну безпеку підприємства як стан, за якого енергетичний аспект не є потенційною перешкодою для сталого розвитку підприємства в довгостроковому періоді.

Енергетична безпека підприємства та країни в цілому має певні складові:

- екологічна складова — стан забруднення навколишнього середовища від енергетичної системи та можливість її фінансового відшкодування;
- економічна складова — наявність у підприємства або населення необхідної кількості якісних енергетичних ресурсів та доступність до них;
- політико-економічна — незалежність держави або підприємства від іноземних енергетичних ресурсів;
- соціальна — доступність енергетики для соціально-незахищених верств населення [5, с. 36].

В умовах соціально-економічного розвитку перед керівниками організацій, підприємств постає важливе завдання — формування механізму управління, який би забезпечив підтримку та зміцнення виробничо-

господарської діяльності за рахунок введення нових технологій та технік, оперативного реагування на змінні умови зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування. Тобто механізм управління – це алгоритм дій, методів та способів, які впливають на об'єкт та призводять до взаємоузгодженої, ефективної роботи всієї системи. Ключовими умовами системи енергетичної безпеки, на яких повинні бути зроблені акценти при формуванні механізму управління:

- енергозбереження як умова організаційної та технічної політики забезпечення енергетичної безпеки в рамках забезпечення соціальної відповідальності суб'єктів;

- енергоефективність як умова економічної політики забезпечення оптимального балансу енергозабезпечення та енергоємності й енергоспоживання виробничих систем;

- енергетична конкурентоспроможність як умова політичного регулювання споживання енергетичних ресурсів регіону.

Передумовою формування механізму управління системою енергетичної безпеки має бути ефективне формулювання цілей, що передбачають забезпечення її ефективності, має враховувати економічні, соціальні та екологічні аспекти. Основна передумова – перш за все – забезпечення стійкої операційної роботи підприємства в різноманітних умовах, наприклад, будь які кризи, пандемія Covid19 та воєнні дії в нашій країні, природні катаклізми тощо. Енергетична безпека країни залежить від того, чи в достатній кількості вона забезпечена енергетичними ресурсами.

Енергетична безпека потрібна для сталого розвитку підприємства, безперервності виробничих та операційних процесів (стабільність доходу), інвестиційної привабливості, а так як ми говоримо про сільськогосподарські підприємства, то для України це ще й економічна безпека. Сільськогосподарські підприємства повинні бути забезпечені необхідними енергоресурсами для життєдіяльності підприємства незважаючи на різноманітні виклики, та внутрішні і зовнішні загрози.

Список використаних джерел:

1. Земляний М.Г. До оцінки рівня енергетичної безпеки. Концептуальні підходи. *Стратегічна панорама*. 2009. № 2. С. 56—64.
2. Міжнародне енергетичне агентство [Електронний ресурс]. URL: <https://www.iea.org/topics/energysecurity/subtopics/whatisenergysecurity/>
3. Паливно-енергетичний комплекс України на порозі третього тисячоліття. Ра заг. ред. А.К. Шидловського, М.П. Ковалка. К. УЕЗ. 2001. 398 с.

4. Сухін Є.І. Нетрадиційна енергетика як фактор економічної безпеки держави: автореф. дис. д-ра екон. наук: 21.04.01. Рада нац. безпеки та оборони України, Нац. інт пробл. міжнар. безпеки. К., 2005. 38 с.

5. Турбіна О. І. Енергетична безпека в концепції соціо-еколого-економічного розвитку регіону. *Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища*. 2019. №10. С. 32-40.

*Цуркан Микола, студент
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

*Власенко Ю. Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Фраза «інституційні засади розвитку агропродовольчого комплексу України» вказує на систему правил, норм, організаційних структур, законодавчих актів і установ, які регулюють та сприяють розвитку агропродовольчого сектору в Україні. Інституційні засади визначають, як функціонує цей сектор, які правила гри для сільського господарства, рибальства, харчової промисловості та інших пов'язаних галузей.

Агропродовольчий комплекс України – це сукупність галузей, що об'єднує виробництво та переробку сільськогосподарської продукції, а також матеріально-технічне забезпечення цих процесів. Він є цілісною виробничою економічною системою та найважливішою складовою сучасної економіки України.

У сучасних умовах економічного розвитку України, агропромисловий сектор стає однією з ключових галузей в економічних системах багатьох країн з ринковою економікою по всьому світу.

Шляхи розвитку агропромислового сектору України передбачають збалансовані та взаємозв'язані структурні перебудови усіх його галузей, максимальне впровадження у виробництво найважливіших досягнень науково-технічного прогресу, світового досвіду, найбільш прогресивних форм економіки і організації виробництва на основі першочергового розв'язання актуальних проблем: перерозподіл землі та майна, включаючи поглиблення

відносин власності на землю та запровадження механізмів реалізації права на власність; приватизація переробних підприємств.

Пріоритетність розвитку агропромислового сектору України і його провідних галузей дає можливість забезпечити населення продовольчими товарами, промисловість сировиною, а зовнішню торгівлю – експортними товарами. Також АПК відіграє значну роль у забезпеченні валютних надходжень в Україну.

Стан українського агропродовольчого сектору ще на момент здобуття Україною незалежності характеризувався як кризовий. Науковці того часу досить чітко визначали проблеми даного сектору економіки:

- технологічна відсталість;
- недостатній рівень продуктивності праці;
- відчуженість сільського населення від результатів економічної діяльності;
- погіршення демографічної ситуації;
- відстала соціальна інфраструктура.

Відповідно слушно вказувались необхідні шляхи реформування АПК:

- роздержавлення даного сектору;
- удосконаленням економічної моделі господарювання із підвищенням самостійності та ініціативності суб'єктів АПК, розвитком дрібних фермерських господарств та їх об'єднань;
- розвиток соціальної інфраструктури

На нашу думку, потенціал агропродовольчого комплексу пов'язаний головним чином із необхідністю зміни структури виробництва та експорту. Ось чому, коли розглядаються готові харчові продукти (з винятком залишків та відходів), їхні доходи складають лише 1734 мільйони доларів, що, очевидно, недостатньо для країни розміром як Україна.

Важливим кроком у спрямуванні агропродовольчого сектору на шлях інклюзивного розвитку є забезпечення фінансової інклюзії та відновлення справедливості у сфері державної податкової та регуляторної політики щодо розподілу субсидій між великими та малими агропідприємствами, враховуючи національні інтереси в середньостроковій перспективі.

В агропродовольчому секторі української економіки ключову роль відіграють вертикально інтегровані холдинги, які практикують передовий досвід впровадження технологічних інновацій і нових організаційно-економічних підходів.

Агрохолдинг – це велика корпорація у сільському господарстві, яка об'єднує ферми та підприємства виробництва та переробки сільськогосподарської продукції для підвищення ефективності та конкурентоспроможності.

Високий рівень вертикальної інтеграції в агропродовольчому секторі пояснюється тим, що сільське господарство, обробні підприємства та підприємства, що підтримують їх діяльність, взаємопов'язані і утворюють систему, яка характеризується суцільністю. Таким чином, вертикальна інтеграція відповідає природі агропродовольчого сектору.

Слід мати на увазі, що Україна відноситься до країн з ринковою економікою, в яких спостерігаються динамічні процеси постійної і, часто, хаотичної трансформації, включаючи зміни на законодавчому рівні. Оскільки ситуація постійно змінюється, впровадження принципів інклюзивного та сталого розвитку має включати в себе механізми адаптації та пристосування до мінливого оточення.

Список використаних джерел:

1. Дідух С. М. Інклюзивний розвиток агропродовольчих вертикально-інтегрованих компаній України : монографія. 2020. URL: <http://kaf.ep.ontu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/08/monogaphy-diduh-2020.pdf> (дата звернення: 31.10.2023).
2. Смоляр І. Е., Шепет Г. В. Шляхи розвитку агропромислового сектору України. URL: <http://www.nbu.gov.ua/node/1233> (дата звернення: 31.10.2023).
3. Дідух С. М. Економіка та управління АПК, 2020, № 2. Інклюзивний розвиток агрохолдингів в системі продовольчої безпеки України.

Шевченко М. І.
здобувач освітнього ступеню «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Власенко Т.О. к.е.н, доц.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ГРИБІВ У ЗАКРИТОМУ ГРУНТІ

Вирощування грибів стає все популярнішим серед садівників. Можна отримувати гриби прямо на своїй ділянці, що дозволяє заощадити час та кошти. Більшість відомих грибів можна виростити на власній грядці або навіть удома. Вирощування печериць є вигідним підприємництвом, оскільки якісні гриби

завжди популярні на ринку. Для багато збирання грибів в лісі асоціюється з приємним проведенням часу, але гриби на своїй ділянці дає таку перевагу, як можливість мати на столі свіжі ароматні гриби в цілорічному режимі.

При використанні правильної технології вирощування, застосуванні добрив та системи захисту для печериць, можна отримувати вражаючі урожаї, і ця діяльність буде дуже прибутковою.

У природних умовах, печериці ростуть на відритій місцевості: луках, полях, найбільш часто вони зустрічаються на місцях випасу худоби, поблизу фермерських господарств. Незалежно від місця зростання, ці пластинчасті гриби містять цінні мінерали і вітаміни. Також печериці є низькокалорійними, 100 грам грибів містять до 30 калорій. Смачний і корисний продукт ідеально підходить людям, що стежать за вагою, вегетаріанцям. Щоб отримати урожай шампінйонів, готують субстрат і міцелій грибів. Його можна придбати в магазинах для садівників і городників [1]. Гриби стануть відмінним доповненням до супів, салатів, страв з м'яса і гарнірів, тому попит на гриби завжди тримається цілий рік. Протягом всього року вирощувати гриби можна тільки в теплиці з плівки або полікарбонату, на Ваш вибір. Незважаючи на різноманіття сортів, далеко не всі види грибів підходять для тепличного вирощування.

Умови для тепличного вирощування грибів:

- ✓ правильно облаштувати теплицю;
- ✓ вибрати сорт;
- ✓ підготувати ґрунт;
- ✓ налаштувати температуру і рівень вологості;
- ✓ особливих навичок не потрібно, а у догляді гриби дуже не вимогливі.

Теплиця під гриби нічим не відрізняється від звичайної, овочевий [2].

Найчастіше теплиці використовуються для культивування овочів, одним з рідкісних напрямків вважається вирощування грибів в закритому ґрунті. Вирощування грибів в теплиці проводиться найчастіше в період, коли вона вільна від овочів. Для цих цілей найчастіше використовуються невибагливі сорти, Що залишився після грибів перегній активно застосовується в якості добрива. Процес характеризується також економічністю, гриби не вимагають таких вкладень, як овочі.

- ✓ можливість вирощування на продаж;
- ✓ екологічна безпека;
- ✓ доступність насіннєвого матеріалу;
- ✓ відсутність необхідності в навичках;
- ✓ низька трудомісткість.

Найголовніше при вирощуванні печериць – створення сприятливих умов. Оптимальний рівень вологості повітря становить 75-90%, температура може коливатися в межах 0-25 градусів.

Технологія вирощування печериць в теплиці наступна: на першому етапі солому і гній необхідно укласти в бурти, посипати зверху аміачною селітрою, В пропорції 4 кг на 1 куб.м., полити, залишити на чотири дні. Протягом цього часу компост прогрівається, після чого його необхідно перекопати і додати в суміш крейду з розрахунку 1 кг на 1 куб.м, після чого субстрат зволожують.

Повторне перекопування проводиться ще через чотири дні, на 1 куб.м. суміші додають 4 кг суперфосфату і 10 кг алебастру. Третє перекопування проводиться через той же проміжок часу, додаються ті ж речовини. Після цього з перервою в чотири дні проводиться ще чотири перекопування без добавок, приблизно на 24-25 добу субстрат необхідно розкласти на грядки, рН ґрунту не повинен сильно відхилятися від 7,5. Отриману суміш необхідно розкласти на грядки, в мішки або ящики, глибина компосту – 20 см, при вирощуванні в поліетиленових мішках -4 0 см. Важливу роль при висадці міцелію грає температура ґрунту, вона повинна коливатися в діапазоні 25-30 градусів (на глибині 5 см). При недотриманні цієї умови грибниця може не прорости. На грядках необхідно зробити лунки через кожні і 25 см і глибиною 8 см, в них слід помістити шматки грибниця трисантиметрових величини, зверху укладається компост і вологі газети.

При підвищеній вологості грибницю можна розсипати по грядці, освітлення може бути мінімальним. Для підтримки вологості 85-90% підлогу необхідно періодично поливати. Перші гриби з'являються вже через два тижні, на поверхні утворюється щось на зразок сріблястою павутини. Після появи грибного запаху газети слід замінити на спеціальну суміш, Що складається з торфу і вапна (крихти) в пропорціях 3: 1. Товщина шару повинна складати на 3-4 см, заміником торфу можуть також стати легкі лужні ґрунтові суміші. Грибницю покривають зволоженою землею, температура повинна підтримуватися на рівні 14-17 градусів. Ще через 2-3 тижні слід чекати першого врожаю, після перерви 8-10 днів грибниця знову починає плодоносити [3].

З правильним підходом, кожен може вирощувати гриби в теплиці цілорічно, оскільки гриби є невибагливими та не потребують великих витрат часу та грошей. Витрати майже мінімальні. Для успішного процесу потрібно лише дотримуватися певних агротехнічних правил і підтримувати оптимальні рівні температури та вологості. Вирощування грибів удома чи на ділянці – цікавий процес, який надає можливість отримати свіжі гриби без великих зусиль. Така продукція є безпечною, корисною та апетитною.

Список використаних джерел:

1. Як вирощувати печериці. URL: https://agro-market.net/ua/news/ogorod/kak_vyrashchivat_shampinony/ (дата звернення: 15.10.20123).
2. Печериці в теплиці круглий рік. Сад й огород. URL: <https://sad-ogorod.in.ua/ua/stati/ogorod/shampinony-veshenki-i-belye-griby-v-teplici-na-prodazhu.-podrobnaya-instrukciya/> (дата звернення: 16.10.20123).
3. Як вирощувати печериці та гливи в теплиці круглий рік: особливості технології. Фермер. URL: <https://valest.com.ua/viroshhuvannja-gribiv-v-teplici-kruglij-rik-jak/> (дата звернення: 16.10.20123).

Щербатюк Я. В.

*здобувач освітнього ступеню «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник:

Власенко Т.О. к.е.н, доц.

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ТА ПЕРВИННОЇ ОБРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР

В Україні вирощують близько 100 видів сільськогосподарських культур на полі. Галузь рослинництва досліджує закономірності росту і розвитку цих культур, їх взаємодію з ґрунтом, використання добрив, технології сівби та інші аспекти з метою створення оптимальних умов для високого урожаю.

Основним осередком аграрного сектору, який визначає успіх у всіх його сферах, є культурні рослини. Вивчення законів росту та розвитку рослин, встановлення умов для отримання високих врожаїв сільськогосподарських культур, розробка ефективних заходів для контролю над цими умовами та для зберігання та обробки врожаю є найважливішими завданнями.

Зміни клімату та інноваційні системи ведення сільського господарства сприяють покращенню та вдосконаленню технологій вирощування основних сільськогосподарських культур у всіх регіонах України. Інтенсивні методи вирощування часто залежать від використання мінеральних добрив та пестицидів. Проте їх неконтрольоване застосування може бути не вигідним з економічного погляду та шкідливим для екології. Саме тому у пошуках

альтернативних способів для підвищення урожайності сільськогосподарських культур стає актуальним використання ріст регулюючих речовин. Вони в малих кількостях можуть покращувати продуктивність рослин та зміцнювати їх здатність адаптуватися до зовнішніх стресових умов.

Рослини тісно взаємодіють зі своїм довкіллям. Якщо зовнішні умови не задовольняють потреби рослини, її нормальна діяльність може бути порушена, що може призвести до її загибелі. З іншого боку, якщо всі умови задовольняють потреби рослин повністю і в необхідній кількості, то рослини можуть максимально реалізувати свій біологічний потенціал. Ці вимоги визначаються не лише біологічними особливостями кожного виду рослин, але також сортовими відмінностями в межах одного виду. Знання цих вимог є основою сільськогосподарських наук. Другою основою є вивчення родючості ґрунту, яка включає в себе доступність елементів живлення для рослин, водний і повітряний режими, агрофізичні та інші властивості ґрунту.

В умовах зміни клімату аграрії потребують знань про вплив факторів зовнішнього середовища на життя рослин, щоб обґрунтовано застосовувати агротехнічні прийоми, формувати високоврожайні посіви сільськогосподарських культур. За останні роки кліматичні умови різко змінилися, тому вирощувати озимі зернові культури по однаковій єдиній схемі неможливо, і це вимагає диференційованого підходу з урахуванням розташування посівних площ.

Активний період життя рослини розпочинається з моменту проростання насінин, тому перший крок у процесі вирощування агрокультур полягає в діях, спрямованих на збільшення життєздатності та схожості насіння у полі. Ці дії включають обробку насіння від хвороб та шкідників за допомогою інсектицидів та фунгіцидів. Щоб стимулювати проростання насінин, до суміші для обробки варто додавати комплекси поживних елементів і біологічно активних речовин, які підсилюють і регулюють процес проростання [1].

Якість і вихід готової продукції, особливо посівного матеріалу, значною мірою залежить від його технології післязбиральної обробки. У системі обробки найбільші обсяги займає сепарування зернових мас, їх очищення-сортування. Для цих операцій пропонуються різні машини, які в першу чергу розраховані на великі підприємства. Для звичайних господарств насіннєвого напрямку асортимент пропонованих машин, особливо в комплексі, вкрай обмежений. Тому пропонується для таких господарств нова механізована лінія і технологія підготовки високоякісного посівного матеріалу зернових, зернобобових та олійних культур, а також гібридів кукурудзи та їх вихідних форм.

У технологіях вирощування зернових культур обов'язковою умовою є використання для сівби високоякісного посівного матеріалу. Дотримуючись

цієї умови можна отримати швидкі рівномірні сходи, розвинені рослини з високим рівнем продуктивності. Встановлено, що при посіві якісним насінням польова схожість підвищується на 8-12%, добавка врожаю становить 18-20% і вище.

Якість насіння визначається різними показниками, які можна розділити на основні і додаткові. До основних відносяться ті, які встановлюються нормативними документами на готову продукцію – стандартами, технічними умовами, інструкціями у залежності від конкретної культури. Для зернових культур основними показниками є такі, які характеризують ступінь проростання насіння – схожість, енергія проростання і сила росту.

Додаткові показники враховуються зазвичай в процесі обробки та підготовки посівного матеріалу, вони служать для перевірки правильності технології. До них відносяться розмір і обсяг насіння, маса і питома маса насіння, їх цілісність або ступінь травмування. З основними показниками додаткові пов'язані прямою залежністю, з погіршенням перших, як правило, погіршуються другі.

Показники якості в значній мірі залежать від того, як проводиться збирання і післязбиральна обробка насіннєвого матеріалу. Тільки при дотриманні всієї техніко-технологічної системи, оптимальної для конкретної культури, можна з насіннєвого матеріалу отримати високоякісний посівний матеріал [2].

Особливості вирощування та первинної обробки сільськогосподарських культур є важливою частиною сільськогосподарської діяльності і визначають успішність виробництва. Загальний успіх у вирощуванні та первинній обробці сільськогосподарських культур залежить від інтеграції сучасних агротехнічних підходів, дотримання екологічних стандартів та використання ефективних технологій у всіх етапах виробництва.

Список використаних джерел:

1. Топольний С.Ф., Полянчиков С.П., Ковбель А.І. Інновації для обробки насіння від компанії «КВАДРАТ» *Quantum*. URL: <https://quantum.ua/ua/statti/innovaciyi-dlya-obrobki-nasinnya-vid-kompaniyi-kvadrat> (дата звернення: 12.10.2023).
2. Кирпа М.Я., Міщенко М.І., Бондар Л.Н. Виробництво насіннєвих матеріалів. URL: <https://mehzavod.com.ua/ua/catalog/proizvodstva-semennykh-materialov/> (дата звернення: 12.10.2023).

УДК 330.341.1

*Яценко Ю. Ю., студентка 3-го курсу
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*

*Науковий керівник:
Лазаренко Д.О., д.е.н., проф.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*

ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ФЕРМЕРСЬКИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Використання міжнародного статистичного аналізу в управлінні фермерським господарством може бути корисним для прийняття інформованих рішень, підвищення ефективності виробництва та забезпечення конкурентоспроможності. Кілька способів провести статистичний аналіз в управлінні фермерським господарством:

- порівняльний аналіз ринків;
- моніторинг цін на продукцію;
- оцінка сезонних змін і погодних умов;
- оптимізація виробництва і обробки даних;
- прогнозування та ризик-менеджмент.

За допомогою міжнародних статистичних даних можна проводити порівняльний аналіз ринків для оцінки попиту на продукцію фермерського господарства в різних країнах. Також визначення споживчих тенденцій і різних вимог ринків дозволу [4].

Аналіз міжнародних цінових індексів дозволяє фермерам прогнозувати зміни у світових цінах на сільськогосподарську продукцію і прийнятний рік.

Використання світових статистичних даних про погоду дозволяє аналізувати зміни. Фермери адаптують методи вирощування до змін у погодних умовах.

Використання міжнародних статистичних даних може допомогти у визначенні оптимальних технологій виробництва.

Аналіз історичних даних і світових трендів дозволяє прогнозувати можливості ризиків та непередбачених обставин. Фермери можуть розробляти стратегії ризик-менеджменту на основі аналізу глобальних факторів.

Спільне використання міжнародних статистичних даних може сприяти співпраці фермерів зі світовими організаціями та партнерами для обміну досвідом і розвитку сільськогосподарської галузі.

Використання міжнародного статистичного аналізу дозволяє фермерам отримувати більше інформації для прийняття обґрунтованих рішень, забезпечуючи ефективність і конкуренцію.

Статистичний аналіз в управлінні фермерським господарством України включає в себе використання різних методів та інструментів для збору, аналізу та інтерпретації даних з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Деякі з основних аспектів статистичного аналізу в цьому контексті можуть включати:

- аналіз врожаю;
- фінансовий аналіз;
- аналіз ринку;
- управління ресурсами;
- прогнозування.

Використання статистичних методів для оцінки врожайності та визначення факторів, які впливають на врожай, таких як погода, ґрунтові умови та використання добрив.

Визначення фінансової ефективності фермерського господарства за допомогою статистичних методів, таких як аналіз прибутку та витрат, рентабельність культур, оцінка фінансового ризику тощо [3].

Використання статистичних даних для вивчення ринкових тенденцій, попиту на продукцію фермерського господарства, конкуренції та інших факторів, що впливають на ринок сільськогосподарської продукції.

Спрямованість на оптимізацію використання ресурсів, таких як вода, енергія, добрива, з використанням статистичних методів для покращення ефективності та сталості виробництва.

Використання статистичних моделей для прогнозування врожаю, цін на продукцію, а також для аналізу можливих ризиків та сценаріїв розвитку подій.

Ці аспекти дозволяють фермерам України приймати інформовані рішення, спрямовані на підвищення продуктивності та ефективності сільськогосподарського виробництва.

Список використаних джерел:

1. Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України. ‘Офіційний веб-сайт’. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Лазаренко Д.О., Лук’янов А.І. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. Економічні науки. Дніпро. Випуск 2 (06) / 2022. С.54-61.
4. Лазаренко Д.О., Ляшенко В.І., Уткін В.П. Структурні моделі циркулярних біоенергетичних кластерів. Економічний вісник Донбасу. Науковий журнал, №1(71). Київ-Полтава 2023. с.80-86.

СЕКЦІЯ 3. МОЖЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Aleksy Kwilinski, Ph.D., D.Sc.
WSB University
(Dąbrowa Górnicza, Poland),
The London Academy of Science and Business
(Londond, UK)

The Category of Quality in Economic Science for the Artificial Intelligence Development: Methodological Aspects

Economists' discussions related to the definition of the characteristics of economic science and management do not subside [1]. Recently, the established classification, which assumes the division of economic science into economics and management, does not withstand any criticism [2].

Many modern economists, when describing the characteristics of economics and management, first of all, forget about the origin of the word οἰκονόμος (from the ancient Greek οἶκος - it is a house and νόμος - it is a law), which means the rules of household management. If economics is management, then what is management? The question is rhetorical.

Some theoretical economists in their ideas divide economics and management according to the scale of activity of the objects under study: mega, macro, meso and micro levels. However, the pressure of criticism on this point of view increases with the development of the meta level, associated with the comprehensive virtualisation of space, and the development of artificial intelligence [3].

In turn, the gurus of methodology in economic sciences, divide research methods into qualitative and quantitative, forgetting the philosophy of the categories of quality and quantity in their unity and contradiction. In this approach, its adherents try to justify the need for this kind of classification and division of research methods into qualitative and quantitative, using the thesis about the impossibility of measuring any qualities of the object under study, forgetting about the philosophical definition of the category "quality" and the possibilities of mathematics and logic to describe any model. Thus, the philosophical definition of the category of "quality" does not contradict its definition in economic science, expressing a set of essential signs, features and properties that distinguish one object or phenomenon from others and give it certainty, and can be described with the help of quantitative values. Moreover, it should be noted that artificial intelligence perceives only quantitative measurements in its work, to the discomfort of the point about the peculiarity of qualitative approaches.

In addition, it should be noted that in some studies, there are still methods of determining integral weighting coefficients using expert judgements, which also, in turn, does not withstand any criticism.

I would like to express the hope that the above methodological aspect will get a new round of development and pass the bifurcation point, after which it will appear in economic science in its new quality.

References:

1. Gorynia, M. (2019). *Ewolucja nauk ekonomicznych*. Warsaw: PAN. [in Polish].
2. Serwis Rzeczypospolitej Polskiej (2023). *Classification of fields and disciplines of science and disciplines of the arts*. <https://www.gov.pl/attachment/77ced6fc-ccdb-44c2-a1f2-7c6531882b6f>
3. Kharazishvili, Y., & Kwilinski, A. (2022). Methodology for Determining the Limit Values of National Security Indicators Using Artificial Intelligence Methods. *Virtual Economics*, 5(4), 7–26. [https://doi.org/10.34021/ve.2022.05.04\(1\)](https://doi.org/10.34021/ve.2022.05.04(1))

UDC: 331.1

Olha Kolomiets, Bachelor Student,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

Kateryna Alekseieva, Associate Professor
at the Department of Production and
Investment Management
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

THE CONTENT OF PROJECTS IN TRADE DEVELOPMENT OF UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION

The essence of trade development projects between Ukraine and the European Union is to strengthen economic ties and promote trade exchange between the parties. Ukraine seeks deeper integration with the EU, which involves signing and implementing a number of agreements and projects. The strategic goal of Ukraine's integration into the global political and economic systems envisages its entry into the integrated European security space and participation in the development of a common Euro-Atlantic security community. The achievement of this goal will contribute to the

formation of a stable and powerful European security system and will in no way hinder the development of equal and dynamic relations with other countries [1].

The process of European integration is central to other priorities in the system of international relations. Integration is not only about partnership and mutually beneficial cooperation. It is not limited to foreign policy aspects, as it requires significant transformations in line with the standards approved by the integration community. Integration provides a potentially higher level of international cooperation, namely, a part of national powers is delegated in exchange for the possibility of fully legitimate influence on decision-making legitimate influence on decision-making, as is provided for members of international organisations such as the EU and NATO [2].

In this connection it is necessary to carry out research aimed at development of projects for combined work of Ukraine and the EU. As a matter of fact the content of projects aimed at trade development between Ukraine and the European Union typically encompasses a range of initiatives and strategies designed to enhance economic ties and trading opportunities between the two parties. The main components of such projects may include:

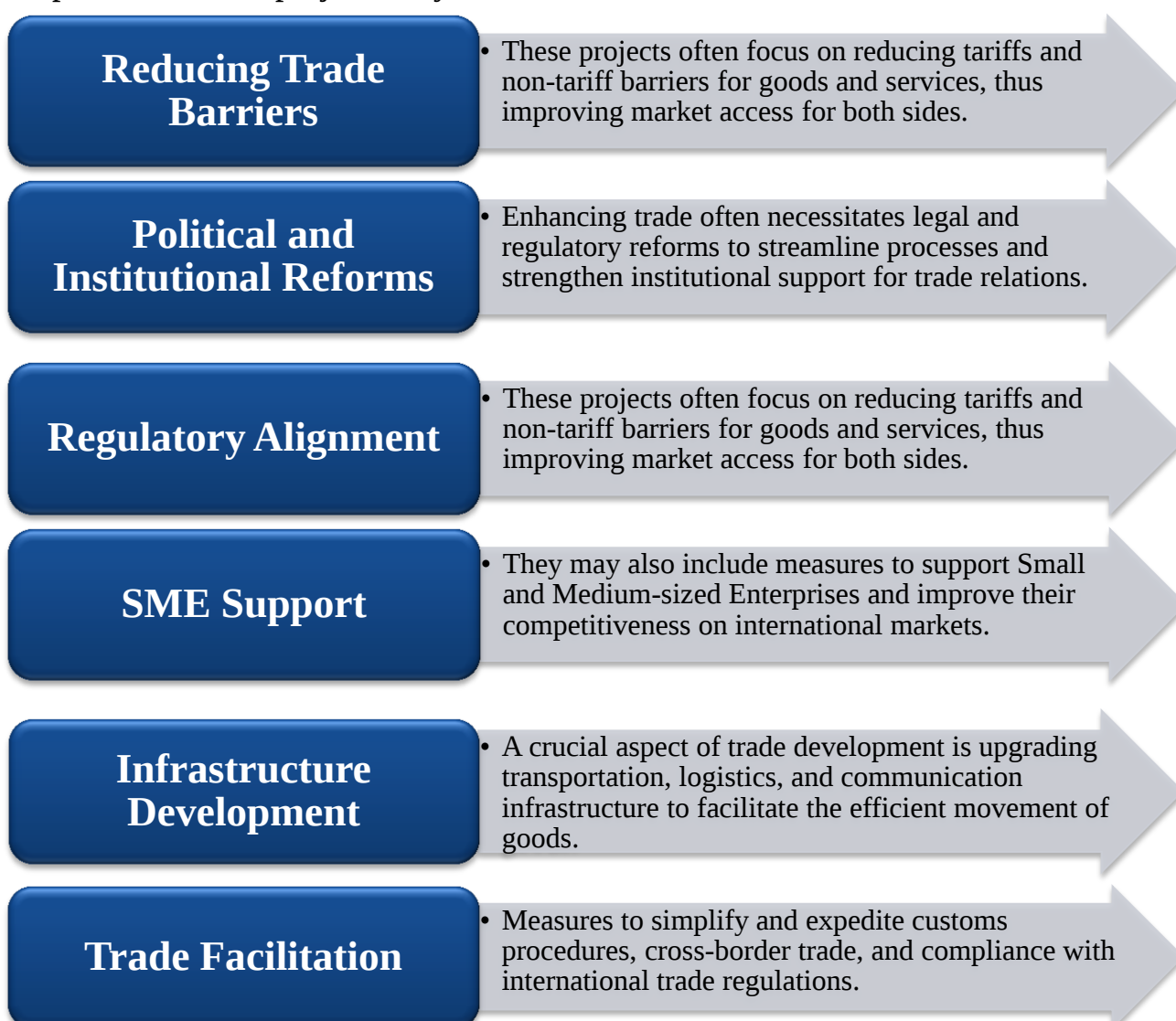

Fig. 1. The main components of such projects
Source: created by the authors based on [3]

Also, trade development projects can address issues related to trade sustainability, innovation, investment, and other economic factors.

Thus, the overarching goal of these projects is to improve economic relations between Ukraine and the European Union, promoting economic growth and mutual prosperity. By fostering cooperation, reducing trade barriers, and aligning regulatory frameworks, these projects aim to create an environment where businesses and trade can flourish, and both Ukraine and the European Union can benefit from their enhanced economic ties.

References

1. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/ASSOCIATION%20AGREEMENT.pdf> (application date 22.10.2023).
2. Parakhonskyi B., Yavorska H., Reznikova O., Snihir O., European project and Ukraine, 2012. P.4. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2012-08/evroproekt-446b0.pdf> (application date 22.10.2023).
3. OECD Best Practice Principles on International Regulatory Cooperation. URL: <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/public-consultation-best-practice-principles-on-international-regulatory-cooperation.pdf> (application date 22.10.2023).

УДК 336.761

Maksymenko I.Y.,*PhD (Economics), Associate Professor,**Associate Professor of the Department of International Economic Relations,
National University «Zaporizhzhia Polytechnic», (Zaporizhzhia, Ukraine)***Zadymidchenko A.A.,***Master of the Department of International Economic Relations,**National University «Zaporizhzhia Polytechnic», (Zaporizhzhia, Ukraine)*

THE WORLD MARKET OF CRYPTOCURRENCIES IN THE CONDITIONS OF TRANSFORMATION OF THE GLOBAL ECONOMIC SYSTEM

The global market economy is going through a period of irreversible transformation. A completely new type of economic and social relations is emerging. All this is characterized by new knowledge, integration of new technologies and development of non-centralized information networks. The problems of financial markets associated with excessive centralization necessitate the transformation of the existing system of international banking cooperation and financial flows logistics. Blockchain technology has become an alternative solution. This is a distributed database that is formed as an ever-growing chain of blocks with transaction records. The electronic record of these transactions has become the basis for the development of cryptocurrencies.

Recently, there has been a downward trend in the global adoption of cryptocurrencies. This is clearly illustrated in Figure 1, which applies the index adoption methodology on a global scale, calculating the index scores of all 154 countries for each quarter from the third quarter of 2020 to the present, and re-indexing them again to show the growth of adoption over time around the world.

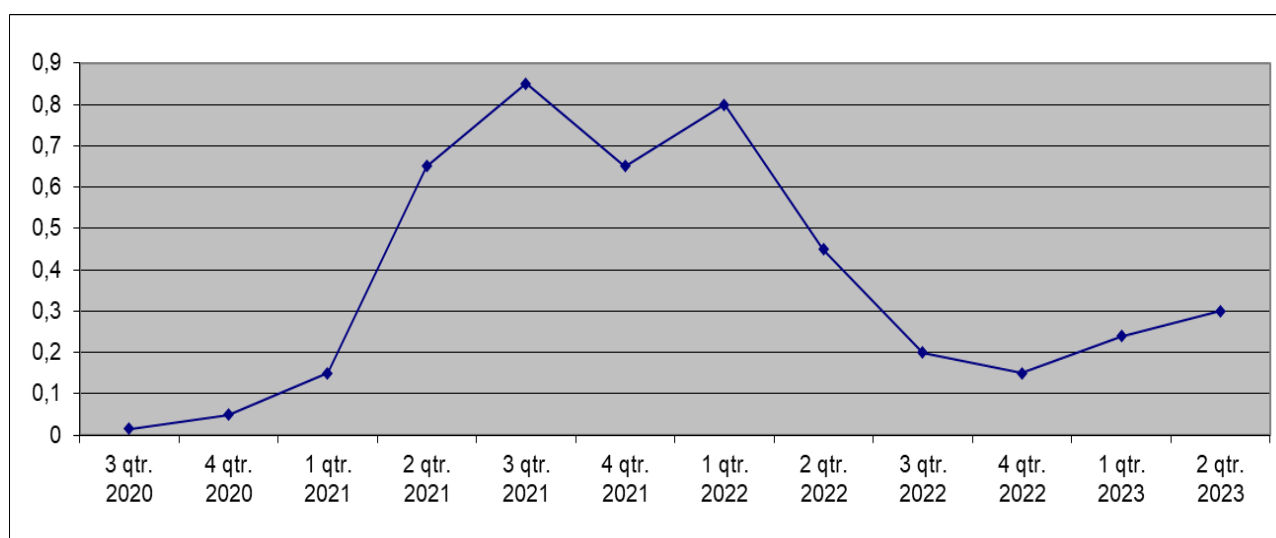

Fig. 2 – Indicators of the global index

Despite a marked recovery from the crisis of late 2022, around the time FTX took off, mass adoption is still far from its record highs.

The relevance and popularity of the new type of financial assets is evidenced by the fact that as of the end of 2022, the number of existing cryptocurrencies exceeded 10,000 names that are traded on the virtual money market.

Table 1 – Largest cryptocurrencies by capitalization (as of 15.10.2022)

Name of cryptocurrency	Current capitalization (USD)	Exchange rate (USD per virtual coin)
Bitcoin	\$367,239,868,046	\$19,136.32
Ethereum	\$158,223,154,016	\$1,286.50
Tether	\$68,437,147,553	\$1
USD Coin	\$2,748,016,385	\$1
BNB	\$43,739,878,581	\$271.13
Ripple	\$24,301,278,838	\$0.4876
Binance	USD \$21,632,251,803	\$0.9999
Cardano	\$12,609,676,453	\$0.3669
Solana	\$10,718,570,816	\$29.93
Dogecoin	\$7,864,950,120	\$0.05919

In other words, Bitcoin remains the leader in terms of price and capitalization among the existing cryptocurrencies, but the potential of other cryptocurrencies in aggregate forms a rather driving force for influencing the financial markets of certain countries and regions. Cryptocurrencies are transferred using blockchain technology, according to which each transaction must be confirmed by at least five other clients of the system. Such confirmation is provided for a small fee. Through the blockchain, it is possible to track all transactions of any wallet with others, i.e., to track the movement of money.

The impact of cryptocurrencies on the traditional currencies of certain countries is related to discussions about their status in the modern financial system and the fact that governments and central banks are not able to fully regulate and control the cryptocurrency market, and therefore cannot use them for their political and economic purposes. On the other hand, the cryptocurrency market has no direct impact on national currency markets, but only operates in a "parallel world." That is, it does not yet pose any threats to the financial systems of countries, and crises and

significant fluctuations in cryptocurrency rates do not affect macroeconomic indicators of the global economy or exchange rate fluctuations.

Thus, with the development of digitalization and economic transformations, significant changes are taking place in the country's financial system, which requires all its participants to be adaptive. This is especially true of changes in the payments and settlements sector, as it is directly related to the development of the economy and the welfare of the population. The prospects for the use of cryptocurrencies are driven by the fact that consumers need efficiency, security, safety, independence of the value of the currency from unpredictable external factors, etc.

References

1. Rafal's'ka A.M., Bukina V.O. (2022) Perspektyvy rozvytku kryptovalyut v Ukrayini [Prospects for the development of cryptocurrencies in Ukraine]. Analitychno-porivnyal'ne pravoznavstvo. №5. S.301–305.
2. Jones E. A Brief History of Cryptocurrency. CryptoVantage. URL: <https://www.cryptovantage.com/guides/abrief-history-of-cryptocurrency/>
3. Top 50 Cryptocurrency Prices, Coin Market Cap, Price Charts And Historical Data. Crypto.com. URL: <https://crypto.com/price>

UDC: 331.1

*Maria Y. Yastrebinska, Bachelor Student
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine, (Kyiv, Ukraine)
Kateryna A. Alekseieva, Associate Professor,
Production and Investment Management Department,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine, (Kyiv, Ukraine)*

INFLUENCE OF INVESTMENT PROJECTS ON THE ECONOMY OF UKRAINE

A project is a temporary activity aimed at achieving a specific goal or set of goals. It may include the activities, tasks, and resources required to achieve these goals within a certain limited period of time. Each project has a number of distinctive features: clear goals, internal and external relationships, defined timelines, limited resources, uniqueness of project objectives, and conflicts. (Fig 1.)

Fig 1. Main features of projects.

Source: created by the author on the basis of [1]

An investment project is a comprehensive plan involving economic, legal, organizational, and technical aspects to achieve specific goals. It can be strategic or tactical, aiming to increase production or improve product quality. Investment projects are integrated into the environment, influencing factors like state policies, economy, social sector, scientific development, natural conditions, and consumer characteristics.

According to the World Investment Report 2023, the largest investments in the world in 2022 were in projects in the following areas: infrastructure, GVC-intensive industries, digital economy, energy, and semiconductors. [3]

Each of these sectors presents opportunities for investment and can contribute to economic growth, innovation, and societal development. It is important to recognize the positive impact of foreign investment projects on most sectors of the country's economy. Foreign investment projects attract capital into the economy, stimulating economic growth and development. This capital is often utilized to finance critical sectors such as infrastructure, manufacturing, services, and more, leading to increased production, trade, and overall economic prosperity.

Foreign investors bring advanced technologies and innovation, improving local industries' capabilities and productivity. They strengthen diplomatic and trade relations, leading to bilateral trade agreements. Investment projects create employment opportunities, facilitating market access and mitigating risks associated with over-dependence on a single market. They drive economic progress, technological advancement, job creation, and global partnerships, contributing to

sustainable growth and development. The success of investment projects affects stable development, trade relations, job availability, income, and targeted areas. (Fig.2)

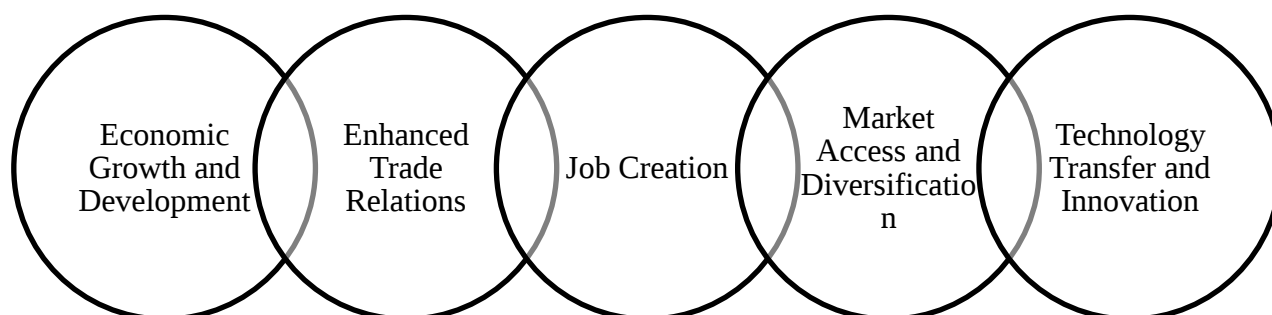

Fig 2. Positive factors of influence of foreign investment projects on the country's economy.

Source: created by the author on the basis of [2]

There are some important aspects of the world of economic recovery of a country that investors take into account before creating an investment project. Market information provides valuable insights into market conditions, economic trends, regulatory environments, and potential risks, enabling investors to navigate the landscape more confidently. Countries with higher levels of government accountability recover inbound foreign direct investment more swiftly after wars or armed conflicts, as it enhances the credibility of the government and signals a stable business environment to foreign investors. The impact of international assistance on the recovery of foreign direct investment (FDI) in post-conflict countries is complex and depends on the specific context of each country. If economic performance is low, international aid may improve the situation, while excessive aid can worsen investment due to perceived instability. [2]

Therefore, investment projects have a positive impact on the economy of Ukraine and are important drivers of development and raising the standard of living. Investment projects are a necessary link for strengthening the economic potential of Ukraine, making it more competitive and attractive for cooperation on the international market.

References:

1. Ganza I., Project team building principles: Administrative aspect. Ефективна Економіка №7 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4212> (Access date 21.10.2023)

2. Moore R. J., Emerging from war: Public policy and patterns of foreign direct investment recovery in postwar environments. Journal of International Business Policy. 2021. Vol. 4. P. 455–475.

3. World Investment Report UNCTAD. 2023. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023> (Access date 20.10.2023)

УДК 330.338.2

*Алексєва М.О.,
студентка бакалаврату
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Дергач А.В., к.держ.упр,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Необхідною умовою ефективного розвитку економіки є висока інвестиційна активність. Вона досягається за допомогою зростання обсягів реалізованих інвестиційних ресурсів і найефективнішого їхнього використання в пріоритетних сферах економіки, зокрема, в аграрному секторі. Інвестиції формують виробничий потенціал на новій науково-технічній базі та підвищують конкурентні позиції України на світовому ринку.

На сьогодні особливої гостроти, набувають проблеми використання сучасних підходів до розробки інвестиційної політики. Поки що притоку інвестицій в економіку України заважають недосконале законодавство, інфляція, недорозвинена виробнича інфраструктура та недостатня інформованість суб'єктів підприємництва щодо можливостей залучення інвестицій. Саме тому актуальним є дослідження сучасних підходів до розробки інвестиційної політики.

Серед українських вчених питанням інвестиційної політики приділяли увагу своїм дослідженням К. Алексєва [1], А. Дергач [2], М. Деліні [3], Л. Шинкарук [4], водночас, в рамках необхідності забезпечення повоєнного відновлення економіки України, зокрема, її аграрного сектора, дана проблема потребує поглиблення наукових досліджень.

Багато проблем формування інвестиційної політики зумовлені відсутністю чітко розробленої системи підходів до її формування, яка б сприяла

формуванню сприятливого інвестиційного клімату в Україні. Необхідно, щоб інвестиційна політика забезпечувала єдність інвестиційного простору на всій території України, тобто вільному переміщенню фінансового капіталу, інвестиційних товарів і послуг. Розробка підходів до реалізації інвестиційної політики на сучасному етапі має базуватися на врахуванні ряду проблем в економіці загалом та в аграрному секторі, зокрема. До таких проблем, передусім, відносяться завдання розподілу функції управління інвестиційним процесом між різними рівнями управління – державним, регіональним, муніципальним, рівнем підприємств, забезпечення конкурсного відбору інвестиційних заявок, побудова вибіркової та адресної системи фінансування інвестиційних проектів, активізація банківської системи кредитування інвестиційних проектів, удосконалення ринкової кон'юнктури, реалізація «самофінансування» інвестиційних рішень підприємствами у разі скорочення бюджетного фінансування. (Рис.1)

Рис.1 Завдання інвестиційної політики на сучасному етапі

Загалом, процес розробки підходів до управління інвестиційною політикою має носити цільовий характер, тобто забезпечувати постановку та досягнення цілей. В довготерміновій перспективі вагомим засобом підвищення ефективності інвестиційної політики є орієнтація на реалізацію стратегічних завдань розвитку та повоєнного відновлення.

Що стосується аграрного сектору економіки, то тут основними напрямками інвестиційної політики мають стати орієнтація на його діджиталізацію та модернізацію, орієнтація на збільшення інвестиції в аграрні та переробні підприємства, здатні забезпечити виробництво товарів з вищою доданою вартістю.

Список використаних джерел:

1. Алексєєва К.А., Цоколь О.П. (2020) Удосконалення інвестиційного клімату в Україні: аграрний пріоритет. Вчені записки Таврійського Національного Університету імені В.І. Вернадського. Том 31 (70). №2. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-2-7>
2. Dergach, A. Kibik, O. Skrypnyk, S. et al.(2021) Formation of a Favorable Investment Climate (Britain after Brexit and Others). AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. Vol. 11. Iss. 2. Magnanimitas Assn., P. 107-111. URL: <https://hdl.handle.net/11300/17947>
3. Kwilinski, A., Dielini, M., Mazuryk, O., Filippov, V., Kitseliuk, V. (2020). System constructs for the investment security of a country. Journal of security and sustainability issues, Vol. 10, N 1, p. 345-358. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/11366>
4. Shynkaruk, L., Alekseieva, K., & Tsokol, O. (2021). Directions of activation of investment activity of small and medium enterprises of the agricultural sector. *Bioeconomics and Agrarian Business*, 12(1).URL: <https://doi.org/10.31548/bioeconomy2021.01.005>

*Волошина Каріна, студентка
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)
Власенко Ю. Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Сьогодні, державне регулювання інклюзивного розвитку суб'єктів господарювання являє собою концепцію або підхід економічної діяльності в країні, який спрямований на забезпечення рівних умов і можливостей для різних суб'єктів господарювання. Держава може грати важливу роль у регулюванні інклюзивного розвитку суб'єктів господарювання, створюючи законодавчі, регуляторні та політичні умови для підтримки цього процесу. Підтримка включеності та розвитку в економічному процесі без обмежень є головною метою даного підходу.

Основними аспектами державного регулювання інклюзивного розвитку є:

1) Розвиток законодавства та нормативно-правових актів, які забезпечують рівні права та можливості для всіх суб'єктів.

2) Можливість суб'єктів господарювання брати участь у вільних і справедливих умовах через створення відповідних умов для конкуренції.

3) Як малі, так і середні підприємства мають бути забезпечені доступними фінансовими ресурсами та підтримкою. Це може включати гранти, позики, податкові пільги та інші фінансові інструменти.

Інклюзивне зростання економіки є передумовою гуманного розвитку суспільства, тому воно є багатофакторним і багаторівневим процесом, бо основою його є економіка максимальної зайнятості і взаємодії усіх суб'єктів [1].

За визначенням світового банку, інклюзивний розвиток – це «зростання швидкими темпами, стале, поширене по всіх секторах економіки, що залучає значну частину трудових ресурсів країни і характеризується рівністю можливостей в доступі до ринку праці і ресурсів» [2].

Проте формування інклюзивної економіки не слід покладати лише на державу. Це зумовлено не притаманністю державі деяких функцій щодо управління бізнес-процесами. «Роль держави у забезпеченні інклюзії має бути більшою мірою обмежена формуванням законодавчого та правового поля, забезпеченням рівних прав та умов для підприємницької діяльності, забезпеченням бюджетної інклюзії, яка полягає у відсутності дисбалансів та переваг при доступі до державного бюджету» [3].

Загалом, інклюзивний розвиток суб'єктів господарювання сприяє створенню більш справедливого, стійкого та конкурентоспроможного бізнес-середовища, де всі мають можливість брати участь у господарській діяльності та розвивати свої підприємства.

Список використаних джерел:

1. Базиліук А. В., Жулин О. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку. Економіка та управління на транспорті. 2015. № 1. С. 19–29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2015_1_5 (дата звернення: 29.10.2023).

2. Ending Poverty and Sharing Prosperity. Global Monitoring Report 2014/15. Washington DC: International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2015. 240 p. URL: <http://www.worldbank.org/en/publication/global-monitoring-report>. (дата звернення: 29.10.2023).

3. Державне регулювання інклюзивного розвитку агропродовольчої сфери [Електронний ресурс] / С. М. Дідух // Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2020. № 4. С. 18-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apie_2020_4_5 (дата звернення: 30.10.2023).

УДК 330.338.2

*Ганущак А.М., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
ОП «Управління інвестиційною
діяльністю та міжнародними проектами
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник:
*Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ АСПЕКТІВ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Виробничі запаси є одними з найбільших вагомих об'єктів на підприємствах, які ще й відображаються в бухгалтерському обліку, і тому вони є дуже важливими, без запасів неможлива діяльність підприємства. Їх використовують для задоволення потреб виробництва і вони грають важливу роль в господарюванні підприємства. В умовах євроінтеграційних прагнень в Україні виникають нові вимоги до ведення фінансово-господарської діяльності підприємств, а саме до системи бухгалтерського обліку як до способу контролю та планування господарської діяльності підприємств. Поточна господарська діяльність обслуговується запасами. Запаси входять в склад оборотних активів так як у них є властивість повністю споживатися або реалізовуватися протягом року.

Для зростання виробничого потенціалу підприємства необхідно створити ефективну систему управління виробництвом, що містить релевантну інформацію про виробничі запаси на підприємстві. Тому розробка стратегій для підвищення ефективності передбачає вдосконалення системи обліку виробничих запасів, що дозволить керівникам отримувати достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень.

Облік виробничих запасів на підприємстві регламентується Національним положенням (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» та Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси». Запаси - це активи, які утримує підприємство для подальшого продажу за умови звичайної господарської діяльності, що перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва або утримує для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління

виробництвом [1, 2].

Отже, тлумачення поняття «запаси» є тотожним у національних та міжнародних стандартах так як національні положення беруть свій початок з міжнародних.

Варто звернути увагу, що в «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» [3] передбачена додаткова стаття «виробничі запаси», у якій вказується вартість за сировину, основні та допоміжні матеріали, паливо, напівфабрикати, запасні частини та все інше, що призначене для використання підприємством під час операційного циклу.

Запаси призначені для реалізації або споживання протягом одного року або одного операційного циклу. До них включають:

- сировину, основні та допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, розподілу, передачі, обслуговування виробництва та адміністративних потреб;
- незавершене виробництво у вигляді не закінчених обробкою та складанням деталей, вузлів, виробів та незавершених технологічних процесів;
- готову продукцію, яка виготовлена на підприємстві;
- товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу;
- малоцінні та швидкозношувані предмети, що використовуються не більше одного року;
- поточні біологічні активи [4].

Перед бухгалтерським обліком виробничих запасів стоять такі завдання:

- своєчасне документування операцій пов'язаних із рухом виробничих запасів;
- контроль за використанням виробничих запасів;
- проведення інвентаризації виробничих запасів;
- оцінка виробничих запасів при їх надходженні та вибутті;
- уточнення вартості залишків виробничих запасів на складі та в незавершеному виробництві [4].

На даний час актуальним є використання сучасних інформаційних систем і технологій, що дозволить оперативно та якісно отримати релевантну інформацію для реалізації поставлених завдань. Ведення обліку виробничих запасів на підприємстві за допомогою сучасних інформаційних систем і технологій дає можливість формування управлінських звітів щодо наявності та руху виробничих запасів на підприємстві. Застосування сучасних інформаційних систем і технологій в обліку виробничих запасів дозволяє ефективно здійснювати аналітичний облік виробничих запасів, завдяки широкій номенклатурі аналітичних об'єктів тощо. Також автоматично

вирішується проблема оперативності отримання даних про наявність та рух запасів на будь-яку звітну дату.

Задля забезпечення максимальної поінформованості керівництва чи власників, виходячи з практичних досліджень, облік виробничих запасів потребує удосконалення за окремими аспектами, до яких можна віднести: - визначення засадничих положень облікової політики щодо виробничих запасів; - побудування документообігу; - автоматизування процесу обробки облікової інформації щодо руху виробничих запасів; - розробка типової кореспонденції обліку господарських операцій щодо руху виробничих запасів за аналітичними розрізами (субрахунки третього та четвертого порядків), які враховують специфіку діяльності підприємства та види запасів; - охарактеризування облікових регістрів та їх формат для відображення відповідної інформації на рахунках бухгалтерського обліку (балансових та позабалансових); - визначення облікової методики щодо покриття витрат чи втрат від псування сипких, крихких, вологозалежних тощо матеріалів через формування забезпечень майбутніх витрат; - алгоритмування порядку розкриття інформації про рух виробничих запасів у звітності підприємства [5].

Таким чином, в результаті проведених досліджень стає зрозумілим, що ведення ефективного обліку виробничих запасів сприяє зниженню собівартості продукції, підвищенню її якості та конкурентоспроможності. Якісне первинне спостереження за зберіганням і рухом виробничих запасів, побудова технології бухгалтерського обліку, за якого можливе формування достовірної інформації для побудови ефективної обліково-управлінської моделі. Для цього необхідно здійснювати систематичний облік та аналіз рівня забезпеченості та ефективності використання виробничих запасів на основі даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 02.10.2023).
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 2 (МСФЗ 2) «Запаси»: Наказ Ради з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_005#Text (дата звернення: 02.10.2023).
3. Загальні вимоги до фінансової звітності: національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затверджено наказом Міністерства фінансів України за № 73 від 07.02.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 02.10.2023).

4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 10.01.07 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002201-07#Text> (дата звернення 02.10.2023).

5. Польова Т. В., Охрей Т. С. Методично-організаційні особливості обліку виробничих запасів підприємств. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. Дніпро: ПДАБА. 2020. № 160. с. 124-128. DOI: 10.32782/2224-6282/160-23.

УДК 330.338.2

Данильченко М.В., Іваненко Д.О.

студенти 2 курсу 5 групи
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

Власенко Т.О., к.е.н., доцент.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Україна, як одна з найбільших країн Східної Європи, має значний потенціал для досягнення стабільного економічного зростання. Протягом останніх десятиріч країна пройшла складний шлях реформ та трансформацій, що вплинули на її економічну динаміку. Економічне зростання в Україні має свої особливості, які визначаються різними факторами.

Основні особливості економічного зростання в Україні включають наступні аспекти:

1) *Потенціал розвитку*. Україна має значний потенціал для економічного зростання. Країна має різноманітні природні ресурси, включаючи родовища вугілля, залізної руди, газу, нафти та сільськогосподарські землі. Крім того, Україна має великий внутрішній ринок і географічне положення, що сприяє торгівлі з різними країнами.

2) *Структура економіки*. Україна є переважно промисловою країною з акцентом на важку промисловість, особливо вугле-, металургійну та хімічну галузі. Зміна структури економіки в бік більшій уваги до інноваційних і знаннями заснованих секторів може сприяти подальшому зростанню.

3) *Зовнішні фактори*. Зовнішня політика та економічні відносини України з іншими країнами мають велике значення для економічного зростання. Україна прагне встановлювати партнерські відносини з країнами

Європейського союзу та іншими світовими партнерами для приваблення іноземних інвестицій, розширення експорту і розвитку міжнародної торгівлі.

4) *Реформи*. Реформи є необхідним елементом для стимулювання економічного розвитку. Україна пройшла шлях серйозних реформ в таких сферах, як податкова система, бюджет, банківський сектор та енергетика. Прогрес у проведенні реформ сприяє покращенню інвестиційного клімату, зменшенню корупції та підвищенню конкурентоспроможності. Однак, необхідно продовжувати цей напрямок та прискорювати реформи, зокрема в сферах судової системи та земельного ринку.

5) *Політична стабільність*. Політична стабільність є однією з найважливіших передумов для ефективного економічного розвитку. Протягом останніх років Україна стикнулася зі складним політичним контекстом, зміною урядів та нестабільністю, що суттєво вплинуло на економіку країни. Нестабільність політичного середовища породжує невизначеність для бізнесу та інвесторів, і тому надзвичайно важливо забезпечити політичну стабільність для досягнення економічного зростання.

6) *Залучення інвестицій*. Залучення прямих іноземних інвестицій є важливим фактором для стимулювання економічного зростання в Україні. Країна веде активну роботу з привабливості іноземних інвесторів, зокрема шляхом поліпшення інвестиційного клімату, спрощення бюрократичних процедур та забезпечення правової безпеки для бізнесу. Важливим кроком було укладення угоди про асоціацію з Європейським Союзом, що відкрило нові можливості для торгівлі та інвестиційного співробітництва.

7) *Розвиток людського капіталу*. Розвиток людського капіталу є необхідною умовою для сталого економічного зростання. Інвестиції у освіту, науку та розвиток навичок населення сприяють підвищенню продуктивності праці, стимулюють інноваційний розвиток та покращують конкурентоспроможність. Україна повинна звернути особливу увагу на модернізацію освітньої системи, розвиток вищої освіти та підтримку науково-дослідних проектів.

8) *Розвиток інфраструктури*. Розвиток інфраструктури також є ключовим фактором для економічного зростання. Україна має потенціал для розвитку транспортної, енергетичної та інформаційної інфраструктури. Покращення дорожньої мережі, розвиток транспортних вузлів, модернізація енергетичного сектору та розширення доступу до швидкісного Інтернету сприятимуть залученню інвестицій, розвитку бізнесу та підвищенню конкурентоспроможності.

Отже, незважаючи на всі виклики та труднощі, Україна має потенціал для досягнення стабільного економічного зростання. Виконання реформ, потенціалу розвитку, структури економіки, політичну стабільність, залучення

інвестицій, розвиток людського капіталу та інфраструктури - це ключові аспекти, які необхідно враховувати при формуванні стратегії розвитку. За умови виконання необхідних заходів, Україна може забезпечити стійке та стале економічне зростання, що позитивно позначиться на благополуччі країни та її громадян.

Список використаних джерел:

1. Хаєцька О. П. Особливості економічного зростання в Україні та світі. Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. Вип. 10, 2019. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/43.pdf (дата звернення: 25.06.2023).

УДК 330.338.2

*Зоря О.Б., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник:
*Власенко Т.О., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОГНОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Всупереч прогнозам, які надавали в перші дні повномасштабного вторгнення, що наша економіка не витримає і кількох місяців війни, українці ось уже понад півтора року протистоять ворогові не тільки на фронті, а й одночасно забезпечуючи відносно стабільне життя суспільства в цілому.

Так, ситуація в українській економіці коливається і перебуває під впливом багатьох форс-мажорних факторів через бойові дії. За оцінками НБУ, незважаючи на продовження негативних тенденцій першого кварталу 2023 року (-13,5%), у другому на українську економіку чекає суттєве зростання одразу на 2,4% , до 15,9%. Відбудеться це за рахунок низької порівняльної бази аналогічного періоду минулого року, яка складає 15,1%. У третьому та четвертому кварталах цього року Національний банк України очікує уповільнення зростання до 3,9% та 3,7% відповідно.

Джерело: [1]

Це все дуже нагадує стан економіки в період коронавірусу: падіння ВВП у другому кварталі 2020 року на 11%, коли більшість галузей економіки в країні просто зупинилися, та покращення показників у 3-му та 4-му кварталах до -3,3% та -0,1% відповідно.

Варто відмітити, що за даними Державного комітету статистики, український ВВП минулого року скоротився на 29,1%.

Але одним з найважливіших чинників для покращення ситуації в економіці в першому кварталі 2023 року стало швидке відновлення та відносно стабільна робота з лютого української енергосистеми, яка з жовтня минулого по січень поточного року була активно атакована ворогом.

Ключовим фактором покращення ситуації, за даними опитування Європейської Бізнес Асоціації, є те, що український бізнес продовжує адаптуватися до викликів, спричинених збройною агресією Росії. Зокрема, у другому кварталі 2023 року вже 68% компаній працюють у повному обсязі (у першому кварталі – 54%, а у четвертому кварталі минулого року цей показник становив 44%). У той же час до 31% скоротилася кількість компаній, що працюють з обмеженнями (у січні–березні – 46%).

Крім того, інфляція знижується більш швидкими темпами, ніж очікувалося спочатку – з 26,6% р./р. у грудні минулого року до 17,9% р./р. у квітні 2023 року. НБУ переглянув прогноз щодо споживчої інфляції у поточному році з 18,7% до 14,8%. Нагадаємо, що в державному бюджеті на 2023 рік інфляція очікується на рівні 28% після 29,3% у 2022 році (грудень до грудня) [2].

Особливу увагу необхідно привернути і на такий визначальний фактор покращення для функціонування української економіки, як постійна фінансова підтримка міжнародних партнерів. За 2023 рік Україна очікує отримати

приблизно 42 млрд. дол. зовнішнього фінансування для покриття дефіциту бюджету та початку відновлення.

Отже, незважаючи на дуже складний початок року, що супроводжувався постійними перебоями з електропостачанням через атаки на українську інфраструктуру, загальна ситуація в країні явно стала краще. Це дозволяє сподіватися, що після різкого падіння економіки на 29% за 2022 рік, відбудеться помірне зростання реального ВВП у межах 3% за підсумками 2023 року. Підтвердженням більш оптимістичних очікувань цього року є те, що Нацбанк України покращив свій прогноз зростання ВВП України з 0,3 до 2%.

Внаслідок впливу всієї сукупності вищезазначених позитивних факторів, аналітики покращили свої прогнозні показники зростання ВВП України на 2023 рік:

- НБУ: з 0,3% до 2%;
- Dragon Capital: з –0,5% до 3%.

Таким чином, розуміючи, що українська економіка через війну перебуває під впливом багатьох негативних факторів, тобто постійно знаходиться в стані коливання, можна зробити сміливий висновок щодо можливостей розвитку нашої економіки в найближчій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Економіці України прогнозують зростання на 2-3% у 2023 році. DIA: веб-сайт. URL: <https://dia.dp.gov.ua/ekonomici-ukra%D1%97ni-prognozuyut-zrostannya-na-2-3-u-2023-roci/> (дата звернення: 03.10.2023).
2. Національний банк України: офіційний веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 03.10.2023).

УДК 330.341.1

*Коваль С.О., студентка 2 курсу магістратури
Національний університет
«Львівська політехніка»
(м. Львів, Україна)*

*Кучер А. В. д.е.н., ст.дослідник, професор
Національний університет
«Львівська політехніка»
(м. Львів, Україна)*

**ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОМАРКЕТИНГУ ДЛЯ ІНКЛЮЗИВНОГО
РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ЯК СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Основним джерелом отримання вражень та емоцій є сенсорна система, або органи чуття, які формують у людини такі основні види чутливості: слух, зір, нюх, смак, дотик, рівновагу. У туризмі вже давно почали використовувати психологічні прийоми для вивчення людської поведінки, реакцій, захоплень, мотивацій та їх взаємозв'язків для формування нових цікавих і виняткових напрямів цієї галузі, щоб не тільки впливати на прийняття рішень споживачів, а й задовольнити їхні потреби. Саме тому для залучення споживачів на ринку туристичних послуг та впливу на їхню поведінку сьогодні все більшої актуальності набувають психологічні методи, прийоми, технології та інструменти нейромаркетингу (сенсорного маркетингу) [1].

Чим більше сенсорних чуттів задіяні, тим більших емоцій і вражень отримує турист, тому розроблення туру, який орієнтований на комплексний вплив на усі органи чуття є актуальним який, на відміну від наявних, дозволяє врахувати комплексний вплив технологій нейромаркетингу на зорову, слухову, нюхову, смакову та дотикову сенсорні системи туриста. Оскільки в чоловіків і жінок сприйняття подорожей розрізняються [2, 3], то і запропоновано тур адаптувати відносно уподобань обох категорій. Поїздка розрахована на два дні, це пов'язано з тим, що зараз людям важко подорожувати довго, а мандруючи пропонуваним туром, можна відчувати колорит гір, очистити свій розум, зануритися в історію, побачити небачене та відчувати неповторні відчуття, які запам'ятаються туристу назавжди. Кожна зупинка туру надає можливість відчувати різні сенсорні враження:

- зір – фортеця Тустань дарує неймовірні пейзажі та історичний контекст завдяки реконструкціям та 3D-моделюванню.
- слух – подорож «Карпацьким трамвайчиком» пропонує почути звуки природи та народних пісень на давніх інструментах.
- нюх – відвідання «Медового блюзу» дозволяє зануритися в атмосферу пасіки та насолодитися ароматами меду та квітів.
- смак – відвідання молочної ферми «Мукко» дозволяє туристам насолодитися смаками найкращих сирів і відкрити свій смаковий апарат.
- дотик – розділена подорож для чоловіків і жінок надає можливість відчувати рельєф гір і текстуру каменю, а також температуру води.

Розроблений тур є цікавим, колоритним і захоплюючим та унікальним. Його унікальність полягає в тому, що під час мандрівки будуть задіяні усі сенсорні системи людини, що допоможе посилити емоції та відчуття, а асоціативна пам'ять не дасть забути туристу такий неперевершений досвід. І звичайно люди зможуть відчувати, запам'ятати і поділитися чарівністю, неповторністю і красою українського краю. Крім того, цей тур-продукт можна використовувати і в оздоровчих цілях, оскільки через війну психологічний стан населення значно погіршився, а завдяки технологіям, використаним при

розробці, можна позитивно вплинути на загальний психоемоційний стан людей. Такий комплексний вплив на сенсорні системи туриста за допомогою технологій нейромаркетингу дозволить краще зацікавити потенційного туриста та спонукати його до покупки цього туру порівняно з традиційними.

Отже, запропонований тур має конкурентоспроможний потенціал для завоювання сегменту ринку, задовольняючи потреби туристів, які шукають нові враження. Співпраця з ключовими партнерами можуть допомогти в утриманні позиції на ринку та привертанні більшої кількості мандрівників.

Розробка окремого маркетингового плану не є доцільною, оскільки проєкт розроблявся як частина асортименту туристичної агенції. Тобто для цього тур-продукту варто використовувати вже готові стратегії, проте потрібно акцентувати увагу на його унікальності та впливові на всі сенсорні системи людини, що підсилює враження. Потреби в залученні додаткових коштів для впровадження немає, оскільки вартість тур-продукту є невелика, а сам проєкт розроблений для туристичної агенції. Більшість можливих ризиків для туру пов'язані з нестабільною політичною ситуацією та воєнним станом в Україні, окремо можна ще виділити високу конкуренцію на ринку та погодні умови в регіоні.

Оскільки туристична галузь України сильно постраждала від пандемії і карантину, а тільки пристосувавшись, з'явився новий негативний чинник – війна, проте варто перетворювати негативні фактори в можливості і використовуючи психоемоційні методи для психологічного оздоровлення населення, а також розвивати туристичний сектор України. Не зважаючи на складну ситуацію в Україні і усі чинники, які можуть вплинути, у туристичній агенції можна впроваджувати розробку та реалізацію так званого сенсорного туру.

Список використаних джерел:

1. Кулиняк І.Я., Жигало І.І., Коваль С.О. Вплив на прийняття рішень споживачів на ринку туристичних послуг за допомогою технологій нейромаркетингу. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2022. № 2. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-2-7892>
2. Кулиняк І., Коваль С. «Сенсорний» портрет уподобань туриста: маркетингові дослідження. Економіка та суспільство. 2022. № 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-88>
3. Кулиняк І., Жигало І., Коваль С. Соціологічне дослідження сприйняття респондентами впливу технологій нейромаркетингу під час

туристичної подорожі. Підприємництво та інновації. 2022. № 23. С. 25–31. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.5>

УДК 338.432

*Коляда К.В., здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності «Менеджмент організацій і адміністрування»
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

***Науковий керівник:**
Свердан М.М., к. е. н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Результативність діяльності будь-якого підприємства в значній мірі залежить від ефективності маркетингової системи. Маркетингові фахівці, хоча не безпосередньо виробляють продукцію, відіграють вирішальну роль у просуванні товарів на ринок та створенні попиту на них. Їхня робота полягає у вивченні потреб споживачів, розробці стратегій просування, впровадженні інноваційних підходів у маркетинговій політиці.

Вдосконалення маркетингової діяльності передбачає використання передових інструментів аналізу ринку та цільових аудиторій для точного спрямування рекламних кампаній. Постійний моніторинг ефективності рекламних заходів та їх адаптація до змін споживчої поведінки стають ключовими стратегіями у досягненні успіху на ринку [1].

Крім того, маркетингові фахівці сприяють у взаємодії з виробничим відділом, впливаючи на оптимізацію виробництва, контроль якості та підтримку товарної інфраструктури. Це дозволяє не лише ефективно забезпечувати попит на товар, а й оптимізувати всі аспекти виробництва та реалізації продукції.

Підвищення ефективності маркетингу також включає розробку стратегій управління брендом. Створення сильного бренду, який має відмітну ідентичність та цінність для споживачів, може значно підвищити конкурентоспроможність підприємства. Бренд стає не лише символом, а й платформою для відображення цінностей та переваг компанії, що сприяє залученню та утриманню клієнтів [2].

Глобалізація сучасного бізнесу вимагає не лише розуміння різноманітності культур та унікальних аспектів різних ринків, але й розробки адаптованих під них маркетингових стратегій. Розуміння міжкультурних відмінностей та впровадження глобальних підходів стають важливими для успішного виходу на зовнішні ринки.

Подальше підвищення ефективності маркетингу передбачає активне використання соціальних медіа та онлайн-платформ для взаємодії з аудиторією. Створення активної спільноти, ведення діалогу з клієнтами через різні цифрові канали комунікації дозволяє підприємству не лише залучати нових клієнтів, але й зберігати лояльність вже існуючих.

Необхідно також звернути увагу на зростання значення екологічної урбаністики та сталих практик у бізнесі. Сьогодення споживачів дедалі більше спрямоване на продукцію та послуги, що відповідають екологічним та етичним стандартам. Тому, розвиток маркетингових стратегій, спрямованих на підвищення свідомості споживачів щодо екологічної відповідальності підприємства, може стати ключовим фактором у залученні нових клієнтів та підтримці існуючих [3].

В умовах постійних змін у споживчому підході та технологічному прогресі, маркетингові підходи повинні стати більш адаптивними та реактивними. Персоналізація комунікації з клієнтами, використання аналітики для прогнозування та реагування на ринкові тенденції стають важливими стратегіями для підвищення ефективності маркетингу.

Також одним з ключових напрямків у покращенні маркетингової ефективності – це використання технологій штучного інтелекту (ШІ). ШІ дозволяє аналізувати великі обсяги даних та витягати корисну інформацію для розробки персоналізованих стратегій маркетингу. Використання алгоритмів машинного навчання та аналітичних інструментів ШІ дозволяє підприємствам ефективніше спрямовувати рекламні кампанії та адаптувати їх до індивідуальних потреб клієнтів.

Отже, маркетингова діяльність є одним із найважливіших напрямів стратегічного управління, оскільки грамотно розроблені дії та заходи у сфері маркетингу дозволяють підвищувати конкурентоспроможність на ринку, відповідно збільшити частку ринку та розширити межі цільових сегментів, сформувати позитивний імідж підприємства та підтримувати його ділову репутацію. Необхідно постійно враховувати зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства, оскільки невизначеність та динамічність ринку зростають і впливають на його діяльність. Керівництво підприємства повинно усвідомлювати ці чинники та їх напрямки впливу для досягнення поставлених цілей. Для підвищення конкурентоспроможності та

збільшення частки ринку підприємство має розробляти ефективні маркетингові стратегії. Такі стратегії дозволяють розширити межі цільових сегментів, створити позитивний імідж та підтримувати ділову репутацію. Безумовно, актуальність теми дослідження полягає у необхідності подальшого дослідження та розробки ефективних заходів для підвищення ефективності маркетингової діяльності підприємств.

Список використаних джерел:

1. Оцінка ефективності маркетингової діяльності підприємства URL: <https://buklib.net/books/37220/>
2. Визначення цільового ринку та позиціонування товару URL: https://pidru4niki.com/12920522/marketing/viznachennya_tsilovogo_rinku_pozitsionuvannya_tovaru#google_vignette
3. Аналіз маркетингового середовища організації URL: https://stud.com.ua/170610/marketing/analiz_marketingovogo_seredovischa_organizatsiyi

УДК 330.338.2

Коцупера С. О.,
*магістр першого року навчання
 спеціальності 073 «Менеджмент»
 Національний університет біоресурсів
 і природокористування України
 (м. Київ, Україна)*

Науковий керівник:
Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
*Національний університет біоресурсів
 і природокористування України
 (м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ SWOT-АНАЛІЗУ ПРИ РОЗРОБЦІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ АГРАРНИХ ПРОЕКТІВ

Сучасна аграрна сфера є складною та конкурентною галуззю, яка вимагає ретельного стратегічного планування та розважливого підходу до інвестицій. Один із ефективних інструментів для цього - SWOT-аналіз. SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) дозволяє детально вивчити внутрішні та зовнішні аспекти проекту та визначити оптимальну інвестиційну стратегію.

SWOT-аналіз (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) – це метод, який допомагає інвесторам та менеджерам зрозуміти ситуацію і визначити найбільш перспективні напрями дій [1]. Аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів проекту в аграрній сфері стає важливим етапом розробки інвестиційної стратегії.

Внутрішні аспекти включають в себе сильні та слабкі сторони проекту. Сильні сторони - це переваги, які вже є в проекті. Наприклад, це можуть бути наявні ресурси, досвідний персонал, технологічна інфраструктура. З іншого боку, слабкі сторони - це обмеження і недоліки проекту, такі як високі витрати, недостатня кваліфікація персоналу, застаріла технологічна база.

Зовнішні аспекти включають в себе можливості та загрози, які походять із зовнішнього середовища. Можливості - це тенденції або фактори, які можуть стати вигідними для проекту, такі як зростаючий попит на продукцію, підтримка уряду, розширення ринків тощо. Загрози - це зовнішні фактори, які можуть загрожувати проекту, такі як зміни в законодавстві, конкуренція, погодні умови, коливання цін на сільськогосподарські продукти [2].

SWOT-аналіз надає можливість інтегрувати всі ці аспекти в систематичну оцінку. Він допомагає визначити стратегію проекту, орієнтовану на максимізацію переваг та мінімізацію недоліків.

При розробці інвестиційної стратегії для аграрних проектів, SWOT-аналіз допомагає відповісти на такі питання:

- Які переваги вже є в проекті та як їх використовувати на користь інвестора?
- Які слабкі сторони слід виправити, щоб покращити результати проекту?
- Які можливості на ринку можна використовувати для збільшення прибутковості проекту?
- Які загрози можуть зменшити доходи та як їх уникнути або пом'якшити наслідки?

SWOT-аналіз не є одноразовою дією, але процесом, який слід регулярно оновлювати. Він допомагає інвесторам і менеджерам зберігати чіткий вигляд на розвиток проекту та адаптувати інвестиційну стратегію до змін внутрішніх та зовнішніх умов.

Аграрний сектор має свої унікальні особливості, які впливають на SWOT-аналіз. Сюди входять великий обсяг природних даних, залежність від погодних умов, сезонність робіт та потреба в постійному оновленні обладнання та технологій. Застосування сучасних інформаційних та технологічних рішень, таких як супутникове зображення та датчики, стає ключовим для збору даних та аналізу їх в рамках SWOT-аналізу.

Однією з важливих переваг використання SWOT-аналізу в аграрній сфері є можливість раціонально використовувати ресурси та знижувати ризики. Наприклад, аграрний бізнес може визначити, які культури варто вирощувати в конкретних ґрунтових умовах, як оптимізувати використання води та добрив, і як реагувати на зміни в ринкових умовах.

Загалом, SWOT-аналіз є важливим інструментом для ефективної розробки інвестиційної стратегії в аграрній сфері. Він дозволяє інвесторам та менеджерам систематично аналізувати всі аспекти проекту, що відкриває можливості для досягнення успіху та стійкого розвитку в цій важливій галузі господарства.

Список використаної літератури:

1. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій : Навчальний посібник / За ред. Л.В. Балабанової. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2005. 301 с.
2. Стратегічний менеджмент / Г.І. Кіндрацька. 2-ге вид., перероб. і доповн. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010. 406 с.

УДК: 330.3

*Лобунець Т. В., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІНФРАСТРУКТУРНІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ У ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ

Війна, яка досі триває, кожного дня несе значні негативні наслідки, і вже сьогодні потрібно думати про відновлення повноцінного функціонування держави. Значну роль у відбудові та розвитку економіки країни, в першу чергу, інфраструктурних об'єктів, які зазнали значних руйнувань по всій території нашої країни, може відіграти такий інструмент проектного фінансування як інфраструктурні облігації.

Очевидно, що відбудова інфраструктури потребує значних джерел фінансування. Ефективні механізми залучення коштів та реалізації інфраструктурних проектів є запорукою стабілізації і створення умов для відновлення і розвитку національної економіки. Важливою і особливо

затратною буде також стадія відновлення економічних процесів на окупованих територіях та територіях, де відбуваються бойові дії.

Дослідження світового досвіду показує, що облігації є популярним джерелом залучення фінансів для реалізації інфраструктурних проєктів. Найбільшого розповсюдження на ринку проєктного фінансування у провідних країнах набули «проєктні, муніципальні (revenue bonds) та «зелені» облігації. Фінансування через емісію облігацій дає змогу позичальнику отримати безпосередній доступ до фінансових ресурсів інституційних та приватних інвесторів, обминаючи посередників, якими зазвичай є банківські установи. Важливу функцію тут виконують рейтингові агенції, які оцінюють ризикованість проєкту і встановлюють кредитний рейтинг облігацій, що показує рівень привабливості інвестицій і ціну, яку вони повинні платити» [1].

Випуск інфраструктурних облігацій дозволяє задовольнити потреби держави і приватного бізнесу в інвестиційних ресурсах, а також запропонувати ринку новий вид цінного паперу, що працює тривалий термін і є досить прибутковим. У міжнародній практиці випуску та обігу інфраструктурних облігацій виділяються наступні їх особливості в порівнянні з традиційними корпоративними облігаціями [2]:

- 1) цільове використання коштів;
- 2) інституційні та інші консервативні власники капіталу в якості основних інвесторів, що здійснюють вкладення в інфраструктурні облігації;
- 3) довгостроковий період обігу інфраструктурних облігацій, прив'язаний до терміну будівництва (модернізації) інфраструктурного об'єкту і до періоду його експлуатації / окупності, що в середньому становить 15-25 років;
- 4) забезпечення облігаційного випуску здійснюється, в тому числі державними гарантіями, заставою майнових прав, страхуванням ризиків, банківськими гарантіями, іншими способами забезпечення.

Інфраструктурні облігації отримали широке застосування у багатьох країнах: США, Канаді, Австралії, Чилі, Індії, Китаї, Японії тощо [2]. Вони є ефективним засобом фінансування інфраструктурних проєктів, таких як будівництво транспортних мереж, енергетичних майданчиків, водопостачання та водовідведення, комунальних послуг і інших важливих інфраструктурних об'єктів.

Взагалі, інфраструктурні облігації є видом фінансових інструментів, які випускаються урядами, муніципалітетами або підприємствами з метою залучення коштів для розвитку або підтримки інфраструктурних проєктів. Ці облігації можуть бути емітовані на різні терміни – від кількох років до декількох десятиліть. Зазвичай, вони мають фіксований чи змінний відсоток річних, який виплачується власникам облігацій у вигляді процентних платежів.

Також інфраструктурні облігації можуть бути привабливою інвестиційною можливістю для інституційних та приватних інвесторів, які шукають стабільний дохід та можливість вкласти кошти у реальні активи. Власники облігацій отримують дохід у вигляді процентів та повертають ціну облігацій при виплаті позичальником. Крім того, у ряді країн ці облігації можуть мати додаткові переваги, такі як податкові пільги чи гарантії погашення кредиту.

На особливу увагу заслуговує азійський досвід використання інфраструктурних облігацій, який є визнаним та ефективним. Країни, такі як Китай, Японія, Корея та Індія, активно використовують інфраструктурні облігації як інструмент фінансування масштабних проектів інфраструктури, таких як будівництво шляхів, мостів, тунелів, аеропортів та енергетичних схем.

Загалом, із зарубіжного, зокрема, азійського досвіду використання інфраструктурних облігацій можна виділити такі принципи як:

1. Розвиток спеціалізованих фондів. Деякі країни Азії, такі як Японія та Китай, створили спеціальні фонди, призначені для фінансування інфраструктурних проектів. Ці фонди залучають інвестиції від держави, приватних компаній та інвесторів, що дозволяє забезпечити стабілізацію фінансування і підвищення ефективності керування інфраструктурою.

2. Гнучкість структури облігацій. Азійські країни використовують різні типи інфраструктурних облігацій, залежно від потреб кожного проекту та місцевої фінансової інфраструктури. Це дозволяє пристосувати структуру облігацій до специфічних умов інфраструктурного проекту та забезпечити оптимальні фінансові умови для всіх зацікавлених сторін.

3. Залучення приватного сектора. Багато азійських країн активно сприяють залученню приватного сектора до фінансування інфраструктурних проектів шляхом співпраці з приватними компаніями та використання механізмів публічно-приватного партнерства (PPP). Це дозволяє знизити фінансове навантаження на державний бюджет і залучити інноваційні та технологічні рішення в інфраструктурні проекти.

4. Політична підтримка та стабільність. Успішне використання інфраструктурних облігацій в Азії вимагає політичної підтримки та стабільності уряду. Стабільність економічного та політичного середовища є ключовою для виключення ризиків та привернення інвесторів.

5. Сприяння регіональному співробітництву. Деякі азійські країни спрямовують свої зусилля на спільні інфраструктурні проекти з сусідніми країнами не тільки щоб розділяти витрати та ризики, але і сприяти зміцненню торговельних та економічних зв'язків між країнами та підвищенню розвитку регіону в цілому.

Азійський досвід використання інфраструктурних облігацій може надати важливі уроки для інших регіонів і країн, які шукають ефективні шляхи фінансування та розвитку інфраструктури, зокрема для України у наш час. Залучення приватного сектора, створення спеціалізованих фондів та ефективне управління фінансами можуть сприяти успішній реалізації інфраструктурних проектів, економічному зростанню та розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Ткаченко Я.С. Інструменти фінансування інфраструктури: сучасні світові тенденції проектного фінансування . *Науковий вісник Херсонського державного університету* . Випуск 19. Частина 2. 2016 . Веб-сайт: URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_19/2/37.pdf (дата звернення 01.11.2023)
2. *Никифорок О. І., Чукаєва І. К.*. Інфраструктурні облігації як інструмент залучення інвестицій для потреб модернізації в практиці зарубіжних країн. *Ефективна економіка*. № 4, 2014. Веб-сайт: URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2926> (дата звернення 01.11.2023)

УДК 330.338.2

Мальований Б. М.,
*магістр першого року навчання
 спеціальності 073 «Менеджмент»
 Національний університет біоресурсів
 і природокористування України
 (м. Київ, Україна)*
Науковий керівник:
Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
*Національний університет біоресурсів
 і природокористування України
 (м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОЇ СФЕРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ліси є важливим та стратегічним природним ресурсом України. Лісове господарство майже на всіх лісових землях України ведеться спеціалізованими комунальними та державними лісовими підприємствами підпорядкованими державі та територіальним громадам. Центральним органом виконавчої влади у галузі лісового та мисливського господарства є Державне агентство лісових ресурсів України (Держлісагентство), яке управляє 73 % лісів країни.

На діяльність підприємств лісогосподарської сфери в сучасних умовах впливає значна кількість факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, а саме: війна, час і місце, комерційні умови продажу, характер покупця, стан кон'юнктури ринку, економіка країни, регіону, світові тенденції ринків, а також інші мікро- та макроекономічні чинники впливу.

Збройна агресія російської федерації проти України негативно вплинула на лісове господарство України. Майже 2.9 млн га лісів мають різні рівні пошкодження та близько 1 млн га лісів знаходяться в окупації чи перебувають під впливом активних бойових дій.

Також велика кількість руйнувань та пошкоджень об'єктів лісового господарства. Навіть якщо деокуповані підприємства не зруйновані, російські війська вивезли все обладнання та техніку. Найбільш суттєвими руйнуваннями для лісового господарства є пошкодження ВО «Укрдержліспроект».

Одним із пріоритетів ведення лісового господарства в Україні є безперервне відтворення лісів. На підприємствах лісового господарства функціонує близько двох тисяч розсадників, де щорічно вирощується до 300 млн шт. стандартного садивного матеріалу. В останні роки середньорічний обсяг відтворення лісових насаджень становить близько 45 тис. га, що перевищує площу суцільних рубок за офіційними даними. Зокрема, у 2021 році відтворення лісів проведено на площі 49,4 тис. га, з яких 45,6 тис. га - площа, засаджена сіянцями або посівом на землях лісового фонду, 3,7 тис. га - площа нових лісів, створених на землях, переданих державним підприємствам для заліснення, 15,4 тис. га - площі, засаджені природним шляхом [1].

Під час розмежування земель приблизно 1,3 млн га (13%) лісових земель перебувають у постійному користуванні комунальних підприємств, підпорядкованих органам місцевого самоврядування. На частку приватних лісів припадає менше 0,1% від загальної площі лісу. Близько 0,8 мільйона гектарів лісових земель залишились невикористаними та були виділені під заповідні території [2].

Динаміка останніх років показує, що частка лісогосподарських підприємств в загальній кількості поступово зменшується. Це свідчить про зменшення зацікавленості у ведення сільського, лісового та рибного господарства. Економічні показники лісового господарства є невисоким. Через постійні зміни нормативних актів і економічних меж лісового господарства за останні роки стан лісів на території є незадовільним [3].

Недосконалість законодавчого регулювання та стара радянська система управління лісами давала місцевим політичним та бізнесовим елітам майже безкоштовний безперешкодний доступ до лісових ресурсів, а загальнонаціональним чиновникам – безмежний простір для

високоорганізованих та глибоко інтегрованих у власні меркантильні інтереси корупційних маніпуляцій.

Нездоровий інтерес представників парламенту до лісового господарства проявляється не вперше, депутати регулярно здійснюють спроби втручатися у роботу виконавчих органів у лісовій галузі.

Державні підприємства лісової галузі десятиліттями незацікавлені у прозорій роботі та отриманні офіційних значних прибутків, відповідно – у сплаті податків. Навпаки, організовуються різні інтелектуальні схеми використання лісів з метою отримання багатомільярдних вигод, які ніде не обліковуються та не оподатковуються.

На даний момент у лісовому господарстві відбуваються кардинальні зміни, які надзвичайно активно обговорюються в середовищі лісівників. Швидкими темпами в галузі впроваджують реформу, яку практично ніде не афішують та не обговорюють. Уряд прагне замість сотень неефективних державних лісових господарств створити одне державне підприємство «Ліси України» з подальшим його перетворенням у акціонерне товариство. Однак, офіційної інформації щодо цієї теми надто мало.

На нашу думку, бізнесом повинні займатися приватні компанії, адже органи влади в більшості випадків не можуть конкурувати з приватною підприємницькою ініціативою, а державне господарювання завершується схемами або плановою економікою, яка не може конкурувати з європейськими ринковими механізмами.

Підсумовуючи, можна зазначити, що лісове господарство України переживає зміни, перехід до нових теоретичних узагальнень, нових форм ведення лісового господарства. В умовах війни Кабінет Міністрів України прагне зробити природоресурсні галузі, зокрема – лісову, максимально ефективними, шляхом розмежування функцій догляду, охорони та господарювання, об'єднання сотні лісгоспів в одне підприємство та зменшення управлінського апарату. Але лише час покаже наскільки ці дії ефективні та корисні.

Список використаної літератури:

1. Відтворення лісів (2010-2022). Державна служба статистики України : веб сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 04.10.2023)
2. Публічний звіт Держлісагентства за 2022 рік. Державне агентство лісових ресурсів України : веб-сайт. URL: <https://forest.gov.ua/agentstvo/komunikaciyi-z-gromadskistyuu/publiczni-zviti-derzhlisagentstva> (дата звернення: 04.10.2023)

3. Цегельник Н. І. Економічний стан лісової галузі в Україні та його вплив на сталий розвиток лісогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 13-14. С. 17–24.

УДК 330.338.2

Маркевич В. П.,
магістр першого року навчання
спеціальності 073 «Менеджмент»
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Власенко Т.О., *к.е.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС ПЛАНУВАННЯ ВИРОЩУВАННЯ САДЖАНЦІВ ДЕКОРАТИВНИХ РОСЛИН

Бізнес з вирощування та реалізації саджанців декоративних рослин часто переростає зі звичайного хобі у досить прибуткову справу. Організувати невеликий розплідник можна в умовах особистого підсобного господарства або навіть дачі. Успішність бізнесу багато в чому залежить від досвіду організатора і його любові до власної справи. У більшості розплідників, порівняно з іншими підприємствами, стартовий капітал для такого бізнесу відносно мінімальний [1].

Розсадник – це місце, де рослин розмножують та вирощують до бажаного віку. Вони поділяються на спеціалізовані та змішані, державні або приватні тощо. Класифікація досить широка і може включати відразу декілька критеріїв. Отож, один розсадник може бути одночасно спеціалізованим (вирощує тільки хвойні породи), локальним (торгує продукцією тільки на прилеглій території). Розрізняють розсадники з таких спеціалізацій:

- розсадники з вирощування садивного матеріалу окремих порід (бузку, троянд, рододендронів, інших видів) з широкою палітрою сортів і форм рослин;
- розсадники з акцентом на окремі види діяльності: розмноження і виробництва маломірного садивного матеріалу, вирощування садивного матеріалу із закритою кореневою системою, підприємства з вирощування і формування окремих форм дерев і чагарників тощо;
- Експертно-селекційні і ряд інших [2].

Для того, щоб почати бізнес у сфері вирощування саджанців декоративних рослин потрібно дізнатися чи є достатній попит на розсадник рослин у регіоні, де планується відкриття. Потрібно визначити наскільки добре цільовий ринок уже забезпечено. Це допоможе зосередитися на будь-якій прогаліні чи ніші, яку можна заповнити новому підприємцю.

Перш за все, важливо обрати правильні види декоративних рослин для вирощування. Це повинні бути рослини, які популярні серед клієнтів і підходять для місцевих кліматичних умов.

Місце розташування розсадника це дуже важливий аспект. Місце може бути визначено заздалегідь, виходячи з наявності вільних приміщень або з особистих міркувань. Крім того, можна вільно обирати місце, яке найкраще відповідає потребам і цілям проекту. У будь-якому випадку, вибір місця розташування безпосередньо вплине на рішення підприємця щодо маркетингу, найму працівників та майбутнього розширення.

При виборі місця розташування слід враховувати близькість до інших розсадників, великих міст і автомагістралей. Інші фактори, які слід враховувати, включають наявність транспортних засобів, відстань до ринку, конкуренцію, наявність надійної робочої сили (на повну, часткову та сезонну зайнятість), а також наявність недорогої землі для майбутнього розширення.

З усіх потреб рослинництва найважливішою є наявність достатньої кількості якісної води. Потенційними джерелами води є озера та ставки, струмки, колодязі та міське водопостачання. Кожен тип має свої особливості та проблеми. Озера, ставки та струмки є найдешевшими джерелами води. Слід враховувати рівень забруднень і сміття, ємність водосховищ, щоб задовольнити потреби в найбільш навантажені періоди (червень-серпень), надійність, а також екологічні та правові обмеження, які можуть бути накладені на природні джерела води. Колодязі та муніципальні джерела води, як правило, дорогі, можуть мати кількісні обмеження і, як правило, мають високий рівень рН. Дуже важливо визначити джерело води та обмеження до купівлі землі та відкриття розсадника ще до того, як ви придбаєте землю та розпочнете бізнес [2].

Тип і кількість рослин, які будуть вирощуватися, а також необхідні приміщення для виробництва і продажу продукції визначатимуть рішення підприємця щодо площі, яку він виділить для численних видів діяльності в розсаднику (розмноження, виробництво, зберігання, обробка ґрунту і горщиків, офісні приміщення, продажі, відвантаження і приймання, паркування для клієнтів і співробітників, а також під'їзні шляхи). Кінцевою метою оцінки потреб у площі та проектування розсадника є максимізація ефективності при мінімізації капітальних та трудових витрат. З огляду на це, план повинен мінімізувати дублювання зон (наприклад, горщиків і зберігання) і мінімізувати відстань між робочими зонами (наприклад, розмноження і вирощування) [3].

Кількість працівників у розсаднику буде залежати від розміру підприємства. Починаючи з меншої кількості персоналу, підприємець матиме більше часу на навчання та менше фінансування. Розсадницький бізнес за своєю суттю є сезонною діяльністю з підвищеною потребою в робочій силі в осінній та весняний періоди.

Реклама та маркетинг важливі для привертання клієнтів. Потрібно розробити стратегію маркетингу та збуту, включаючи створення веб-сайту, участь в ярмарках та співпрацю з ландшафтними дизайнерами та садовими центрами.

Всі ці аспекти потребують детального дослідження та планування. Важливо також бути готовими до сезонних коливань та викликів, пов'язаних з вирощуванням рослин. З правильним бізнес-планом і докладним вивченням ринку можна розвивати успішний бізнес з вирощування саджанців декоративних рослин, який принесе не лише прибуток, але й красу навколишньому світу.

Таким чином, відкриття розсадника з вирощування саджанців декоративних рослин – це захоплюючий і складний процес. І він може принести особисту та фінансову винагороду, якщо підприємець знайде час і докладете зусиль, щоб вивчити бізнес і розробити ретельно обґрунтований і всебічний бізнес-план.

Список використаної літератури:

1. Вирощування та реалізація саджанців дерев – від хобі до бізнесу. Домашній бізнес: 1000+1 ідея для власного бізнесу в Україні : веб-сайт. URL: <https://homebiznes.in.ua/vyroschuvannya-ta-realizatsiya-sadzhantsiv-derev-vid-hobi-do-biznesu> (дата звернення: 15.10.2023).
2. Маурер В. М. Декоративне розсадництво з основами насінництва : навч. посіб. Київ : Видавництво, 2006. 270 с.
3. Маурер В. М. Декоративне розсадництво : підр. Київ : ПрофКнига, 2019. 296 с.

УДК 330.338.2

*Неменуций Є.М., студент 2 курсу 5 групи
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів і*

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Однією з ключових складових сучасного світу є інноваційно-інвестиційна діяльність, яка відіграє важливу роль у розвитку країн та глобальних економічних процесах. Україна, як важлива геополітична та економічна сила, також не залишається осторонь інноваційних тенденцій.

В контексті сучасної реальності особливе значення має розуміння важливості інноваційно-інвестиційної діяльності для розвитку України. Цей аспект є невід'ємною складовою стратегії розвитку країни та визначає її конкурентоспроможність на міжнародній арені.

Україна має великий потенціал у сфері науково-технічного розвитку, креативності та талановитості своїх громадян. Проте, для досягнення успіху необхідно залучати інвестиції та створювати сприятливі умови для розвитку інноваційного середовища. Саме тому розгляд інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні є актуальним і важливим питанням, яке варто розглянути детальніше.

Інноваційно-інвестиційна діяльність в Україні має свої особливості, які впливають на її розвиток. Першою особливістю є недостатня розвинутість інноваційної інфраструктури. Україна потребує більшої кількості технопарків, інкубаторів та науково-дослідних центрів, які б допомагали підтримувати та комерціалізувати ідеї та розробки.

Другою особливістю є низький рівень інвестиційної активності у вітчизняній індустрії. Нерозвинена фінансова система та недостатня доступність кредитних ресурсів стають перешкодою для залучення іноземних та внутрішніх інвесторів. Необхідно створити сприятливу інвестиційну клімату, знизити адміністративні бар'єри та спростити процедури отримання фінансової підтримки.

Третя особливість пов'язана з недосконалістю правової бази. Часто в Україні відсутні чіткі механізми захисту інтелектуальної власності та прав інвесторів. Це створює ризики для тих, хто бажає вкладати кошти в інноваційні проекти. Для привернення іноземних інвестицій необхідно удосконалити законодавство та забезпечити його ефективне виконання.

Незважаючи на ці складнощі, Україна має потенціал для інноваційного розвитку. Є приклади успішних стартапів, які змогли пройти шлях від ідеї до комерціалізації. Один з таких прикладів - компанія Grammarly, яка створила інноваційну платформу для перевірки правопису та граматики текстів.

Grammarly залучила інвестиції від світових фондів та стала відомою у всьому світі.

Інноваційно-інвестиційна діяльність в Україні потребує поліпшення на різних рівнях. Для цього необхідно створити сприятливу інвестиційну клімату, розвивати інноваційну інфраструктуру та забезпечити ефективний захист прав інвесторів. Це дозволить привернути більше інвестицій та зробить Україну конкурентоспроможною в інноваційній сфері.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження плану заходів на 2021-2023 роки з реалізації Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: Розпорядження КМУ від 09 груд. 2021 р. № 1687-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1687-2021-p#Text> (дата звернення: 25.06.2023).
2. Стан інвестиційної діяльності в Україні: Звіт. Міністерство економіки України: веб-сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Стан%20інвестиційної%20діяльності%20в%20Україні> (дата звернення: 25.06.2023).
3. Потенціал на майбутнє – увійти в інші мови: інтерв'ю зі співзасновником компанії Grammarly Литвином М. Dev Україна: веб-сайт. URL: <https://dev.ua/news/grammarly-pislia-uhody> (дата звернення: 25.06.2023).

УДК 330.341.1

*Нечепорук А. І., студентка 3-го курсу
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ
Науковий керівник:
Лазаренко Д. О., д.е.н., проф.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*

ПОЛІПШЕННЯ ЗІСТАВНОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВОЇ СТАТИСТИКИ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Зовнішньоторгова статистика є важливим інструментом для аналізу економічного розвитку країни. Вона дозволяє оцінити обсяги зовнішньої торгівлі, структуру товарного експорту та імпорту, а також тенденції розвитку зовнішньоекономічних зв'язків.

Однак, зіставність зовнішньоторгової статистики українських підприємств є низькою [6]. Це пов'язано з рядом факторів, зокрема:

- різними підходами до визначення обсягів зовнішньої торгівлі різними суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;
- недосконалістю методології ведення зовнішньоторгової статистики;
- недостатнім узгодженням між державними органами, які ведуть цю статистику.

Низька зіставність зовнішньоторгової статистики ускладнює аналіз економічного розвитку країни, а також унеможливлює ефективне використання цієї статистики для формування економічної політики.

Для поліпшення зіставності зовнішньоторгової статистики українських підприємств необхідно вжити наступних заходів [5]:

- уніфікувати підходи до визначення обсягів зовнішньої торгівлі різними суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;
- вдосконалити методологію ведення зовнішньоторгової статистики;
- узгодити між державними органами, які ведуть цю статистику, єдині правила та вимоги до її ведення;

Стандартизація даних:

- забезпечення використання єдиних стандартів та класифікацій обліку для експорту та імпорту;
- впровадження міжнародних стандартів, які не дозволяють однозначно ідентифікувати товари та послуги;

Автоматизація процесів:

- застосування сучасних інформаційних технологій та програмного забезпечення для автоматизації обробки даних;
- розробка інтегрованих систем, що дозволяють агентствам автоматично обмінюватися інформацією між світовими та підприємствами;

Навчання та розвиток кадрів:

- підвищення кваліфікації фахівців, які займаються збором та аналізом зовнішньоторговельної статистики;
- залучення експертів та консультантів для розробки ефективних методик обробки та аналізу даних;

Розробка централізованої бази даних:

- створення централізованої бази даних, яка об'єднує інформацію з різних джерел;
- забезпечення доступу до цієї бази даних зацікавленими сторонами;

Вдосконалення методології збору даних:

- Постійне оновлення та вдосконалення методів збору статистичної інформації;

- проведення аудитів для перевірки точності та повноти даних.

Спільнота з міжнародними організаціями і виконання умов Індустрії 5.0:

- залучення до співпраці з міжнародними організаціями, такими як Всесвітня торговельна організація (ВТО) та Євростат, для взаємного обміну досвідом та використання найкращих практик [2];

- повне використання відходів у агровиробництві, уникнення їхнього утилізації або закладання на смітники, переробка відходів для виробництва нових продуктів, використання їх як сировини для виробництва енергії чи комбіновані методи використання відходів [1].

Захист конфіденційності та безпеки даних:

- вдосконалення системи захисту конфіденційності та безпеки даних для запобігання зникнення втрати, крадіжки або неправомірного використання інформації.

Впровадження цих заходів допоможе підвищити точність, достовірність та зручність зовнішньоторговельної статистики українських підприємств, що, у свою чергу, сприятиме розвитку ефективних стратегій економічного зростання.

Поліпшення зіставності зовнішньоторгової статистики українських підприємств є важливим завданням для забезпечення ефективного аналізу економічного розвитку країни та формування економічної політики.

Список використаних джерел:

1. Лазаренко Д.О., Ляшенко В.І., Уткін В.П. Структурні моделі циркулярних біоенергетичних кластерів. Економічний вісник Донбасу. Науковий журнал, №1(71). Київ-Полтава 2023. с.80-86.
2. Світова організація торгівлі (СОТ). «Статистика торгівлі». <https://www.wto.org/>
3. Євростат. "Європейська Комісія - Торгівля". <https://ec.europa.eu/eurostat/>
4. Статистичний відділ ООН. «Статистика міжнародної торгівлі товарами: поняття та визначення». <https://unstats.un.org/>
5. Міжнародний валютний фонд (МВФ). «Посібник із платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції». <https://www.imf.org/>
6. Державна служба статистики України. "Офіційний веб-сайт." <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 330.338.2

*Огойко І.Ю., магістр першого року навчання
факультету аграрного менеджменту
ОП «Управління інвестиційною діяльністю
та міжнародними проектами»
Національний Університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ Україна)
Науковий керівник:
Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний Університет біоресурсів
і природокористування України*

ІНДЕКС ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЯК ІНДИКАТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Індекс інклюзивного розвитку (IDI) – це щорічна оцінка економічної ефективності ста дев'яти країн світу, яка визначає, як країни виконують одинадцять вимірів економічного прогресу на додаток до ВВП.

Індекс інклюзивного розвитку (англ. Inclusive Development Index) – це альтернативна систему оцінки економічного розвитку країн. Її називають більш сучасним аналогом валового внутрішнього продукту – головного економічного показника, за яким визначається становище країни в світі.

Сучасним досвідом обґрунтовано фундаментальну необхідність переосмислення та зміни існуючих моделей економічного зростання з метою подолання зростаючих соціально-економічних різноманіт в умовах глобальної економічної нестійкості. Визначено сучасну концепцію інклюзивного розвитку як таку, що формує нову основу сталого зростання сучасних економічних систем, орієнтуючи їх на принципи справедливості та рівності, екологічної безпеки [1].

Розроблені моделі пріоритетні складові інклюзивного розвитку. Також досліджено індикатори інклюзивного розвитку для світових економік та України; проведено порівняння рейтингу окремих країн, що розвиваються, за індексом інклюзивного розвитку та визначено місце в цьому рейтингу України. Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є моніторинг ключових показників ефективності та динаміки основних факторів добробуту в Україні за допомогою інформаційної панелі з метою розробки пріоритетних напрямів подальшого соціально-економічного та інклюзивно-орієнтованого розвитку [2].

В теперішні часи сучасний світ швидко змінюється під впливом економічних, політичних, соціальних, екологічних та інших чинників і характеризується тісною взаємозалежністю світових економік. Така взаємозалежність зумовлена швидким зростанням можливостей

безперешкодного пересування між країнами товарів, послуг, технологій, інформації, капіталу, що сприяє всесвітні економічні, політичні та культурні інтеграції та виробленню єдиних уніфікованих норм і політик, які однаковою мірою регулюють суспільні відносини як на рівні національних економік, так і на рівні глобальної економічної системи. В умовах, коли транснаціональні корпорації практично повністю контролюють світовий ринок, здійснюючи відчутний вплив на соціальні, економічні та політичні процеси більше, ніж владно-урядові структури, головним пріоритетом світової економічної політики має стати орієнтація на ефективне протистояння глобальним ризикам і кризам. Відповідно, підхід орієнтований на основні пріоритети людства є особливо актуальним для розвитку не тільки світової економіки, але й економік окремих країн. Забезпечити його можливо лише за умови включення концепцій інклюзивного розвитку в соціальні та економічні програми урядів для формування соціально-адаптованих політик зростання. Ефективна взаємодія всіх учасників соціально-економічного розвитку повинна орієнтуватися насамперед на моделі та стратегії, які дозволять виробити єдину політику, спрямовану на мінімізацію ризиків та усунення таких загроз, як: нераціональне використання та розподіл ресурсів; збільшення диспропорційності в розподілі доходів; критична зміна клімату та екологічна безпека; неконтрольована трудова міграція; поглиблення урбанізаційних процесів; зростання бідності та соціальне виключення; старіння населення та ін. Безумовно, питання інклюзивної орієнтації та зростання хвилює науковців та практиків світової наукової спільноти протягом останнього десятиріччя. У країнах Європи концепції інклюзивного розвитку вже включено у стратегічні програми розвитку окремих країн.

Беручи до уваги те, що інтерес науковців до питань інклюзивного розвитку з кожним роком зростає, досі немає єдиного підходу до визначення критеріїв ефективності такого розвитку, отже, питання визначення складових елементів інклюзивного зростання та визначення ефективності такого зростання все ще залишається відкритим і потребує подальших досліджень [3].

Сходячи з даних результатів щорічного дослідження індексу The Inclusive Development Index (IDI) 2018 року оприлюднені на сайті Всесвітнього економічного форуму, Україна посіла 49-е місце серед 74 країн, що розвиваються, відповідно до індексу інклюзивності економічного розвитку, який оцінює ступінь поширеності позитивних ефектів економічного зростання на всі верстви населення.

Як вказують дослідження, інклюзивність економічного розвитку в Україні за останні 5 років знизилася на 6,8%. Відповідно до дослідження, до провідних 5 країн, що розвиваються, за критерієм інклюзивності економічного зростання увійшли Литва, Угорщина, Азербайджан, Латвія і Польща. Росія

опинилася на 19-му місці. Серед розвинених країн за рівнем інклюзивності економічного зростання до провідної п'ятірки увійшли Норвегія, Ісландія, Люксембург, Швейцарія і Данія. Індекс інклюзивного розвитку (IDI) – щорічна оцінка економічної ефективності 103 країн, яка визначає, як країни виконують одинадцять вимірів економічного прогресу на додаток до ВВП. IDI є проектом Всесвітнього економічного форуму [4].

Отже, проаналізувавши все вищесказане, можна цілком впевнено стверджувати, що сучасний суспільно-економічний розвиток характеризується своєю нерівномірністю, а значить, вимагає нових підходів та потребує пошуку таких концепцій і моделей, які мають можливість звести до мінімуму його диспропорційність, враховуючи при цьому вимоги не тільки сучасних, але й майбутніх поколінь. З цієї позиції концепція інклюзивного розвитку може забезпечити реалізацію принципів стабільного та збалансованого розвитку, уникаючи при цьому таких глобальних загроз, як: кризи, пов'язані з дефіцитом ресурсів та обмежений доступ до них; збільшення соціальної нерівності та бідності; виключення окремих маргінальних груп з політичного, економічного та соціального життя суспільства; зростання безробіття; соціальні та політичні конфлікти; екологічні кризи.

Отже, актуальність для України – це розробка та реалізація інклюзивно-орієнтованих програм дасть змогу стабілізувати соціально-економічну ситуацію в країні та зменшити відчутні нерівності розвитку, формуючи таку відкриту політику, яка передбачала б залучення всіх верств населення до участі в розподілі ресурсів і безперешкодному доступу до ринку праці, організацію безпечного бізнес-середовища та стимулювання конкурентоспроможності, розвиток освіти, охорони здоров'я та заходів щодо зменшення бідності [5]. При цьому варто пам'ятати, що визначати рівень соціально-економічного розвитку не варто, спираючись лише на індекс інклюзивного розвитку, оскільки різні підходи та статистичні показники дають можливість оцінити ситуацію в комплексі, особливо якщо розглядати їх в синергетичній взаємодії.

Список використаної літератури:

1. Базиліук А.В., Жулин О.В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку. *Економіка та управління на транспорті*. 2015. Вип. 1. С. 19–29. URL: <http://publications.ntu.edu.ua/eut/2015-01/019-029.pdf> (дата звернення: 10.10.2023).

2. Бобух І.М., Щегель С.М. Стратегічні орієнтири економічного зростання України: інклюзивність як ключовий пріоритет. *Вісник Національної академії наук України*. 2018. № 7. С. 55–70.

3. Макроекономічна статистика. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.10.2023).

4. Затонацька Т.Г. Фінансове забезпечення інклюзивного зростання та подолання бідності в Україні: існуюча практика та перспективи. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2014. № 2 (29). С. 103–114.

5. Бедос З.М. Для багатших і для бідніших. Зростання нерівності – одна з найбільших соціально-економічних і політичних проблем сучасності. URL: <http://tyzhden.ua/World/62625> (дата звернення: 10.10.2023).

УДК: 631.5:631.8:635.21

*Панчук Т.В., магістр 1 року навчання
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник:
*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЖИВЛЕННЯМ ЯК ФАКТОРОМ ПІДВИЩЕННЯ УРОЖАЙНОСТІ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОЩУВАННЯ КАРТОПЛІ СТОЛОВОЇ

Урожайність та економічна ефективність в сільському господарстві взаємопов'язані показники. Вони характеризують здатність виробляти великі обсяги сільськогосподарської продукції при мінімальних витратах та оптимальному використанні ресурсів [1]. Урожайність визначається кількістю продукції, яку вдається зібрати з одиниці площі, тоді як економічна ефективність враховує витрати на виробництво та прибуток, отриманий від продажу цієї продукції. Управління живленням рослин та створення оптимальних умов для отримання високого рівня врожаю і забезпечення максимальної економічної ефективності є ключовим завданням для стабільного та прибуткового вирощування сільськогосподарських культур [2].

Наукові дослідження проводились в польовому досліді кафедри агрохімії та якості продукції рослинництва ім. О. І. Душечкіна НУБіП України на території землекористування ТОВ «Біотех ЛТД» (Бориспільський район, Київська область). Для проведення досліджень було обрано ранньостиглий сорт Тирас [3].

Нашими дослідженнями встановлено, що в періоди вегетації (2019-2021 рр.) внесення повної норми фосфорних та калійних добрив розкидним способом обумовлювало найнижчий рівень врожаю серед варіантів дослідів – 29,9 т/га (табл. 1). Локалізація аналогічної норми добрив ($P_{80}K_{180}$) на фоні N_{150} сприяла приросту врожаю на рівні 2,30 т/га за врожайності 32,2 т/га. Зменшення норми за цього способу внесення до $P_{60}K_{135}$ на фоні N_{150} обумовлювало отримання найвищого рівня врожаю (34,1 т/га). За подальшого її зменшення до $P_{40}K_{90}$ на фоні N_{150} урожайність була на рівні 31,9 т/га. Останній показник був найменшим серед варіантів, де застосовували локальний спосіб внесення добрив. Слід зазначити, що навіть удвічі менша норма добрив забезпечувала приріст врожаю в межах 2,0 т/га порівняно з розкидним внесенням повної норми добрив.

У середньому, протягом років досліджень (2019-2021 рр.) розкидне внесення повної норми добрив зумовлювало найнижчий прибуток (49961 грн/га) та рентабельність (42,5 %) серед варіантів дослідів (табл. 1). Аналогічна норма ($P_{80}K_{180}$), що вносились локальним способом на фоні N_{150} обумовлювала збільшення прибутку на 26357 грн/га до рівня 76318 грн/га за рентабельності 68,0 %.

Таблиця 1

Економічна ефективність вирощування картоплі столової за різних способів та норм внесення фосфорних і калійних добрив, за 2019–2022 рр.

№ п/п	Спосіб внесення добрив	Норма внесення, кг/га д.р.	Урожайність, т/га	Вартість валової продукції, грн/га	Виробничі витрати, грн/га	Прибуток, грн/га	Собівартість грн/т	Рівень рентабельності, %
1.	розкидний ▼	$P_{80}K_{180}^*$	29,9	160499	110537	49961	3698	45,2
2.	локальний	$P_{80}K_{180}^*$	32,2	188509	112191	76318	3489	68,0
3.	локальний	$P_{60}K_{135}^*$	34,1	202106	109902	92203	3225	83,9
4.	локальний	$P_{40}K_{90}^*$	31,9	180746	105493	75252	3309	71,3

▼ Контроль

За зменшення локальної норми на 25 % до $P_{60}K_{135}$ на фоні N_{150} були встановлені найвищі показники економічної ефективності. Прибуток досягав 92203 грн/га, а рентабельність – 83,9 %. Подальше зменшення норми до ($P_{40}K_{90}$) локально на фоні N_{150} забезпечувало рентабельність на рівні 71,3 %. Прибуток досягав рівня 75252 грн/га, що менше на 16951 грн/га за показник

попереднього варіанту та на 1066 грн/га від варіанту з аналогічним внесенням повної норми добрив. Проте, прибуток був більшим на 25291 грн/га порівняно з варіантом, де застосовували удвічі більшу норму фосфорних і калійних добрив врозкид.

Таким чином, застосування $P_{60}K_{135}$ локально на фоні N_{150} було доцільним, оскільки обумовлювало найвищу врожайність серед варіантів – 34,1 т/га та забезпечувало найвищі показники економічної ефективності: прибуток досягав рівня 92203 грн/га, рівень рентабельності – 83,9 %.

Список використаних джерел:

1. Марченко В. С. Вплив системи удобрення на формування урожайності картоплі сорту Карлен в умовах зрошення: thesis. 2021. URL: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/25086> (дата звернення: 25.10.2023).
2. ECONOMIC EFFICIENCY OF CULTIVATION OF SEED POTATO VARIETIES OF DIFFERENT GROUPS OF RIPENESS / G. S. Balashova et al. *Interagency thematic scientific collection «Irrigated agriculture»*. 2019. No. 71. P. 137–140. URL: <https://doi.org/10.32848/0135-2369.2019.71.29> (date of access: 25.10.2023).
3. Бикін А. В., Панчук Т. В. РІСТ І РОЗВИТОК РОСЛИН КАРТОПЛІ ЗА РІЗНИХ СПОСОБІВ І НОРМ ВНЕСЕННЯ ДОБРИВ. *Bulletin of Sumy National Agrarian University. The series: Agronomy and Biology*. 2022. Т. 48, № 2. С. 23–30. URL: <https://doi.org/10.32845/agrobio.2022.2.4> (дата звернення: 25.10.2023).

УДК 330.3

*Переверзєва А.В., д.е.н., професор,
Запорізький національний університет
Павловська О.Ю., аспірантка 1-го року навчання,
Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя, Україна)*

ЧИННИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасні умови господарювання стають все складнішими на всіх рівнях функціонування економіки, включаючи окремі території, котрі внаслідок впровадження процесів децентралізації утворили об'єднані територіальні громади. Ключовим завданням для об'єднаних територіальних громад є не

виживати в складних умовах, але й прагнути до розвитку. Безумовно цей розвиток супроводжується і негативними тенденціями, котрі виявляються в нерівномірності розподілу доходів, відсутності робочих місць, соціальній несправедливості, що спричиняє неспроможність громад самостійно вирішувати власні проблеми. Тому саме пошук можливих шляхів вдосконалення життєдіяльності для об'єднаних територіальних громад є вкрай важливим і актуальним.

Одним із способів досягнення вищого рівня самодостатності та вирішення проблеми нерівномірного розподілу доходів, підвищення рівня зайнятості за рахунок створення нових робочих місць і є базисом концепції інклюзивного розвитку, який передбачає формування людиноцентричної економіки [1].

Підкреслимо, що в науковій літературі використовується два взаємопов'язаних поняття «інклюзивне зростання» та «інклюзивний розвиток». На нашу думку, зазначені поняття є взаємопов'язані, але не тотожними. Відмінність між інклюзивним розвитком та інклюзивним зростанням схематично представлено на рис.1.

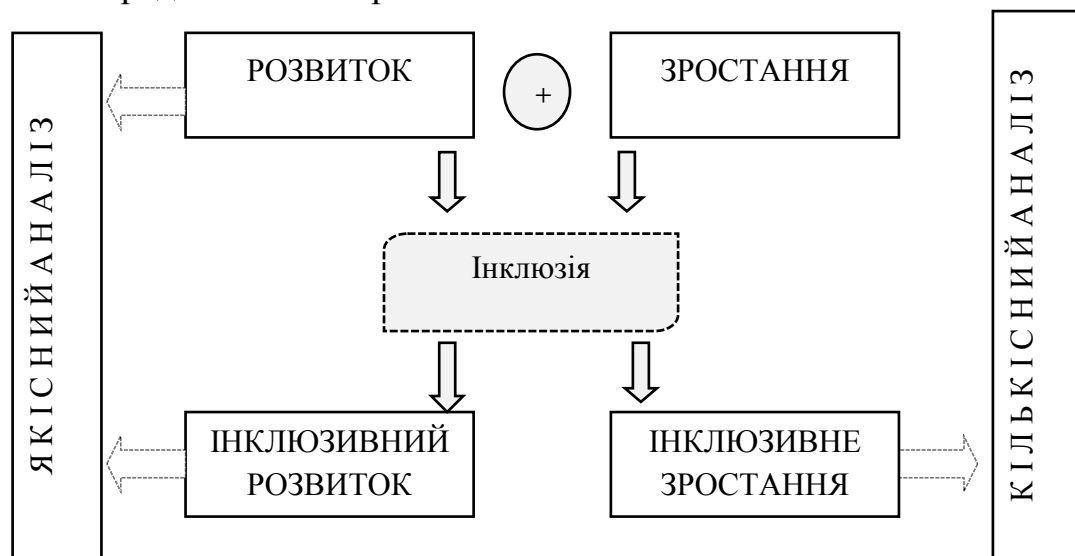

Рис. 1. Схема взаємозв'язку «розвиток-зростання» та «інклюзивний розвиток-інклюзивне зростання»

Джерело: узагальнено авторами

На рисунку 1 продемонстровано, що інклюзивний розвиток та інклюзивне зростання є відображенням загальних понять «розвиток», який визначає якісні зміни та «зростання», котре ідентифікує кількісні зміни, через інклюзію. Поняття «інклюзія» змістовно передбачає адаптацію економічної системи (об'єднаної територіальної громади) до індивідуальних потреб людини одночасно активною участю усіх зацікавлених сторін у отриманні позитивного результату за рівних можливостей. Зазначена концепція виокремлює кожного економічного суб'єкта, підкреслюючи його унікальність та цінність.

На основі вищезазначеного можна розглядати інклюзивне зростання як передумову інклюзивного розвитку, а його показники як індикатори кількісних змін, наприклад рівня зайнятості та доходів. Інклюзивне зростання розширює можливості для всіх взяти участь в забезпеченні зростання та справедливості розподілу благ, що і відповідає принципам всеосяжності та всеохоплення.

Головними засадами інклюзивного розвитку країн ЄС [2] є:

- а) максимальне використання людського потенціалу;
- б) боротьба з бідністю та її негативними наслідками;
- в) розвиток соціальної залученості;
- г) нівелювання або зменшення диспропорційності розвитку.

Суттєвими ознаками інклюзивного розвитку для об'єднаних територіальних громад є:

- а) кількісне зростання доходу та досягнення високого рівня самодостатності;
- б) всебічний розвиток людського капіталу;
- в) досягнення рівномірності розподілу доходів;
- г) зниження рівня бідності;
- д) активізація участі кожної людини у господарських процесах;
- ж) раціональне використання природно-ресурсного потенціалу тощо.

Впровадження моделі інклюзивного розвитку є вкрай важливим для об'єднаних територіальних громад, оскільки сприятиме створенню реальних можливостей для максимальної самореалізації, участі кожного члена територіального утворення в усіх сферах життєдіяльності, реалізації права на належні умови праці та доступ до її результатів. Тобто, головним результатом інклюзивного розвитку є підвищення рівня та якості життя кожного члена громади та громади загалом за рахунок забезпечення ефективної зайнятості та досягнення високого рівня самодостатності.

На основі проведеного дослідження можна підсумувати, що інклюзивний розвиток об'єднаних територіальних громад сприяє збільшенню ступеня участі усіх її членів у процесі економічного розвитку і зростання та справедливому розподілі його результатів.

Список використаних джерел:

1. Філіпенко А. С. Цивілізаційні виміри економічного розвитку : монографія Філіпенко А.С.. К. : Знання України, 2002. 190 с.
2. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Brussels, EC, 2010. 34 p. URL: http://ec.eu-ropa.eu/europe2020/index_en.htm.

*Петрушенко Т.М., здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності «Управління персоналом»
гуманітарно-педагогічний факультет
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(Київ, Україна)*

Науковий керівник:
*Свердан М.М., к. е. н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФАКТОРУ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Імідж підприємства впливає на його конкурентоспроможність, оскільки він визначає, наскільки споживачі готові вибирати продукцію чи послуги саме цього підприємства порівняно з конкурентами. Імідж підприємства може бути позитивним або негативним і залежить від багатьох факторів, включаючи якість продукції, репутацію, маркетингові зусилля та внутрішню культуру компанії. Досягнення позитивного іміджу - це складний і тривалий процес, але він може відігравати ключову роль у привертанні та утриманні клієнтів і досягненні успіху на ринку.

Для успішного формування, підтримки та розвитку іміджу, необхідна обґрунтована та ретельно спланована діяльність всього колективу підприємства. Ця діяльність має бути спрямована на внутрішні та зовнішні аспекти.

Внутрішній імідж підприємства формується через відносини між працівниками та керівництвом, їх загальний спрямований на успіх, а також соціально-психологічний клімат в організації [1, с.35].

Зовнішній імідж означає сприйняття та враження підприємства серед споживачів, інвесторів, конкурентів, фінансових установ, постачальників та їх реакцію на цей імідж [2, с.147].

Позитивний імідж надає можливість підвищити конкурентоспроможність підприємства на ринку, сприяє приверненню споживачів та партнерів, допомагає збільшити обсяги продажів та полегшує доступ до ресурсів. Усі аспекти іміджу спрямовані на досягнення трьох ключових цілей компанії: досягнення високої компетентності та ефективності у взаємодії з клієнтами, створення та підтримку позитивного іміджу, який спонукає споживачів довіряти підприємству, і встановлення емоційного зв'язку з покупцями та суспільством.

Практичні аспекти дослідження проводились на прикладі ТОВ «Сільпо-Фуд». Головною сферою діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд» є оптова та роздрібна торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами в неспеціалізованих магазинах.

Торгівельна мережа «Сільпо» є однією з найбільших національних мереж продовольчих супермаркетів. Станом на 31 грудня 2022 року загальна кількість торгівельних об'єктів складає 305 супермаркетів (порівняно з 338 у 2021 році) у 71 місті України (порівняно з 80 містами у 2021 році). До складу мережі також входять 4 делікатес-маркети «LE SILPO» з преміальним асортиментом продуктів харчування та непродовольчих товарів, а також 4 магазини формату OffTop, спеціалізовані на продажу товарів категорії non-food. Крім того, Товариство володіє об'єктами логістики, включаючи автопарк, станції технічного обслуговування та склади розподільчих центрів класу А. Також в складі компанії є ресторан «Positano» та мережа фудкортів «Сільпо Restro» у торгових мережах [3].

Основним принципом роботи є найширше та найякісніше задоволення потреб споживачів. Тому в супермаркеті «Сільпо» можна придбати всі необхідні продукти харчування та непродовольчі товари. Асортимент продукції нараховує до 20000 найменувань продуктів харчування і супутніх товарів. Частка продовольчих товарів становить понад 80% [3].

ТОВ «Сільпо-Фуд» діє у нестабільному середовищі, де конкуренція висока і вплив економічних факторів (таких як вартість товарів, інфляція гривні, обмежена кредитоспроможність та загострена конкурентна боротьба) на підприємство великий. Потенційні можливості компанії включають поліпшення обслуговування споживачів, оптимізацію управління торговельними процесами та підвищення кваліфікації свого персоналу. Господарська діяльність ТОВ «Сільпо-Фуд» відзначається погіршенням фінансового стану та рентабельності, що може потребувати уваги та коригуючих заходів для відновлення фінансової стійкості та прибутковості підприємства.

На основі даних, що знаходяться у відкритому доступі, та використовуючи методи експертних оцінок, нами було здійснено оцінку іміджу ТОВ «Сільпо-Фуд», яка свідчить про успішну роботу компанії у багатьох аспектах, але також вказує на можливість покращення в окремих сферах, наприклад, у зниженні цін та підвищенні рівня витрат на рекламу [3]. Рекомендацією для ТОВ «Сільпо-Фуд» може бути подальше розвиток і збільшення інвестицій у напрямках, де бали були нижчими, щоб підтримати і підвищити свій імідж на ринку супермаркетів. Водночас, загальна проблема полягає в необхідності покращення конкурентних показників та більш активної роботи над збільшенням видимості та репутації бренду. Важливо проводити

аналіз та впроваджувати стратегії, спрямовані на вирішення цих проблем, щоб зміцнити позиції ТОВ «Сільпо-Фуд» на ринку супермаркетів і підвищити споживчу довіру.

Імідж компанії впливає на довіру споживачів до її продуктів і послуг. Якщо імідж позитивний і асоціюється з якістю та надійністю, споживачі більше схильні вибирати продукцію ТОВ «Сільпо-Фуд» над конкурентами. Покращення іміджу допоможе виділитися на ринку і стати більш привабливою альтернативою для споживачів. Це може включати в себе унікальний бренд, дизайн упаковки, маркетингову стратегію або інші аспекти, які роблять «Сільпо-Фуд» особливою.

Сильний бренд може дозволити компанії встановлювати вищі ціни за свою продукцію. Якщо імідж ТОВ «Сільпо-Фуд» стає більш позитивним та привабливим, це може дозволити підвищити ціну продуктів без втрати споживачів. Позитивний імідж може стати важливим фактором при залученні та утриманні талановитого персоналу. Люди більше схильні працювати в компаніях, які мають добрий репутацію та імідж [4, с.150].

Оскільки ТОВ «Сільпо-Фуд» планує розширювати свою діяльність за межами національного ринку, позитивний імідж може бути важливим плюсом при здійсненні виходу на міжнародний ринок.

Загальна мета рекомендацій – покращення іміджу торгової компанії ТОВ «Сільпо-Фуд».

В запропонованих методах і засобах вдосконалення іміджу ТОВ «Сільпо-Фуд» враховані сучасні та інноваційні підходи для підвищення конкурентоспроможності та привабливості бренду. Це включає в себе використання цифрового маркетингу, AR і VR технологій, блокчейну, штучного інтелекту, інтерактивних засобів спілкування з клієнтами, а також акцент на соціальну відповідальність та сталу якість продуктів. Очікувані результати включають збільшення обсягів продажів, лояльність клієнтів, підвищення репутації, покращення обслуговування та збільшення конкурентоспроможності. Завдяки цим заходам, ТОВ «Сільпо-Фуд» може покращити свій імідж та зайняти сильну позицію на ринку ритейлу.

Для вдосконалення іміджу ТОВ «Сільпо-Фуд» запропоновано реалізувати проект, який передбачає стратегічні цілі, мету та завдання. Бюджет містить розподіл витрат на розробку проекту та витрат на його реалізацію. Загальна вартість проекту складається з обох цих компонентів і становить 1300 тис.грн. Розробка проекту займає близько 35% бюджету, в той час як реалізація проекту становить близько 61,54%. Резервні витрати складають 3,46% загальної вартості проекту і призначені для непередбачених обставин або додаткових потреб проекту. підприємство ТОВ «Сільпо-Фуд» залучає кредит на суму 1300 тис. грн., який має намір погасити т за 2 роки. Загальна сума ануїтетних

платежів складає 107,7 тис. грн., а загальна сума процентних платежів — 182,8 тис. грн. Очікуваними результатами є підвищення його конкурентоспроможності, покращення споживчої довіри, залучення більше клієнтів, приваблення талановитого персоналу і розширення на нові ринки.

Таким чином, інноваційні методи та засоби доповнюють складові стратегії розвитку іміджу ТОВ «Сільпо-Фуд», сприяють підвищенню ефективності та відкривають нові можливості для залучення та утримання клієнтів, покращення обслуговування та підвищення репутації компанії.

Список використаних джерел:

1. Проскурніна Н.В. Маркетингові стратегії підприємств роздрібної торгівлі в контексті цифровізації галузі. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2020. № 3(85). С. 35–43.
2. Синиця С.М., Вакун О.В., Фурса Т.П. Особливості формування іміджу підприємства як чинник конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. Причорноморські економічні студії. 2019. Випуск 38-1. С. 147-151.
3. Офіційний сайт ТОВ «Сільпо-Фуд» URL: <https://silpo.ua/reports> (Дата звернення: 09.09.2023)
4. Чупир О.М. Необхідність формування позитивного іміджу підприємства як інструменту внутрішнього стратегічного управління. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2019. №65, с.149-156.

УДК 330.3:334

*Прушківська Е.В., д.е.н., професор,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Орос Б.В., студентка 1 курсу магістратури
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Після війни Україна зіткнеться з серйозними викликами у сфері відновлення та розвитку країни. Це пов'язано з тим, що післявоєнна інклюзивна відбудова України є важливим завданням, яке потребує пильної уваги та зусиль

з усіх боків, включаючи державу, громадянське суспільство та міжнародну спільноту. Інклюзивність означає участь різних соціальних, етнічних і культурних груп у процесі відбудови та рівний доступ до його переваг. Цей процес має бути спрямований на забезпечення стабільності та покращення якості життя громадян на всій території країни після завершення військових дій, з посиленням акцентом на окупованих та постраждалих від війни територіях.

Ми розглянемо ключові проблеми післявоєнного відновлення України, а також разом із цим проілюструємо можливості, які допоможуть побудувати сильну, стабільну та незалежну Україну.

Основними проблемами та викликами, з якими ми зараз стикаємося, є економічна, політична та соціальна нестабільність. Майже за десять років війна спричинила серйозні економічні втрати, спад виробництва і, як наслідок, кризу експорту української продукції, втрату виробничих потужностей і зростання безробіття через розрив економічних зв'язків у країні. Повномасштабне вторгнення змусило перенаправити державний бюджет в першу чергу на два найбільш важливі та найважливіші сектори оборонний та соціальний. Протягом 2022 року видатки зросли до 2,7 трлн грн., а дефіцит держбюджету збільшився до 911 млрд. грн.

Соціальні та політичні виклики включають збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб та біженців, зниження народжуваності, міграцію молоді, корупцію та нестабільність в управлінні. Повоєнна відбудова вимагає значних зусиль і правильної розстановки пріоритетів. Наразі Україну підтримують міжнародні організації та країни-донори, які можуть надати ресурси для відновлення країни шляхом розвитку нових галузей промисловості, збалансування економіки, зменшення залежності від одного джерела, відбудови інфраструктури та підтримки людей і бізнесу.

Слід зазначити, що громадськість має потенціал для активної участі у відновленні країни, будучи активатором позитивних змін в країні. Україна вже почала шлях до повоєнного відновлення в квітні 2022 року. Президент України, Володимир Зеленський підписав указ про створення консультативно-дорадчого органу Національної ради з питань відновлення України від наслідків війни, який відповідає за безпосередню розробку планів відбудови. Для роботи Ради та підготовки пропозицій, які впливають із її завдань, при Раді утворюються робочі групи, з яких ми виокремлюємо основні, зокрема з питань: європейської інтеграції, відновлення та розбудова інфраструктури, відновлення та розвиток економіки; розвиток військово-промислового комплексу; модернізація сектору безпеки і оборони; енергетична безпека; державне управління; нова аграрна політика; захист прав ветеранів війни; освіта, наука, молодь, спорт, юстиція та антикорупційна політика. До складу Національної ради з відновлення України

від наслідків війни входять представники Офісу Президента та Уряду, проте до робочих підгруп запрошують і представників громадськості та міжнародних експертів.

Таким чином, повоєнна відбудова України є необхідним і складним процесом для створення процвітаючого суспільства, тому всі зацікавлені сторони уряду, міжнародні партнери та громадяни – мають працювати разом, адже цей процес виходить за межі відновлення фізичних структур та інфраструктури і також включає в себе побудову сталого і справедливого суспільства, заснованого на принципах прав людини, соціальної справедливості, демократії та рівності.

Уряд України несе відповідальність за розробку та впровадження ефективної політики та реформ, які сприяють інклюзивному відновленню; міжнародні партнери за надання фінансової підтримки, технічної експертизи та ресурсів для реалізації реформ та ініціатив; суспільство – за привернення уваги влади до потреб та прав громадян, сприяння прозорості та відкритості влади, а також за активну участь в цих процесах та важливу роль у підтримці ініціатив, спрямованих на створення кращого майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Відбудова України: принципи та політика. Паризький звіт 1 / За ред. Ю. Городніченка, І. Сологуб, Б. В. ді Мауро. CEPR Press, 2022. 507 с. URL: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf.
2. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №266/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225>
3. «Life or Debt in Ukraine». Project Syndicate, Apr 29, 2022. URL: <https://www.project-syndicate.org/onpoint/ukraine-debt-deferment-restructuring-by-anna-gelpern-et-al-2022-04>.

УДК 331.5

*Прушківський В.Г., д.е.н., професор,
Національний Університет «Запорізька політехніка»
Некрасов Ю.В., аспірант
Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя, Україна)*

**ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Значні економічні трансформації, що відбуваються в суспільстві пов'язані з підвищенням рівня цифровізації та поширення використання інформаційно-комунікаційні технологій сприяє охопленню все більшої кількості користувачів та інших зацікавлених сторін, що і відповідає концепції інклюзивного зростання.

Цифровізація є визначальною тенденцією розвитку людської цивілізації, котра сприяє формуванню більш інклюзивного соціуму та забезпечує ефективніші механізми управління, розширює доступність послуг охорони здоров'я, освіти та банківської справи, підвищуючи при цьому якість державних послуг, а також розширює засоби співпраці та взаємодії людей, створює можливості щодо підвищення добробуту та зайнятості через створення нових робочих місць та можливості працювати дистанційно.

Сьогодні цифрові технології впроваджуються в усі сфери життєдіяльності людини. Зазначене обумовлене декількома причинами:

- експонентне зниження вартості у поєднанні з наявними хмарними послугами знижує капіталовкладення, необхідні для започаткування бізнесу;
- застосування зменшує витрати, збільшує продуктивність та ефективність прийняття рішень;
- стають дешевшими та, відповідно, доступнішими завдяки безкоштовному контенту та послугам (через низькі граничні витрати): користувачі сплачують лише частину вартості, яка створюється в цифровій економіці.

Цифрова економіка має свої переваги і недоліки (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки цифрової економіки*

Цифрова економіка	
Переваги	Недоліки
1. Більша інформація та вибір; 2. Економія часу; 3. Зниження витрат бізнесу; 4. Низькі бар'єри входу; 5. Значна гнучкість в роботі, є можливість працювати вдома.	1. Влада монополії 2. Зниження рівня соціалізації та комунікації; 3. Перевага технологій над людиною; 4. Загроза конфіденційності; 5. Безробіття в традиційному секторі.

Джерело: складено авторами на основі [1]

Незважаючи на недоліки, підкреслимо, що цифрові технології можуть використовувати для створення унікальних продуктів, повністю адаптованих до уподобань окремих категорій людей, що також забезпечує всеохоплення та відповідає концепції інклюзивного розвитку.

Актуалізація питання щодо необхідності використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в сфері бізнесу.

Важливою перевагою цифровізації є можливість використання різноманітних онлайн-платформ, що сприяє налагодженню комунікаційних зв'язків, отримання консультаційних послуг, взяти участь у тренінгах, знайти нових партнерів та отримати нові пропозиції [2]. Зазначене є вкрай важливим з точки зору інклюзивного розвитку, адже розширює можливості кожного не лише на локальному, але й на глобальному рівнях.

Як зазначалося нами вище, цифровізація сприяє вирішенню соціальних проблем, полегшує доступ до основних послуг охорони здоров'я (електронна система охорони здоров'я) та освіти (дистанційне навчання), наданню фінансових послуг, прозорості та ефективності діяльності уряду (електронний уряд: система електронних регламентів та реєстрацій) тощо, що визначає принцип соціальної справедливості в межах концепції інклюзивного розвитку.

Зауважимо, що цифровізація крім позитивного впливу може призводити до негативних тенденцій. Відсутність довіри до цифрових технологій, доступу до них та вміння ними користуватися призводить до зростання цифрового «розриву». У зв'язку із зазначеним важливим питання є зменшення або нівелювання цифрового «розриву» через посилення цифрового розвитку для всіх на основі впровадження концепції інклюзивного розвитку. Цифрові технології повинні охоплювати більшу кількість людей, сприяти зниженню витрат та зменшенню неефективності, досягненню оптимізації та раціональності.

Цифрові технології повинні впроваджуватися для всіх учасників, забезпечувати захист конфіденційності даних, використовувати онлайн-системи та алгоритми, які не дискредитують жодного з «гравців», що вимагає розвитку державно-приватного партнерства за людиноцентричного підходу.

Таким чином, цифровізація є об'єктивним процесом сьогодення, який неможливо зупинити або уповільнити. Інформаційно-комунікаційні технології розвиваються значними темпами і дуже часто не приймаються усіма членами суспільства внаслідок недоступності або недостатнього рівня освіченості в зазначеній сфері. Тому використання переваг цифровізації для забезпечення інклюзивного розвитку дозволить вирішити не лише соціально-економічні проблеми, пов'язані з добробутом, рівнем та якістю життя, зайнятістю, але й сприятиме подоланню психологічних бар'єрів щодо сприйняття інформаційно-комунікаційних технологій в соціумі та поширення за рахунок інклюзивності розвитку.

Список використаних джерел:

1. Доповідь про світовий розвиток «Цифрові дивіденди». Група Світового банку. URL: <http://documents.worldbank.org/>.
2. Пивоваров Ю. Навіщо Україні цифрова економіка. URL: <http://nv.ua/ukr/>.

УДК 330.338.2

*Ріпенко А.В., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України (м.Київ, Україна)*

***Науковий керівник:**
Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПРОСУВАННІ ТОВАРІВ НА РИНОК

Історія комерційного використання Інтернет налічує майже два десятиліття, проте за цей невеликий історичний проміжок часу відбулося величезне перетворення у всіх сторонах життя людства, народження великого числа нових технологічно просунутих компаній. Ринок електронної комерції за цей час виріс високими темпами і досяг більше трильйон доларів на рік.

Завдяки Інтернету українські компанії отримали новий інструмент для ведення бізнесу та більш повного задоволення потреб, дієвий засіб зниження витрат. Споживачі, в свою чергу, отримали нові можливості взаємодії та новий ефективний засіб комунікації з більш широким колом компаній, а також між собою; за рахунок розвитку нових технологій у них з'явився новий інформаційний джерело про товари і послуги, нові шляхи задоволення своїх потреб, що зумовлює актуальність теми дослідження. У сучасному інформаційному світі Інтернет-маркетинг є самостійним видом діяльності і відноситься до електронного виду бізнесу.

З огляду на той факт, що електронна комерція і електронний бізнес за допомогою і в самій глобальній мережі Інтернет, де зосереджена величезна кількість сайтів і мільярди потенційних клієнтів, то основне завдання, що стоїть перед власниками сайтів і порталів зробити їх впізнаваними і часто відвідуваними. Пошукові системи і спеціалізовані каталоги є носіями інформації для цільових клієнтів. Тому, просування сайту в пошукових системах стає основним напрямком діяльності.

Заходи маркетингу по просуванню сайту в Інтернеті включають в себе вирішення наступних питань:

- проведення робіт по розкрутці сайту і нарощування посилальної бази;

- оптимізація сайту для приведення їх у відповідність з пошуковими системами;
- проведення рекламних заходів в Інтернеті;
- проведення різних опитувань, підтримка спілкування з аудиторією сайту для організації ефективного зворотного зв'язку з клієнтами та оперативного вивчення їх потреб;
- налагодження робіт по постійній підтримці сайту, пошукової оптимізації та моніторингу ефективності його функціонування;
- внесення змін до маркетингові плани відповідно до змін ситуації.

Сучасне розуміння сайту відрізняється від початкового його сенсу: сайт - це, як говорили раніше, що не візитна картка або рекламний буклет, викладений в мережу Інтернет, зараз сайт - це справжній бізнес інструмент і контент-сервісне середовище, іншими словами, це - Web -система.

Інтернет-сайти складаються з корпоративних Web-ресурсів, промосайт, галузевих порталів або порталів спільнот, Інтернет-магазинів, соціальних мереж тощо.

Корпоративні сайти дозволяють вирішувати питання стратегічного управління і розвитку бізнесу, маркетингу та бренд-менеджменту, продажів, клієнтського сервісу, бізнес-аналітики, управління персоналом і фінансами компанії, управління інфраструктури та підтримують процесів, управління виробництвом.

За допомогою маркетингу і бренд-менеджменту надається первинна маркетингова інформація про компанію, її товари і послуги, маркетингові рішення клієнтів, а також надається необхідна інформація для електронних і друкованих засобів масової інформації, в тому числі за допомогою подкастів, відеокасти і RSS-розсилок (RSS-розсилку є різновидом XML і методом поширення через Інтернет за передплатою контенту, зокрема нової інформації. Крім того, маркетинг і бренд-менеджмент вирішує питання просування на ринку за допомогою банерної і контекстної реклами, участі в форумах, соціальних мережах і спільнотах, організовує роботу з блогерами, здійснює розсилки тощо [1].

Соціальний медіа маркетинг або маркетинг соціальних мереж (англ. social media marketing, SMM) - це комплекс дій щодо використання соціальних медіа в якості каналів просування, розкручування і рекламування брендів, товарів чи послуг, а також вирішенні певних бізнес-завдань.

Незважаючи на те, що соціальні медіа дуже різноманітні, маркетингологи практики здебільшого надають перевагу саме соціальним мережам, адже на сучасному етапі вони є своєрідним поєднанням великої кількості сервісів, що існують у мережі Інтернет.

Згідно зі статистикою «Statcounter», найпопулярнішими соціальними мережами в Україні протягом 2023 року є Facebook, Instagram, Pinterest, YouTube. Дані наведено у табл. 1 [2].

Унікальність соціальних медіа полягає в тому, що вони дають можливість підприємству взаємодіяти безпосередньо зі споживачами. Наприклад, якщо компанія створює сторінку свого продукту (послуги) в соціальних мережах, користувачі можуть залишати там свої коментарі, рекомендації, огляди, задавати питання та взаємодіяти один з одним, щоб обговорити компанію, бренд, продукт чи послугу. Будь-який споживацький відгук і коментар (позитивний чи негативний), залишений одним користувачем, може бути катализатором для іншого користувача і, як наслідок, спонукати до вибору (відмови) тієї чи іншої компанії, бренда, товару, послуги.

Таблиця 1

Рейтинг популярності соціальних мереж у 2023 році

	Назва соціальної мережі	Відсоток від загальної кількості опитаних, %
1	Facebook	43,8
2	Instagram	18,56
3	Pinterest	13,85
4	YouTube	10,26
5	Twitter	9,01
6	Vkontakte	1,87
7	Tumblr	1,17
8	Інші	1,48

Джерело: розроблено автором на основі [2].

Соціальні мережі характеризуються такими властивостями, як:

- присутність власних думок користувачів, зміна їх думок залежно від інших дописувачів;
- різний рівень впливу та довіри на думки агентів інших думок користувачів;
- різний рівень конформізму агентів;
- наявність непрямого впливу поміж соціальними контактами;
- скорочення рівня «непрямого впливу» за зростання відстані;
- присутність «думок лідерів», наявність порогу чутливості за зміни думки оточуючого середовища;
- утворення груп;
- наявність зовнішніх факторів впливу (реклами, акцій маркетингу) тощо [3, с.146].

Таким чином, узагальнюючи викладений матеріал, очевидно, що необхідність підвищення конкурентоспроможності та осучаснення підходів

маркетингової діяльності підприємств України потребує як найшвидшої адаптації їх до роботи в умовах ринку. Використання Інтернет-технологій при просуванні товарів вироблених на ринку України є потужною рушійною силою розвитку економіки.

Список використаних джерел:

1. Сусіденко В. Т. Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посіб. Київ.: «Центр учбової літератури», 2016. 224 с.
2. Socia media stats worldwide. Statcounter: веб-сайт. URL: <https://gs.statcounter.com/social-media-stats#monthly-200903-202012-bar> (дата звернення: 6.10.2023).
3. Суровцев О. О. Соціальний медіа-маркетинг як маркетингова комунікація підприємств під час виходу на зовнішні ринки *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство Ужгород*. 2016. №9. с.146.

УДК 330.338.2

Ротаєнко І.А., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРЕВАГИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Інтернет-бізнес став не тільки глобальним явищем, але й однією з найшвидше розвиваючих галузей сучасного світу. В Україні ця тенденція не залишається осторонь, і розвиток інтернет-бізнесу в нашій країні відзначається низкою важливих та цікавих рис, які варто розглянути. Серед головних тенденцій, які визначають розвиток інтернет-бізнесу в Україні, є зростання обсягів онлайн-торгівлі та послуг, зосереджених на споживачах, а також зростання популярності мобільних додатків та соціальних медіа. Онлайн-торгівля стала основним каналом для купівлі та продажу товарів, а також надання послуг. Багато компаній створили власні інтернет-магазини, що

дозволяють їм діяти на широкому міжнародному ринку та привертати нових клієнтів. Розглянемо сучасні тенденції та переваги розвитку інтернет-бізнесу в Україні, зосереджуючи увагу на тих аспектах, які роблять цю галузь такою привабливою для підприємців [1, с.4].

Перш за все, інтернет-бізнес надає економічні переваги. Це зменшує необхідність великих капіталовкладень в фізичні магазини або офіси. Інтернет-продажі дозволяють підприємствам знизити витрати на оренду приміщень, оплату комунальних послуг та зарплату персоналу. Це особливо важливо для початківців, які можуть розпочати свій бізнес з обмеженими ресурсами. Підприємці мають доступ до глобального ринку. Інтернет дозволяє підприємствам в Україні легко взаємодіяти з клієнтами та партнерами по всьому світу. Інтернет-магазини можуть продавати товари та послуги за межами країни, використовуючи міжнародні платіжні системи. Це відкриває безмежні можливості для розширення аудиторії та збільшення обсягів продажів. Інтернет надає потужні інструменти для маркетингу та аналітики. Відслідковування дій користувачів на сайті, аналіз конверсії та рекламних кампаній допомагає підприємствам вдосконалювати свої стратегії та залучати більше клієнтів [2, с. 90].

Таргетована реклама та соціальні мережі стали невід'ємною частиною інтернет-маркетингу. Електронна комерція є однією з основних галузей інтернет-бізнесу в Україні. Зростання довіри споживачів до онлайн-платежів та розвиток доставки товарів роблять інтернет-покупки зручними та доступними. Багато компаній успішно продають товари та послуги онлайн, що дозволяє їм розширювати свій бізнес та конкурувати на ринку. Інтернет також стимулює розвиток стартапів та інноваційних проектів. Молоді підприємці мають можливість створювати нові продукти та сервіси, використовуючи потужності інтернету. Це сприяє зростанню конкуренції та інновацій у бізнесі.

Розвиток інтернет-бізнесу в Україні відкриває безмежні можливості для підприємців та підприємств. Сучасні тенденції розвитку інтернет-бізнесу в Україні свідчать про те, що ця галузь має надзвичайний потенціал для подальшого зростання та розвитку. Однак важливо пам'ятати, що успіх в інтернет-бізнесі вимагає не лише ідеї та технічного вирішення, але і стратегічного планування, якісного обслуговування клієнтів та постійного вдосконалення. Зростання конкуренції у цій галузі також вимагає постійного вдосконалення та інновацій.

Отже, українські підприємці та підприємства мають великий потенціал у розвитку інтернет-бізнесу, і вони можуть використовувати переваги цієї галузі для досягнення успіху на міжнародному рівні. Спритність, креативність та здатність адаптуватися до змін є ключовими факторами у досягненні успіху в цій сфері. Загалом, сучасний інтернет-бізнес в Україні представляє собою

захоплюючи можливість для розвитку, і ця галузь може відігравати важливу роль у майбутньому економіки країни [3, с. 15].

Список використаних джерел:

1. Краус К.М., Краус Н.М., Андрусяк Н.О. Навчання цифровому підприємництву: інноваційні техніки, технології, види та методики. *Ефективна економіка*, 2021. № 2. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.2.7 (дата звернення: 15.10.2023).
2. Краус К.М., Краус Н.М., Манжура О.В. Електронна комерція та інтернет-торгівля : навч.-метод. Київ : посіб. Аграр Медіа Груп, 2021. 454 с.
3. Сак Т.В. Електронна комерція та глобальне підприємництво: курс лекцій. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2023. 113 с. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.2.7 (дата звернення: 16.10.2023).

УДК 330.338.2

Скрипник К.О., студент 2 курсу 5 групи
*Національний університет біоресурсів і
 Природокористування України
 (м. Київ, Україна)*
Науковий керівник:
Власенко Т.О., к. е.н., доцент
*Національний університет біоресурсів і
 Природокористування України
 (м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

Організація виробництва є важливою передумовою успішної діяльності будь-якої галузі, кожного господарюючого суб'єкта, важливою функцією ефективного управління й знаряддям контролю за раціональним і економічним використанням ресурсів, розвитком господарських процесів та їх результатами. Але далеко не всі підприємці знають принципи та способи досягнення кращого результату, тому ця робота призначена для аналізу особливостей організації виробництва.

Організація виробництва - невід'ємна частина будь-якого способу виробництва. Вона спрямована на досягнення ефективної взаємодії окремих елементів виробництва - предметів праці, засобів праці і самої праці. Організація елементів виробництва передбачає їхнє ефективне сполучення в

часі та розміщення у просторі. Організація виробництва має забезпечити раціональне поєднання цих елементів для ефективного розв'язання завдань щодо випуску продукції та отримання прибутку. Організація виробництва й оптимальне управління ним є найважливішими чинниками прискорення науково-технічного прогресу. Вони забезпечують найбільш повне й ефективне використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів підприємства, зниження собівартості та підвищення якості продукції, зростання продуктивності праці й ефективності виробництва, істотне скорочення тривалості циклу “дослідження – проектування – виробництво – реалізація” та підвищення темпів відновлення продукції та технічного розвитку виробництва.

Організація виробництва на підприємстві – форма одиничного розподілу праці. Розрізняють такі рівні організації виробництва на підприємстві:

1. Організація виробництва на робочому місці – оптимальне поєднання засобів праці, предметів праці, робочої сили;
2. Внутрішньоцехова організація праці – пов'язана з організацією праці на ділянках та організацією праці між ділянками;
3. Міжцехова організація виробництва – організація виробничих процесів, які виконуються цехами, спрямована на функціонування їх як єдиного цілого.

Виділяють три види організації виробництва:

1. Поелементний – усі елементи виробничого процесу повинні відповідати один одному, що є вихідним моментом його організації;
2. Просторовий – пов'язаний з певним рівнем організації цехів і ділянок та відповідним рівнем виробничої структури підприємства;
3. Часовий розріз організації виробництва – оптимальне поєднання в часі початку і закінчення окремих виробничих процесів, пов'язаних між собою.

До найбільш відомих і широко поширених в сучасних умовах господарювання форм організації виробництва відносяться концентрація, спеціалізація, кооперування, комбінування та диверсифікація.

Концентрація є процесом зосередження виготовлення продукції на обмеженій кількості підприємств і в їхніх виробничих підрозділах. Рівень концентрації залежить, передусім, від обсягу випуску продукції, величини одиничної потужності машин, агрегатів, апаратів, технологічних установок, кількості однотипного устаткування, розмірів і числа технологічно однорідних виробництв. Для вимірювання рівня концентрації використовуються показники обсягу продукції, чисельності працівників, а в окремих галузях – вартості основних засобів.

Під спеціалізацією розуміється зосередження на підприємстві і в його виробничих підрозділах випуску однорідної, однотипної продукції або

виконання окремих стадій технологічного процесу. Розрізняють технологічну, предметну та подетальну спеціалізацію.

Технологічна спеціалізація – відособлення підприємств, цехів і ділянок з метою виконання певних операцій або стадій виробничого процесу (наприклад, прядильні, ткацькі і обробні фабрики в текстильній промисловості).

Предметна спеціалізація передбачає концентрацію виробництва на підприємстві (в цеху) повністю готових видів продукції (наприклад, мотоциклів, велосипедів, хлібопродуктів тощо).

Подетальна спеціалізація є різновидом предметної, заснована на виробництві окремих деталей і частин готової продукції (моторів, підшипників тощо).

У практиці діяльності підприємств часто поєднуються всі форми спеціалізації. Передумовами підвищення рівня спеціалізації є стандартизація, уніфікація та типізація процесів. Стандартизація встановлює суворі норми якості, форми та розміри деталей, вузлів, готової продукції. Вона створює передумови для обмеження номенклатури продукції, яка випускається, та збільшення масштабів її виробництва. Уніфікація припускає скорочення існуючого різноманіття в типах конструкцій, формах, розмірах деталей, заготовок, вузлів, матеріалів і вибір з них найбільш технологічно та економічно доцільних. В умовах конкуренції в ряді випадків привабливішою для підприємства є диверсифікація виробництва, яка допускає різноманітність сфер діяльності за рахунок розширення номенклатури продукції. Спеціалізація на випуску обмеженого асортименту продукції, орієнтованого на задоволення чітко визначених потреб ринку, властива відносно невеликим за розмірами підприємствам.

Кооперація передбачає виробничі зв'язки підприємств, цехів, ділянок, які спільно беруть участь у виробництві продукції. В її основі лежить подетальна та технологічна форми спеціалізації. Внутрішньозаводська кооперація виявляється в передачі напівфабрикатів з одних цехів в інші, в обслуговуванні основних підрозділів допоміжними. Вона сприяє повному завантаженню виробничих потужностей і ліквідації “вузьких місць”, забезпечує поліпшення результатів діяльності підприємств у цілому. Комбінування - це з'єднання на одному підприємстві виробництв, іноді різногалузевих, але тісно пов'язаних між собою. Комбінування може мати місце:

- на базі поєднання послідовних стадій виготовлення продукції (текстильні, металургійні й інші комбінації);
- на основі комплексного використання сировини (підприємства нафтопереробної, хімічної промисловості);
- при виділенні на підприємстві підрозділів з перероблення відходів (підприємства лісової, шкіряної й інших галузей промисловості).

Показниками, які характеризують рівень комбінування, є кількість і вартість продуктів, які одержуються з вихідної сировини, що переробляється на комбінаті; частка сировини і напівфабрикатів, які переробляються в подальший продукт на місці їх отримання (наприклад, чавуну в сталь, сталі в прокат); частка побічної продукції в загальному обсязі продукції комбінату тощо.

Таким чином, ми дійсно побачили, що успішна організація виробництва залежить від багатьох факторів і набутих знань задля розвитку підприємства та найкращого результату виробництва.

Список використаних джерел:

1. Організація виробництва: навчальний посібник. ТДАТУ: факультет економіки та бізнесу. URL: <http://feb.tsatu.edu.ua/ebook/mn/ov/page6.html> (дата звернення: 20.06.2023).

2. Економіка та організація виробництва: навчальний посібник. Видавництво ВНТУ. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/35prychepa_ekonomika_ta_organizaciya_vyrobnictva/6.html (дата звернення: 20.06.2023).

УДК 330.338.2

*Степанський П. С., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник:
*Дергач А. В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Модернізація економіки, підвищення конкурентоспроможності на основі інтенсивного технічного та технологічного оновлення виробництва, активний розвиток суб'єктів господарювання – це все результати інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. Інвестиційно-інноваційна діяльність є одним із ключових факторів суспільного розвитку, оскільки забезпечує весь відтворювальний процес в економіці.

У Законі України «Про інвестиційну діяльність» окремо наводиться трактування інвестиційної діяльності як сукупності практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [1].

Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність» інноваційна діяльність спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [2].

Отже, інвестиційно-інноваційна діяльність – це сукупність практичних дій інвесторів та інноваторів, направлених на реалізацію інвестицій в інноваційній сфері.

Інноваційна діяльність у країні є одним із головних напрямів розширення та збільшення капітальних інвестицій, упровадження нових технологій на підприємствах на основі науково-технічного прогресу. Відомо, що наслідки інноваційних змін не завжди можна передбачити, а суспільство сприймає нововведення з великою обережністю. Однак стабільне економічне зростання України неможливе без швидкого впровадження у виробництво новітніх технологій, засобів механізації та автоматизації, будівництва автоматизованих заводів і навіть галузей промисловості. Інноваційна діяльність держави повинна спрямовуватися саме на досягнення цієї мети. Досягнення високого рівня конкурентоспроможності національної наукомісткої продукції на світовому ринку є ключовим. І для того, щоб закласти фундамент конкурентоспроможності економіки у стратегічній перспективі, ми повинні його всебічно підтримувати та розвивати за рахунок активізації інноваційно-інвестиційної діяльності.

Сьогодні в Україні створено нормативно-правову базу, яка має забезпечувати формування та реалізацію державної інноваційної політики, ефективне функціонування і розвиток сфери досліджень та розробок, поглиблення зв'язків останньої з виробництвом в умовах переходу до інноваційно-інвестиційної моделі економічного зростання. Урядом країни розроблено Стратегію розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526, а також План заходів на 2021–2023 роки з реалізації Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2021 № 1687.

Інтелектуальний потенціал України на даний час залишається досить потужним. Щорічно здійснюється велика кількість науково-технічних розробок. Як зазначено в Звіті Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій (УкрНОІВІ) за 2022 рік [4], минулого року до НОІВ було подано 28971 заявку на об'єкти промислової власності, з

них понад 2,7 тис. заявок на винаходи, близько 2,4 тис. – на корисні моделі, 819 – на промислові зразки, 23014 – на торговельні марки (у т. ч. 16095 заявок – за національною процедурою).

Ефективність інвестиційної діяльності у сфері інновацій в Україні не є достатньо високою. На це відчутно вплинули економічні кризи різних років, локдаун та війна. Іноземний капітал, що приходить в Україну, також не обирає сферою своєї діяльності інноваційне підприємництво, кошти інвестуються більшою мірою в торгівлі та фінансові операції, нерухомість.

Основну причину такого стану інноваційної активності більшість українських дослідників пов'язує з технологічною кризою, яка розгорнулася з кінця 80-х років минулого сторіччя, тобто ще тоді, коли Україна знаходилася в складі СРСР та одразу після виходу з нього. Криза призвела до падіння обсягу виробництва вітчизняної продукції не тільки на зовнішньому, але й на внутрішньому ринках. Існуюча тоді монополія зовнішньої торгівлі захищала вітчизняні підприємства від іноземних конкурентів, а планова економіка не дозволяла підприємствам конкурувати у сфері виробництва нових товарів і послуг. Коли цей бар'єр було знято, то на внутрішній ринок потрапила велика кількість зовсім нових іноземних товарів і послуг. Через це більша частина вітчизняних підприємств, яка не змогла вчасно перебудувати свою стратегію розвитку і досягти конкурентних переваг, розорялася і поглиблювала кризу. Надалі це виразилося у витісненні наукомістких видів продукції і падінні товарного обсягу стратегічних галузей, які працюють на технічний прогрес. Згодом у галузевій структурі економіки України стали переважати виробництва, які займаються видобутком та первинною переробкою сировини. Більша частина залучених інвестицій не спрямовувалася в інвестиційно пріоритетні галузі, якими вважаються ті, що швидко реагують на зростання споживчого попиту (виробництво товарів народного споживання), мають швидкий обіг капіталу (харчова і легка промисловість, внутрішня торгівля та громадське харчування, фінанси і кредит), займають ключове місце у системі господарських зв'язків (сільське господарство, транспорт і зв'язок). Зазначені галузі в короткі строки спроможні були накопичити інвестиційні ресурси, збільшити надходження до бюджету і сприяти формуванню фінансових джерел для розвитку базових галузей науково-технічного прогресу (машинобудування, електроенергетики, хімічної промисловості та інших). Натомість відбулося значне збільшення інвестицій у галузі, які випускали проміжну продукцію і визначали сировинний характер економіки при одночасному зменшенні їх частки у галузях, пов'язаних з виробництвом нових видів продукції. Такі тенденції зберігалися досить довгий час.

Сьогодні, в умовах широкомасштабного вторгнення, коли багато підприємств релоковані, мільйони людей мають статус внутрішньо переміщених осіб або виїхали з країни, значна частина територій є анексованою та окупованою, інноваційно-інвестиційний клімат в Україні не стає більш привабливим. Та все ж, в умовах високої конкуренції, глобалізації економічних відносин та швидкої трансформації технологій суб'єкти господарювання в національній економіці мають лише два основні шляхи: активізація власної інноваційної активності або зниження конкурентоспроможності, що неминуче призведе до банкрутства. Завдання держави – максимально сприяти першому.

Попри все, в рейтингу Глобального Інноваційного Індексу в 2023 році Україна посідає 55 місце зі 132 країн і 34 місце серед 39 економік Європи. У 2022 році Україна погіршила свій рейтинг та посіла 57 позицію (у 2021 році посідала 49 позицію). Це відображає стан розвитку інноваційної діяльності, вказує на цілий комплекс проблем, зокрема, на недостатній рівень державної підтримки інноваційних проектів та їх фінансування; наявність неефективного та слабкого механізму впровадження інновацій у сферу господарської діяльності та подальшої комерціалізації; низький рівень співпраці інноваційних підприємств та науково-дослідних установ; корупційну складову та значну тінізацію економіки. Вирішення окреслених завдань створить додаткові імпульси для розвитку інноваційної діяльності та залучення додаткових інвестиційних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560-XII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
3. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/>
4. Річний звіт 2022. Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УкрНОІВІ): веб-сайт. URL: <https://ukrpatent.org/atachs/Annual-Report-2022-.pdf>
5. Венгуренко Т. Г., Плахотнюк В. В. Аналіз інвестиційної привабливості України. Бізнесінформ 2020 № 4.

*Суховерська Дарія, студентка
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

*Власенко Ю. Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Сьогодні в Україні створюється платформа для нової соціально-економічної парадигми – інклюзивного розвитку, яка задає предметне поле для наукових досліджень. Забезпечення інклюзивного розвитку передбачає не тільки скорочення нерівності, але й зменшення ризиків для задоволення потреб майбутніх поколінь. Концепція інклюзивного зростання виникла у відповідь на виклики, загрози та негативні тенденції у світовій економіці. Нестабільність політичних процесів, національні макроекономічні дисбаланси, економічна нерівність та соціальні проблеми є викликами глобальної економіки.

Дослідження змісту та особливостей інклюзивного розвитку економіки і можливостей його досягнення у країнах з різним рівнем соціально-економічного розвитку перебували в центрі наукового пошуку багатьох країн та міжнародних інституцій. Основними напрямками наукового пошуку в рамках досліджень інклюзивного розвитку є визначення можливостей для різних соціальних груп мати рівний доступ до ринків, ресурсів та справедливого регуляторного середовища. Формування механізмів забезпечення продуктивної зайнятості та підвищення доходів населення. Досягнення довгострокового інклюзивного зростання.

Є п'ять основних структурних елементів моделі, які безпосередньо впливають на ефективність і темпи інклюзивного зростання:

- 1) забезпечення базових потреб та розвиток інфраструктури;
- 2) підприємництво і створення активів;
- 3) боротьба з корупцією та збалансований розподіл ренти;
- 4) освіта і розвиток навичок;
- 5) фіскальна політика (розподіл податків та соціальний захист).

Сьогодні більшість провідних науковців переконані, що економічного зростання недостатньо, аби говорити про ефективний суспільний розвиток

держави. Аналіз макроекономічних показників країни може відображати досягнення високого рівня розвитку, але при цьому значна частина населення зовсім не буде «включена» в процес створення ВВП, а відповідно й у розподіл суспільних благ. Результатом цього стає розшарування населення і виникнення супутніх проблем, головною серед яких є бідність.

Забезпечення інклюзивного розвитку економіки в Україні вимагає впровадження комплексу заходів та формування моделі, спрямованої на зменшення економічних нерівностей та включення всіх верств суспільства в процеси економічного зростання. Ось деякі можливості та напрями для досягнення інклюзивного розвитку економіки в Україні:

1. Соціальна політика: Уряд повинен активно впроваджувати політику, спрямовану на підтримку найбільш вразливих груп населення, таких як безробітні, люди з інвалідністю, молодь, та інші. Це містить надання соціальних послуг, підтримку зайнятості, та інші заходи.

2. Розвиток освіти: Забезпечення доступу до якісної освіти є важливим кроком для інклюзивного розвитку. Це означає збільшення інвестицій в освіту, створення умов для навчання людей з різних соціальних та економічних груп.

3. Підприємництво та робочі місця: Підтримка підприємництва та створення нових робочих місць є важливими для інклюзивного розвитку. Уряд може надавати пільги та підтримку малому та середньому бізнесу, а також створювати умови для інвестицій та розвитку підприємництва у віддалених регіонах.

4. Впровадження антикорупційних заходів: Корупція є однією з головних перешкод для інклюзивного розвитку. Уряд повинен активно боротися з корупцією та створювати прозорі умови для бізнесу та громадян.

5. Регіональний розвиток: Важливо забезпечувати рівномірний розвиток усіх регіонів країни. Це містить розвиток інфраструктури, соціальних послуг, та інвестицій в менш розвинені регіони.

6. Партнерство з міжнародними організаціями: Уряд може співпрацювати з міжнародними організаціями та партнерами з міжнародної спільноти для забезпечення інвестицій та технічної підтримки для інклюзивного розвитку.

Створення моделі інклюзивного розвитку економіки передбачає комплексний підхід, який об'єднує усі ці напрями та враховує особливості України. Модель має бути спрямованою на підвищення якості життя всіх громадян та зменшення економічних нерівностей.

Рис. 1. Діагностика соціально орієнтованого інклюзивного розвитку

Разом з тим, діагностику проблем забезпечення інклюзивного розвитку, на наш погляд, доцільно доповнити інструментарієм, який враховує існуючу методику розрахунку індексу інклюзивного зростання, що дозволяє простежити, як на ВВП впливає розшарування населення, поглиблення бідності, безробіття і боргове фінансування економіки.

Отже, концепція інклюзивного зростання передбачає, що кожний суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливості для задоволення своїх потреб. Вона ґрунтується на пріоритетності розвитку людських ресурсів, досягненні повної зайнятості, підвищенні кваліфікації працівників, соціальній безпеці та сталому розвитку.

Список використаних джерел:

1. Опалько В.В. Соціально-економічна нерівність і формування нової Парадигми інклюзивного розвитку в Україні. *Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика*. Випуск 38-2. 2019. С. 63-69.
2. Ємельяненко Л.М., Дзензелюк К.В. Проблеми та перспективи соціально орієнтованого інклюзивного розвитку в Україні. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. - 2017. - № 1. - С. 125-134.
3. Бобух І. М. Стратегічні орієнтири економічного зростання України: інклюзивність як ключовий пріоритет / І. М. Бобух, С. М. Щегель // *Вісник Національної академії наук України*. - 2018. - № 7. - С. 55-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2018_7_10 (дата звернення: 29.10.2023).

УДК 330.338.2

Торгонський С. М.,
*магістр першого року навчання
спеціальності 073 «Менеджмент»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*
Науковий керівник:
Дергач А.В., *к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі розвитку економіки, який характеризується високою швидкістю змін, нестабільністю та невизначеністю, забезпечення безперервного процесу економічного розвитку підприємств спонукає всіх суб'єктів господарювання до зміцнення своїх позицій у ринковому середовищі. Для того, щоб стати більш конкурентоспроможними, їм необхідно прискорити інвестиційні процеси. Важливу роль у цьому відіграє інвестиційна привабливість, оскільки вона є дуже важливою у процесі прийняття рішення інвестором. Вона характеризує операційну діяльність, ринкову позицію та можливі ризики, пов'язані з процесом інвестування.

Інвестиційна привабливість підприємства - це економічна категорія, що демонструє ефективність функціонування, характеризується сукупністю кількісних показників та якісних складових, які охоплюють різні аспекти діяльності та визначають можливість отримання інвесторами максимального прибутку (порівняно з іншими об'єктами можливого інвестування) за наявності певного рівня ризику.

Існує декілька факторів, які характеризують інвестиційну привабливість підприємства. Серед них можна виділити стабільність фінансового стану, рівень фінансових результатів, конкурентоспроможність продукції, ступінь ризикованості інвестицій, а також потенціал для активізації інноваційної діяльності.

Сьогодні використовується багато методів для характеристики інвестиційної привабливості підприємств з різних сторін. Немає єдиного і повністю достовірного методу оцінки. У процесі вибору методу слід враховувати багато факторів, серед яких: визначення цілей, наявність достовірної інформації, специфіка бізнесу тощо.

Основною вимогою до будь-якого методу визначення рівня інвестиційної привабливості є можливість інтерпретації отриманої інформації та прийняття ефективних і доцільних управлінських рішень на основі визначених показників, як з боку інвестора для вкладення коштів, так і з боку підприємства-реципієнта для підвищення його інвестиційного рейтингу [1].

Основними завданнями оцінки інвестиційної привабливості є: визначення поточного стану підприємства та перспектив його розвитку; розробка заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості; залучення інвестицій в обсягах, що відповідають інвестиційній привабливості та отримання комплексного позитивного ефекту від освоєння позикового капіталу.

Також для оцінки можуть використовуватись різні системи показників. Ці системи варіюються в залежності від підходів компаній до оцінки, але вони все одно повинні формувати загальний рівень інвестиційної привабливості, який буде характеризувати організацію в порівнянні з іншими або з еталоном.

Використовуючи будь-який з підходів до оцінки, необхідно пам'ятати про непрямий (стан економіки, політична ситуація тощо) та прямий (ринкова кон'юнктура) вплив факторів зовнішнього середовища, які необхідно аналізувати з метою вивчення впливу на компанію, її інвестиційну привабливість, виявлення можливостей та загроз для підприємства. Визначення рівня інвестиційної привабливості є дуже важливим як для інвесторів, так і для менеджерів. Вони повинні розуміти позицію компанії на ринку, її сильні та слабкі сторони, щоб переконатися, які кроки необхідно зробити.

Управління інвестиційною привабливістю підприємства являє собою процедуру генерування рішень щодо підвищення рівня інвестиційної привабливості. Основною метою управління є пошук найбільш ефективних методів реалізації інвестиційної стратегії інтеграції в господарську діяльність підприємства. Управління повинно здійснюватися за допомогою сучасних інструментів та відповідати вимогам інвесторів.

Такими інструментами є брендинг та формування нефінансової звітності підприємства (звіт зі сталого розвитку). Успішний брендинг сприяє підвищенню впізнаваності компанії, створенню позитивного іміджу, а також підвищенню довіри всіх груп стейкхолдерів до підприємства [2].

Підготовка звітності зі сталого розвитку вимагає тривалої підготовки, що включає збір даних, проведення досліджень, побудову карт зацікавлених сторін, розробку метрик, аналіз бізнес-процесів та багато іншого. Однак саме завдяки цій звітності керівництво компанії може переглянути свої цілі та скоригувати напрямки розвитку підприємства у разі необхідності. Крім того, нефінансова звітність дає змогу висвітлити всі види впливів, які здійснює підприємство: економічні, екологічні та соціальні.

Високий рівень інвестиційної привабливості забезпечує стабільний приплив інвестицій в країну, додаткові надходження до державного бюджету, покращення соціального середовища в країні. Прямі іноземні інвестиції є джерелом зростання капіталу, що забезпечує найбільш ефективну інтеграцію національної економіки в європейську, а також сприяє залученню передових технологій та сучасних методів управління бізнесом.

Україні необхідно формувати міжнародну інвестиційну привабливість підприємства для того, щоб забезпечити конкурентоспроможність продукції та підвищення її якості, створити необхідну сировинну базу для ефективного функціонування підприємств, вирішити соціальні проблеми, залучити необхідні інвестиції для забезпечення ефективного функціонування підприємств, їх стабільного стану для подальшого розширення та розвитку виробництва тощо [3].

Таким чином, інвестиційна привабливість компанії відіграє одну з головних ролей у розвитку компанії та підвищенні її конкурентоспроможності на ринку. Для того, щоб інвестор вирішив, в яку компанію вкладати кошти, йому необхідна інформація про сильні та слабкі сторони компанії, перспективи її подальшого розвитку та здатність забезпечити найвищу ефективність інвестицій.

Список використаної літератури:

1. Короткова О.В. Інвестиційна привабливість підприємства та методики її оцінювання. Ефективна економіка. 2013. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2132> (дата звернення: 10.10.2023).
2. Грищенко Д. Г. Дослідження взаємозв'язку HR-маркетингу та ефективності діяльності підприємства. Інноваційна економіка. 2014. № 3. С. 172-179.
3. Буднікова Ю.В. Інвестиційна привабливість підприємства та фактори впливу на неї. Інноваційна економіка. 2013. № 4. С. 194-197.

УДК 330.338.2

Третьак О.О., магістр першого року навчання
факультету аграрного менеджменту
ОП «Управління інвестиційною діяльністю
та міжнародними проектами»
Національний Університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ Україна)
Науковий керівник:

*Дергач А.В., к.держ.упр
Національний Університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ Україна)*

МОЖЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Поняття інклюзивності розвитку стрімко входить в перелік актуальних напрямків розвитку сучасності в науковому і в практичному аспектах.

«Інклюзивний розвиток» – поняття, яке має широке значення і реалізується в багатьох аспектах, у зв'язку з чим в економічній літературі, оглядах та доповідях міжнародних інституцій відсутнє його загальноприйняте трактування та єдине уявлення про цей процес. Зокрема, Світовий банк розглядає інклюзивний розвиток як сталий швидкий розвиток усіх галузей економіки, що залучає значну частину трудових ресурсів країни і характеризується рівністю можливостей в доступі до ринку праці і ресурсів [1]. При цьому, головний акцент робиться на продуктивній зайнятості всіх груп працездатного населення (включаючи жінок), як важливої умови зниження рівня бідності. Схожу позицію займає Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), яка трактує інклюзивний розвиток як стабільний і всеосяжний з точки зору можливостей працевлаштування; розвиток, який потребує підтримки з боку громадських інститутів для вирішення проблем на ринку праці [2]. Інклюзивний розвиток, за версією Міжнародного центру політики інклюзивного розвитку, це – результат забезпечення повсюдної можливості участі в процесі зростання як з точки зору прийняття рішень, так і в створенні самого зростання [3]. При цьому, результатом інклюзивного розвитку виступає справедливий розподіл доходів. Європейська комісія інклюзивним розвитком називає процес забезпечення високого рівня зайнятості, інвестування в освіту, боротьби з бідністю, модернізації ринків праці, системи соціального захисту, а також сприяння згуртованості суспільства. А Міжнародний валютний фонд розглядає інклюзивний розвиток як підвищення темпів зростання за рахунок надання єдиного простору для інвестицій і продуктивної зайнятості населення [4]. При цьому, переваги економічного зростання на основі інклюзії мають поширюватися на всі регіони країни, посилюючи територіальну єдність.

Інклюзивний розвиток принципово відрізняється від стандартного економічного зростання, оскільки має ширші цілі, ніж збільшення доходів і ВВП, та вимагає, щоб уряд країни активно працював для досягнення цих цілей, не припускаючи, що позитивні результати автоматично з'являтимуться внаслідок зростання; зміщує акцент на розвиток людини і підвищення її

добробуту та зниження рівня бідності і нерівності; спрямоване на зростання залученості та активної участі в економіці, а не лише на результати розподілу [5].

Отже, на основі аналізу сучасної економічної літератури, оглядів, доповідей, підготовлених міжнародними експертами можна визначити ключові завдання інклюзивного зростання, які передбачають:

- ширші цілі (не тільки збільшення доходу або ВВП);
- всебічний розвиток людського капіталу (високий рівень зайнятості, інвестування в освіту);
- покращення якості життя громадян, скорочення нерівності і бідності, системи соціального захисту і сприяння більшому об'єднанню суспільства – розвиток соціальної залученості;
- важливість активної участі громадян в економічному житті, а не тільки в розподілі доходу;
- отримання вигоди широкими верствами населення, особливо дітьми, жінками, людьми похилого віку;
- дбайливе використання природних ресурсів і захист навколишнього середовища, перехід економіки на «зелені принципи» через збільшення частки відновлених джерел енергії.
- переваги економічного зростання мають поширюватися на усі регіони країни, посилюючи територіальну єдність;
- усунення регіональних диспропорцій.

Також важливою є залученість в процес інклюзивного розвитку різних секторів економіки (не тільки високотехнологічних) при акценті на інфраструктуру, як необхідну умову інклюзивності і сталості зростання.

Таким чином, враховуючі посилену увагу Міжнародних організацій до інклюзивного розвитку з одного боку, та те, що багато міжнародних партнерів і організацій готові інвестувати у програми відновлення України (конференція в Лугано як початок процесу), можна зробити висновок що саме інвестиційні можливості забезпечення інклюзивного розвитку України досить високі і перспективні.

Список використаних джерел:

1. Ending Poverty and Sharing Prosperity. Global Monitoring Report 2014/15. Washington DC: International Bank for Reconstruction and Development. The World Bank, 2015. 240 p. URL: <http://www.worldbank.org/en/publication/global-monitoring-report> (дата звернення: 19.10.2023).
2. OECD. Inclusive Growth. URL: <http://www.oecd.org/inclusive-growth/about.htm> (дата звернення: 19.10.2023).

3. Exploring and Strengthening the Intersections between Social Protection, Employment and Inclusive Growth. URL: <http://www.ipc-undp.org/publication/26527> (дата звернення: 19.10.2023).

4. Anand R. et al. Inclusive Growth: Measurement and Determinants. IMF Working Paper. May 2013. P. 3. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp13135.pdf> (дата звернення: 19.10.2023).

5. Бобух І.М., Щегель С.М. Стратегічні орієнтири економічного зростання України: інклюзивність як ключовий пріоритет. Вісник Національної академії наук України. 2018. № 7. С. 55-70.

Філоненко В.Ю.,
Державний податковий університет
(м. Ірпінь, Україна)
Коваленко Ю. М., д.е.н., професор,
Державний податковий університет
(м. Ірпінь, Україна)

МОЖЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Актуальність теми полягає в необхідності розвитку соціально-економічних процесів в Україні з урахуванням принципів інклюзивності та забезпечення всебічного розвитку кожного шару населення. Мета дослідження - виявити та проаналізувати можливості забезпечення інклюзивного розвитку економіки України.

Інклюзивний розвиток є стратегічним напрямком, спрямованим на забезпечення всебічного підвищення якості життя всіх верств населення. Це передбачає створення умов для доступу до освіти, охорони здоров'я, працевлаштування та інших сфер суспільного життя.

На сьогоднішній день в Україні спостерігаються проблеми щодо економічної інклюзії, зокрема, нерівномірний розподіл можливостей для розвитку в різних регіонах країни. Крім того, існують проблеми з працевлаштуванням та доступом до якісної освіти та медичного обслуговування.

До ключових факторів, що впливають на інклюзивний розвиток, можна віднести економічну політику держави, рівень доступності освіти та медичних послуг, а також можливості для працевлаштування та підприємницької діяльності [1].

Для забезпечення інклюзивного розвитку економіки України необхідно впроваджувати комплексні заходи, включаючи створення сприятливих умов для бізнесу, підтримку соціальних програм та ініціатив, розвиток освіти та медичної сфери.

Зокрема, для досягнення інклюзивного розвитку в Україні можна вжити наступні заходи:

- Створення сприятливих умов для бізнесу: Спрощення процедур реєстрації бізнесу, підтримка малого та середнього бізнесу, розробка програм підтримки підприємництва.
- Розвиток освіти та підвищення освітньої доступності: Забезпечення якісної загальної освіти та доступу до вищої освіти незалежно від соціального статусу[2].
- Поліпшення медичної допомоги: Реформування системи охорони здоров'я, забезпечення доступу до якісної медичної допомоги всім верствам населення.
- Регіональний розвиток: Здійснення економічних та інфраструктурних реформ для зменшення регіональних розбіжностей.
- Соціальна підтримка та захист: Розробка та реалізація програм соціального захисту та підтримки уразливих категорій населення.
- Створення рівних можливостей для всіх шарів суспільства: Забезпечення рівних умов для розвитку незалежно від статусу, віку, інвалідності та інших ознак [3].

Отже, загальною метою цих заходів є забезпечення інклюзивного розвитку, що дозволить кожному громадянину мати рівні можливості для освіти, працевлаштування та підприємницької діяльності, що в свою чергу сприятиме загальному підвищенню якості життя в Україні.

Реалізація політики інклюзивного розвитку є важливим завданням для України. Забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я та можливостей для підприємницької діяльності сприятиме підвищенню якості життя всіх громадян.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс] Наукова стаття «Інклюзія — це спроба пізнати іншого»: культурні проєкти про інклюзивні програми, автор: Оксана Семенік URL: <https://creativeeurope.in.ua/posts/inclusion-in-cultural-projects>
2. Федулова Л.І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2016. No 3 (25). С. 56-65.

3. Єрмак С.О. Сутність та принципи інклюзивної економіки. Механізми, стратегії, моделі, технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика : Матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. 6-8 жовтня, 2017, Україна, м. Хмельницький. С. 93-95.

*Харченко Анастасія, студентка
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)
Власенко Ю. Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Економіка України зазнає колосальних збитків від російської збройної агресії, й наразі ці втрати оцінити важко, адже війна триває. Однак, усі ми розуміємо, що битви виграє армія, а війну – економіка. Всупереч прогнозам, що наша економіка не витримає і кількох місяців масштабної війни, українці ось уже понад півтора року протистоять ворогові на фронті, одночасно забезпечуючи відносно стабільне життя в тилу.

Безумовно, війна продовжує ставити виклики, проте країна навчилася жити в таких умовах. За даними Міністерства фінансів, з початку повномасштабного російського вторгнення, Україна отримала \$60,17 млрд. безповоротної допомоги та позик від міжнародних партнерів. Цього року надійшло \$28,07 млрд.

Економіка України падає не так стрімко, як прогнозували на початку війни окремі організації. За перші дев'ять місяців року український ВВП скоротився на 30%, свідчать попередні дані Міністерства економіки. Однак свій 32-й рік народження Україна зустрічає в умовах посилення ділової активності та сповільнення інфляційних процесів, відновлює зруйновану інфраструктуру, будує плани на майбутнє. А вітчизняні експерти та міжнародні організації послідовно поліпшують прогнози економічного зростання.

Ціни підвищуються, але не настільки стрімко, як це могло б статися в умовах, які зараз існують. Справді, у вересні інфляція зросла порівняно з серпнем, і загалом протягом останніх 12 місяців споживчі ціни збільшилися приблизно на чверть. Однак, з урахуванням залежності від імпортованих

енергоносіїв, розривів у ланцюжках постачання та девальвації національної валюти, інфляційний тиск міг би бути набагато значущішим.

Чинники, які впливають на економічний розвиток:

1. Спад виробництва і руйнування інфраструктури: Війна на сході України спричинила серйозний спад. Це призвело до значних втрат у промисловості та сільському господарстві.

2. Збільшення витрат на оборону: Український уряд витрачає значні кошти на підтримку обороноздатності країни.

3. Перепрофілювання економіки: Війна може призвести до зміни структури економіки України, зокрема, до зменшення обсягів видобутку та виробництва у зоні конфлікту.

4. Вплив на міжнародні інвестиції: Наступна війна в Україні може відлякувати потенційних інвесторів та обмежити притік іноземних інвестицій до країни.

5. Соціальні втрати: Війна має серйозний вплив на соціальну сферу.

6. Реформи та модернізація: Україна має продовжувати проводити реформи в економіці та вдосконалювати законодавство, щоб забезпечити стійкий розвиток країни.

7. Міжнародна підтримка: Україна залежить від підтримки міжнародних організацій та партнерів для покращення економічної ситуації в країні.

8. Перспективи відновлення: Попри складнощі, Україна має потенціал для відновлення та подолання викликів, пов'язаних із війною, завдяки реформам, міжнародній

Сьогодні, після року із початку великої навали, точно невідомо, скільки ще триватимуть бойові дії та ракетні атаки на енергетичні об'єкти. Ця велика невизначеність ускладнює планування для вітчизняних бізнесів і робить небезпечним приваблення іноземних інвестицій.

Проте зараз можна з упевненістю сказати, що українська економіка витримала серйозний удар ворога і успішно адаптувалася до умов ведення війни. Але наступні кроки відновлення України значною мірою залежатимуть від заходів, які влада прийме протягом наступного року війни. Тепер головним пріоритетом держави залишається досягнення перемоги над жорстоким ворогом та звільнення усієї української землі від окупантів. Саме це стане основною умовою покращення економічної ситуації.

Список використаних джерел:

1. Українська економіка під час війни. Що далі? URL: <https://eba.com.ua/ukrayinska-ekonomika-pid-chas-vijny-shho-dali/> (дата звернення: 01.11.2023).

2. Трекер економіки України під час війни. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 01.11.2023).

3. Що сприяє економічній стійкості України під час війни за Незалежність. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3751995-so> (дата звернення: 01.11.2023).

УДК 330.338.2

*Хомин Ю.Р., Федитник Н.А.,
студенти факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник:
*Власенко Т.О., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

Україна сьогодні знаходиться на шляху всебічних економічних перетворень. Сучасний інвестиційний клімат України відрізняється рядом особливостей, які роблять країну привабливою для інвесторів.

Українське економічне середовище одночасно і приваблює і відштовхує. Хоча Україна й займає стратегічне географічне положення, що робить її привабливим інвестиційним середовищем, вона ще не досягла свого очікуваного потенціалу через те, що не змогла звести до мінімуму втручання держави у дію ринків, усунути адміністративні перепони, що заважають веденню бізнесу, виконати намічені показники приватизації та стати привабливою для іноземних та внутрішніх інвесторів [1].

Україна має значний інвестиційний потенціал, а зокрема: є одним із найбільших потенційно містких ринків в Європі; володіє багатими природними ресурсами; має високий рівень науково-дослідних розробок у багатьох галузях науки і техніки та значний науково-технічний потенціал; володіє значним сільськогосподарським потенціалом (вигідне географічне розташування, сприятливий клімат, родючі ґрунти); має добре розвинену інфраструктуру. Окрім того, привабливість української економіки для іноземних інвесторів ґрунтується на наявності відносно дешевої кваліфікованої робочої сили [2].

Однак, не дивлячись на потенційні переваги, існують фактори, які утворюють несприятливий інвестиційний клімат в країні, які гальмують

надходження інвестиційних ресурсів до національної економіки. Серед цих факторів можна виділити: недосконалу нормативну базу, яка не забезпечує належний захист законодавчих прав та інтересів інвесторів, політичну нестабільність, недостатньо розвинену виробничу та соціальну інфраструктуру, поширені корупційні схеми, девальвацію національної валюти, наявність воєнних дій.

Для прискорення економічного зростання, що стимулює інвестиційний клімат, Україні потрібен швидкий прогрес у ключових незавершених реформах. «Це включає відкриття ринку сільськогосподарських земель, роз'єднання енергетичного сектору, зміцнення управління державними банками, досягнення прогресу у боротьбі з корупцією та забезпечення фінансової стабільності» [3].

Сьогодні Україна продовжує залучати нові джерела іноземних інвестицій, що забезпечують розвиток окремих галузей промисловості та створення нових, інноваційних індустрій, що дозволить покращити економічний стан держави в майбутньому [4].

Для поліпшення інвестиційного клімату України необхідно вжити наступні заходи:

1. Покращення законодавства: Розробити чітке та зрозуміле законодавство, що створить прозорість та надійність для інвесторів. Важливо спростити процедури бізнес-реєстрації, ліцензування та забезпечити стабільність правових норм.

2. Забезпечення політичної стабільності: Запровадити механізми та інститути, що гарантують політичну стабільність, забезпечують стійкість влади.

3. Боротьба з корупцією: Вжити ефективні заходи для протидії корупції та підкупу, зміцнити антикорупційні органи та механізми контролю.

4. Ефективне фінансування: Визначити пріоритетні галузі для інвестицій та правильно регулювати інвестиційний бюджет. Забезпечити повне та своєчасне надходження грошових коштів в ці галузі, що стимулює їх розвиток.

5. Податкова реформа: Вдосконалити податкову систему, зменшити податкове навантаження на бізнес та забезпечити прозорість та простоту процедур податкового платника. Це сприятиме прискоренню та поліпшенню використання грошового потенціалу [5].

Отже, загалом інвестиційний клімат в Україні непоганий, але він має достатньо значних проблем, які створюють перешкоди для привабливості країни для потенційних інвесторів. І для того, щоб покращити його потрібно: покращити законодавство, забезпечити політичну стабільність, боротись з корупцією, ефективно фінансувати та вдосконалити податкову систему.

Список використаних джерел:

1. Інвестиційний клімат України. Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_11352 (дата звернення 15.06.2023).
2. Барановський О.І., Туриянська М.М. Залучення інвестицій: питання теорії та практики: навчальний посібник. Донецьк, 1999. 276 с.
3. Україна потребує швидшого економічного зростання для підвищення рівня життя. The World Bank: веб-сайт. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2019/05/23/ukraine-economic-update-spring-2019> (дата звернення 15.06.2023).
4. Лендел О.М. Іноземні інвестиції як фактор розвитку економіки держави. Ефективна економіка. 2016. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5156> (дата звернення 15.06.2023).
5. Мордань Є. Ю., Гуца А. В. Інвестиційний клімат України та шляхи його поліпшення. Інвестиції: практика та досвід № 17, 2017. С. 33-38. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2017/8.pdf (дата звернення 15.06.2023).

УДК 330.338.2

*Чиркунов С.В., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник:
Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)*

УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах на промислових підприємствах особливої актуальності набувають питання забезпечення виробництва необхідними матеріальними ресурсами та ефективного їх використання; удосконалення управління складським господарством і запасами продукції, збутовою діяльністю і транспортними потоками. Коливання попиту споживачів вимагає від промислових підприємств постійно здійснювати аналіз кон'юнктури ринку для того, щоб змінювати асортиментну структуру продукції в обсягах, достатніх для його задоволення.

За результатами наукових досліджень, які проведено вченими Національного університету “Львівська політехніка” на 45 підприємствах, з яких 55% є виробничими, виявлено, що до основних чинників, які сприяли розвитку логістики, відноситься “зростання вимог щодо обслуговування клієнтів, підвищення значення логістичного сервісу (з точки зору часу, якості, надійності); зростання витрат дистрибуції, раціональне управління запасами; впровадження інформаційних технологій” [1].

З метою досягнення конкуренто-спроможності промислове підприємство повинно так організовувати свою діяльність, щоб мінімізувати ризики, збитки та витрати, які пов’язано з процесами виробництва і збуту готової продукції, і максимізувати прибутки від її реалізації. Це можливо здійснити в першу чергу за рахунок підвищення ефективності управління логістичною діяльністю. Разом з тим наукових досліджень з питань управління логістичною діяльністю на промислових підприємствах проводиться недостатньо. Як правило, вони мають загальнонауковий характер і не в повному обсязі враховують специфіку функціонування промислових підприємств різних галузей. Не існує єдиного підходу до формулювання термінологічного апарату з проблем управління логістичною діяльністю промислового підприємства.

Розробкою концептуальних підходів до визначення “логістики” займаються багато вчених. Існуючі визначення цієї дефініції можна класифікувати таким чином: формулювання змісту логістики як науки або наукового напрямку; як науки і практики управління матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками; розгляд логістики як управління процесами матеріально-технічного постачання, виробництва, розподілу і збуту продукції, визначення логістики як організації процесів постачання, виробництва, транспортування і збуту продукції. Не вироблено єдиного підходу і до визначення терміну “логістична діяльність”. Про це свідчать дефініції, які застосовуються: “логістичний процес”, “логістика підприємства”, “логістично орієнтовані промислові виробництва”, “види логістичної діяльності”, “канали розподілу” та інші. Під “логістичним процесом” розуміють “системну структуру для прийняття рішень, яка поєднує транспортування, запаси, складський простір, системи обробки матеріалів, упаковку та інші пов’язані види діяльності, що всі разом виконують необхідні компроміси, які включають витрати і сервіс від постачальника до споживача (ланцюг поставки)” [2].

Розглянемо схему основних процесів логістичної діяльності на промисловому підприємстві (рис. 1):

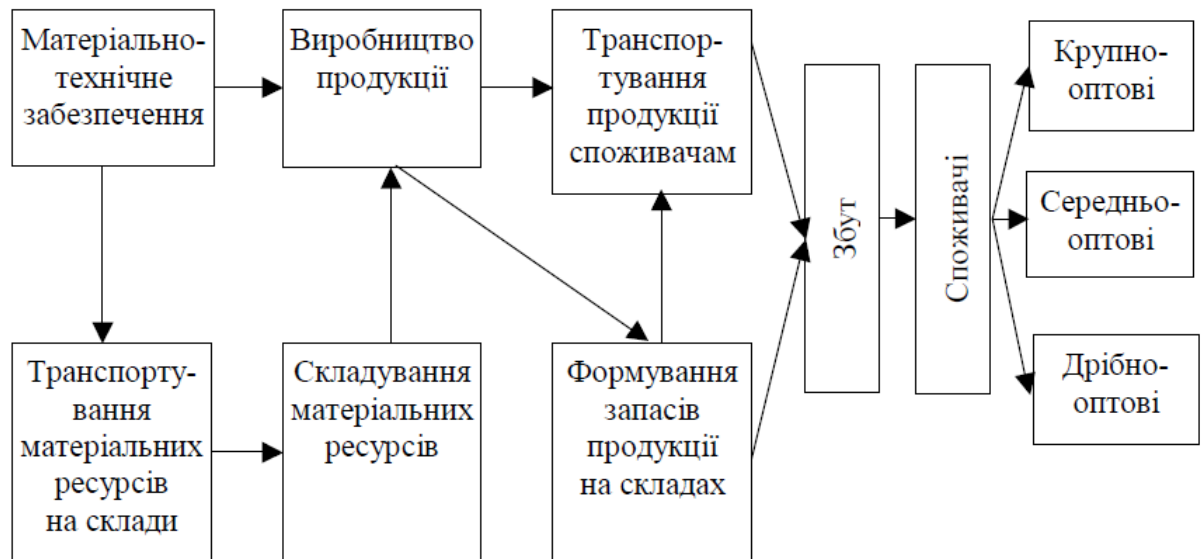

Рис. 1. Послідовність процесів логістичної діяльності на промисловому підприємстві

Джерело: [3].

Таким чином, “логістична діяльність промислового підприємства” – це особливий вид господарської діяльності, реалізація якої потребує здійснення послідовних процесів логістичної діяльності в єдиному комплексі, що дозволяє мінімізувати витрати і збитки підприємства за рахунок оптимізації логістичного “ланцюга” та зменшення впливу зовнішніх ризиків. Мається на увазі зменшення витрат на транспортування та зберігання запасів готової продукції; скорочення витрат на матеріально-технічне забезпечення і часу на обслуговування споживачів; мінімізація ризиків і збитків, які пов’язано з процесами виробництва та збуту готової продукції; підвищення оперативності прийняття управлінських рішень, рівня сервісу обслуговування споживачів і конкурентоспроможності підприємства.

Виходячи з такого підходу до визначення логістичної діяльності промислового підприємства можна уточнити зміст і перелік “функцій і задач логістичної діяльності”. Зараз не існує єдиного підходу до формулювання основних функцій і задач логістичної діяльності на підприємстві. Згідно з однією з класифікацій, до основних логістичних функцій відносять: “логістичне адміністрування”; “надходження, обробку та оформлення замовлення; планування виробництва”; “закупки продукції”; “поставку продукції; складування і зберігання продукції на складі”; “збут продукції”; “доставку замовлення”.

Одна з класифікацій логістичних функцій підприємства включає: “фізичний розподіл: координацію з планом маркетингу; прогнозування попиту; сервіс; оперативно календарне планування транспортування готової продукції; управління запасами готової продукції; оброблення замовлень клієнтури;

складування готової продукції; навантажувально-розвантажувальні та транспортно-складські роботи з готовою продукцією; постачання готової продукції; облік запасів готової продукції; підтримку виробництва: координацію з планом фізичного розподілу; оперативно-календарне планування руху незавершеного виробництва; внутрішньозаводські переміщення матеріалів; навантажувально-розвантажувальні та транспортно-складські роботи з незавершеним виробництвом; доведення сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів до виробничих підрозділів; складування незавершеного виробництва; облік запасів незавершеного виробництва; постачання: координацію з оперативно-календарним планом виробництва; вибір і проведення переговорів з постачальниками; планування потреби в матеріалах; складання оперативно-календарного плану постачання; транспортування сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів; складування виробничих запасів; навантажувально-розвантажувальні та транспортно-складські роботи з предметами постачання” [3].

Таким чином, особливості управління логістичною діяльністю промислових підприємств вимагають першочергово уточнення категорійно-термінологічного апарату та розробки механізмів управління в подальшому.

Список використаних джерел:

1. Довба М.О., Чорнописька Н.В. Дослідження рівня логістизації вітчизняних підприємств. V Міжнар. наук.-практ. конф. Маркетинг та логістика в системі менеджменту. Львів: Національний університет “Львівська політехніка”, 2004. С. 97.
2. Каїра З.С., Лук’янченко А.О., Омелянчук А.І. Основи логістики. Донецьк: Донецький державний університет управління, 2003. С. 522.
3. Окландер М.А., Хромов О.П. Промислова логістика. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. С. 222.

УДК 330.341.1

Щербатий О. М., магістр
першого року навчання спеціальності 073 «Менеджмент»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ

Щоб вести успішний бізнес, підприємцю варто інвестувати у високоякісні інформаційні системи, які спростять обробку даних і статистичних даних, як організаційних, так і фінансових. Більшість компаній стикалися з проблемами даних, спричиненими недостатньою точністю та надійністю, і, як наслідок, сповільнювався робочий процес. Основна мета для всіх компаній – зменшити людські помилки та підвищити ефективність. Щоб мати можливість досягти таких цілей, компанія повинна отримати відмінну інформаційну систему.

Інформаційна система – це поєднання програмного забезпечення, апаратного забезпечення та телекомунікаційних мереж для збору корисних даних, особливо в організаціях та підприємствах. Існують різні інформаційні системи, і тип інформаційної системи, яку використовує бізнес, залежить від його мети та завдання [1].

Інформаційна система для бізнесу будується на людських ресурсах, які забезпечують функціонування системи та формують цілі, завдання, принципи, функціональні особливості її роботи, на матеріальних ресурсах, представлених комп'ютерними технологіями, на нематеріальних ресурсах, таких як програмне забезпечення, ліцензії на право використання об'єктів інтелектуальної власності, та на ефективних продуктах інформаційних ресурсів, що включають оперативну, поточну, прогнозну, ретроспективну звітність для цілей прийняття рішень[2].

Кожна складова інформаційної системи для бізнесу має свою функціональну особливість, яка визначається потребами бізнесу та користувачів-споживачів для прийняття значущих рішень, якість буде визначатися рівнем забезпеченості в необхідній інформації.

Інформаційні системи відіграють вирішальну роль у підтримці та вдосконаленні ініціатив загального управління якістю (TQM) в організаціях. Інформаційні системи сприяють TQM у зборі та аналізі даних, автоматизації процесів, документації та стандартизації, в управлінні постачальниками та взаємовідносинами з клієнтами (CRM), в ініціативах безперервного вдосконалення, моніторингу ефективності та звітності, навчанні та освіті [3].

Інформаційні системи дозволяють збирати, зберігати та аналізувати дані, пов'язані з управлінням якістю. Сюди входять дані про дефекти продукції, скарги клієнтів, продуктивність процесів та інші показники якості. Збираючи та аналізуючи ці дані, організації можуть визначати сфери для вдосконалення,

відстежувати тенденції продуктивності та приймати рішення, що ґрунтуються на даних, для підвищення якості.

Інформаційні системи сприяють автоматизації різних процесів управління якістю, таких як документування та відстеження невідповідностей, коригувальні та запобіжні дії. Автоматизація зменшує ручні зусилля, підвищує точність і впорядковує робочий процес, що призводить до підвищення ефективності та послідовності в управлінні діяльністю, пов'язаною з якістю.

Інформаційні системи надають платформи для створення та управління документацією, пов'язаною з якістю, такою як настанови з якості, стандартні операційні процедури, робочі інструкції та специфікації. Централізуючи ці документи в інформаційній системі, підприємства можуть забезпечити стандартизовану практику, легкий доступ до інформації та контроль версій, що призведе до послідовного застосування стандартів якості.

Також системи можуть підтримувати моніторинг та оцінку ефективності та якості роботи постачальників. Завдяки веденню бази даних з інформацією про постачальників, показниками ефективності та історичними даними, організації можуть оцінювати відповідність постачальників стандартам якості, відстежувати їхню діяльність та приймати обґрунтовані рішення щодо вибору постачальників і вдосконалення їхньої роботи.

CRM-системи дозволяють організаціям управляти взаємодією з клієнтами, відстежувати відгуки клієнтів та ефективно обробляти їхні скарги [3]. Збираючи та аналізуючи дані про клієнтів, організації можуть виявляти закономірності, оперативно вирішувати проблеми та впроваджувати клієнтоорієнтовані вдосконалення для підвищення загальної якості та задоволеності клієнтів.

Вони забезпечують платформи для управління ініціативами безперервного вдосконалення. Ці системи підтримують відстеження проєктів з удосконалення, співпрацю між командами та вимірювання прогресу і результатів. Вони сприяють обміну найкращими практиками, отриманими уроками та поширенню знань про вдосконалення в організації.

Інформаційні системи дають змогу здійснювати моніторинг та звітування щодо показників ефективності, пов'язаних з якістю, в режимі реального часу. Інформаційні панелі та інструменти звітності забезпечують видимість показників якості, тенденцій та цілей діяльності. Це допомагає керівництву відстежувати прогрес, виявляти відхилення та вживати проактивних заходів для підтримання та покращення рівня якості.

Ще однією перевагою інформаційних систем є те, що вони підтримують навчальні програми, пов'язані з управлінням якістю. Вони можуть розміщувати модулі електронного навчання, надавати доступ до відповідних навчальних матеріалів і відстежувати прогрес у навчанні працівників. Забезпечуючи

працівників необхідними знаннями та навичками, інформаційні системи сприяють створенню в організації культури, орієнтованої на якість.

Таким чином, інформаційні системи формують інформаційний ресурс, який розглядається як нефінансовий і нематеріальний капітал, що задовольняє потреби зацікавлених користувачів. Повноцінне застосування електронних інформаційних систем дає можливість генерувати оперативну інформацію для бізнесу в короткі терміни, що забезпечує підвищення якості бізнес-аналізу фактів економічного життя.

Список використаних джерел:

1. Кузьміна Н. М. Деякі методичні аспекти навчання використання інформаційних систем в управлінні підприємством. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2009. № 7. С.110–118.
2. Береза А.М. Основи створення інформаційних систем: Навч. посібник. 2 видання, перероблене і доповнене. Київ: КНЕУ, 2001. 200 с.
3. Ганущак-Єфіменко Л.М. CRM-система як ефективний інструмент розвитку бізнесу в Україні. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки. 2017. № 4. С. 51–56.

СЕКЦІЯ 4. СОЦІОЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

УДК 330.338.2

*Ахмедов Р.Ф., магістр 1 р.н.,
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник:
*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У липні 2023 року, на конференції в Лугано (Швейцарія), Україна представила потужний та всеохоплюючий план відновлення країни. Реалізація цієї стратегії розрахована на 10 років і вона отримала схвальні оцінки та підтримку від міжнародних партнерів. Україна ставить перед собою амбітну, втім цілком реалістичну мету: до 2032 року здійснити стрибок від перехідної (транзитної) економіки до економіки, що розвивається [1].

Україна, історично відома як «житниця Європи», є однією з найбільших аграрних держав у Східній Європі, де зосереджено 33% світових чорноземів. Вона має сприятливий клімат і близькість до ключових ринків Європи, а отже, давно є центром експорту сільськогосподарської продукції з величезними можливостями переробки.

За даними Міністерства аграрної політики, до війни, в 2021 році, валовий внутрішній продукт українського аграрного сектору становив понад 10% від загального ВВП країни, а вартість експорту сільськогосподарської продукції – близько 22 млрд. доларів США. Україна впевнено претендувала на статус одного із найбільших гарантів світової продовольчої безпеки.

Водночас у надзвичайно складному 2022 році аграрний сектор також залишився локомотивом української економіки, забезпечивши 35% від усього експорту, а інвестиційний потенціал аграрного сектору становить щонайменше 34 млрд. доларів, за словами прем'єр-міністра України Дениса Шмигала, які він озвучив під час відкриття V Українсько-німецького економічного форуму.

Відповідно до даних соціологічних досліджень, навіть під час війни інвестиції в землю сільськогосподарського призначення вважають надійними

понад 16% інвесторів, адже ціни на неї ще не зросли до 70%, як це планується після 1 січня 2024 року. Такий актив, на думку багатьох експертів, найменш податливий до кризи дає прибуток від 8% річних.

Отже, в глобальному сенсі перевагами інвестицій в український агросектор є:

- великий аграрний потенціал: Україна має один із найбільших земельних ресурсів у Європі. Загальна площа сільськогосподарських угідь становить близько 42 млн га (дані надано без врахування тимчасово окупованих територій). Це створює великі можливості для розвитку різних галузей агробізнесу;

- експортний потенціал: Україна є одним із найбільших світових експортерів зерна, соняшникової олії, олійних культур та інших сільськогосподарських продуктів. Навіть у воєнному 2022 році Україна експортувала агропродовольства на суму 23,6 млрд. доларів США, що лише на 15% менше рекорду 2021 року;

- інноваційний потенціал: використання сучасних сільськогосподарських технологій, таких як сільськогосподарська автоматика, прецизійне землеробство, розвиток біотехнологій, вирощування органічної продукції, створення енергоефективних та екологічно чистих рішень у виробництві приваблюють інвесторів, які бачать можливість отримати високу врожайність і дохідність із кожного гектара сільськогосподарських угідь;

- підтримка уряду: Уряд України активно підтримує аграрний сектор та залучення інвестицій, зокрема, активно запроваджуються спільні з міжнародними фінансовими організаціями плани післявоєнної відбудови України, провадиться активна робота щодо залучення інвестицій через державні інституції – Урядовий офіс із залучення та підтримки інвестицій, Міністерство закордонних справ.

Законодавча влада також не залишається осторонь у питаннях покращення залучення інвестицій у аграрний сектор. У січні 2023 року Верховна Рада України прийняла за основу законопроекти №8298 та №8299 (зміни до ПКУ та МКУ) щодо додаткової підтримки бізнесу під час воєнного стану.

Крім того, у травні 2023 року Верховна Рада України зареєструвала проект Закону №9266 «Про електронні аграрні розписки», основною метою якого є запровадження нового фінансового інструменту для кредитування сільськогосподарського виробництва. Законопроектом пропонується врегулювати електронні аграрні розписки як неемісійні цінні папери в електронній формі. Водночас законопроект не скасовує дію Закону України «Про аграрні розписки», а запроваджує поряд із традиційними паперовими розписками новий фінансовий інструмент кредитування.

Такі переваги агросектору в Україні та розуміння його потенціалу в глобальному значенні забезпечують стійкий інтерес інвесторів до цієї сфери економіки [2].

Для залучення в українську економіку іноземних інвесторів вже створено унікальну електронну платформу Advantage Ukraine, на якій зібрано понад 500 інвестпроектів та можливостей у 10-ти галузях економіки. Кожен потенційний інвестор, зареєструвавшись на платформі, отримає вичерпну інформацію про можливості інвестування, конкретні проекти та вигоди, які матиме від вкладання в економіку України.

Держава в програму залучення інвестицій додала деякі цікаві пільги для інвесторів:

- компенсація до 30% капітальних витрат;
- при імпорті обладнання не стягується імпортний ПДВ і мито;
- звільнення від податку на прибуток до 10 років;
- ті самі пільги з податків і митних зборів для резидентів індустріальних парків, зареєстрованих державою;
- концесійні платежі, гарантовані державою, до 30 років залежно від доступності;
- соціальні проекти доступні для най тривалішого погашення і, в кінцевому підсумку, з найдешевшим ефективним фінансуванням, доступним на ринку;
- податок на виведений капітал 9% або податок на прибуток 18% [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що робота законодавчої влади, міжнародних організацій, активного бізнесу, прозорості системи спрямована на суттєве зменшення або зникнення ризиків інвестування в агросектор навіть під час війни.

Список використаних джерел:

1. Інвестиції в Україну та відновлення економіки. Міністерство економіки України: веб-сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki> (дата звернення: 20.10.2023).
2. Роїк О. Агроінвестиції: глобальне бачення, локальні проблеми. Юридична газета онлайн: веб-сайт. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zemelne-agrarne-pravo/agroinvesticiyi-globalne-bachennya-lokalni-problemi.html> (дата звернення: 20.10.2023).
3. Advantage Ukraine: електронна платформа. URL: <https://advantageukraine.com/> (дата звернення: 20.10.2023).

УДК 330.338.2

*Безолюк А. А.,
магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник:
Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ

В складних умовах трансформаційної економіки однією з головних проблем є визначення можливостей реалізації інвестиційно-інноваційних проектів з урахуванням факторів середовища їх розвитку на підприємстві.

SWOT-аналіз – це інструментарій, що дає можливість визначити перелік факторів найбільшого впливу на проект та дає змогу керівництву визначити «вузькі місця» проекту для подальшого коригування показників їх ефективності. У цілому техніка проведення SWOT-аналізу розроблена та використовується у рамках стратегічного управління для визначення можливостей реалізації обраної керівництвом підприємства стратегії чи їх комбінації. Під впливом змін ринкового оточення останнім часом все більшого поширення технологія SWOT-аналізу отримала в рамках антикризового управління як інструмент для визначення потенційних можливостей підприємства та їх співставлення з внутрішніми резервами [1].

SWOT-аналіз має декілька важливих особливостей, які роблять його корисним при стратегічному плануванні діяльності підприємства (рис.1).

В рамках оцінки ефективності розробки інвестиційної стратегії на промислових підприємствах пропонується проведення модифікованого SWOT-аналізу, який дасть змогу визначити життєстійкість інвестиційно-інноваційних проектів, що представляються для розгляду керівництву підприємств. Така оцінка дасть змогу визначити залежність проектів від зовнішніх та внутрішніх умов його розвитку та реалізації, а також стане основою для оцінки їх чутливості до змін ряду факторів. Це дасть змогу розробити заходи зі зниження чутливості проекту до негативного впливу [3].

Рис.1. Особливості SWOT-аналізу

Джерело: розроблено авторами на основі [2]

Використання методу SWOT-аналізу в ході реалізації оцінки ефективності розробки інвестиційної стратегії буде включати в себе три етапи (рис.2):

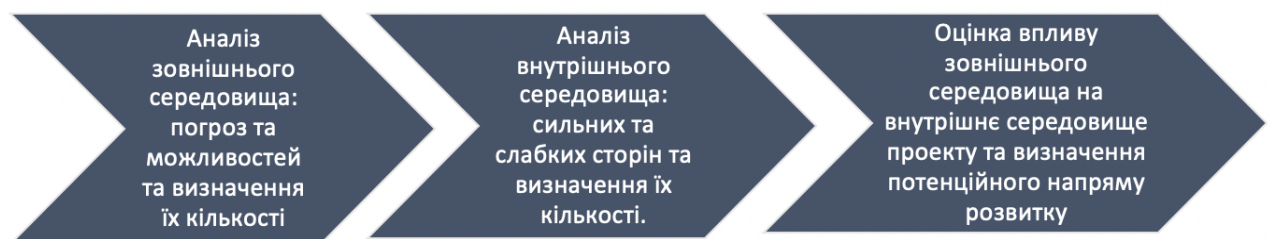

Рис.2. Три етапи використання SWOT-аналізу в ході розробки інвестиційної стратегії

Джерело: розроблено авторами на основі [3]

Саме на 3-му етапі буде визначатись напрям (вектор) розвитку інвестиційно-інноваційних проектів, зважаючи на який буде отримана можливість оцінити ступінь ризикованості проекту та визначити рівень доопрацювання його для нейтралізації виявлених негативних факторів впливу. Реалізація такого механізму проведення SWOT-аналізу дасть змогу визначити перспективи та реальні можливості впровадження інвестиційно-інноваційного

проекту для підприємства у сучасному ринковому середовищі. Необхідно також врахувати, що для кожної галузі перелік факторів може бути стандартизованим, але одночасно така методика проведення оцінки дає змогу змінювати набір факторів залежно від зміни реальних умов господарювання[4].

Результатом проведення SWOT-аналізу за запропонованим алгоритмом є визначення вектора спрямованості можливого розвитку інвестиційно-інноваційних проектів. При цьому важливо визначити характеристику для кожного з квадрантів даної матриці. Під час складання переліку основних характеристик для кожного з квадрантів побудованої SWOT-матриці автор керується принципом пріоритетності, з точки зору інвестора. З позиції інвестора більш життєздатними будуть ті проекти, які в меншій мірі залежатимуть від факторів зовнішнього середовища, адже саме цій категорії факторів притаманні високі рівні невизначеності та ризику.

Загалом, SWOT-аналіз допомагає вам отримати об'єктивну оцінку ситуації та розробити збалансовану інвестиційну стратегію, яка відповідає вашим цілям і умовам ринку. Є корисним інструментом для систематичного аналізу інвестиційної ситуації та розробки стратегії, який відповідає конкретним умовам та цілям. Однак важливо пам'ятати, що це тільки один із етапів аналізу, і його результати повинні бути поєднані з іншими методами та дослідженнями для більш повного розуміння інвестиційного потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Акулюшина М. О. Застосування методики swot-аналізу при плануванні інвестиційно-інноваційних процесів на підприємстві № 1/6(21), 2015 DOI: 10.15587/2312-8372.2015.38379.
2. Кентон В. SWOT-аналіз: Як, навіщо, з таблицями та прикладами. Інвестопедія. Червень 19, 2023. URL: <https://www.investopedia.com/terms/s/swot.asp> (дата звернення 15.10.2023).
3. Cognet Business & Management: Фактори, що впливають на управління кризою: систематичний огляд і синтез для майбутніх досліджень. 2021. №8 pp. 25-28. DOI: 10.1080
4. Керівництво з управління інноваційними проектами і програмами організацій: монографія / пер. укр. за ред. проф. Ф. О. Ярошенка. – Новий друк, 2010. 160 с.

УДК 330.338.2

***Березовський О.І.**, студент 1-го курсу
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

***Науковий керівник:**
Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО КОМПОНЕНТУ КУРСУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОСФЕРИ ДЛЯ АПК В УКРАЇНІ

Україна та Європейський Союз обрали курс на сталий розвиток агросфери як одного з ключових напрямків економічного росту. Сталому розвитку властивий комплексний підхід, який включає в себе соціальний аспект. Введення та підтримка соціальних програм є вкрай важливим питанням для України, особливо в умовах повномасштабної війни рф проти України.

Великі агрохолдинги, за своєї ініціативи та власного фінансування, впроваджують ряд соціальних програм. Наприклад, Corteva Agriscience в Україні реалізовує програми "TalentA", "Good Bread" та актуальні у час війни з російською федерацією соціальні програми: "Let's help", "Сади перемоги" і "Крізь війну". Середні та малі АПК допомагають на локальному рівні місцевому населенню в рамках своїх можливостей.

Для керівництва важливо розглядати таку діяльність підприємств не тільки в розрізі допомоги людям та виконання поставлених державою вимог. Покращення стосунків між компанією та її співробітниками впливає на психологічний стан останніх, їхню лояльність та ефективність. В наших реаліях – це ще й робота в постійному стресі, що вимагає додаткової обізнаності зі сторони менеджера та введені додаткових комунікативних практик із підлеглими.

Аналіз змін прибутку сільськогосподарських підприємств та динаміки заробітної плати показує, що існує відмінність між приростом прибутку та зарплатними фондами. Ця диспропорція є показником нерівності умов праці в агробізнесі. Співробітники підприємств відчують себе недооціненими та залишеними без належного захисту. Ця ситуація може призводити до негативних явищ, включаючи крадіжки на локальних рівнях та поданні нечесних розрахунків при плануванні. Залишеними без належної уваги з боку керівництва, такі негативні явища можуть збільшувати свої масштаби та

кількість залучених до цього людей. Чим більший масштаб – тим більший вплив на економіку підприємства.

Не у всіх господарствах впроваджуються методи обліку та контролю за цінностями та ресурсами на належному рівні, який б дозволив мінімізувати небажані витрати. Для малих господарств вартість впровадження додаткового контролю є високою і на це, зазвичай, не вистачає фінансового або/і людського ресурсу. Однак, економічна оцінка впливу крадіжок, здійснених робітниками підприємства, на прибуток та дослідження, аналіз і оцінка альтернативних способів роботи із людьми, з метою попередження небажаних витрат, може змінити ситуацію.

Альтернативою може бути вивчення та запозичення практик з інших галузей. Наприклад, в ІТ підприємствах поширеним явищем є періодичний перегляд заробітної плати працівника із чітко встановленим періодом. Це створює для робітника додаткову мотивацію та відчуття його індивідуальної оцінки. Також ефективними будуть соціальні програми направлені на підвищення кваліфікації, якісний відпочинок, довгострокові програми забезпечення кращих умов для сім'ї та дітей.

Таким чином, розглянувши роль соціального компоненту сталого розвитку агросфери для АПК в Україні важливою є проблема соціальної несправедливості в агросфері України. Соціальні програми повинні бути ретельно розробленими та впровадженими так, щоб забезпечити захист прав та гідні умови для всіх працівників агробізнесу, незалежно від розміру підприємства. Розв'язання цієї проблеми може сприяти більш сталому та справедливому розвитку агросфери, місцевих громад та екологічній стійкості, а також мати позитивний економічний вплив на самі господарства.

Список використаних джерел:

1. Попова О.Л. Сталый розвиток агросфери України: політика і механізми: монографія. Ін-т екон. та прогнозів. НАН України. Київ, 2009. 352с.
2. Україна – це європейська Бразилія у контексті сільського господарства : Інтерв'ю з Сергієм Харіним, керівником бізнесу Corteva Agriscience у Східній Європі. KPMG : веб-сайт. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2022/08/ukrayina-tse-yeuropeyska-brazyliya-v-konteksti-silskoho-hospodarstva.html> (дата звернення: 27.09.2023).
3. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Перевидання 3-тє доповнене. Київ : Ельга, Ніка - Центр, 2017. 505 с.

УДК 330.338.2

*Вокальчук Б.М., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України (м.Київ, Україна)*

***Науковий керівник:**
Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Останнім часом, все більше дослідників наголошують на необхідності оцінювати ефективність маркетингової діяльності підприємств. Зростаюча конкуренція на міжнародних ринках означає, що важливість маркетингової діяльності підприємства зростає. Проте увага підприємств до теоретичних і практичних проблем маркетингу є недостатньою. Незрозуміло, як маркетинг впливає на ефективність підприємства. Для проведення цього аналізу необхідна кількісна оцінка маркетингової діяльності підприємства [1].

Маркетингова діяльність підприємства дозволяє реалізувати стратегічні цілі компанії та співробітників підприємств, зокрема аграрних. Зокрема, розгляд оцінки ефективності маркетингової діяльності має передумову розкриття сутності поняття ефективності маркетингової діяльності. І цю роботу необхідно оцінювати через призму задоволеності споживачів, тим самим оцінці мають підлягати їх реакції та дії під впливом маркетингових заходів.

Маркетингова діяльність підприємства повинна забезпечувати постійний продаж товару, нарощування його об'ємів, стимулювання частоти та обсягів реалізації. Саме на цій основі аграрне підприємство матиме можливість нарощувати обсяги продажу, підвищувати економічні показники своєї господарської діяльності.

Ефективність маркетингової діяльності – показник здатності маркетингової діяльності забезпечувати безперервний процес формування відтворення попиту на товари і послуги при заданому рівні затрат на маркетингові цілі [2].

На сьогодні методичні підходи дозволяють оцінити ефективність маркетингової стратегії, яка повністю враховує впливи факторів, що швидко змінюються, аналізувати можливі результати до їх отримання і порівнювати їх з

обсягами запланованих ресурсів для використання, оцінювати рівень досягнення стратегічної цілі, надійність та гнучкість стратегії, її здатність до реорганізації та розвитку.

Для того, щоб оцінити ефективність маркетингової діяльності підприємства використовують наступні показники:

1. Питома вага маркетингового персоналу відображає частку працівників, які виконують маркетингові функції, в загальній чисельності персоналу підприємства. Оскільки на вітчизняних промислових підприємствах функція маркетингу часто зводиться до реалізації готової продукції, а у маркетингових відділах більша половина працівників займається збутовою діяльністю, на практиці даний показник зазвичай є дещо завищеним.

2. Питома вага витрат на маркетинговий персонал являє собою питому вагу заробітної плати, яку отримують працівники маркетингового відділу, у загальному фонді заробітної плати підприємства.

3. Рентабельність витрат на просування і збут характеризує ефективність збутових витрат і розраховується як співвідношення суми прибутку від реалізації продукції до суми витрат на просування і збут.

4. Рентабельність маркетингових витрат являє собою співвідношення суми прибутку від реалізації продукції і загального обсягу витрат на маркетинг та ілюструє ефективність реалізованих підприємством маркетингових заходів.

5. Коефіцієнт затоварення розраховується як співвідношення зміни залишку готової продукції та обсягу реалізації продукції підприємства. У випадку, коли значення даного показника зі знаком "плюс" та продовжує зростати, на підприємстві відбувається зростання залишків готової нереалізованої продукції, і навпаки, коли даний показник знижується або набуває від'ємного значення, на підприємстві відбувається скорочення залишків готової нереалізованої продукції.

Маркетингова система підприємства спрямована на комплексне та всебічне розв'язання таких завдань:

- глибоке дослідження ринку;
- вивчення потенційного попиту та тенденцій його розвитку;
- планування товарного асортименту;
- розроблення конкурентоспроможної цінової політики;
- планування та здійснення збуту;
- своєчасне адаптування системи управління маркетингом відповідно до ринкових вимог.

Маркетингову діяльність підприємства можна корегувати за наслідками контролю. Наприклад, якщо об'єм продажів нижче очікуваного, необхідно

визначити, чим це обумовлено і що слід зробити для виправлення ситуації. Якщо об'єм продажів вище очікуваного, то слід визначити, чим це обумовлено. Можливо, необхідно підняти ціну на продукт. Це неминуче приведе до деякого зниження об'єму продажів, але, можливо, забезпечить вищий прибуток.

На сьогодні існує багато методів, що дозволять оцінити ефективність маркетингових стратегій підприємств за показниками обсягу ресурсів, витрачених на реалізацію стратегії, та швидкості отримання бажаного результату. Застосування запропонованої методології надає значні переваги на етапі перспективного аналізу для розробки та вибору оптимальної маркетингової стратегії. На заключному етапі ретроспективного аналізу, а саме на етапі оцінки ефективності стратегії після її реалізації, більш ефективними будуть методи, які дозволять виявити помилки, допущені на етапах розробки та впровадження стратегії, щоб врахувати їх у подальшому періоді.

Досліджуючи можливості використання методів факторного аналізу в разі стохастичних залежностей між показниками, що характеризують вплив середовищних факторів на ефективність маркетингової стратегії підприємства, вдалося не лише створити відповідні моделі, але й оцінити вплив цих факторів та зв'язок між ними [2].

Отже, з вищезазначеного можна зробити висновок, що перспектива подальших досліджень полягає в формулюванні методичних підходів до методу визначення необхідного рівня показника ефективності маркетингової стратегії підприємства, значення якого могло б передбачити основні показники продуктивності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Ginevičius, Romualdas, Valentinas Podvezko, and Adomas Ginevičius. "Quantitative evaluation of enterprise marketing activities." *Journal of Business Economics and Management* 14.1 (2013): 200-212.
2. Koval Z. (2019). Evaluation of efficiency of marketing strategies of enterprises by factor analysis methods. *Economic innovations*, 21(1(70), 64-74.
3. Тарасюк А. В. Методичні підходи до оцінки ефективності маркетингової діяльності аграрних підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7276> (дата звернення: 30.10.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.9.153

*Габелко О.В., здобувач освітнього ступеню «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Науковий керівник:
Власенко Т.О. к.е.н, доц.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КОНСАЛТИНГОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі соціального розвитку консалтинг виявляється невід'ємною складовою ринкової інфраструктури в розвинених країнах. В Україні становлення та розвиток консалтингової діяльності пов'язані з процесами ринкової трансформації економічної системи, перетворенням відносин власності та впровадженням підприємницького інституту. Зокрема, поступовий розвиток вітчизняного бізнесу вимагає вдосконалення консалтингових послуг у відповідь на цю цивілізаційну необхідність.

Сучасні українські підприємці та менеджери розуміють важливість консультування, яке не обмежується розв'язанням локальних проблем, але глибоко займається комплексними питаннями стратегічного розвитку конкретного підприємства, організації чи установи. Відтак, виникає необхідність удосконалення управлінського консультування на українському ринку та адаптації зарубіжного досвіду до національних викликів, що визначає актуальність проведення відповідних досліджень.

Під час соціалістичного періоду активно розвивалася консультативна діяльність, спрямована на надання професійної підтримки управлінським інноваціям в українських підприємствах. Економічні та галузеві науково-дослідні інститути розробляли та вдосконалювали методологію управління виробництвом, впроваджували нові принципи організації виробництва для підвищення ефективності праці та оптимізації використання ресурсів.

Зміни умов економічного розвитку, денационалізація та приватизація майна стали новим толчком для розвитку управлінського консалтингу. Україна перетворила консалтинг на окрему галузь та бізнес.

Сучасною еволюцією консалтингу в Україні стали понад 300 вітчизняних консалтингових фірм, 42% з яких спеціалізуються виключно на управлінському консалтингу. Лідери консалтингового бізнесу, включаючи «великі п'ять», мають свої представництва в Україні. Організації, які шукають консультування, зосереджуються на стратегічному розвитку, становлячи 80% від загального

обсягу продажів для консалтингу. Третина навчальних закладів також має свої консалтингові підрозділи.

На відміну від розвинених країн, управлінський консалтинг в Україні використовується епізодично, існуючи у вигляді співпраці з консультантами у критичних ситуаціях. Брак статистичної інформації та відсутність комерційних даних перешкоджають оцінці прибутковості та фінансової привабливості консалтингового бізнесу. За високим рівнем конкуренції на ринку можна визначити значну рентабельність послуг, надаються клієнтам консалтинговими фірмами [1].

Найбільш популярним і затребуваним напрямом в українському бізнесі є управлінський консалтинг. Причому фірми, що надають послуги менеджмент-консультацій, розуміють їхню суть по-різному. Однією з популярних областей консалтингу є фінансовий сектор, зокрема, планування бюджету та управлінський облік. Аутсорсинг набув широкого розповсюдження на українському ринку, зокрема в сфері фінансів. Багато бізнес-представників визнали вигоду в делегуванні рутинних процесів консультантам, фокусуючись водночас на стратегічних завданнях та ключових проблемах.

На сьогоднішній день особливу популярність здобув аутсорсинг бухгалтерії. Незважаючи на це, великі переваги виявляють фахівці з управління персоналом, спеціалісти з податкових питань, а також тимчасові заступники директора. Часто процеси віддаються на зовнішнє обслуговування не повністю, а лише окремі їх складові [2].

В наш час консалтингові фірми в Україні переживають значущі трансформації у сфері надання послуг, що відзначається суттєвими змінами у їхній спеціалізації. Основні напрями консалтингових послуг охоплюють підтримку підприємств після приватизації, здійснення маркетингових досліджень, налагодження маркетингових стратегій, розробку бізнес-стратегій, пошук потенційних партнерів та інвесторів, управління відносинами з громадськістю та проведення рекламних кампаній.

Список використаних джерел:

1. Особливості формування та розвитку консалтингового бізнесу в Україні. Business Woman. URL: <https://businesswoman.org.ua/magazine/> (дата звернення: 22.10.2023).
2. Особливості консалтингу на українському ринку. URL: <https://mbatime4u.com/uk/osobennosti-konsaltinga-na-ukrainskom-rynke/> (дата звернення: 30.10.2023).

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)
Гринчук І.О., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ПРОГРАМ І ПРОЕКТІВ ДЛЯ МОЛОДІ

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну спричинило людські втрати, переміщення населення як всередині країни, так і за кордон, а також стало причиною примусової депортації українців до РФ. За даними ООН, станом на лютий 2023 року в Україні загинуло 8 231 та було поранено 13 734 цивільних. З них загинуло 494 дітей, було поранено – 979. Тільки на території Європи перебуває 8,1 млн українців, які виїхали за кордон через війну. Також руйнувань зазнали населені пункти по всій країні, зокрема житлові будинки, заклади освіти та охорони здоров'я, транспортна інфраструктура.

Фокусування уваги в цих умовах потребує молодь, яка тільки здобуває освіту, шукає своє місце на ринку праці, створює власну сім'ю. Унаслідок повномасштабного вторгнення одним довелось обмежити свою звичну діяльність, іншим – відмовитися від неї повністю. Молоді люди консолідувалися та почали активно волонтерити, збирати та розвозити гуманітарну допомогу, допомагати військовим, ВПО та біженцям, вступати до лав Збройних Сил України. Аби підтримати молодих людей, допомогти реалізувати їхній потенціал і повною мірою включити їх у процес відновлення країни та до прийняття рішень на місцевих рівнях, важливо вчасно визначити їхні потреби, запити та становище загалом [1].

В цьому напрямку працює багато міжнародних фондів і організацій, серед яких і UNFPA, – Фонд ООН у галузі народонаселення є провідною агенцією ООН, місією якого є розбудова потенціалу молоді. Спільно з партнерами, UNFPA працює у 150 країнах та територіях світу, представництво в Україні працює з 1997 року.

Фонд ООН у галузі народонаселення в Україні працює у наступних напрямках:

- створення умов, в яких кожна молода людина може наповну реалізувати свій потенціал, веде здоровий спосіб життя, знає свої репродуктивні права і бере активну участь у житті громади;
- проведення кампаній з питань сексуального та репродуктивного здоров'я задля кращого доступу до обслуговування та лікування, підвищення їхньої якості, особливо для молоді;
- розвінчання стереотипів про гендерні ролі в суспільстві (за допомогою засобів масової інформації, обов'язкового навчання для державних службовців з питань гендерних підходів до державного управління, вдосконалення національної політики щодо гендерних питань та антидискримінаційна експертиза шкільних підручників);
- надання інформації та послуг постраждалим від гендерно зумовленого насильства шляхом створення кризових центрів, підтримки роботи мобільних бригад соціально-психологічної допомоги, надання експертної підтримки та підвищення загальної обізнаності у суспільстві.

UNFPA провів оцінку потреб для оновлення навчального модуля «Здоровий спосіб життя молоді під час COVID-19» для програми «Молодіжний працівник», яка реалізується за підтримки Міністерства молоді та спорту і ПРООН в Україні.

Було також запущено проект «Молодіжна політика в Україні: політика, практика, аналітика», розроблений у партнерстві з UNICEF і Міністерством молоді та спорту, метою якого є забезпечення ефективної політики та практичних інструментів у молодіжній сфері, зокрема на рівні села, міста й громади. Варто відмітити, що UNFPA продовжує тісну співпрацю з урядом України, зокрема, з Міністерством молоді та спорту і за період з 2020 року урядом було розроблено ряд важливих документів, до яких долучився UNFPA: Національну молодіжну стратегію України до 2030 року, Концепцію державної соціальної цільової програми «Молодь України» на 2021–2025 роки та проект закону №3718 про основні принципи молодіжної політики [2].

Варто відмітити, що принципово підходи до молодіжної політики в Україні почали змінюватися ще з 2014 року. Після Революції Гідності молодь довела, що саме вона має формувати порядок денний та від неї залежить не лише наше майбутнє, а й наше сьогодення. Ще в 2013 році Рада Європи зробила огляд молодіжної політики та надала ряд рекомендацій стосовно максимальної участі молоді у всіх процесах, які відбуваються в країні. Саме з того часу й розпочалися зміни: з'явилася Національна молодіжна стратегія до 2030 року, на її виконання – державна програма «Молодь України» на 2021–2025 роки, а згодом і Закон України «Про основні засади молодіжної політики».

В основі усього цього лежить розвиток молодої людини, створення таких умов, де вона зможе якнайкраще проявити себе, навчитися користуватися

різними індивідуальними та колективними інструментами участі у тих чи інших процесах, спільно продукувати рішення на абсолютно різних рівнях, разом втілювати свої ідеї у життя та контролювати результати. Тобто, молодь має стати активною частиною економічного суспільства, активною частиною громадянського суспільства, активною частиною розвитку країни.

Також багато уваги приділяється створенню таких молодіжних осередків, як, наприклад, молодіжні ради, консультативно-дорадчі органи, які об'єднують молодь, розвиваються молодіжні центри.

Протягом останніх 8 років була сформована достатньо потужна та вмотивована мережа організацій та команд, яка з перших днів повномасштабного вторгнення дуже згуртовано відреагувала на різні виклики. Так, вже на восьмий день війни з'явилася ініціатива для допомоги цивільному населенню «СпівДія» – офіційна платформа, створена молоддю спільно з Координаційним штабом з гуманітарних та соціальних питань Офісу Президента, Міністерством молоді та спорту України та іншими міністерствами, які об'єднали свої зусилля задля збору потреб та оперативної допомоги цивільному населенню. Було створено 24 хаби у 21 регіоні України, в яких українці отримують підтримку за різними напрямками. В тому числі здійснюється видача гуманітарних ресурсів (продуктових та гігієнічних наборів) постраждалим від війни, послуги психологічної та юридичної підтримки, послуги щодо доступу дітей до формальної та неформальної освіти, підтримка шелтерів, підтримка підприємців (малого та мікро бізнесу), послуги кар'єрного консультування. І це невеликий перелік того, що було зроблено за цей період [3].

Отже, умови в яких ми всі живемо останній час достатньо складні і важкі, але з іншого боку – це можливості для розвитку. Сьогодні у нас з'являється дуже багато різноманітних платформ, які дають можливість постійно навчатися, самовдосконалюватися, дають можливість швидко й ефективно засвоїти потрібні навички та прослухати важливу інформацію.

Список використаних джерел:

1. Вплив війни на молодь в Україні. Cedos: веб-сайт. URL: <https://cedos.org.ua/researches/vpliv-vijni-na-molod-v-ukrayini/> (дата звернення: 24.10.2023).
2. Програми для молоді. UNFPA: веб-сайт. URL: <https://ukraine.unfpa.org/uk/YouthProgram> (дата звернення: 24.10.2023).
3. Молодь зацікавлена у відбудові України, тому маємо створити такі умови, щоб вона поверталася. Укрінформ: веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3675842-marina-popatenko-zastupnica-ministra-molodi-ta-sportu.html> (дата звернення: 24.10.2023).

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Щоголев М.О., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Сучасна сфера послуг – це одна з найперспективніших галузей економіки країни, яка постійно розвивається. Зазвичай, у країнах із розвинутою ринковою системою господарювання основою ринку послуг є малі підприємства, засновані на приватній власності.

В Україні ринок послуг перебував у процесі розвитку з початку 90-х років ХХ століття, але це пояснюється тим, що до цього він був майже відсутнім. Також, слід зазначити, що ринок послуг розвивається дуже нерівномірно. Якщо у великих містах спостерігається стрімкий розвиток цієї сфери, то у невеликих містах і сільській місцевості він майже відсутній.

Сфера послуг у більшості розвинених країн світу займає домінуюче становище. Так, наприклад, у США близько 65% валового національного продукту, 70% робочої сили та 50% бюджету сім'ї припадає на сферу обслуговування. Принаймні насичення ринку товарами зростає попит послуги. Товари та послуги часто виробляються та продаються як єдине ціле. Багато послуг стають невід'ємною частиною виробництва товарів. Кількість видів послуг на світовому ринку перевищує 600. Найбільше значення у світовій торгівлі послугами нині мають туризм, транспорт, інформаційно-комунікаційні та страхові послуги. Розширюється частка сектора фінансових послуг, зокрема, експортне кредитування. Воно охоплює від 12 до 29% від обсягу експорту розвинених країн. На сектор інформаційних послуг припадає близько 20% акціонерного капіталу США, 18% – Великобританії, 14% – Швеції, 11% – Німеччини, 8% – акціонерного капіталу Японії. Розвиток ринку послуг передбачає посилення глобальної конкуренції. Все частіше послуги експортуються та імпортуються. Крім цього, розширюються зворотні зв'язки на ринку послуг з метою суворого контролю за їх якістю. У майбутньому збільшаться гарантії на надані послуги, і вони розглядатимуться як значна

додаткова послуга для клієнтів. Компанії все більше визнають важливість якісних розробок при створенні нових послуг [1].

Окремої уваги заслуговує такий напрям діяльності як послуги кав'ярень. Популярність кавової індустрії висока, цей бізнес активно розвивається і в Україні. Кав'ярня – це заклад, де завжди на першому місці висока якість продукту й розвиток самої культури споживання кави. Важливою складовою є і комерційна діяльність, на якій будується кавова індустрія. Це показник правильної культури: все частіше українці віддавали перевагу каві в кафе або ресторані чи на виніс замість домашньої або офісної. Проте пандемія COVID-19 та повномасштабна російсько-українська війна вплинули на зниження відвідування українцями кав'ярень, кафе, ресторанів та інших закладів ресторанного господарства. Основна частка споживання кави – це імпортований продукт. Українське виробництво формується виробниками, які імпортують кавові зерна як сировинний продукт, а в Україні обсмажують, фасують, упаковують, виробляють продукт без кофеїну та продають під своєю торговою маркою. Найгостріша конкуренція характерна в низькому сегменті кавових напоїв та зерна.

Отже, в Україні кавова індустрія розвивається все більше та створює конкуренцію. Значне місце в ресторанному господарстві посідають кав'ярні, що посилює конкуренцію і підвищує якість надаваних послуг. Сучасні кав'ярні – заклади ресторанного господарства, де каву готують на новому рівні з індивідуальним підходом до кожного гостя. Нинішні види закладів ресторанної індустрії багатоформатні, тому створення національної кав'ярні – один із засобів реклами нашої країни. У Києві набирають популярності кав'ярні із 3–4 посадковими місцями, а ось нещодавно популярні кав'ярні формату «to go» втрачають ключові позиції на ринку. Ринок кавової індустрії зростатиме та насичуватиметься після припинення повномасштабної війни, відновиться інфраструктура, розбудуються ресторани господарства в східній частині України [2].

Проаналізувавши великий потенціал України у сфері надання послуг, можна зробити висновок, що за умови грамотних підходів до пошуку джерел фінансування, а саме залучення вітчизняних та іноземних інвесторів, якісну розробку бізнес-проектів, стимулювання розвитку вітчизняного ринку послуг, Україна має всі шанси на розширення даного сегменту, адже ринок послуг є достатньо важливим чинником, що впливає на ріст національної економіки. Саме розвиток вітчизняного ринку послуг здатен створити сприятливі можливості для підвищення добробуту українців, конкурентоспроможності країни, підвищення економічного зростання в цілому.

Список використаних джерел:

1. Безугла Л.С., Шинкаренко Н.В., Куваєва Т.В. Дослідження тенденцій розвитку ринку послуг в Україні. *Economics Bulletin*, 2022, №3. С. 69-78. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2022/3/EV20223_069-078.pdf (дата звернення: 24.10.2023).

2. Громик, О. (2022). Аналіз сучасного стану кавової індустрії в Україні. *Ресторанний і готельний консалтинг. Інновації*, 5(2), 250–266. URL: <https://doi.org/10.31866/2616-7468.5.2.2022.270105> (дата звернення: 24.10.2023).

УДК 330.338.2

Зарицький Є.І.,
студент бакалаврату
*Національний університет біоресурсів і
природокористування України*
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Дергач А.В., к.держ.упр,
*Національний університет біоресурсів і
природокористування України*
(м. Київ, Україна)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Дослідження сучасних тенденцій розвитку інтернет-бізнесу в Україні є актуальним у зв'язку зі стрімким розвитком інформаційних технологій та зростанням впливу інтернету на суспільство та економіку. Саме аналіз сучасних тенденцій та переваг розвитку інтернет-бізнесу допоможе зрозуміти потенціал цього сектору в Україні та його вплив на економічне зростання, зайнятість та інновації.

Україна має потужний потенціал для розвитку інтернет-бізнесу через широке поширення Інтернету серед населення та наявність висококваліфікованих ІТ-фахівців. Завдяки цьому, підприємці можуть реалізувати свої ідеї та створювати успішні інтернет-проекти.

Дослідження сучасних тенденцій розвитку інтернет-бізнесу в Україні має наступні переваги:

1. Глобальний доступ до ринків: Інтернет надає можливість підприємцям з України взаємодіяти з клієнтами та партнерами з усього світу. Це розширює географію бізнесу та відкриває нові можливості для експорту товарів і послуг.

2. Низькі витрати на початок бізнесу: Запуск інтернет-бізнесу в Україні вимагає значно менших витрат порівняно з традиційними офлайн-підприємствами. Немає потреби в оренді приміщення, додатковому обладнанні або великому штаті співробітників. Це дозволяє підприємцям зосередитися на розвитку самого продукту чи послуги.

3. Можливості маркетингу та просування: Інтернет надає широкі можливості для маркетингових кампаній та просування бренду. За допомогою соціальних мереж, контекстної реклами, відеомаркетингу та інших інструментів, підприємці можуть ефективно залучати цільову аудиторію та збільшувати продажі.

4. Швидкий доступ до інформації: Інтернет надає можливість швидкого та зручного доступу до різноманітної інформації для підприємців. Вони можуть вивчати ринок, аналізувати конкурентів, отримувати повідомлення про нові тенденції та інновації, що дозволяє приймати обґрунтовані рішення.

5. Гнучкість та масштабованість: Інтернет-бізнес дозволяє підприємцям в Україні мати гнучкість у керуванні своїм бізнесом. Вони можуть працювати з будь-якого місця, використовуючи різноманітні інструменти для організації роботи. Крім того, інтернет-бізнес дозволяє масштабувати бізнес-процеси швидко і ефективно. Підприємці можуть легко збільшувати обсяги виробництва, розширювати асортимент продуктів чи послуг і привертати нових клієнтів без значних інвестицій у фізичні ресурси.

Інтернет-бізнес є потужним катализатором економічного зростання, забезпечує розвиток інновацій та створення нових робочих місць. Але важливо зазначити, що інтернет-бізнес є динамічною сферою, яка постійно зазнає змін. Тому для підприємців і урядових органів важливо продовжувати моніторити та вивчати цю галузь, а також адаптувати стратегії і політику під нові реалії.

Крім того, інтернет-бізнес також стикається з викликами та ризиками, такими як кібербезпека, конкуренція та юридичні аспекти. Важливо приділити увагу цим питанням і розробити ефективні заходи для їхнього вирішення.

Отже, дослідження тенденцій розвитку інтернет-бізнесу в Україні допоможуть зрозуміти потенціал цього сектору, його вплив на економіку та суспільство, а також надати рекомендації щодо подальшого розвитку і підтримки інтернет-бізнесу в Україні.

Список використаних джерел:

1. E-commerce in Ukraine: EBRD-Ukrainian Chamber of Commerce and Industry (2018). URL: <https://www.ebrd.com/what-we-do/sectors-and-topics/e-commerce-in-ukraine.html> (дата звернення: 12.10.2023).

2. Bodnar, O., & Bodnar, O. (2019). Internet economy in Ukraine: 2019-2023. Аналітичний звіт Pro-Consulting. URL: <https://www.pro-consulting.ua/wp-content/uploads/2019/10/Internet-Economy-in-Ukraine.pdf> (дата звернення: 12.10.2023).
3. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. URL: <https://thedigital.gov.ua/> (дата звернення: 12.10.2023).
4. Ukraine Digital News. URL: <https://www.uadn.net/> (дата звернення: 12.10.2023).
5. Stankevich, K., & Nakonechna, O. (2021). E-commerce market in Ukraine: Overview and trends. Economics and Forecasting, 4, 148-167.

УДК 330.341.1

*Захарченко М.І., здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності «Маркетинг»
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Науковий керівник:
Свердан М.М., к. е. н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СПРИЯННЯ СОЦІАЛЬНІЙ ІНКЛЮЗІЇ ЯК ОСНОВНИЙ ПРІОРИТЕТ ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Сільське господарство в Україні відіграє ключову роль в економіці та є основою для розвитку інших галузей економіки і створення продуктів на основі міжгалузевої вартості. Проте, протягом багатьох років, сільське господарство України стикається зі значними соціально-економічними проблемами, які обмежують його потенціал для довгострокового розвитку. До цих проблем аграрного сектору України сьогодні включають:

- Занепад сільської соціальної інфраструктури.
- Зростання кількості маргіналізованих соціальних груп з низьким рівнем доходів.
- Поширення етнічних меншостей за межами сільських регіонів України.
- Гендерна нерівність.

- Старіння сільського населення, його зменшення та зникнення сільських поселень.

Соціальна інклюзія – важливий фактор забезпечення соціально-економічної стабільності суспільства, темпів економічного зростання та важливий елемент конкурентоспроможності національної економіки. Для України соціальна інклюзія у сфері аграрного виробництва і сільських територій постає важливим чинником збереження експортного потенціалу та розв'язання гострих соціально-економічних проблем розвитку сільських територій. Вчені соціальну інклюзію описують як «... стан включення у спільноту та суспільства в цілому, стан, за яким окремі особи та групи населення можуть отримати доступ до ряду можливостей, послуг і ресурсів та зробити свій вклад у прийняття рішень» [1]. При цьому, важливим аспектом є те, що зміст соціальної інклюзії за останні роки виходить за межі таких понять, як доходи, добробут, благополуччя і значно розширює свою площину.

Соціальна інклюзія у теперішній час постає ключовим пріоритетом нової європейської аграрної політики та має на меті зниження рівня безробіття, створення рівних соціально-економічних умов для залучення у сільське господарство трудових ресурсів, скорочення кількості бідного населення та формування умов, за яких мешканці сільських територій зможуть брати рівноправну участь у житті суспільства та отримувати переваги і задоволення власних потреб від такої участі [2].

Досягнення цілей та завдань інклюзивного розвитку аграрного сектору та сільських територій неможливі без створення ефективного механізму фінансування та інвестицій у соціально-орієнтовані програми та проекти. У зв'язку з обмеженими ресурсами державних і місцевих бюджетів в Україні, такий механізм повинен базуватися на поєднанні державного фінансування та участі соціально-відповідального підприємництва або аграрного бізнесу, спрямованого на соціальні цілі. Для стратегічного визначення пріоритетів фінансування програм інклюзивного розвитку сільського господарства необхідно визначити основні напрями та довгострокові цілі.

Стратегічне бачення створення сприятливих соціально-економічних умов для підвищення інклюзивності розвитку сільського господарства і сільських територій в Україні має відповідати світовим трендам та діючій практиці. Гармонізація напрямів інклюзивного розвитку та механізмів їх забезпечення в Україні та у світі поставатимуть базисом подальшої активної інтеграції країни у світовий простір та формуватимуть засади участі у міжнародних програмах і проектах спільного фінансування. ООН на Саміті глобальних продовольчих систем 2021 р. [3] було окреслено можливі варіанти рішень щодо створення інклюзивного світового господарства.

Отже, сучасні умови вимагають розширення сфери соціальної інклюзії та встановлюють потребу у глибокому поєднанні процесів соціального, економічного, технічного, технологічного і екологічного розвитку сільського господарства на стратегічному рівні. Пріоритетність соціальності залишається найважливішою і впливає на темпи та потенціал економічного зростання в країні. Аналіз сучасного стану інклюзивного соціального розвитку показує, що аграрний сектор країни стикається з численними проблемами та розривами в цій сфері. До них відносяться: нерівність у розподілі доходів серед сільського населення, обмежений доступ до ресурсів, послуг і благ, недостатні можливості для самореалізації, обмежена участь у соціально-політичних рішеннях та управлінні на власних територіях.

Список використаних джерел:

1. До найкращого балансу або як забезпечити успішний інклюзивний розвиток агросектору і сільських територій. URL: <https://agrotimes.ua/article/donajkrashhogo-balansu/> (дата звернення: 10.01.2023).
2. Бородіна О. М., Прокопа І. В. Інклюзивний сільський розвиток: науковий дискурс. Економіка і прогнозування. 2019. № 1. С. 70–75.
3. . Зінчук Т. О. Стратегія інклюзивного сільського розвитку на базі громад: проекти, реалії та європейські перспективи для України : монографія. Київ : «ЦУЛ», 2019.
4. Саміт глобальних продовольчих систем 2021 р. URL: <https://www.un.org/en/food-systems-summit> (дата звернення: 10.09.2023).

***Іванова Л.Л., студентка**
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)
Власенко Ю. Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІНКЛЮЗИВНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Інклюзивний розвиток є надзвичайно важливим у сучасному світі, він забезпечує економічне, соціальне та екологічне зростання для всіх верств суспільства. Умовами інклюзивного розвитку є не тільки створення нових можливостей, а й доступ до існуючих, для усіх верств суспільства. Основними

ознаками інклюзивного розвитку є : скорочення бідності і нерівності, забезпечення рівних можливостей для реалізації людського потенціалу, гідна оплата за результати праці, доступ до високоякісних освітніх та медичних послуг, залучення населення до створення ВВП, права власності захищаються, відкриття власного бізнесу спрощено.

Розглядаючи інклюзивний розвиток саме сільських громад, варто зазначити, що сільська громада - це жителі села, або ж добровільно об'єднані жителі декількох сіл задля вирішення місцевих питань у межах Конституції і законів України.

Швидкий темп урбанізації (процесу, при якому населення мігрує з сільської місцевості в міську) сприяє розвитку міст, перетворенню їх на мегаполіси з величезною кількістю жителів. Причинами такої міграції можуть бути соціальні аспекти, ринок праці, модернізація тощо.

Через високий рівень урбанізації, на даний момент спостерігаються негативні тенденції розвитку села, зокрема:

- 1) Економічні проблеми (застарілі методи господарювання ,низький рівень матеріально-технічної бази, монофункціональність аграрного сектора).
- 2) Соціальні проблеми (погіршення демографічної ситуації, низький рівень якості життя сільського населення , високий рівень безробіття).
- 3) Екологічні проблеми (погіршення екологічної ситуації, деградація ґрунтів, поширення ерозійних процесів).
- 4) Відсутність умов для ведення малого і середнього бізнесу на сільських територіях .
- 5) Посилення нерівності доходів між сільським та міським населенням.

Саме тому ми потребуємо чітку модель розвитку, що передбачає розвиток як міських, так і сільських місцевостей, і саме модель інклюзивного розвитку може це нам забезпечити. Надзвичайно важливо, аби розвиток сільських місцевостей проводився безпосередньо за участі самих жителів, які здатні об'єктивно оцінити ситуацію та запропонувати дієві методи вирішення, адже досить часто погляд на проблему жителів сіл і керівних органів з міст суттєво відрізняється .

Тож, основні шляхи інклюзивного розвитку сільських громад:

- 1) Активне залучення жителів сільських громад для розробки стратегії розвитку сільської місцевості, яка задовольнятиме як особисті інтереси жителів, так і інтереси громади в цілому.
- 2) Залучення фізичного, людського, соціального, фінансового, політичного та культурного капіталу сільської громади, встановлення балансу між можливостями та потребами .

- 3) Результатом сільськогосподарської діяльності мають бути не тільки виробництво товарів, а й створення соціально значимих суспільних благ.
- 4) Створення рівних правових, економічних та соціальних умов шляхом активізації ролі сільських громад. (Досвід країн – членів ЄС .)
- 5) Сільські громади мають виступати у ролі правовласників або користувачів локальних ресурсів , а також здійснювати керуючі функції.
- 6) Сільські громади повинні приймати активну участь у організаційних, культурних, побутових, управлінських перетвореннях сільської громади .
- 7) Врахування інтересів сільського населення у процесі розроблення основних положень аграрної політики.
- 8) Усунення негативних наслідків від діяльності окремих суб'єктів господарювання на сільських територіях, а саме: забруднення навколишнього середовища, ігнорування соціальних проблем.
- 9) Встановлення балансу між громадою, державою та бізнесом.
- 10) Технологічне оновлення галузей аграрного сектору
- 11) Відновлення соціальної, інженерної та транспортної інфраструктури села

Отже, інклюзивний розвиток сільських громад є важливим завданням для сучасного покоління. Встановлення балансу між державою, бізнесом та громадою зробить можливим зростання рівня життя у сільських місцевостях, запровадження нових технологій та розвиток сільської місцевості як потенційної території для проживання з гідними умовами, стабільним високим рівнем заробітної платні та можливістю розвитку власного малого або середнього бізнесу. За інклюзивного розвитку сільських громад, місто і село не матимуть суттєвих відмінностей у рівні життя населення.

Список використаних джерел :

1. Зінчук Т.О. Інклюзивна складова розвитку сільських громад. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/8351/1/IEVUSTPPPP_2017_Ch_1_16-22.pdf (дата звернення: 28.10.2023).
2. Проніна О.В. Стан , проблеми та перспективи розвитку сільських територій в Україні. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2016/20.pdf (дата звернення: 28.10.2023).
3. Луцків О.М. Світовий та європейський досвід реалізації моделі інклюзивного розвитку. URL: <file:///C:/Users/%D0%9A%D0%92/Downloads/15219-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-29897-1-10-20200113.pdf> (дата звернення: 30.10.2023).

УДК 330.341.1

***Кашилюк В.А.**, здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності «Маркетинг»*

*факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник:

***Свердан М.М.**, к. е. н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РОЛЬ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства соціально психологічний аспект взаємовідносин людей із різних соціальних груп та вразливих категорій населення набуває особливого значення в контексті доступності міст для усіх його прошарків, без бар'єрного архітектурного середовища, інклюзивної освіти та працевлаштування тощо.

Через актуальність розбудови інклюзивного середовища в Україні в усіх сферах життєдіяльності, на рівні публічного управління все більшого значення набуває вживання термінів «інклюзія» та «ексклюзія». Слід зазначити, що терміни «інклюзія» й «ексклюзія» взаємо замінюється поняттями соціальна «включеність» та «виключеність». Водночас ці поняття є оберненими одне одному.

Сьогодні суспільство звертає увагу на інклюзію як на політику та процес, який передбачає отримання більших можливостей у навчанні та соціальному житті для усіх людей, в тому числі і для осіб з інвалідністю.

Учені та дослідники розглядають поняття інклюзії з різних сторін. Савчук Д.А. і Мельник Ю.Р. виділяють тільки окрему інклюзивну категорію населення і вважає, що інклюзія — це забезпечення того, щоб усі діти й дорослі могли брати участь у житті громади як рівноправні члени, яких поважають і які роблять свій внесок у розвиток громади та суспільства [1]. Натомість Клименюк Н. В. представляє досліджуване поняття як процес рівного співіснування в освітньому середовищі людей і, перш за все, дітей з різними потребами [2].

Варто зазначити, що, загалом, Інклюзія (з англ. — «долучення до будь-кого або до будь-чого») це — новий термін, який увійшов у вітчизняний словниковий запас наприкінці ХХ ст. У 1945 році ООН прийняла Загальну

декларацію про права людини, в якій проголосила, що права людини не залежать від статі, кольору шкіри, національності, релігії тощо.

Усі незалежні країни, зокрема й Україна, закріпили ці права у своїх Конституціях. Так, ст. 23 Конституції України проголошує: «Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, у якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості»; ст. 24: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом»; ст. 28: «Кожен має право на повагу до його гідності».

Тобто, якщо розглядати поняття інклюзії в системі публічного управління, то правильніше користуватись прийнятим на законодавчому рівні терміном. А особливо важливе значення посідає в політичному контексті саме Соціальна інклюзія, тому що соціальне включення є процесом збільшення отримання будь-яких благ в контексті соціальної спільноти.

Соціальна інклюзія є важливою в контексті питання публічного управління та необхідною умовою задля подолання нерівності, набуття свободи та нової якості життя громадян в усіх сферах. Водночас у розумінні багатьох людей інклюзія пов'язана лише з особами, які мають інвалідність — міру втрати здоров'я у зв'язку із захворюванням, травмою (її наслідками) або вродженими вадами, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження життєдіяльності особи, але насправді, здебільшого, суспільство просто самотійно «виключає» осіб з інвалідністю з соціального кола, тому що вони не мають дієвих інструментів та механізмів створення сприятливого середовища для взаємодії і, тому, суспільству простіше виключити людину, ніж докласти зусиль для протилежного сприяння у створенні соціальної інклюзії, тому ми стикаємось з соціальною ексклюзією. До того ж, ексклюзії може зазнати будь-яка людина незалежно від наявності психо-фізичних порушень, якщо навколишнє середовище не буде пристосоване до її потреб. Тому, система публічного управління та взаємодія влади та суспільства є ключовою у вирішенні цієї проблеми [3].

Великий відсоток населення в Україні потребує якісного та рівного співіснування в соціальному, культурному та політичному середовищах. Місцеве самоврядування та об'єднання громадян повинні більш детально та уважно здійснювати планування та реалізацію своїх завдань з урахуванням усіх прав та можливостей кожного члена суспільства у всіх сферах життя. Адже, публічне управління — це управління, яке здійснюється на основі волевиявлення громади (колективу людей) та реалізується суб'єктами, визначеними громадою, для задоволення потреб і досягнення цілей громади як об'єкту управління. Задоволення потреб і досягнення цілей громади фактично означає функціонування та розвиток колективу людей. Суб'єктом і одночасно

об'єктом управління є колектив людей — громада: це громада села, селища, району, міста, країни, світове товариство, а також суб'єкти громадянського суспільства, у тому числі недержавні (об'єднані спільними інтересами) організації, професійні, конфесійні, корпоративні та інші об'єднання. Визначальними серед суб'єктів публічного управління є населення країни та різні групи інтересів, думка яких повинна враховуватись без винятку. В умовах змішаної формації саме вони визначають, стверджують, контролюють та оцінюють прямим або представницьким способами: цілі суб'єктів громадянського суспільства, у тому числі органів публічного управління, стратегічні програмні рішення з їх досягнення; шляхи задоволення потреб колективу та вирішення значущих для спільноти поточних проблем; результативність і ефективності публічного управління.

Список використаних джерел:

1. Савчук Д.А., Мельник Ю.Р. Аналіз суспільної системи за допомогою індикаторів соціальної інклюзії. Головний редактор. 2019. С. 139.
2. Клименюк Н.В. Інклюзія людей з особливими потребами до суспільного життя: історичний аспект. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія. Сер.: Педагогіка. 2009. № 112, Вип. 99. С. 148–153.
3. Публічне управління: шляхи розвитку: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 26 листоп. 2014 р.): у 2 т. / [за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка, С. А. Романюка, О. Ю. Оболенського]. К. : НАДУ, 2014. Т. 1. 150 с. 3. Лесечко М.Д., Блащук Л.В. Механізм управління великими містами в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 22. С. 121–125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_22_33

УДК 330.338.2

Кондратьєв Ф.А., студент 1-го курсу
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ ТА СТРЕСОВИМИ СИТУАЦІЯМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Знання конфліктів піднімає культуру спілкування і робить людину більш врівноваженою, а також більш стійкою в психологічному плані. Конфлікт, особливо соціальний – дуже цікаве явище в житті людей.

Питання вивчення і вдосконалення системи управління конфліктами в організації на сьогоднішній день визначили актуальність теми дослідження. Про це говорить той факт, що зіткнення точок зору, суджень, позицій – дуже часте явище соціального життя.

Слово «конфлікт» походить від латинського *conflictus* - зіткнення і практично в незмінному вигляді входить в інші мови [1]. Існує безліч визначень цього терміну, але найбільш поширений підхід полягає у визначенні конфлікту через протиріччя і перш за все - через соціальне протиріччя. Протилежності і суперечки перетворюються в конфлікт тоді, коли починають взаємодіяти сили, які є їх носіями.

Конфлікт є досить складним соціальним і психологічним явищем, а також природним і неминучим результатом діяльності будь-якої групи. У будь-якому трудовому колективі завжди є місце невдоволенню, суперечливим думкам та інтересам. Більшість конфліктів несуть в собі як руйнівні, так і позитивні наслідки.

Управління стресами - це цілеспрямований вплив на персонал організації для адаптації людини до стресової ситуації, усунення джерел стресу і оволодіння методиками їх нейтралізації всіма працівникам [2].

Стрес і конфлікти пов'язані між собою і взаємообумовлюють один одного. Стрес є типовою реакцією людини на конфліктну ситуацію, але часто може виступати і причиною конфлікту. «Людина, яка знаходиться в стані стресу, частіше здатна піти на конфлікт в порівнянні з людиною, яка має комфортний психофізіологічний стан. Стрес нерідко буває наслідком і причиною внутрішньо особистісних конфліктів» [5]. Стрес - це загальний термін, що застосовується до впливів, які ми відчуваємо в житті. Присутність стресу у виробничій сфері є практично неминучою для багатьох видів робіт [4].

Робочі і професійні стреси можуть зсередини “спалювати” людські ресурси і приводити до зниження продуктивності, мобільності та динамічності стратегічного розвитку організації. Високий рівень організаційних стресів веде до підвищення неконструктивної напруженості, конфліктності в колективі,

негативно позначається на здоров'ї персоналу, його лояльності по відношенню до організації, може призводити до плинності кадрів.

Для ефективного управління стресами увагу необхідно зосередити на зміні організації праці, як вважають багато фахівців. Інший підхід - участь працівників у плануванні та здійсненні змін.

Слід звернути увагу на принциповий взаємозв'язок економічної та соціальної ефективності методів вдосконалення системи управління конфліктами і стресами в організації, яка пояснюється так: з одного боку, соціальну ефективність у вигляді методів вдосконалення системи управління конфліктами і стресами можна забезпечити тільки тоді, коли існування організації є надійним і вона отримує прибуток; з іншого боку, економічної ефективності можна досягти тільки в тому випадку, якщо співробітники нададуть в розпорядження організації свою робочу силу, що вони зазвичай бувають готові зробити тільки при наявності певного рівня соціальної ефективності.

Оцінюючи економічну ефективність методів вдосконалення системи управління конфліктами і стресами в організації, відзначимо, що основний економічний показник – це продуктивність персоналу протягом всього процесу роботи. Для ефективного виконання завдань з психологічного розвантаження співробітників необхідно мати фахівця-медіатора.

Таким чином, зробивши висновок, що конфлікт є досить складним соціальним і психологічним явищем, а також закономірним і неминучим результатом діяльності будь-якої групи. У трудовому колективі завжди є місце і причини для зіткнення, невдоволення, суперечливих думок та інтересів. Більшість конфліктів несуть в собі як руйнівні, так і позитивні наслідки.

Список використаних джерел:

1. Вершинін М. С. Конфліктологія: Конспект лекцій. Київ., 2010. 64с.
2. Кричевський Р. Л. Якщо ви – керівник. Київ.: Справа, 2015. 266 с.
3. Большаков А. Г. Конфліктологія організацій. Київ: МЗ Прес, 2001. 182 с.
4. Куликов Л. В. Соціальні та соціально-психологічні аспекти стресостійкості особистості. Теоретичні та прикладні питання психології. Рівне, 2014. 342 с.
5. Андреева Г. М. Соціальна психологія. Підручник для вищих навчальних закладів. Харків: Аспект Прес, 2017. 340 с.

УДК 330.338.2

*Медведюк І.А., студентка 2 курсу 5 групи
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник:
*Власенко Т.О., к.е.н., доцент.
Національний університет біоресурсів
і природокористування
(м. Київ, Україна)*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах розвитку в дуже широкому розповсюдженні набирає обертів розвиток інтернет-бізнесу, тому в даному дослідженні представлено тенденції і переваги відкриття і розвитку інтернет-бізнесу, надана характеристика інтернет-торгівлі як сучасного інструменту реалізації товарів і послуг, а також розглянуто види інтернет-бізнесу.

Інформаційні системи та технології в наш час характеризуються стрімким розвитком, через який все більше підприємств віддають перевагу веденню електронного бізнесу, відмовляючись від традиційних способів організації торгівлі. Стрімкий розвиток інформаційних технологій привів до формування принципово нової середовища здійснення підприємницької діяльності. Діяльність по укладенню угод в електронній формі з використанням комп'ютерних мереж отримала назву електронної комерції і стала розглядатися як один з невід'ємних ознак глобальної мережі Інтернет. На сьогоднішній день в країні налічуються десятки тисяч корпоративних порталів, а великий бізнес майже повністю перейшов на використання власних або галузевих торгових Інтернет-майданчиків.

Існують наступні види бізнесу в інтернеті:

1. Сайт компаній;
2. Інтернет-магазини;
3. Бізнес пов'язаний з рекламою;
4. Посилання, а точніше їх купівля або продаж;
5. Розміщення платних статей;
6. Платіжні та банківські системи.

Серед переваг інтернет-бізнесу можна виокремити такі:

1. Світовий масштаб діяльності. Сайт, що надає послуги, доступний для будь-якого користувача. Існує можливість домовлятися з партнерами по всьому світу. Це, мабуть, найголовніша перевага інтернет-бізнесу.

2. Свобода доступу. На даний момент вхід у Всесвітню мережу можливий практично з будь-якої точки земної кулі, розвиток техніки і поява нових комунікаційних пристроїв (смартфони, планшети) значно спрощують управління бізнесом.

3. Свобода часу. Власник бізнесу сам вирішує, наскільки інтенсивно працювати. На початковому етапі розвитку бізнесу доводиться працювати не покладаючи рук, поки результати не стануть відчутними.

4. Сам собі господар. Даний вид бізнесу відмінно підійде тим, хто хоче працювати на себе і для себе. Прийняття рішень, реалізація ідей і виконання завдань повністю покладається на організатора.

5. Відсутність колективу. Для некомунікабельних людей, охочих працювати на себе, - це ідеально. Адже є люди, з якими легко співпрацювати, а до деяких потрібен індивідуальний підхід, щоб уникнути конфліктних ситуацій ці люди воліють працювати самотійно.

6. Мінімальні витрати на старт проекту. Для відкриття нового бізнесу в реальному житті потрібні величезні витрати порівняно з інтернет-бізнесом, для організації якого потрібні: комп'ютер, вихід в мережу інтернет та невичерпне джерело знань та ідей. Якщо вчасно не набрати потрібних знань і не застосувати їх, то проект приречений на поразку. Для підтримки та успішного розвитку справи потрібні свіжі ідеї і нові підходи, мобільність у зміні тактики ведення бізнесу.

7. Прибуток. Верхня межа прибутку не фіксована, ви можете прагнути заробляти все більше і більше або зупинитися на досягнутому.

8. Високий рівень сервісу. Зручність користування послугами в інтернеті полягає в тому, що немає кордонів держав і міст. Наприклад, клієнт може отримати замовлення поштою або за допомогою кур'єрської служби, якщо немає продукції у вільному доступі. Є можливість дізнатися про товар або послугу, прочитавши відгуки та обговорення на форумах, оплату за які можна справити в інтернеті.

9. Конкурентоспроможність. Нещодавно відкриті сервіси можуть скласти конкуренцію сервісам, що вже існують на ринку кілька років. Інтернет-клієнти цілком можуть прийняти послугу від новачка, який швидко відгукнеться на попит, що іноді не терпить зволікань [1].

Сучасні люди є представниками інформативного суспільства, яке не уявляє своє існування без інформаційних технологій та всіх інших переваг, що пропонує світова «павутина». Така тенденція не могла не вплинути на розвиток світової економіки і слугувала появі нових видів підприємницької діяльності,

що безпосередньо пов'язані з мережею інтернет. До яскравих представників якої можна віднести електронний бізнес (або електронну комерцію).

Основні тенденції електронної комерції:

1. Зростання онлайн-продажів не зупинити;
2. Мобільні магазини набирають обертів;
3. Молоді споживачі змінюють бізнес-ландшафт;
4. Зростаюча роль соціальних мереж в електронній торгівлі;
5. Екологічні теми впливають на покупців;
6. Доповнена реальність змінює те, як ми робимо покупки;
7. Персоналізація – це майбутнє;
8. Візуальна комерція знаходиться на підйомі [2].

Отже, інтернет-бізнес на даний час є досить популярним і перспективним, і стрімко розвивається. Тому значення інтернет-торгівлі полягає в тому, що вона є однією з найважливіших технологій сучасності, що забезпечують високі темпи зростання економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Переваги та недоліки інтернет-бізнесу. Компанія “TurboSMS”: веб-сайт. URL: <https://turbosms.ua/ua/articles/internet-business.html> (дата звернення 19.06.2023).
2. 10 основних тенденцій електронної комерції на 2021 рік. Інфографіка. Компанія “Oberlo”: веб-сайт. URL: <https://ua-retail.com/2021/06/10-osnovnix-tendencij-elektronno%D1%97-komerci%D1%97-na-2021-rik-infografika/> (дата звернення 19.06.2023).

УДК 330.338.2

Михайлюк В. В.,
магістр першого року навчання спеціальності 073 «Менеджмент»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

**ОСОБЛИВОСТІ СФЕРИ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В
СУЧАСНИХ УМОВАХ**

XXI століття характеризується зростанням глобальної нестабільності та загостренням різноманітних ризиків, про що свідчать результати дослідження експертів Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), який щорічно публікує звіти про глобальні ризики. Всі ці ризики впливають на сферу надання освітніх послуг в Україні.

Війна в Україні є результатом загострення глобальних ідеологічних і політичних протистоянь в умовах накопичення летальної зброї та зброї масового знищення. Війна стала для України потрясінням, яке негативно вплинуло на всі сфери суспільного життя країни, особливо на сферу освіти.

Також пандемія COVID-19 кардинально змінила спосіб викладання та навчання, що призвело до зростання онлайн та змішаного навчання, яке, у свою чергу, підкреслило важливість цифрових послуг, таких як штучний інтелект, великі дані та інформаційні системи управління вищою освітою. Саме тому зростає тенденція до електронного навчання.

Сфера надання освітніх послуг має ключове значення для формування людського та інтелектуального капіталу, становлення національної еліти, розвитку науки і культури, підвищення технологічного рівня держави, формування сучасної економіки, утвердження демократичних засад суспільного розвитку. Як показує історія збройних конфліктів, у будь-якій війні система освіти стає ареною битви, оскільки це боротьба за розум і світогляд людей. В умовах становлення суспільства знань та загострення глобальних суперечностей особливої актуальності набуває війна у сфері освіти [1].

Здійснення розумних і ефективних інвестицій в освіту людей має вирішальне значення для розвитку людського капіталу, який покладе край крайній бідності. В основі розвитку освіти лежить необхідність подолати кризу навчання, покласти край бідності навчання та допомогти молоді набути передових когнітивних, соціально-емоційних, технічних і цифрових навичок, необхідних для успіху в сучасному світі.

Якісна масова освіта є найважливішим досягненням суспільства. Вона формує світогляд людини, забезпечує її право на розвиток, надає сучасні знання та компетенції, необхідні для успішної господарської діяльності.

Вплив війни на освіту в нашій країні породжує низку гуманітарних і соціальних проблем, які є предметом занепокоєння багатьох міжнародних організацій і об'єктом аналізу багатьох іноземних і вітчизняних дослідників.

Попри певні досягнення, наразі у сфері надання освітніх послуг в Україні існує чимало проблем, які потребують якнайшвидшого вирішення: підвищення якості освіти для формування сучасних компетенцій, гнучка зміна напрямів підготовки та кваліфікацій до мінливих потреб ринку праці, модернізації освітнього процесу на основі цифрових технологій та світових освітніх трендів, підвищення рівня університетської науки та більш активної інтернаціоналізації

університетської діяльності та активної участі в освіті дорослого населення. Можливості вирішення цих проблем значно погіршилися в умовах повномасштабної війни, розв'язаної росією, яка завдала значних руйнувань системі вищої освіти України.

Українську систему освіти доведеться не просто перебудовувати, а докорінно реформувати, чому сприяють прискорені війною перетворення, які формують нові вектори розвитку освіти в Україні. Проте є певні позитиви в розвитку освітньої сфери.

Саме завдяки цифровим технологіям Україні вдалося забезпечити безперервність та безпеку навчального процесу в умовах бойових дій. Розроблено сайт додатку «Всеукраїнська школа онлайн», де розміщено всі навчальні матеріали для учнів та студентів 1–11 класів. Українські телеканали транслювали відеоуроки для школярів 5–11 класів у рамках проекту «Освіта без кордонів». Більшість університетів перейшли на онлайн-навчання. Наразі викладачі опанували дистанційну методику навчання та розробили онлайн-курси зі своїх предметів. Цю політику слід і далі розширювати та поглиблювати, створюючи екосистему цифрової освіти [2].

Війна дала потужний поштовх для налагодження контактів з іноземними партнерами. Слід зміцнювати міжнародну академічну та наукову співпрацю. Цьому сприяють багато міжнародних проектів та українських ініціатив.

Ще одним важливим аспектом, який слід враховувати в контексті розвитку освітньої політики України, є процес європейської інтеграції.

Набуття Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі стало значним кроком у розвитку країни, але це також передбачає відповідні зобов'язання щодо гармонізації освітніх стандартів та досягнення європейських норм і цінностей у сфері освіти. З цією метою розробляються та впроваджуються національні стратегії розвитку освіти, спрямовані на відповідність європейським стандартам та національним потребам. Відповідно, освітня політика України має бути спрямована на розвиток інноваційної освіти, яка забезпечить якісну підготовку фахівців та відповідатиме вимогам міжнародного ринку праці [3].

Таким чином, реформування освітньої політики в Україні в умовах євроінтеграції та цифрової трансформації є найважливішим завданням, яке передбачає не лише адаптацію до нових вимог, а й забезпечення сталого розвитку суспільства. Для досягнення успіху необхідно враховувати кращі педагогічні практики, інноваційні підходи та міжнародний досвід. Необхідна фінансова та організаційна підтримка з боку держави та міжнародних організацій, залучення експертів з країн-членів ЄС, обмін досвідом з іншими країнами.

Список використаної літератури:

1. Рущенко І. П. Війна цивілізацій: анатомія російсько-українського конфлікту. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2020. 436 с.
2. Освіта України в умовах воєнного стану : збірник. Київ : Інститут освітньої аналітики. 2022. 358 с.
3. Антонюк В. А. Інтеграція вищої освіти України в європейський освітній простір для розвитку людського капіталу. Журнал європейської економіки. 2021. С.573-595.

УДК 330.341.1

*Нечепорук А.І., студентка 3-го курсу,
спеціальності «Менеджмент»
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(Київ, Україна)
Науковий керівник:
Свердан М.М., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Соціально-економічні трансформації в Україні привели до потреби у модернізації професійної підготовки фахівців аграрної галузі, яка відповідали б актуальним вимогам як професійної, так і суспільної діяльності. Як зазначається у нормативно-правових документах, сучасний стан економіки країни потребує створення нової системи інноваційного розвитку аграрної галузі економіки "аграрна освіта – аграрна наука – аграрне виробництво" [2].

Одним із основних критеріїв якості професійної підготовки фахівців є знання та уміння фахівців, що визначає їх конкурентоспроможність і працевлаштування у європейському економічному просторі.

З метою підвищення якості професійної підготовки фахівців аграрної галузі та наближення вітчизняного змісту підготовки кадрів для галузі до європейських та світових стандартів аграрні університети впроваджують кредитно-модульну систему, яку започаткувало Міністерство освіти і науки в межах проекту приєднання України до Болонської декларації [1].

Важливим елементом професійної підготовки фахівців аграрної галузі в Україні є система післядипломної освіти. В Україні щорічно проходять перепідготовку та підвищують кваліфікацію понад 50 тис. державних службовців, керівників підприємств, спеціалістів господарств АПК різних форм власності, викладачів аграрних вищих навчальних закладів [3].

Однією з тенденцій професійної підготовки фахівців аграрної галузі є розширення міжнародної діяльності. Усвідомлюючи роль міжнародної співпраці та необхідність широкої інтеграції до світового науково-освітнього простору, здійснено комплекс заходів, які забезпечують просування національної системи освіти до інтегрованого міжнародного освітнього простору [4].

Аграрні ВНЗ співпрацюють із закордонними навчальними закладами та науковими установами, що дає можливість українським студентам проходити стажування в провідних університетах країн ЄС (Бельгія, Болгарія, Великобританія, Данія, Німеччина, Польща, Швеція, Франція) та інших країнах світу, а також навчати в Україні іноземних студентів.

Варто зазначити, що більшість аграрних університетів України є членами Всесвітнього консорціуму закладів та установ аграрної освіти та науки. Це дає змогу ефективно використовувати досвід країн ЄС у професійній підготовці фахівців аграрної галузі в Україні.

Перспективи підготовки фахівців аграрної сфери в Україні включають у себе кілька важливих аспектів:

- спеціалізація та диверсифікація програм навчання (розвиток аграрної сфери потребує різноманітних спеціалістів. Тому важливо розширити спектр програм навчання, включаючи агрономію, зоотехнію, агробізнес, агроінженерію, інформаційні технології в сільському господарстві тощо);

- використання технологій (аграрний сектор стрімко розвивається за рахунок використання сучасних технологій, таких як сільськогосподарські роботи, цифрові рішення, сільськогосподарські дрони та ін. Фахівці повинні бути навчені ефективно використовувати ці технології);

- підвищення якості освіти (підготовка фахівців повинна відповідати міжнародним стандартам і вимогам, а також видавати специфіку аграрного сектору України. Якість освіти має бути на високому рівні, щоб спеціалісти були конкурентоспроможними на світовому ринку);

- підтримка наукових досліджень (для розвитку аграрної сфери необхідні наукові дослідження, які сприяють вдосконаленню сільськогосподарських технологій та методів виробництва. Фахівці повинні брати участь у цих дослідженнях та впроваджувати їх результати на практиці);

-розвиток підприємництва (підготовка фахівців повинна сприяти розвитку аграрного підприємництва в Україні. Фахівці повинні мати навички управління агробізнесом, фінансами та маркетингом);

-удосконалення системи післядипломної освіти та навчання (фахівці аграрної сфери мають мати можливість постійно підвищувати свою кваліфікацію через курси, семінари та майстер-класи);

-співпраця зі сферою бізнесу (важливо розвивати партнерство між освітніми закладами та підприємствами аграрного сектору, щоб фахівці мали можливість отримати практичний досвід та розмістити робочі місця після закінчення навчання);

-забезпечення якісної підготовки фахівців аграрної сфери в Україні є основним завданням для забезпечення сталого розвитку цієї галузі.

Врахування тенденцій професійної підготовки фахівців аграрної галузі дає можливість: оновити зміст навчання та методи викладання дисциплін і поширення знань; розширити доступ до всіх рівнів освіти, реалізувати можливість її одержання великою кількістю молодих людей, водночас і тих, хто не може навчатись у ВНЗ за традиційними формами внаслідок браку фінансових або фізичних можливостей, професійної зайнятості, віддаленості від великих міст, престижних навчальних закладів тощо; реалізувати систему безперервної освіти упродовж життя, як довузівську, вищу так і післядипломну; індивідуалізувати навчання за умови масовості освіти.

Список використаних джерел:

1. Болонська декларація та основні документи щодо втілення її принципів [Електронний ресурс] // Сайт Сумського обласного комітету молодіжних організацій.

2. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування і розвитку аграрної освіти та науки на період до 2015 року [Електронний ресурс] // Освіта.ua : [сайт]. — Режим доступу: http://www.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/25076.

3. Наказ № 217 від 27.03.07 про розвиток системи аграрної освіти та удосконалення підготовки кадрів для агропромислового комплексу [Електронний ресурс] // МЕГА-НаУ : професійна юридична система. — Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1021.3639.0>.

4. Наказ «Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України (Затверджено наказом Міністерства освіти України від 8.04.93 № 93 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти від 20.12.94 № 351) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>.

Петренко Н.А.
 здобувач освітнього ступеню «магістр»
 Національний університет біоресурсів
 і природокористування України
 (м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Власенко Т.О. к.е.н, доц.
 Національний університет біоресурсів
 і природокористування України
 (м. Київ, Україна)

СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ КАВ'ЯРЕНЬ В УКРАЇНІ

Останнім часом український ринок кав'ярень демонструє стабільний ріст і розвиток. Це може бути перспективною складовою для національної економіки, особливо актуальною в умовах економічної кризи, яку зараз переживає Україна. Проте, з іншого боку, цей розвиток призводить до значного збільшення конкуренції на ринку кав'ярень. Крім того, існують різноманітні можливості та ризики в цій сфері. Розуміння таких факторів, як рівень інформованості споживачів і основні тенденції цього ринку, допомагає кав'ярням пристосовуватися і зростати в цьому бізнесі.

Кава – один із найпопулярніших видів мікробізнесу в країні. У галузі кавового бізнесу переваги переважають над недоліками. В Україні кава набуває популярності, і люди тільки починають цінувати її смак і якість. Цей сегмент ринку легко масштабувати та розвивати. Споживачі не зменшують свій інтерес до кави, і обсяги продажу кавових зерен зростають щороку. Кав'ярні, які дотримуються правильної стратегії, мають великий потенціал для успіху завдяки відмінному брендингу, чіткому позиціюванню, добро продуманій концепції і високоякісному продукту.

На ринку України можна виділити два основні формати кав'ярень, які є найпопулярнішими:

➤ Традиційна кав'ярня, де в основному асортимент продукції складає кава, чай і десерт. У цих закладах часто надають послуги самообслуговування. Дана послуга полягає в тому, що споживачі самостійно підходять до барної стійки, замовляють собі замовлення і самостійно себе обслуговують після отримання замовлення. Являється найзручнішим форматом для споживача.

➤ Інший формат, де в асортименті продукції крім кави та чаю, входять ще салати, інші страви та алкоголь. У цих закладах обслуговують за більш високі

ціни. Споживачами такий формат затребуваний, відповідно кав'ярня буде приносити гарний прибуток [1].

Кав'ярні – це не лише успішний бізнес, але й володіють значним потенціалом для розвитку. Поріг входу на цей ринок залишається досить низьким і це важливий фактор. За статистикою, в Україні споживання кави поділяється в співвідношенні приблизно 15-20% натуральної кави та 80-85% розчинної кави.

Крім того, важливо зазначити, що кавовий бізнес має великий розвинутий потенціал. У світі він посідає друге місце за обігом коштів, наздогнавши такі галузі, як військова промисловість і високі технології. Ця галузь також становить основу економіки багатьох країн у всьому світі, включаючи понад 50 країн.

Вживає кавовий напій 77 % міського населення України віком 16–55 років. При цьому 68 % купує його в закладах харчування – у кафе, кав'ярнях і кавових точках. У середньому українці п'ють до 15 чашок кави на тиждень, і 6 з них – це кава «із собою». Продаж кави – це високоприбутковий бізнес. Сучасний асортимент кави надзвичайно великий, а закупка кави в оптовій компанії коштує не дорого. Ціна якісної зернової кави (100% Арабіка) в середньому складає 380 грн/кг. Для однієї чашки кави необхідно 7-8 г кави, що дорівнює приблизно 2,9 грн за чашку [2].

Підбиваючи підсумки, можна визначити такі тенденції: в Україні спостерігається зростання продажів обсмаженої та меленої кави, водночас попит на розчинну каву зменшується. Оскільки умови клімату в Україні не дозволяють вирощувати каву, на вітчизняному ринку домінує смажена кава, яка імпортується для споживання, і обсяги імпортованих зерен зеленої кави, що підлягають обсмаженню на українських підприємствах, значно менші.

Список використаних джерел:

1. Чан Т. С., Юдіна Н. В. Стан розвитку ринку кав'ярень в Україні. Актуальні проблеми економіки та управління. Збірник наукових праць молодих вчених. 2017. Вип. 11. С. 1–7. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22583/1/2017-11_3-11.pdf (дата звернення: 23.10.2023).
2. Кавовий бізнес в Україні. Створення кав'ярні. URL: <https://coffee-ucc.com/ua/pro-kavu-ta-chay/kavovyy-biznes-v-ukrayini-stvorenniya-kavyarni> (дата звернення: 29.10.2023).

Печеконова Богдана, студентка
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)

Власенко Ю. Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ЧИННИК СОЦІОЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Фінансова інклюзія – це концепція, що передбачає доступність фінансових послуг для всіх верств суспільності. Це означає, що фінансовими послугами можуть користуватись всі, незалежно від їхнього соціального стану, географічного розташування або інших обмежень. Фінансова інклюзія сприяє:

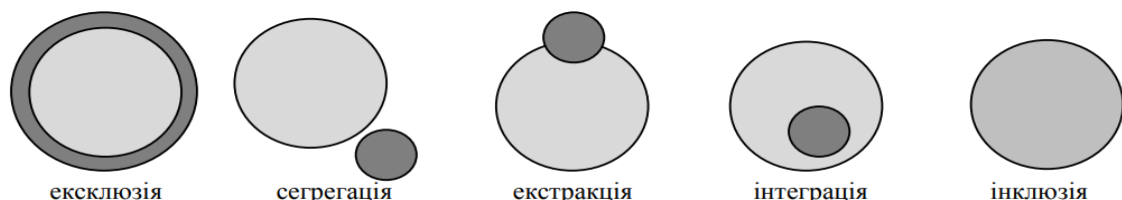
- економічному зростанню
- зменшенню бідності
- можливості більшому числу людей брати участь у фінансових процесах.

Фінансова інклюзія потрапляє до ключових фінансових конференцій і міжнародних заходів. Вони наголошують на важливості фінансової інклюзії та приділяють значну увагу її тлумаченню та вимірюванню.

Фінансова інклюзія є одним з ключових факторів Цілей сталого розвитку ООН. Група G20 проголосила намір просувати фінансову інклюзію у всьому світі, а Група Світового банку визначає фінансову інклюзію серед ключових факторів, що сприяє зменшенню бідності та підвищенню суспільного добробуту.

Інклюзія або інклюзивність, насамперед, означає подолання нерівності (нерівності розвитку, нерівності доступу, можливостей тощо).

Існують різні види суспільних відносин:

Фінансова інклюзія є процесом взаємодії між суб'єктами фінансового ринку та споживачами фінансових послуг, що забезпечує такий рівень участі споживачів фінансових послуг у фінансовій системі, який сприяє суспільному розвитку. Ключові виміри фінансової інклюзії. Вимір охоплення стосується фізичної здатності клієнтів легко досягти точки обслуговування. Вимір

використання визначає, наскільки часто фінансові послуги використовуються, а показник якості використання вимірює ступінь, наскільки фінансові послуги відповідають потребам споживачів.

НБУ визначив фінансову інклюзію однією зі своїх стратегічних цілей з метою стимулювання економічного зростання країни та зменшення соціальної нерівності у суспільстві, а також поширення фінансової обізнаності громадян. Шляхом взаємодії трьох ключових груп:

- 1) регуляторів і держави у цілому (залучення усіх верств населення до економічної системи, що в результаті сприяє зростанню економіки)
- 2) провайдерів фінансових послуг;
- 3) споживачів (заохочення ефективного використання фінансових послуг).

Національний банк України досяг певного прогресу в підвищенні прозорості своїх дій і рішень. Така політика прозорості допомагає збільшити кількість споживачів фінансових послуг і залучити вільні кошти, а відтак відбувається розширення потенціалу фінансової інклюзії.

Отже, сучасні умови вказують на те, що фінансова інклюзія може фактично привести до соціоекономічного розвитку. Це підтверджується зростанням інтересу дослідників до різних аспектів фінансової інклюзії та впровадженням стратегій для її розширення. Проте існують бар'єри, які необхідно подолати, і регулятори фінансового ринку та постачальники фінансових послуг повинні спрямовувати зусилля на мінімізацію цих бар'єрів.

Україна має значний потенціал для розширення фінансової інклюзії, враховуючи особливості внутрішнього фінансового ринку та подолання різних обмежень, це в кінцевому підсумку сприятиме підвищенню суспільного добробуту.

Список використаних джерел:

1. Ануфрієва К.В. Фінансова інклюзія як чинник соціоекономічного розвитку. URL: Schkliar@nas.gov.ua https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2019/10/59_77_No370_2019_ukr.pdf (дата звернення: 28.10.2023).
2. Чвертко Л.А., Корнієнко Т.О., Вінницька О.А. Фінансова інклюзія на страховому ринку України: передумови та чинники формування. URL: [file:///C:/Users/Users_PC/Downloads/6086-Article%20Text-17014-1-10-20220629%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Users_PC/Downloads/6086-Article%20Text-17014-1-10-20220629%20(1).pdf) (дата звернення: 28.10.2023).

*Прушківська Е.В., д.е.н., професор,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Слюсаренко А.О., студент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СОЦІОЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ

Підприємства харчової галузі є складовим національної економіки, які забезпечують життєдіяльність країни та задовольняють потреби споживачі. Харчова промисловість України забезпечує внутрішній споживчий ринок якісними продуктами харчування майже на 90%. Національні підприємства харчової галузі відіграють важливу роль у зовнішній торгівлі країни, формуючи більш 50% зовнішньоторговельного обороту продукції АПК України. Інклюзивний розвиток підприємств харчової промисловості реалізуються через кілька ключових аспектів, які взаємодіють між собою для створення соціально відповідального та інклюзивного бізнес-середовища. Зокрема, через регіональний аспект, ринок праці та працевлаштування, транспарентність та етичну ділову практику, зелену ініціативу, співпраця з місцевими громадами,

Кожне підприємство розміщене в певному регіоні, тому інвестиції в соціальні проекти та інфраструктуру сприяють інклюзивному розвитку регіону: створюючи робочі місця, підтримуючи місцевий бізнес та інфраструктуру. Наприклад, Житомирський маслозавод робить значний внесок у розвиток свого регіону, пропонуючи різноманітні користі та можливості [1,2]. Маслозавод купуючи сировину (наприклад, соняшникову олію) в місцевих фермерів або селянських господарствах, це підтримує сільське господарство в регіоні, забезпечуючи попит на їхню продукцію. Завдяки своєму існуванню маслозавод може стимулювати розвиток і покращення інфраструктури в регіоні, включаючи дороги, комунікації та інші інфраструктурні проекти. Підприємство може надавати фінансову або іншу підтримку місцевим соціальним ініціативам, таких як розвиток місцевих шкіл, лікарень або культурних заходів. Успішна робота маслозаводу може привертати інвестиції в регіон, що може в майбутній перспективі стимулювати інші галузі та підприємства в цьому регіоні.

Збільшення кількості робочих місць та створення можливостей для зайнятості різних категорій населення, включаючи людей з обмеженими

можливостями, сприяє інклюзивності. Маслозавод надає робочі місця для місцевих жителів, що сприяє зменшенню безробіття та підвищенню рівня доходів в регіоні [3]. Підприємство також сплачує податки і збори в місцевий бюджет, що забезпечує фінансові ресурси для розвитку місцевої інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг.

Реалізація етичної ділової практики та висока ступінь транспарентності в інвестиційних операціях сприяють створенню довіри в інвесторів і споживачів, що може позитивно позначитися на бізнесі. Транспарентність та етична ділова практика допомагають уникати суперечностей та проблем з репутацією. При дотриманні етичних стандартів, маслозавод зменшує ризик залучення у негативні події, що може завдати шкоди його репутації. Підприємство може виконувати свої соціальні та екологічні обов'язки, що сприяє покращенню якості життя місцевої спільноти. Транспарентність допомагає громадам бути в курсі екологічних та соціальних впливів діяльності підприємства. Дотримання екологічних стандартів і транспарентність стосовно виробництва можуть сприяти збереженню довкілля та зменшенню негативного впливу підприємства на природу. Інвестиції в енергоефективність та зменшення викидів впливають на сталий розвиток та сприяють інклюзивності через збереження природних ресурсів та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

Активна співпраця з місцевими громадами та підтримка їхніх ініціатив і проектів може сприяти інклюзивному розвитку, сприяючи кращому розподілу ресурсів та можливостей. Цей вид співпраці також сприяє підтримці та покращенню відносин з місцевими споживачами й спільнотою, що може позитивно вплинути на ділову репутацію маслозаводу і сприяти сталому розвитку.

Політика рівної оплати і забезпечення рівних можливостей для всіх працівників допомагають підприємству зберігати талановитих співробітників і сприяють інклюзивному розвитку. Різноманітність та включеність працівників в процеси прийняття рішень призводять до більшого розмаїття думок, ідей і підходів. Різні люди можуть приносити різні способи дій та розв'язання проблем, що сприяє інноваціям і підвищенню продуктивності. Підприємства харчової промисловості можуть грати важливу роль у створенні робочих місць для людей з різними фізичними та розумовими обмеженнями. Розвиток інклюзивних практик у найманні працівників сприяє створенню різноманітних та ефективних команд. Підприємство, яке демонструє рівність та диверсифікацію в робочій силі, зазвичай приваблює талановитих працівників та покупців, оскільки вони віддають перевагу роботодавцям, що прагнуть створити справедливі та інклюзивні умови праці. Забезпечення рівності та диверсифікація в робочій силі робить Житомирський маслозавод більш

конкурентоспроможним, стійким та адаптивним підприємством, що сприяє розвитку та сталому росту компанії.

Споживачі все більше оцінюють ділові практики підприємства, тому важливо відповідати їхнім очікуванням щодо інклюзивності та екологічної відповідальності. Підприємства можуть розглядати різноманітні потреби споживачів, включаючи осіб із різними харчовими алергіями, дієтою чи іншими обмеженнями. Створення продуктів, які враховують ці потреби, може розширити аудиторію та призвести до збільшення попиту на продукцію. Соціальна відповідальність Житомирського маслозаводу відображає його зобов'язання приймати рішення та вести бізнес таким чином, щоб брати до уваги соціальні та екологічні аспекти, а не тільки прибуток [3,4]. Здійснення благодійних та соціальних програм для підтримки місцевих спільнот та закладів. Ведення відкритого діалогу зі спільнотами, споживачами та іншими зацікавленими сторонами щодо питань соціальної відповідальності та сталого розвитку. Соціальна відповідальність є важливою частиною корпоративної культури Житомирського маслозаводу та допомагає підприємству сприяти сталому розвитку й створювати позитивний вплив на бізнес-середовище.

Таким чином, інклюзивний розвиток та інвестиційна політика пов'язані з численними соціальними та економічними чинниками. Забезпечення інклюзивного розвитку в харчовій промисловості сприяє соціальній відповідальності, а також може призвести до створення більш стійкого та відкритого суспільства, де кожна людина має можливість реалізувати свій потенціал. Загалом, Житомирський маслозавод виступає як важливий фактор розвитку свого регіону, сприяючи створенню робочих місць, підтримці сільського господарства та інших галузей економіки, а також забезпечуючи фінансову підтримку для місцевих інфраструктурних проєктів та соціальних ініціатив.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вікіпедія «Житомирський маслозавод» [Електронний ресурс] – URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Житомирський_маслозавод
2. Офіційний сайт підприємства. Історія [Електронний ресурс] – URL: <https://rud.ua/company/history/>
3. Інформація про ПАТ «Житомирський Маслозавод». Аналіз [Електронний ресурс] – URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/contractor/?id=9091238>
4. StockWord. Інформація про ПАТ «Житомирський Маслозавод» [Електронний ресурс] – URL: <https://www.stockworld.com.ua/ru/profile/company/543256b05dfc9d997f004915>

УДК 339.9:355.233

*Прушківська Е.В., д.е.н., професор,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Шепелєва Л.М., практичний психолог,
Helping Hand Company, Inc,
Бостон, США*

ІНКЛЮЗІЯ І ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ У СОЦІАЛЬНО - ЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ КРАЇНИ

Війна в Україні призвела до появи трагічних картин загиблих військовослужбовців як чоловік, так і жінок. Це найбільша війна після Другої світової, внаслідок якої з'явиться багато ветеранів. Участь у визволенні України вже взяли не менше мільйона чоловіків і жінок, щодня призивають іще людей. Соціальним інституціям не розмірковувати про долю ветеранів через місяці чи роки. Необхідно почати планувати та створювати структуру підтримки колишніх військових на наступні роки.

За статистичними даними з війни повернулося понад 20 тисяч військових без рук чи без ніг. Проте люди, чиї травми ми бачимо, становлять лише невелику частину тих, хто страждає, виконуючи свій обов'язок. Набагато більше тих, у кого травми невидимі для всіх, крім них самих та їхніх близьких, родин та друзів. Щоб завершити адаптацію, багатьом буде потрібна допомога родини, друзів, побратимів, працівників соціальних служб або інших установ. У минулих поколіннях ці рани залишилися б нерозпізнаними та невилікуваними, але це не може бути практикою зараз. Це тисячі, навіть мільйони людей, якщо брати до уваги і населення України, котрі потрібні країні для її відбудови. Економіка зруйнована, землі заміновані...Тому нам потрібно створювати системи та структури, які гарантуватимуть подальшу підтримку ветеранів війни.

Однією з найбільших перешкод у лікуванні сміливих людей попередніх поколінь, що страждали від так званого «шоку контузії», було просто визнання того, що це нормально для війни, і вони нічого не робили з цим. Зараз визнано, що це цілком нормальна реакція на ситуації сильного стресу і як будь-яку хворобу, її потрібно розпізнати, прийняти та лікувати. Джон Хенден у праці «Подолання бойового стресу: 101 техніка для відновлення» [1], зазначає, що військова культура «мачо» переважно намагається ставитися упереджено до тих, хто шукає допомоги, але це все більше йде в минуле. Небагато військових,

які пережили бій, можуть заперечити, що відчували страх, і ніхто не може бути впевненим, як вони відреагують наступного разу.

Посттравматичний стресовий розлад – відстрочена або затяжна реакція на стресогенні події чи ситуацію винятково загрозливого або катастрофічного характеру, які можуть зумовити дистрес майже у будь-кого. Аріель Шварц зазначає, що «посттравматичний стресовий розлад має тенденцію бути важчим і зазвичай потребує роботи з фахівцем у галузі психічного здоров'я» [2]. Відновлення здоров'я військових після бойового оперативного стресу не допустить розвитку його в посттравматичний стресовий розлад і зробить великий внесок у збереження людей як цінного капіталу для подальшої відбудови країни.

Досить великий досвід є у США щодо психологічної реабілітації ветеранів. У США понад 1,5 млн осіб, які пережили війну, із них 73% страждають від посттравматичного синдрому. В країні існує загальна та стандартизована система роботи із військовими, яка допомагає соціалізувати їх. Важливо зазначити, що на ці витрати уряд не шкодує грошей. За кілька років США зуміли збудувати дієву систему реабілітації ветеранів Іраку та Афганістану. При цьому держава принципово відмовилася від громадських пожертв. Було закладено мережу зі 150 шпиталів та 600 клінік по всій країні. Існують пільги для ветеранів в отриманні роботи на рівні штату або при вступі до державної служби, особливо якщо це ветеран з пораненням. Тому в Америці роботодавцем номер один для ветеранів, які отримали поранення, є уряд: від Міністерства оборони, Міністерства у справах ветеранів до Міністерства транспорту.

В 2011 році в США було створено систему, що займається психологічною чи соціальною адаптацією ветеранів. Її назвали Polytrauma System of Care – Система надання допомоги при політравмі. Представництва організації працюють майже у кожному великому місті країни, і будь-який військовий може звернутися туди за підтримкою психологів чи соціальних працівників. Зараз система є мережею з 600 центрів. Іншим аспектом соціалізації стала матеріальна підтримка та працевлаштування для колишніх військових. Через державні фонди понад 40% ветеранів отримують додаткову допомогу. А більше половини з них пройшли безкоштовні курси навчання та перекваліфікації.

В Україні мають бути розроблені заходи боротьби за людину та людяність у роботі з військовими та населенням, що постраждало від бойового оперативного стресу. На наш погляд доцільним є створення уніфікованої системи для лікування та соціалізації ветеранів війни, доступ до неї зробити максимально простим і наскільки можна безкоштовним. Важливим аспектом є також організація освітніх заходів – семінари, тренінги, лекції – для

формування обізнаності впливу бойового оперативного стресу на людину і навчання успішним відновлюючим методам у всіх регіонах України. Практичні поради стануть у нагоді не лише тим, хто страждає від бойового стресу, а й усім, хто бореться з тиском нашого перегрітого суспільства. Доцільним також є створення консультативних пунктів, де людина може отримати індивідуальну психологічну допомогу. Видання посібників, буклетів, довідників з практичними техніками та інструментами самопомоги. Важливою буде також організація групових зустрічей ветеранів, де учасники будуть ділитися своїм досвідом та підтримувати один одного. Створення програми підготовки та перекваліфікації ветеранів, завдяки яким вони зможуть стати кваліфікованими спеціалістами.

Нагальною потребою постає навчання соціальних працівників, психологів, що надають найбільш ефективну допомогу, а також необхідно орієнтувати людей на самопомогу або «допомогу товаришеві». Дружини військовослужбовців, партнери, батьки чи інші родичі також повинні вивчити інструменти та методи для ефективної взаємодії зі своїми чоловіками та дітьми, що повертаються з війни. Слушною є порада Джана Хендена, який зазначає, що «потрібно знайти такий метод, що не містить теорій; це мають бути перевірені інструменти, які працюють у більшості випадків швидко і ефективно» [1].

Слід узагальнити, що людина у стані бойового стресу проходить три стадії проживання: «жертва», «той, що вижив, або вцілілий», «процвітаючий» і цим не можна нехтувати. Ціль для відновлення українських військовослужбовців – це жити повним життям настільки, наскільки це можливо. Така життєва філософія надасть їм більше свободи, ніж раніше, а також дозволить переживати більш переконливо сьогодення та планувати майбутнє яскравіше й повноцінніше ніж їх минуле. Найближчим часом ветерани стануть найважливішою частиною українського соціуму. І якщо суспільство вирішить активізуватися і зробити все правильно для ветеранів, це зробить Україну, країну із домінуванням інклюзивного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Хенден, Дж. Подолання бойового стресу: 101 техніка для відновлення, Wiley, 2011, 256с.
2. Ariel Schwartz. Complex PTSD Workbook: A Mind-Body Approach To Regaining Emotional Control And Becoming Whole/ CSM WKB – 2017, 190p.

*Сахно Ганна, студентка
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

*Власенко Ю. Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ЧАС

Після тривалої війни і руйнування економічної інфраструктури України, настав час визначити шляхи та чинники, які сприятимуть сталому розвитку країни у повоєнний період. Соціально-економічні аспекти грають важливу роль в цьому процесі, і їх аналіз та розгляд є ключовим для визначення майбутнього України. У цьому контексті, варто розглянути основні чинники, які визначають сталий розвиток України та сприяють її відновленню після війни.

Україні необхідно розробити план відбудови, враховуючи досвід інших країн, які виходили з руїн після війни, але при цьому знаходячись у власних реаліях і можливостях. Ключовим фактором для успішного відновлення економіки стане рівень зовнішньої підтримки та вміння використовувати її ефективно. Масове пошкодження майна може стати стимулом для переосмислення територіального простору, використовуючи сучасні підходи до безпечного та привабливого містобудування.

Стратегічний підхід до розвитку, ефективне використання інвестицій та розробка дерегуляційної та ліберальної стратегії стануть фундаментом для стійкого економічного зростання. Сприяння розвитку малого та середнього бізнесу та створення комфортного бізнес-середовища є ключовим для стимулювання економіки та забезпечення нових робочих місць. Цифрова трансформація та реформи, включаючи судові та антикорупційні заходи, сприятимуть поліпшенню бізнес-середовища та прозорості. Диверсифікація галузей, перехід від експорту сировини до переробки та розвиток важливих секторів, таких як військово-промисловий комплекс, внесуть свій вклад у розвиток економіки.

Обмеження соціальних видатків та скорочення бюджетного сектору економіки є необхідними для фінансової стабільності та розвитку. Збільшення локалізації українського виробництва сприятиме стимулюванню економічного росту та створенню нових робочих місць. Навіть маючи всі необхідні інструменти для розвитку, важливо ефективно та раціонально їх використовувати для досягнення успішного сталого розвитку України.

Зникнення питання сталого розвитку з повістки дня України внаслідок військової агресії Росії вимагає негайної уваги та дій щодо відновлення економіки та інфраструктури. Уникнення помилок та корупційних ризиків на цьому етапі є критично важливим для мобілізації необхідних ресурсів та координації допомоги, як місцевої, так і міжнародної. Використання методології Світового банку в оцінці збитків та потреб є ключовим для забезпечення довіри донорів та партнерів. Наявність онлайн-ресурсів для збирання інформації про пошкоджене майно, може сприяти зібранню доказів і управлінню ресурсами для відновлення та правосуддя в умовах конфлікту.

Посилення санкційного тиску, включаючи розширення та введення «вторинних санкцій» проти підтримуючих РФ та Білорусі компаній і осіб. Створення міжнародного трибуналу для притягнення до відповідальності злочинців агресії, включаючи білоруських учасників. Передача конфіскованих російських активів Україні як спосіб економічного покарання. Нормалізація роботи енергетичної системи, включаючи повернення контролю над Запорізькою атомною електростанцією та відновлення енергетичних потужностей з ефективною протиповітряною обороною.

Створення національного механізму управління повоєнним відновленням для ефективного координації та використання міжнародної допомоги і ресурсів. Забезпечення прогнозованості та надійності міжнародної підтримки для забезпечення стійкості української економіки та відновлення, включаючи фінансову підтримку і уточнення потреб.

Зростання ВВП як показник відновлення економіки, з урахуванням низької статистичної бази та потреби у реалістичних оцінках. Першочергове відновлення критичної інфраструктури та соціальної сфери як важливий елемент економічного відновлення. Повернення людей до економічної активності та їхнє відновлення як важливий аспект сталого розвитку, що вимагає відповідної політики та умов.

Соціально-економічні чинники грають вирішальну роль у сталому розвитку України у повоєнний період. Для успішного відновлення економіки та інфраструктури країни, необхідно розробити стратегічний план відбудови, використовуючи досвід інших країн і залучаючи зовнішню підтримку. Серед ключових факторів успіху варто відзначити дерегуляцію, розвиток малого та середнього бізнесу, цифрову трансформацію та реформи, диверсифікацію галузей економіки та збільшення локалізації виробництва. Збільшення ефективності використання ресурсів і уникнення корупції є також важливими завданнями. Міжнародна спільнота має грати активну роль у підтримці України, зокрема шляхом санкційного тиску та підтримки економічного відновлення. Створення національного механізму управління повоєнним відновленням та забезпечення надійної міжнародної підтримки є також

важливими аспектами. Нарешті, відновлення критичної інфраструктури та соціальної сфери, а також підтримка людей у їхньому поверненні до економічної активності є ключовими для сталого розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Відновлення сталого економічного розвитку територій України після війни. URL: <https://www.prostir.ua/?library=vidnovlennya-staloho-ekonomichnoho-rozvytku-terytorij-ukrajiny-pislya-vijny> (дата звернення: 27.10.2023).
2. Повоєнне відновлення України. Нові ринки та цифрові Рішення. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/09/Digital-instruments-in-Ukrainian-recovery.pdf> (дата звернення: 28.10.2023).

УДК 330.338.2

*Сидоренко А.А., студент 2 курсу
факультету аграрного менеджменту
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Власенко Т.О., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КАВОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Розвиток кавового бізнесу в Україні супроводжується рядом особливостей, що сприяють збільшенню його популярності та ефективності. Застосування наукових підходів та аналізу даних дає змогу краще розуміти динаміку ринку кави в Україні та визначити фактори, що впливають на розвиток цієї галузі.

Україна, як країна з багатою кавовою культурою, відзначається значним зростанням попиту на каву. Дослідження показують, що українці виражають все більше зацікавленості високою якістю кави та різнообразністю кавових напоїв. Це свідчить про посилення популярності кави як елемента споживчого підходу та культурного споживання [1].

Однією з ключових особливостей розвитку кавового бізнесу в Україні є широке розмаїття кавових закладів. Вони включають в себе невеликі кав'ярні, бари та великі кавові ланцюги, кожен з яких має свої особливості щодо атмосфери, цінової політики та асортименту кавових напоїв. Розмаїття таких

закладів дає можливість споживачам вибирати та знаходити найбільш підходящі для них варіанти.

Ще однією важливою складовою розвитку кавового бізнесу в Україні є зосередження на якості кавових зерен та їх обробці. З'явлення власних підприємств з обсмажування та обробки кавових зерен створює сприятливі умови для контролю якості кави та забезпечення стабільної постачання на ринок. Такий підхід сприяє задоволенню споживачів та сприяє позиціонуванню кавового бізнесу в якості сектора преміум-класу.

Інновації у приготуванні кави є ще однією важливою особливістю розвитку кавового бізнесу в Україні. Впровадження нових методів та технологій, таких як хемлесс, аеропрес та кемекс, сприяє покращенню якості та різноманітності кавових напоїв. Крім того, використання місцевих інгредієнтів та рецептів дає змогу створити унікальний смак та стиль, що робить кавові заклади в Україні відмінними від інших країн.

Останньою, але не менш важливою особливістю розвитку кавового бізнесу в Україні є акцент на сервісі та задоволенні клієнтів. Кавові заклади надають особливу увагу якості обслуговування та створенню комфортної атмосфери для клієнтів. Індивідуальний підхід, додаткові послуги та спеціальні акції сприяють підвищенню рівня задоволення клієнтів та забезпеченню повторного відвідування.

Особливості розвитку кавового бізнесу в Україні відображають широкий спектр тенденцій, що сприяють росту популярності та розширенню можливостей для підприємців у цій галузі. Зацікавленість споживачів у високоякісній каві, розвиток кавової культури та інновації допомагають створювати в Україні привабливу кавову сцену. Таким чином, можна виокремити наступні особливості української кавової індустрії [2]:

- *ріст популярності кави*: Кавовий бізнес в Україні переживає значний розквіт завдяки зростанню популярності кавової культури серед українців. За останні кілька років спостерігається збільшення попиту на високоякісну каву, що створює сприятливі умови для розвитку кавових закладів.

- *зростання кавових закладів*: Україна переживає бурхливе зростання кількості кавових закладів, які пропонують різноманітні види кави та кавових напоїв. Велике значення має розмаїття кавових закладів, які варіюються від маленьких кав'ярень до великих ланцюгових кавових мереж.

- *підтримка внутрішнього виробництва*: Завдяки зростанню свідомості споживачів щодо якості кави, збільшується попит на внутрішнє виробництво кавових зерен. Українські кавоварки та кавові ростери отримують підтримку та популярність, пропонуючи унікальні види кави, вирощені на місцевих плантаціях.

- *розширення кавового асортименту*: Кавовий бізнес в Україні активно розширює свій асортимент, пропонуючи не лише класичні види кави, а й екзотичні сорти з усього світу. Кавові заклади часто організовують спеціальні кавові курси та дегустації, де споживачі можуть ознайомитися з різноманітністю смаків та ароматів кави.

- *розвиток кофейної культури*: Україна поступово стає країною, де формується власна кофейна культура. Люди все більше цінують ритуал приготування кави, якість напою та атмосферу кавових закладів. Це сприяє збільшенню кількості кавоманів, які активно відвідують кавові заклади та вчаться новим способам приготування кави вдома.

- *конкуренція та інновації*: Зростання кавового бізнесу в Україні також призводить до збільшення конкуренції між кавовими закладами. Це стимулює підприємців шукати нові інноваційні шляхи розвитку, пропонувати унікальні послуги, такі як спеціальні кавові сорти, власне обсмажування кавових зерен або кавові абонементи для постійних клієнтів.

- *залучення туристів*: Кавовий бізнес в Україні стає привабливою частиною туристичної індустрії. Кавові заклади стають популярними місцями для відпочинку, спілкування та ознайомлення з місцевою кавовою культурою. Це сприяє залученню туристів та збільшенню популярності кавових закладів як важливої складової туристичного потенціалу країни.

- *важливість соціальної відповідальності*: Українські кавові підприємства все більше звертають увагу на соціальну відповідальність та сталість. Багато з них підтримують пряму торгівлю з фермерами, використовують екологічно чисті методи обсмажування та пакування кави, а також сприяють розвитку місцевих спільнот [2].

Отже, розвиток кавового бізнесу в Україні є наслідком зростання популярності кави та змін споживацьких пристрастей. Розвиваючись у контексті вимог споживачів, кавовий бізнес в Україні створює умови для розширення ринку та пропонує незабутній досвід споживання кавових напоїв. Подальший розвиток цієї галузі буде вимагати збалансованого підходу до якості, інновацій та обслуговування, що стане важливим фактором для успіху кавового бізнесу в Україні.

Список використаних джерел:

1. Компанія Doppio Coffee: веб-сайт. URL: <https://doppio.ua/top-6-oshibok/> (дата звернення: 20.06.2023).
2. ТЗОВ SPAR УКРАЇНА КОПІ.: веб-сайт. URL: <https://spar.ua/blogs/pro-kavoviy-biznes> (дата звернення: 20.06.2023).

УДК 376.4

***Сіденко В. А.,** студентка 3 курсу
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Лобунець Т.В., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Через військову агресію та анексію частини території, Україна зазнає серйозних викликів у сфері освіти. Умови військового стану ставлять перед системою освіти низку серйозних завдань, зокрема, у сфері інклюзивної освіти. Інклюзивна освіта – це концепція, яка передбачає надання рівних можливостей для навчання всім дітям, незалежно від їхніх фізичних або розумових здібностей, статі, етнічного походження та інших особистих характеристик. В умовах військового стану інклюзивна освіта стає ще більш актуальною і важливою.

Однією з головних проблем інклюзивної освіти в Україні в наш час є доступність освітніх закладів для всіх дітей. Внаслідок війни, багато шкіл і дитячих садків були зруйновані або перетворені на тимчасові місця розташування біженців. Це ускладнює доступ до освіти для дітей з обмеженими можливостями, оскільки навчальні заклади не завжди обладнані для їхніх потреб.[1,с.95]

Другою важливою проблемою є психологічний стан дітей, які пережили війну та були свідками жаклих подій. Це може вплинути на їхню здатність навчатися та спілкуватися. Інклюзивна освіта повинна враховувати ці психологічні особливості та надавати підтримку та допомогу цим дітям. [2,с.3]

Третьою проблемою є питання підготовки педагогічних кадрів для роботи з дітьми з особливими потребами. В Україні бракує кваліфікованих вчителів, які мають досвід роботи з інклюзивними групами. Умови військового стану роблять цю проблему ще гострішою, оскільки багато вчителів залишають свої посади або виїжджають із зони конфлікту.[3]

Для вирішення цих проблем потрібні спільні зусилля уряду, громадськості та міжнародних організацій. Спершу, потрібно відновити і будувати нові освітні заклади, які відповідають стандартам інклюзивної освіти та обладнані для дітей з особливими потребами. Другою важливою мірою є

психологічна підтримка дітей, які пережили війну. Третім кроком є підготовка педагогічних кадрів, які мають навички роботи з інклюзивними групами учнів.

Крім того, важливо враховувати досвід інших країн, які також стикалися з подібними проблемами внаслідок військових конфліктів. Міжнародна співпраця може допомогти Україні впровадити кращі практики в сфері інклюзивної освіти та підняти якість навчання для всіх дітей.

Отже, сучасні проблеми інклюзивної освіти в Україні в умовах військового стану вимагають комплексного підходу та великих зусиль для її вирішення. Важливо пам'ятати, що інклюзивна освіта – це не лише питання доступності для дітей з особливими потребами, а й забезпечення їхнього повноцінного навчання та розвитку. Тільки в такий спосіб Україна зможе побудувати справедливую систему інклюзивної освіти для всіх своїх громадян, незалежно від складних внутрішніх та зовнішніх обставин.

Список використаних джерел:

1. Інклюзивне освітнє середовище. проблеми впровадження інклюзивної освіти. XXI міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2021. С. 94–97. URL: [Інклюзія21_1_Konferency_shablon.qxd \(uu.edu.ua\)](#) (дата звернення: 27.10.2023)
2. Зозуля І. Є. Розвиток інклюзивної освіти в Україні. Вінниця. URL: [2227.pdf \(vntu.edu.ua\)](#) (дата звернення: 27.10.2023)
3. Г. Б. Лоїк. Перспективи розвитку інклюзивної освіти в Україні. 2020. Т. 1, № 72. URL: [13.pdf \(kpu.zp.ua\)](#) (дата звернення: 27.10.2023)

УДК 330.338.2

*Соколов О.Є., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
спеціальності «Управління інвестиційною
діяльністю та міжнародними проектами
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

***Науковий керівник:**
Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

**ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ГРУМІНГ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ У
СУЧАСНИХ УМОВАХ**

У сучасному світі стандарти краси та догляду за тваринами стали вищими, ніж коли-небудь раніше. З цим розвитком підвищується і популярність грумінгу для домашніх тварин. Україна не є винятком в цьому плані, і надання грумінг послуг стає все більш популярним і затребуваним видом підприємницької діяльності.

Саме слово «грумінг», тобто «Процес догляду за шерстю і тілом тварини» походить від англійського groom (groomer) – «людина, що доглядає за конем, конюх». Відповідно до визначення, утворюється дієслово «to groom» - «доглядати за конем». Пізніше, це поняття поширилося і на процедуру догляду за іншими тваринами.

Перші грумінг-салони, оформлені документально, виникли за часів правління французького монарха Людовика XV, який проголосив карликового пуделя офіційною придворною породою.

До 90-х років в нашій країні увага до довгошерстих собак, з точки зору грумінгу, обмежувалася щоденним розчісуванням. Мили вихованця виключно перед стрижкою або в разі сильного забруднення. Весь догляд за собаками зводився, в основному, до купання в природних водоймах, річках і озерах - влітку, і до обтирання снігом - взимку. До України грумінг, в сучасному розумінні, прийшов лише в 90-х роках XX століття. З появою професійних грумерів, які навчалися спеціалізованим курсам і отримували відповідну освіту, грумінг став більш серйозною галуззю. Перші професійні грумерські салони в Україні з'явилися у великих містах, таких як Київ і Львів. Грумери почали надавати послуги з миття, стрижки та обрізки нігтьового покриву для собак і котів [1].

Популярність грумінгу у сучасній Україні зросла завдяки зростаючому інтересу до домашніх тварин, їх добробуту та здоров'ю. Це виражається в зростаючій кількості власників собак, котів та інших домашніх тварин, які шукають професійні послуги для догляду за ними. Грумінг стає важливою частиною загального догляду за тваринами, а не просто розкішшю для вищого класу.

Завдяки високому попиту який сформувався за останні роки, один з ключових аспектів розвитку грумінгу в Україні є підвищення професіоналізму та освіти в цій галузі. Сучасні грумери проходять навчання і отримують сертифікати, щоб надавати послуги на високому рівні. В Україні розроблені спеціалізовані курси, як для початківців, які тільки хочуть навчитися працювати з тваринами у цій сфері, так і для професіоналів, які кожен рік підвищують свою кваліфікацію і покращують свої навички та знання у цій сфері. Це сприяє покращенню якості наданих послуг та підвищенню довіри клієнтів.

Споживачі вимагають все більше різноманітних послуг для своїх домашніх улюбленців. В Україні грумери пропонують не лише стрижку та миття тварин, але й інші послуги, такі як масаж, креативний грумінг, фарбування кігтів, SPA-догляд за шкірою та шерстю та використання озонових ванн.

Сучасні технології також вплинули і впливають на розвиток галузі грумінгу в Україні. На сьогоднішній день, багато підприємців у цій сфері онлайн-бронювання послуг, мобільні додатки та веб-сайти дозволяють клієнтам зручно знаходити та записуватися на грумінг послуги. Крім того, використання спеціалізованого обладнання та косметики для догляду за тваринами покращує якість послуг та комфорт тварин.

Розвиток надання грумінг послуг для домашніх тварин в Україні свідчить про те як змінюються стандарти догляду за домашніми тваринами. Сучасні власники тварин докладають більше зусиль для забезпечення комфорту та здоров'я своїх улюбленців, і грумінг стає важливою частиною цього процесу.

Зростання професіоналізму та освіти в цій галузі сприяє покращенню якості грумінг послуг. Висококваліфіковані фахівці навчаються новим технікам та навичкам, що дозволяє їм забезпечувати якісний догляд за тваринами. Це збільшує довіру клієнтів і сприяє розвитку галузі.

Завдяки використанню сучасних технологій, які спрощують процес пошуку салону, можливість переглядання відгуків, можливість онлайн- запису на зручний для клієнта час і забезпечують найкращі умови для тварин та їх власників – грумінг послуги стали більш доступними та зручними.

Незважаючи на зростаючу конкуренцію, галузь в Україні продовжує розвиватися, адаптуючись до нових вимог і очікувань клієнтів. Професіоналізм, креативність та високий стандарт обслуговування роблять грумінг більш доступним та привабливим для власників тварин. Звісно, повномасштабне війна з Росією негативно впливає на сферу грумінгу в Україні та стримує розвиток, тому що наразі в Україні не проходять породні виставки собак та котів, немає виставок нового сучасного обладнання, а також багато грумерів не мають можливості відвідати спеціалізовані курси закордоном, але ця галузь постійно росте і приваблює все більше фахівців, які бажають працювати з тваринами, щоб забезпечити красу, здоров'я та комфорт тваринам, а також задоволення для їхніх власників.

Список використаних джерел:

1. Актуальні професії: грумер. Дніпропетровський обласний центр зайнятості: веб-сайт. URL: <https://dnp.dcz.gov.ua/publikaciya/grumer> (дата звернення: 15.10.2023).

*Солодюк Д.О., студент
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

*Власенко Ю. Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІНКЛЮЗИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Інклюзивний розвиток – це ідея та практика, коли всі люди, незалежно від їхніх здібностей, потреб або особливостей, мають рівні можливості та доступ до освіти, роботи, соціальних послуг і інших сфер суспільства. Це означає врахування різних потреб і різних людей у проектуванні та впровадженні програм та політик, щоб ніхто не відчував себе виключеним або обмеженим у можливостях.

Сучасна Україна стикається з численними викликами у розвитку сільських громад і аграрного сектору. Питання боротьби з бідністю, сталий розвиток, забезпечення безпеки та підвищення конкурентоспроможності сільського господарства вимагають нових підходів розвитку. Основним чинником інклюзивного розвитку в сільській інфраструктурі є усунення соціально-економічних проблем, зокрема бідності, забезпечення сталого розвитку і створенні соціальної інклюзії. Застосування інклюзивних підходів дозволяє залучати різні верстви сільського населення до участі в господарському процесі та поліпшувати їх рівень життя, також необхідно удосконалити правову базу для подальшого розвитку, оскільки наявні нормативні акти не завжди враховують соціальні аспекти інклюзивного розвитку. Розвиток інклюзивних рішень має включати в себе боротьбу з бідністю, підтримку агротуризму та підвищення доступу дрібних агровиробників до ринку фінансових ресурсів. Це допоможе підвищити рівень зайнятості сільського населення та зміцнити соціальну стабільність на селі.

Інвестиції в сільське господарство та сільські території відіграють ключову роль у забезпеченні інклюзивного розвитку. Спрямовання інвестицій на розвиток соціальної інфраструктури, підтримку інноваційних проектів та соціальних ініціатив може сприяти покращенню життєвого рівня сільського населення. Створення цифрових інвестиційних регіональних платформ може полегшити залучення інвестицій у регіональні проекти та сприяти розвитку. Ці платформи можуть стати важливим інструментом для залучення капіталу та

розвитку сільських територій. Також важливо забезпечити будівництво доступного житла для працівників сільського господарства, інвестувати в охорону навколишнього середовища та надання мешканцям сільських територій якісного транспортного сполучення та побутових послуг.

Ще одним важливим аспектом інклюзивних трансформацій є сприяння сталим моделям споживання. Це означає виробництво та просування безпечних та екологічних продуктів харчування. Збільшення державних інвестицій для формування відповідального споживчого попиту та культури споживання є необхідними. Держава повинна брати на себе відповідальність за забезпечення вибору сталих безпечних продуктів харчування для населення та стимулювати виробників до сталого виробництва. При цьому важливо контролювати діяльність міжнародних трансаграрних корпорацій, щоб уникнути соціальної нерівності та створити сталі продовольчі ланцюги. Мотивація прийняття інклюзивних рішень аграрним бізнесом та місцевими органами самоврядування є важливою для успішної реалізації трансформацій. Соціалізація окремих верств сільського населення, надання можливостей самореалізації та участі у управлінні важливі для забезпечення інклюзивного розвитку. Підтримка молоді, жінок, національних меншостей та інших маргінальних груп сільського населення є необхідною для створення справедливих інклюзивних систем соціально-економічного розвитку сільського господарства і сільських територій.

Загалом, інклюзивні трансформації сільського господарства та сільських територій України вимагають комплексного підходу та спільних зусиль держави, бізнесу, громадян та місцевих органів самоврядування. Вони можуть стати основою для сталого розвитку сільських територій, забезпечення соціальної справедливості та підвищення життєвого рівня мешканців села, що в свою чергу сприятиме загальному підняттю економіки та благополуччя всієї країни.

Список використаних джерел:

1. Степаненко С. В. Соціальна інклюзія як пріоритет подальшого розвитку аграрного сектору і сільських територій. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2023. Випуск 46. С. 77-82.
2. Як забезпечити успішний інклюзивний розвиток агросектору та сільських територій. URL: <https://agrotimes.ua/article/do-najkrashhogo-balansu/> (дата звернення: 29.10.2023).
3. Бородіна О.М. Інклюзивний сільський розвиток в Україні : монографія НАН України, ДУ «Ін-текон. та прогноз. НАН України».— К., 2020. — 257 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/330.pdf> (дата звернення: 28.10.2023).

УДК 330.338.2

*Соломахіна К.Б., студентка 2 курсу 5
групи Національного університету
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

***Науковий керівник:**
Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасному цифровому світі інтернет-бізнес в Україні розвивається зі швидкістю світових трендів і набуває все більшої популярності. Це відкриває безліч можливостей для підприємців та сприяє економічному зростанню країни.

Україна, як і багато інших країн світу, стикається з викликами, пов'язаними з пандемією COVID-19 та війною. Проте, саме в цей час інтернет-бізнес отримує нові можливості та переваги.

Із врахуванням сучасних тенденцій розглянемо, перш за все, переваги розвитку інтернет-бізнесу в Україні.

1) *Зростання використання інтернету.* З початком пандемії в Україні зросла значна кількість користувачів інтернету, яка продовжує зростати до тепер. За даними статистики, понад 67% населення має доступ до Інтернету. Це відкриває широкі можливості для розвитку електронної комерції, онлайн-сервісів та інтернет-платформ.

2) *Збільшений попит на онлайн-покупки.* У зв'язку з обмеженнями та соціальною дистанцією, багато людей перейшли на онлайн-покупки. По-перше це набагато зручніше, тому що ти можеш це робити з будь-якого місця. Це створило велику можливість для розвитку електронної комерції в Україні. Бізнеси, які мають присутність в Інтернеті пропонують зручні способи користування. Наприклад, ресторани, кафе та інші заклади громадського харчування пристосовуються до нових умов, пропонуючи доставку їжі та онлайн-замовлення. Це дозволяє підприємствам зберігати контакт зі своїми клієнтами та забезпечувати послуги навіть у період обмежень.

3) *Розвиток соціальних мереж.* Молодь все більше часу проводить в соціальних Мережах. Це стало невід'ємною частиною нашого життя починаючи з 2019 року та це є необхідною складовою успішного інтернет-бізнесу в Україні. Компанії використовують платформи, такі як Facebook,

Instagram, TikTok, Telegram та YouTube, для реклами своїх товарів та послуг, залучення цільової аудиторії та взаємодії з клієнтами.

4) *Розширення можливостей роботи з віддаленим доступом.* Багато компаній перейшли на режим роботи з віддаленими співробітниками. Це стимулює розвиток інтернет-бізнесу, забезпечуючи більшу гнучкість та ефективність у роботі, беручи до уваги наші реалії. Віддалена робота вимагає використання онлайн-інструментів спілкування та співпраці, таких як відеоконференції, спільні документи тощо.

5) *Залучення іноземного ринку.* Інтернет дає українським компаніям можливість експортувати свої товари та послуги на зовнішні ринки. Електронна комерція, міжнародні платформи та глобальні ринки відкривають нові перспективи для підприємств, що бажають залучити клієнтів з усього світу.

Незважаючи на переваги, інтернет-бізнес також має свої недоліки, зокрема в контексті розвитку в Україні. Ось декілька недоліків, які можуть впливати на інтернет-бізнес:

1) *Низький рівень інтернет-покриття.* Україна все ще має деякі проблеми з доступністю та якістю інтернет-підключення в деяких регіонах, особливо підчас війни це відчуваємо. Це може ускладнити розвиток інтернет-бізнесу, зокрема швидкість завантаження сторінок, використання онлайн-сервісів та доставку послуг.

2) *Проблеми з кібербезпекою.* Зростаюча кількість інтернет-шахрайств може становити загрозу для інтернет-бізнесу. Кібератаки, крадіжка даних та шахрайство можуть пошкодити репутацію бізнесу та порушити довіру клієнтів.

3) *Необхідність розуміння цифрових технологій.* Для успішного розвитку інтернет-бізнесу необхідно мати розуміння технологій, цифрового маркетингу та електронної комерції. Брак компетентних робітників та низький рівень цифрової освіти можуть бути перешкодою для підприємців.

Пандемія COVID-19, а згодом війна суттєво змінили умови бізнесу, в тому числі інтернет-бізнесу в Україні. Це створило нові виклики, але й нові можливості для підприємців. Ті, хто адаптується до цих змін, використовує переваги інтернет-бізнесу та навички цифрової економіки, можуть досягти успіху та збільшити свою конкурентоспроможність [1, 2].

Загалом, розвиток інтернет-бізнесу в Україні демонструє потужний потенціал для зростання та просування підприємництва. Широкий доступ до Інтернету, електронна комерція, соціальні мережі, та можливість виходу на зовнішні ринки створюють сприятливі умови для підприємців розширити свій бізнес та досягти нових успіхів.

Список використаних джерел:

1. Попова М.І. Електронний бізнес в Україні. Електронне видання. URL: http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/4196/1/63%20popova_349-351.pdf (дата звернення: 19.06.2023).
2. Деліні М.М., Кімейчук Н.Д. Сучасні тенденції та переваги розвитку інтернетбізнесу в Україні. Інклюзивний розвиток національної економіки: глобальні тенденції, можливості України та роль агропродовольчого сектору: зб. матеріалів VI міжнар. наук.-практ. конф. (17-18 листопада 2022 р.) Київ: НУБіП України, 2022. С. 174-176. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u381/zbirnik_konferenciyi-inklyuzivna-2022-31.01.23.pdf#page=174 (дата звернення: 19.06.2023).

УДК 330.338.2

*Стадник С.О., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України (м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
Дергач А.В., к. держ. упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАСТОСУВАННЯ SWOT-АНАЛІЗУ ПРИ РОЗРОБЦІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ

Термін "SWOT-аналіз" був введений у 1963 році на конференції в Гарварді, яку організував професор К. Андрес. Початково SWOT-аналіз використовувався для систематизації знань про поточну ситуацію та тенденції. У 1965 році професори Гарвардського університету Лернед, Крістенсен, Андрес і Гуз представили метод SWOT-аналізу для розробки стратегій поведінки підприємств. Вони розробили схему LCAG, яка визначала послідовність кроків для вибору стратегій.

З тих пір SWOT-аналіз широко застосовується в сфері бізнес-менеджменту. Цей метод визначає стратегічне положення компанії в контексті змін в підприємницькому середовищі. Він забезпечує можливість системного аналізу, що дозволяє організаціям адаптуватися до зовнішніх впливів. [1]

Цей вид аналізу, що використовується в рамках стратегічного планування, розподіляє фактори і явища на чотири групи:

- Сильні (Strengths);
- Слабкі (Weaknesses) аспекти проекту;
- Можливості (Opportunities), які виникають при його реалізації;
- Загрози (Threats), пов'язані із його забезпеченням

Можливий спосіб візуалізації акроніму SWOT подається у Таблиці 1:

Таблиця 1

Візуальна схема акроніму SWOT

	Позитивний вплив	Негативний вплив
Внутрішнє середовище	Strengths (сила)	Weaknesses (слабкість)
Зовнішнє середовище	Opportunities (можливості)	Threats (загрози)

Переваги застосування SWOT-аналізу при розробці інвестиційної стратегії:

- Повнота аналізу: SWOT-аналіз дозволяє інвесторам оцінити всі ключові аспекти, які впливають на інвестиційну стратегію. Внутрішні фактори (сильні сторони і слабкі сторони) та зовнішні фактори (можливості та загрози) аналізуються разом. Це допомагає створити повну картину інвестиційного ландшафту.
- Зрозумілість і простота: SWOT-аналіз - це відносно простий інструмент, який легко розуміють інвестори та учасники проекту. Це дозволяє залучити більше людей до процесу аналізу та прийняття рішень.
- Систематичний підхід: SWOT-аналіз вимагає систематичного дослідження різних аспектів інвестиційної стратегії. Це допомагає інвесторам структурувати свої думки та аналізувати інформацію у послідовний спосіб.
- Прийняття обґрунтованих рішень: SWOT-аналіз надає інвесторам можливість приймати обґрунтовані рішення. Він допомагає виокремити потенційні переваги та недоліки інвестиційної стратегії і визначити, чи вона відповідає поставленим цілям.
- Адаптивність: SWOT-аналіз може бути використаний на будь-якому етапі інвестиційного процесу. Він дозволяє інвесторам постійно оцінювати та коригувати свою стратегію відповідно до змін в середовищі. Це особливо важливо в умовах швидко змінного ринку.

Недоліки застосування SWOT-аналізу при розробці інвестиційної стратегії:

- **Узагальненість:** SWOT-аналіз може бути досить загальним, і не завжди враховує докладні деталі або специфічні аспекти інвестиційного проекту. Це може обмежити глибокий аналіз.
- **Суб'єктивність:** Результати SWOT-аналізу можуть бути суб'єктивними, оскільки оцінку проводять люди зі своїми власними поглядами та припущеннями. Це може впливати на об'єктивність оцінки.
- **Відсутність кількісних даних:** SWOT-аналіз зазвичай не надає кількісної інформації, що ускладнює оцінку конкретних параметрів, таких як доходність інвестицій.

SWOT-аналіз є потужним інструментом для інвесторів, які прагнуть ретельно оцінити інвестиційні можливості та ризики. Він надає можливість вивчити всі аспекти інвестиційної стратегії, підвищити об'єктивність прийняття рішень та адаптувати стратегію до змін в середовищі. Незважаючи на деякі обмеження, SWOT-аналіз залишається ефективним і корисним інструментом для оцінки інвестиційної стратегії.

Список використаних джерел:

1. Дейнека А.М., Застосування swot-аналізу для розробки сценаріїв розвитку лісового сектора економіки. Ефективна економіка № 3, 2009 Електронний журнал. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=77> (дата звернення: 22.10.2023).

УДК 330.338.2

*Тищенко А.В., студентка 2 курсу
факультету аграрного менеджменту
Національний університету біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник:
*Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РОЗВИТОК СФЕРИ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УМОВАХ COVID ТА ВОЄННОГО ЧАСУ

В сучасних умовах, таких як COVID та воєнний час, освіта перейшла на новий рівень, з яким раніше ніколи не стикалася. Розвиток та надання освітніх

послуг є актуальною проблемою, тому що в умовах сучасних реалій виникла потреба в новому підході до освітнього процесу, до якого наше суспільство не було готове.

Так, освітній процес не зупинився, учні та студенти продовжують отримувати знання та відповідні навички, але мало хто говорить про недоліки та прогалини в такій системі освіти.

Аналіз та вивчення освітніх послуг під час COVID та воєнного часу дозволяє виділити певні проблеми та недоліки цієї сфери:

1) Відсутність забезпечення технічних можливостей учня. При переході на дистанційне навчання, влада не врахувала можливості українських сімей забезпечити дитину комп'ютером, Інтернетом, матеріалами та іншим, таким чином не всі могли приймати участь в навчальному процесі.

2) Відсутність електропостачання. Особливо під час війни, всі відчували складність сучасного навчання. Україна має мало коворкінгових місць, тому навчання стало викликом.

3) Не підготовленість викладачів до цифрової освіти. Більшість викладачів не вміли, не знали, як використовувати найпростіші платформи для навчання, про більш розвинуті платформи, навіть немає сенсу говорити. Тому уроки були обмежені та неінтерактивні.

4) Відсутність об'єктивного оцінювання на екзаменах. Єдиною перевіркою знань студентів, випускників, стали тести, які до цього були лише частиною оцінювання, тому такі екзамени не є показником знань. Крім того програми для оцінювання не були зроблені належно, тому було багато нечесно зроблених та написаних робіт.

5) Немає належного забезпечення учнів. Книжки не відповідають програмі навчання, відсутність інтерактивного та звичайного обладнання.

6) Неофіційні платежі. Майже за все навчання (навіть дистанційне), відбувається постійне збирання грошей на ремонт, комп'ютери та багато іншого.

7) Зменшення або не оплата роботи викладачів під час COVID та воєнного стану. Тим самим викликає знеохочення та підривають моральний дух працівників.

8) Не бажання людей отримувати освіту в сфері викладання, тим самим відбувається зменшення кількості шкіл та викладачів. Шкіл стало менше на 11%, вчителів – на 5%. Це означає, що нині в Україні на 1 вчителя припадає 9 учнів, відтак середня кількість учнів у класі – одна з найменших у світі.

9) Психологічна нестабільність учнів та викладачів, страх реальної загрози та освоєння нового формату навчання, тому що багато людей не були готові до такої реалії [1].

Говорячи про майбутній розвиток сфери надання освітніх послуг потрібно бути готовим до різних сценаріїв життя, тобто будувати різні плани. Найголовніше, це підготувати педагогів до цифрового навчання, проводячи лекції, практики тощо. Також варто розробити бізнес-план створення коворкінг-місць в кожному районі України, щоб в разі екстреної ситуації була можливість продовжити навчання.

Добре, коли країна має свої розробки, але в нашому випадку краще подивитися на систему навчання в Європі задля удосконалення української системи навчання. Наприклад, забезпечити всіх студентів, учнів, викладачів персональними ноутбуками на час навчання. Провести мережу інтернет та налагодити зв'язок по всій території. Провести безкоштовні курси по діджитал-освіті для викладачів та всіх бажаючих, адже цифрова трансформація – це переосмислення підходу і до освітнього процесу. Це стане фундаментом знань, широкого світогляду та розвитком для кожної людини та освітнього закладу [2].

Необхідно змінити систему оцінювання учнів, навчити дітей отримувати знання, а не оцінки. Зробити школи та університети місцем для навчання, а не порівнянням фінансового статусу. Збільшити моніторинг діяльності вишів та працевлаштованості випускників. Також потрібно збільшити фінансування та увагу держави до якості освіти, створити механізм забезпечення ефективності навчальних закладів та модель державного фінансування освіти. Потрібно асигнувати не менше 7% ВВП на освіту щорічно, не визнаючи співвідношення між видатками приватного сектору та держбюджету.

Отже, Україна є країною з розвинутою системою надання освітніх послуг, що виділяється навіть в Європі та всьому світі. Але навіть така система потребує покращення та виправлення помилок, бо без кваліфікованої освіти, Україна не зможе випускати професійних спеціалістів та покращувати рівень життя українців.

Список використаних джерел:

1. Локшина О. М, Глушко О. К, Джурило А. В. Освіта в реаліях війни. Орієнтири міжнародної спільноти. Оглядове видання: Інститут педагогіки НАПН України. URL: <https://undip.org.ua/news/osvita-v-realiiakh-viyny-oriientyry-mizhnarodnoi-spilnoty> (дата звернення: 19.06.2023).
2. Діджитал-маркетинг для школярів та студентів. Міністерство цифрової трансформації України: веб-сайт. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/didzhital-marketing-dlya-shkolyariv-ta-studentiv-noviy-oglyadoviy-serial-na-diyatsifrova-osvita> (дата звернення: 19.06.2023).